

В.М. Усманов

# Татар ташъязма ядкярләре

Унберенче китап

Минзәлә районнының  
эпиграфик һәйкәлләре

تاتاركتابه‌لرى

Эпиграфические памятники  
Минзелинского района  
Республики Татарстан

Казан – 2021

ББК 63.4 (2Рос = Тат)

УДК 902

У 74

Китап авторның үз хисабына нәшер ителде

**Усманов В.М.**

**Татар ташъязма ядкәрләре** (унберенче китап). Минзәлә районындагы эпиграфик һәйкәлләр.

– Казан, 2021. – 300 б.: рәс. белән.

ISBN 978-5-9690-0672-0

XVII-XX гасырлар арасында иҗат ителгән (хәзерге Минзәлә районы авылларына бәйләнешле) эпиграфик һәйкәлләренен фотолары һәм рәсем-кучкермәләре кыскача мәгълүматлар белән “Татар ташъязма ядкәрләре” сериясенен унберенче китабына тупланып каталог рәвешендә тәкъдим ителә.

Китап сәнгать белгечләре һәм тарих белән кызыксынучы кин катлау укучыларга тәгаенләнеп төзелде.

Предлагаемое издание является сводом эпиграфических памятников Минзелинского района в виде каталога, составленного из фотографий и прорисовок с сопровождающими краткими текстами.

Книга адресована всем, кто интересуется историей татарского народа.

## Минзәлә районында эпиграфик эзләнүләр

Мәгълүм булынча, Минзәлә төбәгенең эпиграфик истәлекләре монарчы археограф Марсель Эхмәтҗанов тарафыннан берникадәр өйрәнелгән. (Кара: Эхмәтҗанов М.И. XVII – XVIII гасыр татар ташбилгеләре.- Казан, 2011.- Б.92-129).

2017 елның 19 – 26 июнь көннәрендәге экспедиция дәвамы барышында 19 авылның (Бикбау, Гөлек, Югары Тәкермән, Түбән Тәкермән (Таусты Тәкермән), Таусты Байлар, Жәмәк, Аю, Куюн, Татар Мәшеге, Өтрәкле, Исәнгол, Шикәрлекаен, Тупач, Тулбай, Хужамәт, Иске Иркәнәш, Чүплек (Кызыл Төбәк), Дәвек, Кадрәк зиратларының ташларын карап чыгу мөмкин булды. Барлығы 113 ташбилгеле уқылды. Ин күп ташлар Югары һәм Түбән Тәкермән (33), Хужамәт (15), Исәнгол (10) авылларында табылды.

Ташъязма ядкярләр арасында, күрше Мөслим районындагы кебек, биредә дә үтә дә зур осталық белән башкарылган үрнәкләр булмаса да, профессиональ кимәлдә ижат ителгән биш-алты кятиб-останын эшләрен чамалап була.

Эпиграфик һәйкәлләрнең үлчәмнәре артык зур түгел. Ташбилгеләр, еш очракта, урындагы һәм чит төбәкләрдән китерелгән ташлардан ясалган, араларында Казанда башкарылганинары да бар .

Кятибләргә бәйле мәгълүматлардан: Гөлек һәм Бикбау авыллары ядкярләрендә (тарихта билгеле шәхесләр) Ишмән углы<sup>1</sup> Килмәхәммәд белән Дәвеш хафизының култамгаларын үз күзләребез белән курергә насыйб булды.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, кайбер авыл зиратларын янадан игътибарлырак барлап тикшереп чыгу зарур. Чөнки, берничә элекке каберстаннар карагайлы чытырманлыкка эйләнгән, яисә аларны биек үлән баскан: мәсәлән, Татар Мәшеге, Бикбау, Югары Тәкермән, Гөлек зиратлары. (Шул мисаллардан, кайбер ташъязмаларның өстенә агач авып жимерү очраклары да күренгәләде (мәсәлән: Түбән Тәкермән каберстанында)).

Кызганычка каршы, эпиграфик истәлекләр сонгы йөз ел дәвамында жәмгыятын игътибарлығы житмәү сәбәпле жимерелә һәм табигый рәвештә

<sup>1</sup> Өстәмә мәгълүмат: Ишмән нәселенә караган таш язучы осталардан – Бикмәхәммәд бине Ишмән һәм Колмәхәммәд бине Килмәхәммәднәң булуы билгеле.

юкка чыга баралар. Э инде, кульязма китапларның начар саклануы тагын да аянычлырак. Ташъязма текстларның барысы да, нигездә, гадети насех яисә насех языу рәвешендәге үзенчәлекле почерк белән башкарылган. Нинди дер бүтән классик язу төрләре (мәсәлән, сөлес, тәгъыйик, күфи һәм башкалар) биредә күренмәде дип билгеләп үтәргә була.

Эпиграфик һәйкәлләрнен үлчәмнәре артык зур түтел. Ташбилгеләр, еш очракта, урындагы һәм чит тәбәкләрдән китерелгән керәч ташлардан<sup>2</sup>, я ясалма ташлардан эшләнелгән. Шулай ук (эйтеп үтәргә кирәк), мәдәни башкалаларда (мәсәлән, Казанда, Оренбургта, я булмаса Троицк кебек шәһәрләрдә) ясалганнары Минзәлә районында күренмәде.

Минзәлә районындағы эпиграфик истәлекләрнен вә шуши тәбәкнен тарихын (шул исәптән, сәнгать тарихын) өйрәнүчеләр өчен дә киләчәктә бу чыганакларның файдасы булыр әле дигән өметтә калабыз.

### *1.Аю авылы*

1.Кемгә қуелганы билгесез таш, 1898 ел.

Алгы яғында (калку һәм уйма язулы):

<p>يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كَنْتُ مُثْلَكَ خَدِي تَصْبِيرَ مُثْلِي أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ</p>	<p>يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كَنْتُ مُثْلَكَ خَدِي تَصْبِيرَ مُثْلِي أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ</p>	<p>يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كَنْتُ مُثْلَكَ خَدِي تَصْبِيرَ مُثْلِي أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ</p>
<p>١٨٩٨ نَجِي يَلْدَهُ عَنْ وَارْتَنْكَ ... وَفَاتَ بُولْدَى ...</p>	<p>يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كَنْتُ مُثْلَكَ خَدِي تَصْبِيرَ مُثْلِي أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ</p>	<p>يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كَنْتُ مُثْلَكَ خَدِي تَصْبِيرَ مُثْلِي أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ</p>

<sup>2</sup> Таш карьерлары:

1) Азнакай районы Чупай тавында: “Чупай ташы”, йомшак жиңел эшкәртелүчән керәч таш - известняк;

2) Сарман тәбәгендәге “Морбаш” исемендәге таш карьеры;

3) Мәлләтамак авылы қырындагы “Вәлишә тавы”ндагы комташ карьеры;

4) Вәрәшбаш авылындағы “Имамеддин чокыры”ндагы таш карьеры;

5) Баек авылы тавындағы соры төстәгә каты таш карьеры:

Гомумән, Мәслим тәбәгә известъяташ ятмаларына бай район.

<sup>3</sup> Йа вакыйфән би-кабри, мөтәфәккирән би-әмри, бил-әмси күнту мисликә гадән тәсайир мисли – Әй.

каберем янына туктаган, Аллаһының әмере турында уйлаган [кешә]! Кичә мин синен қебек идем, иртәгә син дә минем қебек булысын.

<sup>4</sup> Эгүзә билләни мин эш-шәйтән ир-разжим – Таш белән күлгән шайтаниннан качып. Аллаһка сыйынам.

<sup>5</sup> Лә иләһә иллә Аллаһ Мөхәммәд рәсүлүллаһ – Аллаһтан башка иләни зат юк. Мөхәммәд Аллаһының илчесе

Артқы яғында (уйма язулы):

كىلەم اول دىنيا يە عريان كىلەم كەمچە اولىدى همان	Käldem gyzval döñiaya gorjan <sup>6</sup> , Käldem kämicha uldy īamán
---	--

## 2. Этракле авылы

2. Яманкол Котлуг уғылы каберенә куелган таш, 1788 ел.

Алғы яғында (калку һәм уйма язулы):

تاریخ رومیه ۱۷۸۸ نجی ده المرحوم و المغفور یمان قل قوتلوع او غلى دار الفنادان دارالبقاء رخلت قىلدى آلتىش اوچ يل عمر زىزكار ايلادى فاتحا * يا وقفا بقبرى متفرگرا بامرى بالامسى كىت مىڭ خى تصير مىڭى كىدوم اول بۇ عالمە عریان كىدوم ايمدى كىدوكم مثالى همان
---

3. Мөхәммәдәмин Иманкол уғылы каберенә куелган таш, 1847 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

تاریخ ۱۸۴۷ نجی رومیه المرحوم المغفور محمد امین ایمان قلى او غلى دار الفنادان دارالبقاء رخلت قىلدى سکسان سندە * عبزة آنک دنيا يا اوئلماعور ، آخرنده مرقدنک اوئلور [قبور]
---

4. Мулла Баязид мулла Эхмәд уғылы каберенә куелган таш, 1882 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ [دار الفنادان دارالبقاء] رخلت قىلدى ۱۸۸۲ [غۇوا]رنىك ۱۱ نجى كوننده دفن ايلدى ... طيب الله ثراه و جعل الجنة مثواه ... وان و عليه التكلان ...
--

5. Шәмсәжәмал Габделвахид кызы каберенә куелган таш, 1897 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

بسم الله العظيم و الحمد لله ... صلى الله تعالى عليه وسلم نبيا المغفور المرحومه شمس الجمال بنت عبدالواحد دار الفنادان دارالبقاء رخلت ايلدى ۱۸۹۷ نجى سندە
---

<sup>6</sup> Горъян – ялангач, шәре.

<sup>7</sup> Кәлдем әүвәл бу газемә горъян (ялангач), кәтдем имде күлдекем мисле (кебек) һаман.

<sup>8</sup> Гыйбрәт алың дөньяя үлма горур, ахырында мәркадең үлтиր кабер.

6. Вәлиәхмәд Шаниәхмәд уғылы каберенә куелган таш, 1920 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

٩ الدنيا ساعتها فجعلها طاعتنا عجلو بالصلوة قبل الفوت و عجلو بالتوبه قبل الموت  
هذا صاحب القبرى ولى احمد بن شاه احمد وفات ميلادى ١٩٢٠ سنة هجرية ١٣٣٨ سنة

7. Биби Фатыйма Шанимәрзй жәмәгате каберенә куелган таш, 1921 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

عجلو بالصلوة قبل الفوت و عجلو بالتوبه قبل الموت \* هذا صاحب القبرى بىبى فاطيمە شاھى مرضى  
جماعتى وفات هجرية ١٣٣٩ سنة ...

### *3. Бикбау авылы, борынгы зират (беренче каберстан).*

8. Йосыф Бикбау уғылы каберенә куелган таш, 1656 ел.

9. Бикбау Сөлүк уғылы каберенә куелган таш, 1688 ел.

### *3. Бикбау авылы, (икенче каберстан).*

10.Дамулла Габделгалим дамулла Яһұдә уғылы каберенә куелган таш, 1795-1873.

Алғы яғында (күпертмә язулы):

- 1) қәфә бил-мәүти вагыйзән
- 2) лә иләһә илә Аллаһы Мәхәммәд расулуллаһ саллалану
- 3) ғаләйһи вәс-саллам имам әл-мөслимин вә тажәл-мәдәррисин
- 4) осталәзәл-әнам әл-мәрхүм дамулла Габделгалим бине
- 5) дамулла Яһұдә хәзрәтләре дарелбәкайә риҳлат
- 6) әйләде 77 ел гомер кичереп жәмәлә гомеренда
- 7) дәрес шөгыләндән фаригъ булмай ихъяи
- 8) шәргъ шәриф кылыб күб талибләр галим
- 9) булдылар 1873 елда гыйнварның 5
- 10) көненде мәдфүн, фатиха.

Материал: известъташ. Улчәмнәре: 11x50x120 см.

Бикбау авылындағы иске зиратның хәзрәтләр каберлеге 140 см биеклегендәге кирпеч ихата белән уратып алынған; бу төрбәнең тагын да ике-өч ташъязмасы булған, имеш. Кызганыч ки, алар бүтәнгә көнгә кадәр сакланып кала алмаган. (Чытырмандағы ағач арасыннан бу ташъязманы эзләп табып күрсәтүче – Әделбаян абый Әбүдәр углы Әбүдәров).

<sup>9</sup> Гәжәлү бис-салават кабләл-фәүт, вә гәжәлү бис-салават кабләл-фәүт.

<sup>10</sup> Әә-дөнья сәгать фәәжәгальна тагать – дөнья бер сәгатьлек, аны гыйбадәт белән үткәр.

#### **4. Гөлек авылы (“изгеләр зираты”)**

11. Кемгә куелганы билгесез таш, 1673 ел.

Кятиб – Килмәхәммәд Ишмән уғылы.

12. Бикмәхәммәд Акчурда уғылы каберенә куелган таш,<sup>11</sup> 1683 ел.

#### **4. Гөлек авылы, икенче зират.**

13. Кемгә куелганы билгесез таш, якынча 1680 ел.

(Бу эпиграфик һәйкәл беренче мәртәбә безнен тарафтан фәнни әйләнешкә кертелә).

هُوَ الْحَىٰ الَّذِي لَا مَتْ مُكَلْ نَفْسٌ  
سَمُوتٌ

عَلَيْهِ قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُلُّ نَفْسٍ ذَايِّقَةً الْمَوْتِ  
السَّلَامُ الدُّنْيَا فَجَعَلَهَا طَاعَتْ قَالَ النَّبِيُّ

.....  
.....

- 1) Һувәл-хәййүл-ләзи лә йәмүтү вә күллү нәфсин
- 2) сәйәмүт
- 3) галәйиhi.....калән-нәбиййү галәйиhiс-салләм көллү нәфсин заикатул маут
- 4) .....әс-салләм әд-дүниә сәгать фә-әжгальһә тагать каалән-нәбиййү
- 5) .....
- 6) .....

Материал: комташ. Үлчәмнәре: 13 x 40 x 110 см.

#### **5. Жәмәк авылы**

14. [Төхфәтулла] каберенә куелган таш, [1850] ел.

15. Нигъмәтулла Хәбибулла уғылы каберенә куелган таш, 1813 -1869.

<sup>11</sup> Өстәмә мәгълумат: “Башкорт-татар баш күтәрүләре, 17 йөзинең сонгы чиреге – 18 йөзинең беренче яртысында Урал белән Урта Йдел аралыгында патша хәkimияте уздырган милли сәясәткә каршы баш күтәрүләр. 1681 елның жәндә Казан даругасынын Көнчыгыш Чулман аръягы өлешендә жирле халыкны көчләп чуқындыруларга каршы Сәет Садиров (Ягъфәрев) житәкчелегендә “Сәет күзгалышы” дип аталган хәрәкәт башланып китә. 1682 елның жәндә ана Чулман аръягы белән Урал аралыгындагы күп кенә башка авыллар һәм Минзәлә тәбәгә татар-башкорлары, удмурт, мари, мукшы-мордвалар да килеп қушыла. Баш күтәрүчеләр Көнгер, Уфа шәһәрләрен камыйлар, Чулман-Агыйдел буе, Казан, Самара әтрафындагы авылларны яулап алалар, хәкуматнең бер берәмлеген жингәннән соң Минзәлә шәһәрен алырга омтылалар (1682). “Сәет күзгалышы” 1683 елның азакларында бастырыла”. (Татар энциклопедия сүзлеге. – Казан: Татар энциклопедиясе институты, 2002. – Б.89).

Алгы яғында (күпертмә язулы):

مرحوم نعمة الله حبيب الله او على وافات ١٨٦٩ نچى يلده ٥٦ نچى ياشنده

Артқы яғында (калку язулы):

الدنيا ساعت فجعلها طاعت الدنيا بحر عمق و اكثر الناس فيها عريق

16. Г [...]улла Биктимер уғылы каберенә қуелган таш, 1876 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

١٨٧٠ يلده وفاتي [عصمتوا الله بك تمر او على] اعوذ بالله من الشيطان الرجيم ﷺ ...

17. Габделләтыйф Габдеррахман уғылы каберенә қуелган таш, 1882/1300 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

مرحوم عبد اللطيف عبد الرحمن او على ٥٠ نچى ياشنده ١٨٨٢ نچى سنہ

Артқы яғында (калку язулы):

الحكم الله تعالى هجريه ايله ١٤٠٣ نچى ...

18. Төхфәтулла Габделгаффар уғылы каберенә қуелган таш, 1821-1891.

Алгы яғында (уйма язулы):

مرحوم تحفة الله عبد الغفار او غلى ١٨٩١ نچى يلده ٧٠ ياشنده رحلت ايلدی

Артқы яғында (калку язулы):

الدنيا ساعت فجعلها طاعت الدنيا بحر عمق و اكثر الناس فيها عريق

19. Хәбібжәмал Ишбулды кызы каберенә қуелган таш, 1806-1891.

Алгы яғында (уйма язулы):

مرحوم[ه] حبيب جمال اشبولدى قزى وفات ٨٥ ياشنده ١٨٩١ نچى يلده

Артқы яғында (калку язулы):

الدنيا ساعت فجعلها طاعت الدنيا بحر عمق و اكثر الناس فيها عريق تصر مثلي متوافى

20. Гайшә Габделхаликъ кызы каберенә куелган таш, 1813-1900.

Алғы яғында (калку язулы):

يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتْ مُثَكِّ خَذِي تَصِيرَ مُثَنِّي \* عَاشَهُ عَبْدُ الْحَالِقِ قَرِى، مَلَّا مُحَمَّدٌ صَفَا<sup>12</sup>  
حَلَّى وَفَاتَ ٨٧ يَاشِنَدَه، ١٩٠٠ نَجِي سَنَدَه نُورُ اللَّهِ قَبْرَه بِنُورِ الْإِيمَان

21. ... бине [Фәйзулла] каберенә куелган таш, 1910 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

١٢ بَيْنَ فَيْزٍ وَالْبَيْنَ صَاحِبُ الْقَبْرِ مَرْحُومٌ وَفَاتَ ١٩١٠ يَلْدَه [حُوفَنِيسَا]

22. Кемгә куелганы билгесез таш, 1913 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

١٣، ١٩١٣ يَلْدَه أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، طَيِّبُ اللَّهِ ثَرَه وَ جَعَلَ الْجَنَّةَ مَثَوَاهَ  
نَجِي يَاشِنَدَه ...

## 6. Исәнгол авылы (беренче зират)

23. Хөббениса Габделвахид кызы каберенә куелган таш, 1896 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* حَبَّهُ نَسَأَ عَبْدُ الْوَحْدَةِ قَرِى وَفَاتَ ١٨٩٦ نَجِي يَلْدَه

24. Фәссахеддин Хәйреддин угылы каберенә куелган таш, 1898 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

الْحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى فَسَاحَ الدِّينَ حِيرَ الدِّينَ اعْلَى وَفَاتَ ٥ يَاشِنَدَه ١٨٩٨ [يَلْدَه]

25. Кәшшәфеддин Шәрәфеддин угылы каберенә куелган таш, 1899 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

الْحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى \* كَشَافُ الدِّينِ بْنُ شَرْفِ الدِّينِ وَفَاتَ ... يَاشِنَدَه ١٨٩٩ نَجِي ١٢ مَايدَه

<sup>12</sup> حُوفَنِيسَا ؟

<sup>13</sup> Тайярлар Алланың сәраһу вә жәгеләт-л-жәннәти мәсәһу – Аллан туфрагын яхшы итсен һәм актық урынын жәннәт кылсын.

26. **Хәсбижәмал** Юлдаш кызы каберенә куелган таш.

Алгы яғында (уйма язулы):

حسبى جمال يولداش قزى وفات [١٩٠٥] يىلده

27. **Жәннәтәл-әсма** Исмәгыйль кызы каберенә куелган таш.

Алгы яғында (уйма язулы):

كفى بالموت واعظا \* جنة الاسما اسماعيل ...

28. **Мөхтәсиб** Идрис уғылы каберенә куелган таш, 1828-1900.

Алгы яғында (уйма язулы):

محتب بن ايدرس ١٩٠٠ يىلده ٧٢ ياشنده

29. **Биби Мәйрә** Хәйреддин кызы каберенә куелган таш, 1898-1906.

Алгы яғында (уйма язулы):

كفى بالموت واعظا \* ميره بنت حير الدين وفات ١٩٠٦ ياشنده نچى سندە

30. Кемгә куелганы билгесез таш, 1916 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

طيب الله ثراه و جعل الجنة مسواه ... ١٩١٦ سنة

#### *6.Исәнгол авылы (икенче зират)*

31. **Габделхаликъ** [Габдеррәхим уғылы] каберенә куелган таш, 1877 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

بالمسيحية ١٨٧٧ متوفى ... عبد الحالق ...

Артқы яғында (калку язулы):

يا وقفا بقبرى متفكر بامرى بالامسى كنت مثالى غدى تصير مثالى

32. **Биби Фариза** [Мәхмүд кызы] каберенә куелган таш, 1895 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

١٨١٨ نچى سندە مولود ١٨٩٥ سندە وفاة بى بى فرېزە مح ...

Арткы яғында (калку язулы):

يار اعفر فانت مولى قصر فى حقه

### 7. Иске Иркәнәш авылы

33. **Биби Гөлзәминә** Рәхмәтулла кызы каберенә куелган таш, 1825 ел.

Алгы яғында (калку һәм уйма язулы):

[تاریخ] رومیه ایله ١٨٢٥ و تاریخ هجرة النبی ١٤٣٤ المرحومات و المغفورۃ گل زمینه رحمت الله  
قزى دار الفنادن دار البقایه رحلت ایلدی فاتحه ... مین قزى مرحومه ...

34. **Бәһр[әм]** Зәйнүлла угылы каберенә куелган таш, 1856 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ \* أَوْشِبُو قَبْرَ بَهْرَامَ زَيْنَ اللَّهِ أَوْ عَلَى  
١٨٥٦ نچى سندە

35. **Габделгалим** Габделкадыйр угылы каберенә куелган таш, 1876 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

<sup>١٤</sup> كفى بالموت واعظاً \* المرحوم المغفور عبد العليم بن عبد القادر ، رحمهم الله تعالى رحمة واسعة  
١٨٧٦ يىندە

36. **Биби Кямилә** бинте Нуримөхәммәд каберенә куелган таш, 1891 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ \* لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ \* كفى بالموت واعظاً \*  
المرحومه و المغفور بىي كامله بنت نورى محمد رحمهم الله تعالى رحمة واسعة او قوجىلار حىر دعا  
قىلسونلار نقل اولنىدى ١٨٩١ نچى سنه ١١ نچى اوكتىبر ماھ ربىع الاول

37. [Жәгъфәрулла бине Сәйфулла] каберенә куелган таш, [1896] ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ... رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى... [المرحوم] المغفور جعفر الله ... [بن حسن] بن سيفوالله دار

<sup>14</sup> رحمه الله رحمة و سعة - Aңа Аллаһының киң рәхмәтө иреисен.

الفنادين دار البقايه رحلت قىلىدى ٥٨ ياشنده [١٨٩٦ يىدە] ... كون دفن ... ن له وان الله ...

38. Кемгэ hэм кайчан куелганы билгесез тамгалы таш, [1867] ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ \* لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ \* ... أَوْ عَلَى [١٨٩٦ يىدە] ... دار الفنادين دار البقايه  
رحلت [قىلىدى]

39. [Варәш] Солтанбәк уғылы каберенә куелган таш.

Алгы яғында (уйма язулы):

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ \* وَرَشَه صَوْنَطَانْ بَكْ أَوْ عَلَى

40. Кемгэ hэм кайчан куелганы билгесез таш.

Алгы яғында (уйма язулы):

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ...

### 8. Кызыл төбәк авылы

41. Фәйзулла Сиргали уғылы каберенә куелган таш, 1806-1880.

Алгы яғында (уйма язулы):

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِن الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ \* بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ...  
<sup>١٥</sup>\* فِيضُ اللَّهِ سِيرُ عَلَى أَوْ عَلَى ١٨٨٠، ٧٤ عَمَرٌ تَيزٌ اُوتَارَنْ صَاغَشَلِينْ، بَزَهْ قَرَانْ أَوْ قَبْ باعَشَلِيسَز  
ياشندە

42. Мулла Галим каберенә куелган таш. 1882 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

كُفِي بالموت واعظاً \* لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ \* يَا وَقْفَا بِقَبْرِي مُتَفَكِّراً بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتْ مُثْكَ غَدِي  
تصير مثلي \* ملا علیم عبد ال [فرید] ... [١٨٨٢] ...

43. Хөббижәмал Фәтхулла кызы каберенә куелган таш, [1890] ел.

Алгы яғында (калку hэм уйма язулы):

يَا وَقْفَا بِقَبْرِي مُتَفَكِّراً بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتْ مُثْكَ غَدِي تصير مثلي \* حُوب جمال فتح الله قز [ى] ...  
... [١٨...]

<sup>١٥</sup> Гомер тиз үтәрен сагышлаен, безә коръән укыб бағыштайсыз.

44. Кемгә hәм төгәл кайчан куелганы билгесез таш.

Алгы яғында (калку язулы):

الدنيا ساعت فجعلها طاعت الدنيا بحر عمق و اكثر الناس فيها عريق

45. Гайнисәрвәр Тажеддин кызы каберенә куелган таш, 1890-1919.

Алгы яғында (уйма язулы):

لَا إِلَهَ ... \* ١٩١٩ نَجِي يَل ٢٩ يَاشِدَه عَيْن سُرُور تَاج الدِّين قَزْرِي \* يَا اللَّهُ يَا لَرْحَمَن يَا لَرْحَيم

### *9. Татар Мөшеге авылы, беренче (иске) зират*

46. [Жәгъфәр Габденнасыр уғылы] каберенә куелган таш.

Алгы яғында (уйма язулы):

[جعفر عبد النصر او على] وفات اولدى ٢٢ ياشده

47. Кемгә hәм кайчан куелганы билгесез таш, 1915 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

... ١٩١٥

### *9. Татар Мөшеге авылы, икенче зират*

48. Фатыйма Гобайдулла кызы каберенә куелган таш.

Алгы яғында (уйма язулы):

كفى بالموت واعظا \* فطيمها عبيده الله قزى ...

### *10. Тауасты Байлар авылы*

49. Габделкаюм Хәбибулла уғылы каберенә куелган таш, 1892 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

بالمسيحية ١٨٩٢ متوفى عبد القيوم حبيب الله او على

50. Шаһимәрдан каберенә куелган таш, 1892 ел.

Алгы яғында (калку hәм уйма язулы):

الدنيا ساعت فجعلها طاعت الدنيا بحر عمق و اكثر الناس فيها عريق و اكثر الناس فيها عرق \* ١٨٩٢  
شاهى مردان ...

51. Эфзаледдин Хәйреддин уғылы каберенә қуелган таш, 1894 ел.

Алғы яғында (калку һәм уйма язулы):

كفى بالموت واعظا \* عجلو بالصلوة قبل الفوت و عجلو بالتنوبه قبل الموت \* متوفى افضل الدين خير  
الدين او غلى ١٨٩٤ سنہ

Арткы яғында (калку язулы):

يا وقفا بقبرى متفكرى بامرى بالامسى كنت مثلك غدى تصير مثلى

52. Мәһжиһан Сафиулла кызы каберенә қуелган таш, 1871-1898.

Алғы яғында (калку һәм уйма язулы):

كفى بالموت واعظا \* ماه جهان صفى الله قزى، ليمونجي يوسف حلالى وفات ٢٧ ياشنده ١٨٩٨ سنہ

53. Файза Мөхәммәдзариф хәляле қаберенә қуелган таш, 1907 ел.

Алғы яғында (калку һәм уйма язулы):

طيب الله ثراه و جعل الجنة مثواه \* فائزه محمد ظريف حلالى ١٩٠٧ سنہ

54. Кемгә һәм кайчан қуелганы билгесез таш.

Арткы яғында (калку язулы):

١٦ عجلو بالصلوة قبل الفوت و عجلو بالتنوبه قبل الموت

### *11. Тулбай авылы*

55. Мортаза бине Шәмседдин қаберенә қуелган таш, 1880-1902.

Алғы яғында (уйма язулы):

الحكم لله تعالى \* مرتضى بن شمس الدين ٢٢ ياشنده ١٩٠٢ نجى يلده رحمه الله رحمت واسعات

### *12. Тупач авылы*

56. Низамеддин Зәйнелгабеддин уғылы қаберенә қуелган таш, 1821-1853.

<sup>16</sup> Гажәлү бис-салават қабләт-фәյт, вә гажәлү бис-салават қабләт-фәйт – намазны вакыты чыкканчы ашыктырыгыз, тәүбөне үлем килтәнчө ашыктырыгыз.

Алғы яғында (уйма язулы):

١٨٥٣ \* يَلِدَهُ أَوْكَتِبْرَنْنَكَ ٢٠ كوننده نظام الدين بن زين العابدين<sup>١٧</sup> \* كفى بالموت واعظاً كـعليها فـان وفـاة بـولـدى ٣٢ يـاشـنـدـه \* كـتـبـتـ هـذـهـ تـذـكـرـةـ الذـعـاـ

57. **Хәмидулла** Гайнулла уғылы каберенә куелган таш, 1889.

Алғы яғында (уйма язулы):

هـجـرـيـهـ اـيـلـانـ مـتـوفـيـ ١٣٠٧ \* حـمـيدـ اللهـ بنـ عـيـنـ اللهـ

Артқы яғында (калку язулы):

١٩ الدـنـيـاـ بـحـرـ عـمـقـ وـ اـكـثـرـ النـاسـ فـيـهاـ عـرـيقـ وـ اـكـثـرـ النـاسـ فـيـهاـ عـرـقـ الدـنـيـاـ سـاعـتـ فـجـعـهـاـ طـاعـتـ

58. **Хөснегәмал** Сәйфелмөлек кызы каберенә куелган таш, (Сарман мулласының әнкәсе), 1895 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

يـاـ وـقـفـاـ بـقـرـىـ مـتـفـگـرـاـ بـاـمـرـىـ بـالـامـسـىـ كـنـتـ مـثـلـكـ غـدـىـ تـصـيـرـ مـثـلـىـ \* مـتـوفـيـ حـسـنـيـ جـمـالـ سـيفـ الـمـلـكـ قـزـىـ ١٨٩٥ سـنـهـ مـاـيـ نـنـكـ ١٨، صـارـمـانـ مـلاـسـىـ نـنـكـ اـنـكـسـىـ

Артқы яғында (калку язулы):

اـمـامـ اـغـظـمـ مـسـجـدـ شـرـيفـ

59. **Мөхәммәдсадикъ** Котбелкәлем уғылы каберенә куелган таш, 1841-1901.

Алғы яғында (уйма язулы):

الـحـكـمـ لـلـهـ تـعـالـىـ \* مـحـمـدـ صـادـقـ قـطـبـ الـكـلـامـ اوـعـلـىـ ١٩٠١ يـاشـنـدـهـ ٦٠ نـچـىـ يـلـدـهـ رـحـمـهـ اللـهـ رـحـمـةـ وـاسـعـةـ

60. **Хөснегәмал** Мөхәммәдгали кызы каберенә куелган таш, 1841-1903.

Алғы яғында (уйма язулы):

كـفـىـ بـالـمـوـتـ وـاعـظـاـ \* حـسـنـجـمـالـ مـحـمـدـ عـلـىـ قـرـىـ شـرـيفـ اللـهـ حـلـالـىـ ١٩٠٣ يـلـدـهـ ٥٢ يـاشـنـدـهـ

### 13. Хұжамәт авылы

<sup>17</sup> Көллү мән галәйһа фан – жирдә булған бар нәрсә һәлак булачак.

<sup>18</sup> Кәфә биәт-мәртти вагыйзән - Үлем – зирәк уқытучы.

<sup>19</sup> Дөнья бер сәгатьлектер, аны ғыйбадәт белән үткәр (Хадис).

61. Габделләтыйф Бикмөхәммәд уғылы каберенә куелган таш, 1886 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

كُفِي بالموت واعظاً \* عبد الطيف بيك محمد او على ... ياشنده ١٨٨٢ نجي يلده

62. Нурмөхәммәд Нурихәннан уғылы каберенә куелган таш, 1872-1892.

Алгы яғында (уйма язулы):

الحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى \* نور محمد نوري حنان او على

Арткы яғында (калку язулы):

وفات ٣٠ نجي ياشنده ١٨٩٢ نجي سنه

63. Биби Гарифә Жәляледдин хәляле каберенә куелган таш, 1893.

Алгы яғында (калку һәм уйма язулы):

يا وقفا بقبرى متفگرا بامری بالامسى كنت مثلك غدى تصير مثلی \* بي بي غريفا جلال الدين حلالى ١٨٩٣

64. Шәйхелислам Бәхтияр уғылы каберенә куелган таш, 1828-1894.

Алгы яғында (уйма язулы):

مرحوم شيخ السلام بختار او على وفاتي ٤٦ ياشنده ١٨٩٤ يلده ١٨ نجي اغوسته

65. Мөхәммәддин Нәдершәһ уғылы каберенә куелган таш, 1837-1897.

Алгы яғында (уйма язулы):

الحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى \* محمد دين ندرشه او على وفات ٤٠ ياشنده ١٨٩٧ سنه ...

66. Хәсән Жәляледдин уғылы каберенә куелган таш, 1899 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

كُفِي بالموت واعظاً \* حسن بن جلال الدين وفات ... ١٨٩٩ ...

67. Габдулла Исхак уғылы каберенә куелган таш, [1899] ел.

Алгы яғында (калку һәм уйма язулы):

له ملك ينادي كل يوم لدوا للموت وابنو للحراب \* عبد الله ايسحاق او على ...

68.Хажи Әхмәдгәрәй әл-хаж Мөхәммәдсүйдыйк Сәидбатталов каберенә куелган таш, 1900/1317 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

الْحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى \* هَجَرِيَّةُ أَيَّلَهُ ۱۳۱۷ نَجِيٌّ يَلْدَهُ بِالْمَسْحِيَّةِ ۱۹۰۰ نَجِيٌّ يَلْدَهُ ۲۱ نَجِيٌّ مَارْتُ رَحْلَتُ أَيَّلَدِي  
الْحَاجُ أَحْمَدُ كَرَائِيْ بْنُ الْحَاجِ مُحَمَّدٌ صَدِيقٌ سَيِّدُ بَطَّالِفٍ

Артқы яғында (уйма язулы):

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ...

69.Жәляледдин Мәнді уғылы каберенә куелган таш.

Алғы яғында (калку язулы):

يَمْ إِقْرَابِيْ جَنْبَتْ قَبْرِيْ كَانْ إِقْرَابِيْ لَمْ يَعْرُفُونِيْ \* جَلَالُ الدِّينِ مَنْدِيْ أَوْ غَلِيْ

70.Минлесафа Фазлыймөхәммәд хәляле каберенә куелган таш.

Алғы яғында (уйма язулы):

الْحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى \* مِينَكُلِيْ صَفَا فَضْلِيْ مُحَمَّدٌ حَلَالِيْ رَحْمَةُ اللَّهِ رَحْمَتُ وَاسْعَةٌ

71.Гаделбану Габделбәшәр кызы каберенә куелган таш, 1825-1900.

Алғы яғында (уйма язулы):

مَدْفُونَهُ عَدْلُ بَنُو عَبْدِ الْبَشَرِ قَزِيْ، ابْرَاهِيمُ حَلَالِيْ ۷۵ يَاشِنَدَهُ ۱۹۰۰ سَنَدَهُ

Артқы яғында (уйма язулы):

يَا وَقْفَا بِقَبْرِيْ مَتَفَكِّرَا بِأَمْرِيْ بِالْأَمْسِيْ كَنْتَ مَثَلَكَ غَدِيْ تَصِيرَ مَثَلِيْ

72.Габдеррәкүйб Госман уғылы каберенә куелган таш, 1836-1901.

Алғы яғында (уйма язулы):

الْحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى \* عَبْدُ الرَّقِيبِ عُثْمَانَ أَوْ عَلِيَّ ۶۵ يَاشِنَدَهُ ۱۹۰۱ نَجِيٌّ يَلْدَهُ رَحْمَةُ اللَّهِ رَحْمَةٌ وَاسْعَةٌ

73.Галиулла бине Хәмидулла каберенә куелган таш, 1866-1901.

Алғы яғында (уйма язулы):

**كفى بالموت واعظاً \* على الله بن محمد الله وفات ٣٥ ياشنده ١٩٠١ نجي يلده ، نور الله قبره**

74. **Шәмсениса** Гыйсметулла кызы, Хисамеддин хәляле каберенә қуелган таш, 1904 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

**كفى بالموت واعظاً شمس نسا عصمت الله قزى، حسام الدين حلاتى ١٩٠٤ يلده**

75. **Низамеддин** Бәхтияр уғылы каберенә қуелган таш, 1921 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

**[باسسماتعه] كل نفس ذاته الموت \* بو قه بردہ نظام الدين بحتیار او على وفات ١٩٢١ نچى يل ١٥  
نجى سنته بردہ**

Арткы яғында (уйма язулы):

**ای توقتاعوجى مىنم قىرمە، فىر قىل سىن مىنم حالمە. كىچە اولدۇم مىن سىنىڭ كېيى، طاڭدە بولرسىنگ  
سىن مىنم كېيى<sup>20</sup>**

#### *14. Шикәрлекаен авылы (беренче зират)*

76. **Әхмәр** Габдеррәхим уғылы каберенә қуелган таш, 1823-1893.

Алгы яғында (уйма язулы):

**[الحكم لله تعالى] احمر عبد الرحيم او على رحمة الله رحمة واسعة وفات ٧٠ ياشنده ١٨٩٣ سندہ**

#### *14. Шикәрлекаен авылы икенче (иске) зират*

77. **Мифтахеддин** Гайнеддин уғылы каберенә қуелган таш, 1833-1898.

Алгы яғында (уйма язулы):

**يا وقفا بقبرى متفگرا بامری بالامسى كنت مثلك غدى تصير مثلى ، مفتاح الدين بن عین الدين ٦٥ ياشنده  
١٨٩٨ نجى سندہ**

78. **Хәсбижәмал** Габделмәннаф кызы каберенә қуелган таш, 1852-1902.

Алгы яғында (уйма язулы):

<sup>20</sup> Эй, түктагучы минем кабремд, фикер кыл син минем халемд. Кичә үлдем мин синең кеби, таңда бұлырсың минем кеби.

79. Экбэр Әхмәр уғылы каберенә қуелған таш, 1847-1904.

Алғы яғында (уйма язулы):

مدفون فقيه اكبر احمر او على ٥٧ ياشنده ١٩٠٤ نجى سنه \* نور الله قبره بنور الإيمان

### *15. Югары Тәкермән авылы, беренче зират*

80. “Урыс кулындан һәляк” булучы изгеләргә қуелған каберташ.

1683 – 1684 еллар.\*

Алғы яғы (калку язулы):

Текст	Уқылышы
<p>هو الحى الذى لا يموت و كل حى سيموت فا ل النبى عليه السلام الدنيا ساعت فجعلها طاعت صدق قال النبى عليه السلام الدنيا سجين المؤمن وجنت الكافر تاريخ منكده تو قساب بيشدا ديرلار اردى باباى سولطان ننك جيفتى او صتابىكى بيك محمد (أنسى) ننك او على مجيتنقى بيردى اننك جوفتى باباى سولطان بيردى بو ادملار سيد ياعفر جيروندا اروص قولوندا(ن) حلاك بولنى ايرنلاردين دعا او مد او جون كوررمى دینيانى ويرن بارى</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ҥувал-хәйүл-ләзии ләә йәмүтү өз куллу нәфсин сәйәмүт ка-</li> <li>• лән-нәбийү گәләйһис-сәллам әд- дүниә сәгатун фәжәгальһа тагать садак қаалән-нәбийү</li> <li>• گәләйһис-сәллам әд-дүниәә сикҗәцинул-мәъмини өз жәннәтүл-к әфир тарих мен дә ту-</li> <li>• қсан бишдә дирләр ирде бабай Солтанның жәфете Остабикә</li> <li>• Бикмөхәммәд энесенең углы Мөхәммәйтәкый ирде аның жүфете бабай Солтан</li> <li>• ирде** бу әдәмләр Сәйид Йагъфәр чирүендә урыс кулындан хәляк булды</li> <li>• ирәнләрдин дога өмәд өчүн күрәрмен дөньяны вәйран бары</li> </ul>

\*\*Бу эпиграфик һәйкәл беренче мәртәбә безнен тараftan фәнни әйләнешкә кертелә.  
Киләчәк елларда бик әһәмиятледип саналган (мәсәлән, борынгырак һәм затлырак)

китабәләрнең урнашу координатларын JPS ярдәмендә төгәл билгеләп барырга кирәк булачак.

\*\*Бу каберлектә жирләнгән мәрхүмнәрнен исемлеге:

- 1) бабай Солтан;
- 2) бабай Солтанның хатыны – Остабикә;
- 3) бабай Солтанның энесе Бикмәхәммәднән угылы – Мәхәммәтәкый;
- 4) Мәхәммәтәкыйның хатыны, дип фараз итәргә кирәк.

Материал: известъташ. Улчәмнәре: 19x44,5x100 см.

### *15. Югары Тәкермән авыллы икенче каберстан (“башкорт<sup>21</sup> зираты”)*

81. [Минле]-Салих Зәйнеддин угылы каберенә куелган таш, 1893 ел.

Алгы яғында (калку һәм уйма язулы):

يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتْ مُثْلِكَ غَدِي تَصِيرُ مُثْلِي \* [منکنه صالح زین الدین] او على  
وَفَاتَ ١٨٩٣ نَجِي يَلَدَه

82. Мәхәммәсадыйк Мәхәммәдәмин угылы каберенә куелган таш.

Алгы яғында (калку һәм уйма язулы):

يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتْ مُثْلِكَ غَدِي تَصِيرُ مُثْلِي \* محمد صاديق محمد امين او على

### *16. Югары (Таясты) Тәкермән авыллы өченче каберстан (“типтәр зираты”)*

83. [Зәйнәб] Йосыф кызы каберенә куелган таш, 1851 ел.

Алгы яғында (калку язулы):

الْمَوْتُ كَفْ وَاعْظَمُ \* لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ ... الْقَبْرُ \* كُلُّ نَفْسٍ ذَانِقَةُ الْمَوْتَ الْمَرْحُومَةُ وَالْمَغْفُورَةُ  
[زینب] يوْسُفُ قَزِى ... دار الفنادان [دار البقاء] رحلت [ايلادى توقسان [يل عمر كىجدى] 1851 يلدە  
اسدئىك ... كوننەد مەدۇن، فاتحە

84. Вәли-Мәхәммәд Эл-Мәхәммәд угылы каберенә куелган таш, 1806-1871.

Алгы яғында (калку язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمُ \* لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ \* الْمَرْحُومُ وَلِيُّ مُحَمَّدٌ أَلِيْ مُحَمَّدٌ أَوْ غَلِيْ دار الفنادان دار البقاء  
رحلت ايلادى 65 ياشنە 1871 يلدە سنتېرنىك 3 كوننەد مەدۇن \* فاتحە

<sup>21</sup> Монда социаль сословие турында сүз бара.

85. Тимергали Госмангали уғылы каберенә қуелган таш, 1840 -1900.

Алғы яғында (уйма язулы):

كُفَى بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* تَمَرُ عَلَى بْنِ عُثْمَانَ عَلَى ٦٠ يَاسِنَدَه ١٩٠٠ نَجِي ، نُورُ اللَّهِ قَبْرُهُ بُنُورُ الْإِيمَان

86. Кемгә қуелганы билгесез таш каберенә қуелган таш, 1893 ел.

Алғы яғында (калку һәм уйма язулы):

دار الفنادان دار البقايه رحلت قلدى \* ... احمد جان ... ١٨٩٣ نَجِي يَلَدَه

87. Кемгә қуелганы билгесез таш каберенә қуелган таш, 1845 - 1921 .

Алғы яғында (уйма язулы):

نوشبو تاش يازلدى ١٩٢١ نَجِي يَلَدَه ٤ نَجِي مَايدَه داربقا جازكَه ر نوچى نول توغان ١٨٤٥ نَجِي  
يلَدَه، وافتات ١٩١٤ نَجِي يَلَدَه ٢٧ نَجِي سنتابرده جه مه ن ...

### *17. Тұбән Тәкөрмән авыллы*

88. Рахимә Ярмөхәммәд кызы каберенә қуелган таш, 1802-1867.

Алғы яғында (калку һәм уйма язулы):

كُفَى بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ نَعْوذُ بِاللَّهِ مِنْ فَتْنَةِ الْقَبْرِ وَ مِنْ أَهْوَالِ الْحَشَرِ وَ نَسَائِ اللَّهِ  
المغفرة بالجنة و الرضوان  
\* المرحومة راحيمه يارمحمد قزى دار البقايه رحلت ايладى التمش بش ياشنده ١٨٦٧ يَلَدَه سنتبرنىك ١٤  
كوننده مدفون ، فاتحه آمين

89. Сәгъдеддин Сәйфеддин уғылы каберенә қуелган таш, 1827-1879.

Алғы яғында (уйма язулы):

الْحَكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى مَدْفُونٌ سَعْدُ الدِّينِ سَيِّدُ الدِّينِ أَوْ عَلَى وَفَاتَ ٥ يَاسِنَدَه ١٨٧٩ نَجِي سَنَدَه رَحْمَةُ اللَّهِ رَحْمَتُ  
واسع

90. Хәбібулла Габдеррәфигъ уғылы каберенә қуелган таш, 1860-1883.

Алғы яғында (уйма язулы):

مرحوم حبيب الله عبد الرفيع او على وفاتي ٢٣ نَجِي ياشته ١٨٨٣ يَلَدَه

Артқы яғында (калку язулы):

91. Мулла **Борнанеддин** мулла Баһаведдин каберенә қуелган таш, 1889/1307 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

هجريه ١٣٠٧ ، اوشبو متوفى ملا برهان الدين ملا بها الدين او على

Артқы яғында (калку язулы):

کفى بالموت واعظا \* يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتُ مُثِنِّكَ غَدِي تَصِيرُ مُثِنِّي

92. **Хөббижәмал** Идеш кызы каберенә қуелган таш, 1815-1891.

Алғы яғында (уйма язулы):

الدنيا ساعت فجعلها طاعت الدنيا بحر عمق و اكثر الناس فيها عريق و اكثر الناس فيها عرق متوفي

Артқы яғында (калку язулы):

مرحوم[ه] حوب جمال ايدش قرى ١٨٩١ نجى يلده ٧٦ نجى ياشدہ

93. **Хисамеддин** бине Мөхәммәдгали каберенә қуелган таш, 1849-1893.

Алғы яғында (уйма язулы):

متوفى حيسام الدين بن محمد على ٤٤ ياشدہ ١٨٩٣ ١٨٩٣ يلده

Артқы яғында (калку язулы):

امام اعظم مسجد شریف

94. **Биби Галимә** Габделгани кызы каберенә қуелган таш, 1829-1893.

Алғы яғында (уйма язулы):

مرحوم[ه] ببی علیمه عبد العنی قزی عبد العزیز اهلیه سی ٦٤ ١٨٩٣ ١٨٩٣ يلده

Артқы яғында (калку язулы):

امام اعظم مسجد شریف

95. Шәмсениса Фәйзулла хәляле каберенә қуелган таш, 1894 ел.

Алғы яғында (уйма язулы):

الحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى \* شَمْسُ النَّسَاءِ عَبْدٌ ... فَيَضُّ [اللَّهُ] وَفَاتَ ۲... ۱۸۹۴ ...

96. Хәдичә Фәрухшан хәляле каберенә қуелган таш, 1847-1894.

Алғы яғында (уйма язулы):

الحُكْمُ لِلَّهِ تَعَالَى \* حَدِيجَةُ فَرُوحٍ شَاهِ حَلَالِيٍّ وَفَاتَ ۵۷ يَاشِنَدَهُ ۱۸۹۴ مَسْنَدَهُ رَحْمَةُ اللَّهِ وَاسْعَةٌ

97. Бибикәмал Рәхмәтүлла хәляле каберенә қуелган таш, 1838-1898.

Алғы яғында (уйма язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* بَيْ بَيْ كَمَالِ رَحْمَتِ اللَّهِ حَلَالِيٍّ ۶۰ يَاشِنَدَهُ ۱۸۹۸ نَجِيَ يَلْدَهُ نُورُ اللَّهِ ...

98. Мулла Шәмседдин мулла Габдеррәфигъ угылы каберенә қуелган таш, 1824-1899.

Алғы яғында (уйма язулы):

مَدْفونٌ مَلَأَ عَبْدُ الرَّفِيعِ أَوْ عَلَىٰ ۷۵ يَاشِنَدَهُ هَجْرِيَّهُ إِلَيْهِ ۱۳۱۶ مَسْنَدَهُ مَسْحِيَّهُ إِلَيْهِ ۱۸۹۹ نَجِيَ سَنَهُ

99. Фазлылгаллям мулла Зәйнеддин угылы каберенә қуелган таш, 1825-1900.

Алғы яғында (уйма язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* فَضْلُ الْعَلَامِ مَلَازِينَ الدِّينِ أَوْ عَلَىٰ ۷۵ يَاشِنَدَهُ ۱۹۰۰ يَلْدَهُ نُورُ اللَّهِ قَبْرُهُ بَنُورُ الْإِيمَانِ

100. Г...еддин бине Биктимер каберенә қуелган таш, 1870-1902.

Алғы яғында (уйма язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* عَ[يْنَ] الدِّينِ بْنَ بَيْكَ [تَيْ] مَرْ ۳۲ يَاشِنَدَهُ ۱۹۰۲ يَلْدَهُ نُورُ اللَّهِ قَبْرُ بَنُورُ الْإِيمَانِ

Арткы яғында (калку язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* الدُّنْيَا سَاعَتْ فَجَعَلَهَا طَاعَتْ الدُّنْيَا بَحْرٌ عَمَقٌ وَّ أَكْثَرُ النَّاسِ فِيهَا عَرِيقٌ وَّ أَكْثَرُ النَّاسِ فِيهَا عَرْقٌ

101. Минлекәшифә бинте Мөхәммәдсафа каберенә қуелган таш, 1903 ел.

Алгы яғында (калку һәм уйма язулы):

يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتْ مُثْلِكَ غَدِي تَصِيرَ مُثْلِي \* وَفَاتَ مِنْكَ كَشِيفَهُ بَنْتَ مُحَمَّدٍ صَفَا  
١٩٠٣ سَنَدٌ ٢٧ سَنَتَبَر

102. **Мөккәрәмә** Хисамеддин кызы, Сәйфеддин хәляле каберенә қуелган таш, 1848-1903.

Алгы яғында (уйма язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* مَكْرَمَهُ حَسَامُ الدِّينِ قَزْرِي سَيفُ الدِّينِ حَلَالِي ٥٥ يَاشِنَدَه ١٩٠٣ يَلَدَه، نُورُ اللَّهِ قَبْرُ  
بُنُورِ الْإِيمَانِ

Артқы яғында (калку язулы):

يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتْ مُثْلِكَ غَدِي تَصِيرَ مُثْلِي \*

103. **Гарифә** Ишмөхәммәд кызы, Габделвахид хәляле каберенә қуелган таш, 1903 ел.

Алгы яғында (уйма язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* عَرِيفَهُ اشْمَحْمَدَ قَزْرِي، عَبْدُ الْوَحِيدِ حَلَالِي ١٩٠٣ نِدَدَه

104. **Мөхәммәдшәһ** бине Шәмседдин каберенә қуелган таш, 1836-1903.

Алгы яғында (уйма язулы):

مَدْفونٌ مُحَمَّدٌ شَاهٌ بْنُ شَمْسِ الدِّينِ ٦٧ يَاشِنَدَه ١٩٠٣ نِجَى يَلَدَه ٢٧ نِجَى مَايِدَه

Артқы яғында (калку язулы):

يَا وَقْفًا بِقَبْرِي مُتَفَكِّرًا بِأَمْرِي بِالْأَمْسِي كُنْتْ مُثْلِكَ غَدِي تَصِيرَ مُثْلِي \*

105. Кемгә қуелганы билгесез таш, 1836-1904.

Алгы яғында уйма язулы текст жуелган

Артқы яғында (уйма язулы):

دَفْنٌ قِيلَنْدَى ٦٨ يَاشِنَدَه ١٩٠٤ نِجَى سَنَدَه

106. **Фатыйма** Мөхәммәдсадыйк кызы каберенә қуелган таш, 1883-1904.

Алгы яғында (уйма язулы):

كَفِيَ بِالْمَوْتِ وَاعْظَمَا \* فَاطِيمَهُ مُحَمَّدٌ صَادِقٌ قَزْرِي، ضِيَا الدِّينِ حَلَالِي ٢١ يَاشِنَدَه ١٩٠٤ يَلَدَه، نُورُ اللَّهِ قَبْرُ بُنُورِ

107. **Әхмәдшәриф Нуреев** уғылы каберенә қуелган таш, 1892-1904.

Алғы яғында (уйма язулы):

كفى بالموت واعظاً \* احمد شريف نور الدين او على ١٢ ياشنده ١٩٠٤ يلده، نور الله قبر بنور الایمان

108. **Мөхәммәдсафа бине Мөхәммәдкәрим** каберенә қуелган таш, 1844-1906.

Алғы яғында (уйма язулы):

محمد صفا بن محمد كريم ٦٢ ياشنده ١٩٠٤ نچى يلده

Артқы яғында (уйма язулы):

يا وقفا بقبرى متىكرا بامرى بالامسى كنت متىك غدى تصير متى

109. Мулла Борнанеддин кызы, мулла Гыйр[фан] хәляле каберенә қуелган таш.

Алғы яғында (уйма язулы):

كل نفس دائمه الموت، بو قبرده مدفونه ميـث... ملا برـهان الدين قـزـى، مـلا عـرـ [فـان حـلـاـيـ] ...

Артқы яғында (калку язулы):

الدنيا ساعـت فـجعلـها طـاعتـ الدـنيـا بـحرـ عـمـقـ

110. **Габделжәббар** Әбүбәкер уғылы каберенә қуелган таш.

Алғы яғында (уйма язулы):

الـحـكـمـ لـلـهـ تـعـالـىـ \* مـدـفـونـ عـبـدـ الجـبارـ أـبـوـ [بـكـرـ] أـوـ غـلـىـ رـحـمـ اللـهـ رـحـمـةـ وـاسـعـةـ ... يـاشـنـدـهـ وـفـاتـ ... ١٨٨٩ [نـچـىـ يـلـدـهـ]

Артқы яғында (калку язулы):

الـدـنـيـا سـاعـتـ فـجعلـها طـاعتـ الدـنيـا بـحرـ عـمـقـ وـ اـكـثـرـ النـاسـ فـيـها عـرـيقـ وـ اـكـثـرـ النـاسـ

111. **Шәмседдин** Гыймадеддин уғылы каберенә қуелган таш, 1880-1914.

Алғы яғында (уйма язулы):

١٩١٤ يـلـدـهـ شـمـسـ الدـيـنـ عـمـادـ الدـيـنـ اوـ عـلـىـ نـكـ وـفـتـيـ ٣٤ يـاشـدـ [هـ]

112. Ибраһим бине Эбүбәкер каберенә қуелган таш, 1848-1892.

Алғы яғында (уйма язулы):

مرحوم ابراهيم بن ابو بكر وفاتي ٥٤ نجى ياشده ١٨٩٢ نجى بلده اپریلننک ١٨ ندہ

Артқы яғында (калку язулы):

الدنيا ساعت فجعلها طاعت الدنيا بحر عمق و اكثر الناس فيها عريق و اكثر الناس

113. Кемгә қуелғаны билгесез таш.

### *Ташъязмаларның қыскача исемлеге*

#### *1. Аю авылы*

1. Кемгә қуелғаны билгесез таш, 1898 ел.

#### *2. Этрапке авылы*

2. Яманкол Котлуг угылы каберенә қуелған таш, 1788 ел.

3. Мөхәммәдәмин Иманкол угылы каберенә қуелған таш, 1847 ел.

4. Мулла Баязид мулла Әхмәд угылы каберенә қуелған таш, 1882 ел.

5. Шәмсәжәмал Габделвахид кызы каберенә қуелған таш, 1897 ел.

6. Вәлиәхмәд Шәниәхмәд угылы каберенә қуелған таш, 1920 ел.

7. Биби Фатыйма Шәнимәрзий жәмәгате каберенә қуелған таш, 1921 ел.

#### *3. Бикбау авылы, борыңғы зират (беренче каберстан).*

8. Йосыф Бикбау угылы каберенә қуелған таш, 1656 ел.

9. Бикбау Сөлүк угылы каберенә қуелған таш, 1688 ел.

#### *3. Бикбау авылы, (икенче каберстан).*

10. Дамулла Габделгалим дамулла Яһұдә угылы каберенә қуелған таш, 1795-1873.

#### *4. Гөлек авылы (“изгелдер зираты”)*

11. Кемгә қуелғаны билгесез таш, 1673 ел.

Кятиб – Килмәхәммәд Ишмән угылы.

12. Бикмөхәммәд Ақчура угылы каберенә қуелған таш, 1683 ел.

#### *4. Гөлек авылы, икенче зират.*

13. Кемгә қуелғаны билгесез таш, якынча 1680 ел.

### **5. Жәмәк авылы**

14. [Төхфәтүлла] каберенә куелган таш, [1850] ел.
15. Нигъмәтулла Хәбибулла уғылы каберенә куелган таш, 1813 -1869.
16. Г[...]улла Биктимер уғылы каберенә куелган таш, 1876 ел.
17. Габделләтийф Габдеррахман уғылы каберенә куелган таш, 1882/1300 ел.
18. Төхфәтүлла Габделгаффар уғылы каберенә куелган таш, 1821-1891.
19. Хәбібжәмал Ишбулды кызы каберенә куелган таш, 1806-1891.
20. Гайшә Габделхаликъ кызы каберенә куелган таш, 1813-1900.
21. ... бине [Фәйзулла] каберенә куелган таш, 1910 ел.
22. Кемгә куелганы билгесез таш, 1913 ел.

### **6. Исәнгол авылы (беренче зират)**

23. Хәббениса Габделвахид кызы каберенә куелган таш, 1896 ел.
24. Фәссахеддин Хәйреддин уғылы каберенә куелган таш, 1898 ел.
25. Кәшшәфеддин Шәрәфеддин уғылы каберенә куелган таш, 1899 ел.
26. Хәсбижәмал Юлдаш кызы каберенә куелган таш.
27. Жәннәтел-әсма Исмәгыйль кызы каберенә куелган таш.
28. Мөхтәсиб Идрис уғылы каберенә куелган таш, 1828-1900.
29. Биби Мәйрә Хәйреддин кызы каберенә куелган таш, 1898-1906.
30. Кемгә куелганы билгесез таш, 1916 ел.

### **6. Исәнгол авылы (икенче зират)**

31. Габделхаликъ [Габдеррәхим уғылы] каберенә куелган таш, 1877 ел.
32. Биби Фариза [Мәхмүд кызы] каберенә куелган таш, 1895 ел.

### **7. Иске Иркәнәш авылы**

33. Биби Гөлзәминә Рәхмәтулла кызы каберенә куелган таш, 1825 ел.
34. Бәһр[әм] Зәйнулла уғылы каберенә куелган таш, 1856 ел.
35. Габделгалим Габделкадыйр уғылы каберенә куелган таш, 1876 ел.
36. Биби Кәмилә бинте Нуримөхәммәд каберенә куелган таш, 1891 ел.
37. [Жәгъфәрулла бине Сәйфулла] каберенә куелган таш, [1896] ел.
38. Кемгә һәм кайчан куелганы билгесез тамгалы таш, [1867] ел.

39. [Варәш] Солтанбәк уғылы каберенә куелган таш.

40. Кемгә һәм кайчан куелганы билгесез таш.

#### *8. Кызыл төбәк авылы*

41. **Фәйзулла** Сиргали уғылы каберенә куелган таш, 1806-1880.

42. Мулла **Галим** каберенә куелган таш. 1882 ел.

43. **Хөббижәмал** Фәтхулла кызы каберенә куелган таш, [1890] ел.

44. Кемгә һәм төгәл кайчан куелганы билгесез таш.

45. **Гайнисәрвәр** Тажеддин кызы каберенә куелган таш, 1890-1919.

#### *9. Татар Мөшеге авылы, беренче (иске) зираг*

46. [Жәгъфәр Габденнасыр уғылы] каберенә куелган таш.

47. Кемгә һәм кайчан куелганы билгесез таш, 1915 ел.

#### *9. Татар Мөшеге авылы, икенче зираг*

48. **Фатыйма** Гобәйдулла кызы каберенә куелган таш.

#### *10. Тауасты Байлар авылы*

49. Габделкаюм Хәбибулла уғылы каберенә куелган таш, 1892 ел.

50. **Шаһимәрдан** каберенә куелган таш, 1892 ел.

51. **Әфзаледдин** Хәйреддин уғылы каберенә куелган таш, 1894 ел.

52. **Мәһжінан** Сафиулла кызы каберенә куелган таш, 1871-1898.

53. **Файза** Мөхәммәдзариф хәляле каберенә куелган таш, 1907 ел.

54. Кемгә һәм кайчан куелганы билгесез таш.

#### *11. Тулбай авылы*

55. **Мортаза** бине Шәмседдин каберенә куелган таш, 1880-1902.

#### *12. Тупач авылы*

56. **Низамеддин** Зәйнелгабеддин уғылы каберенә куелган таш, 1821-1853.

57. **Хәмидулла** Гайнулла уғылы каберенә куелган таш, 1889.

58. **Хөснәжәмал** Сәйфелмөлек кызы каберенә куелган таш, (Сарман мулласының әнкәсе), 1895 ел.

59. **Мөхәммәдсадикъ** Котбелкәлем уғылы каберенә куелган таш, 1841-1901.

60.Хөснөжәмал Мөхәммәдгали кызы каберенә куелган таш, 1841-1903.

#### *13.Хүҗамәт авылы*

61.Габделләтыйф Бикмөхәммәд уғылы каберенә куелган таш, 1886 ел.

62.Нурмөхәммәд Нурихәннан уғылы каберенә куелган таш, 1872-1892.

63.Биби Гарифә Жәляледдин хәляле каберенә куелган таш, 1893.

64.Шәйхелислам Бәхтияр уғылы каберенә куелган таш, 1828-1894.

65.Мөхәммәддин Нәдершәһ уғылы каберенә куелган таш, 1837-1897.

66.Хәсән Жәляледдин уғылы каберенә куелган таш, 1899 ел.

67.Габдулла Исхак уғылы каберенә куелган таш, [1899] ел.

68.Хажи Әхмәдгәрәй әл-хаж Мөхәммәдсүйдыйк Сәидбатталов каберенә куелган таш, 1900/1317 ел.

69.Жәляледдин Мәнди уғылы каберенә куелган таш.

70.Минлесафа Фазлыймөхәммәд хәляле каберенә куелган таш.

71.Гаделбану Габделбәшәр кызы каберенә куелган таш, 1825-1900.

72.Габдеррәкыйб Госман уғылы каберенә куелган таш, 1836-1901.

73.Галиулла бине Хәмидулла каберенә куелган таш, 1866-1901.

74.Шәмсениса Гыйсмәтулла кызы, Хисамеддин хәляле каберенә куелган таш, 1904 ел.

75.Низамеддин Бәхтияр уғылы каберенә куелган таш, 1921 ел.

#### *14.Шикәрлекаен авылы (беренче зират)*

76.Әхмәр Габдеррәхим уғылы каберенә куелган таш, 1823-1893.

#### *14.Шикәрлекаен авылы икенче (иске) зират*

77.Мифтахеддин Гайнеддин уғылы каберенә куелган таш, 1833-1898.

78.Хәсбижәмал Габделмәннаф кызы каберенә куелган таш, 1852-1902.

79.Әкбәр Әхмәр уғылы каберенә куелган таш, 1847-1904.

#### *15.Югары Тәкермән авылы, беренче зират*

80.“Урыс кулындан һәляк” булучы изгеләргә куелган каберташ.

**1683 – 1684 еллар.\***

**15.Югары Тәкермән авылы икенче каберстан (“башкорт<sup>22</sup> зираты”)**

81.[Минле]-Салих Зәйнеддин уғылы каберенә куелган таш, 1893 ел.

82.Мөхәммәдсадыйк Мөхәммәдәмин уғылы каберенә куелган таш.

**16.Югары (Таясты) Тәкермән авылы өченче каберстан (“типтәр зираты”)**

83.[Зәйнәб] Йосыф кызы каберенә куелган таш, 1851 ел.

84.Вәли-Мөхәммәд Әл-Мөхәммәд уғылы каберенә куелган таш, 1806-1871.

85.Тимергали Госмангали уғылы каберенә куелган таш, 1840 -1900.

86.Кемгә куелганы билгесез таш каберенә куелган таш, 1893 ел.

87.Кемгә куелганы билгесез таш каберенә куелган таш, 1845 - 1921 .

**17.Түбән Тәкермән авылы**

88.Рахимә Ярмөхәммәд кызы каберенә куелган таш, 1802-1867.

89.Сәгъдеддин Сәйфеддин уғылы каберенә куелган таш, 1827-1879.

90.Хәбибулла Габдеррәфигъ уғылы каберенә куелган таш, 1860-1883.

91.Мулла Борһанеддин мулла Баһаведдин каберенә куелган таш, 1889/1307 ел.

92.Хәббижәмал Идеш кызы каберенә куелган таш, 1815-1891.

93.Хисамеддин бине Мөхәммәдгали каберенә куелган таш, 1849-1893.

94.Биби Галимә Габделгани кызы каберенә куелган таш, 1829-1893.

95.Шәмсениса Фәйзулла хәляле каберенә куелган таш, 1894 ел.

96.Хәдичә Фәрухшан хәляле каберенә куелган таш, 1847-1894.

97.Бибикәмал Рәхмәтулла хәляле каберенә куелган таш, 1838-1898.

98.Мулла Шәмседдин мулла Габдеррәфигъ уғылы каберенә куелган таш, 1824-1899.

---

<sup>22</sup> Монда социаль сословие турында сұз бара.

99. **Фазлылгаллям** мулла Зәйнеддин уғылы каберенә куелган таш, 1825-1900.
100. **Г...еддин** бине Биктимер каберенә куелган таш, 1870-1902.
101. **Минлекәшифә** бинте Мөхәммәдсафа каберенә куелган таш, 1903 ел.
102. **Мөккәрәмә** Хисамеддин кызы, Сәйфеддин хәляле каберенә куелган таш, 1848-1903.
103. **Гарифә** Ишмөхәммәд кызы, Габделвахид хәляле каберенә куелган таш, 1903 ел.
104. **Мөхәммәдшәһ** бине Шәмседдин каберенә куелган таш, 1836-1903.
105. Кемгә куелганы билгесез таш, 1836-1904.
106. **Фатыйма** Мөхәммәдсадыйк кызы каберенә куелган таш, 1883-1904.
107. **Әхмәдшәриф** Нуреддин уғылы каберенә куелган таш, 1892-1904.
108. **Мөхәммәдсафа** бине Мөхәммәдкәрим каберенә куелган таш, 1844-1906.
109. Мулла Борнанеддин кызы, мулла Гыйр[фан] хәляле каберенә куелган таш.
110. **Габделжәббар** Әбүбәкер уғылы каберенә куелган таш.
111. **Шәмседдин** Гыймадеддин уғылы каберенә куелган таш, 1880-1914.
112. **Ибраһим** бине Әбүбәкер каберенә куелган таш, 1848-1892.
113. Кемгә куелганы билгесез таш.

*Шәхесләр исемлеге (алфавит тәртибендә)*  
Әкбәр Әхмәр уғылы, 1847-1904 - 77

Әфзаледдин Хәйреддин уғылы, 1894 ел – 51

Әхмәдгәрәй хажи әл-хаж Мөхәммәдсүйдыйк Сәидбатталов, 1900/1317 ел – 68

Әхмәдшәриф Нуреддин уғылы, 1892-1904 - 107

Әхмәр Габдеррәхим уғылы, 1823-1893 - 76

Баязид мулла Әхмәд мулла уғылы, 1882 ел - 4

Бәһр[әм] Зәйнүлла уғылы, 1856 ел - 34

Бибикәмал Рәхмәтулла хәляле, 1838-1898 - 97

**Бикбау** Сөлүк уғылы, 1688 ел - 9

**Бикмөхәммәд** Акчурасынан уғылы, 1683 ел – 12

**Борһанеддин** мулла -109

**Борһанеддин** мулла Баһаведдин мулла , 1889/1307 ел - 91

[**Варәш**] Солтанбәк уғылы - 39

**Вәлиәхмәд** Шаһиәхмәд уғылы, 1920 ел – 6

**Вәли-Мөхәммәд** Әл-Мөхәммәд уғылы, 1806-1871 - 84

**Габделгалим** Габделкадыйр уғылы, 1876 ел - 35

**Габделжәббар** Әбүбәкер уғылы - 110

**Габделгалим** дамулла Яһүдә дамулла уғылы, 1795-1873 - 10

**Габделкаюм** Хәбибулла уғылы, 1892 ел - 49

**Габделләтыйф** Бикмөхәммәд уғылы, 1886 ел - 51

**Габделләтыйф** Габдеррахман углы, 1882/1300 ел – 17

**Габделхаликъ** Габдеррәхим уғылы, 1877 ел – 31

**Габдеррәкыйб** Госман уғылы, 1836-1901 - 72

**Габдулла** Исхак уғылы, [1899] ел - 67

**Гаделбану** Габделбәшәр кызы, 1825-1900 - 71

**Гайнисәрвәр** Тажеддин кызы, 1890-1919 - 45

**Гайшә** Габделхаликъ кызы, 1813-1900 – 20

**Галим** мулла 1882 ел – 42

**Галимә биби** Габделгани кызы, 1829-1893 - 94

**Галиулла** бине Хәмидулла, 1866-1901 - 73

**Гарифә биби** Жәляледдин хәляле, 1893 - 63

**Гарифә** Ишмөхәммәд кызы, Габделвахид хәляле, 1903 ел - 103

- Гөлзәминә биби** Рәхмәтулла кызы, 1825 ел – 33
- Гыйр[фан] мулла** - 109
- Г...еддин** бине Биктимер, 1870-1902 - 100
- Г[...]улла** Биктимер уғылы, 1876 ел – 16
- [Жәгъфәрулла]** бине Сәйфулла] каберенә куелган таш, [1896] ел - 37
- [Жәгъфәр Габденнасыр уғылы]** каберенә куелган таш - 46
- Жәляледдин** Мәнди уғылы - 69
- Жәннәтел-әсма** Исмәгайль кызы – 27
- [Зәйнәб]** Йосыф кызы, 1851 ел - 83
- Ибраһим** бине Әбүбәкер, 1848-1892 - 112
- Йосыф** Бикбау уғылы, 1656 ел - 8
- Кәшшәфеддин** Шәрәфеддин уғылы, 1899 ел -25
- Килмөхәммәд** Ишмән уғылы, қият - 11.
- Кямилә** биби бинте Нуримөхәммәд, 1891 ел - 36
- Маһжидан** Сафиулла кызы,1871-1898 - 52
- Мәйрә биби** Хәйреддин кызы, 1898-1906 – 29
- Миғтахеддин** Гайнеддин уғылы каберенә куелган таш, 1833-1898 - 77
- Минлекәшифә** бинте Мөхәммәдсафа, 1903 ел - 101
- [Минле]-Салих** Зәйнеддин уғылы, 1893 ел - 81
- Минлесафа** Фазлыймөхәммәд хәляле – 70
- Мортаза** бине Шәмсаддин, 1880-1902 - 55
- Мөккәрәмә** Хисамеддин кызы, Сәйфеддин хәляле, 1848-1903 - 102
- Мөхәммәдәмин** Иманкол уғылы, 1847 ел – 3
- Мөхәммәддин** Нәдершан уғылы, 1837-1897 - 65
- Мөхәммәсадыйк** Котбелкәлям уғылы, 1841-1901 – 59

- Мөхәммәдсадыйк** Мөхәммәдәмин угылы - 82
- Мөхәммәдшан** бине Шәмседдин, 1836-1903 - 104
- Мөхәммәдсафа** бине Мөхәммәдкәрим, 1844-1906 - 108
- Мөхәммәйтәкый** Бикмөхәммәд углы - 81
- Мөхтәсиб** Идрис угылы, 1828-1900 - 28
- Нигъмәтулла** Хәбиулла угылы, 1813 -1869 – 15
- Низамеддин** Бәхтияр угылы, 1921 ел - 75
- Низамеддин** Зәйнелгабеддин угылы, 1821-1853 - 56
- Нурмөхәммәд** Нурихәннан угылы, 1872-1892 - 62
- Остабикә**, Солтанның жефете - 81
- Рахимә** Ярмөхәммәд кызы, 1802-1867 - 88
- Сәгъдеддин** Сәйфеддин угылы, 1827-1879 - 89
- Сәйид** Йагъфәр - 81
- [Сәйфулла угылы, 1896] ел - 37
- Солтан** бабай- 81
- Тимергали** Госмангали угылы, 1840 - 1900 - 85
- [Төхфәтулла, 1850] ел - 14
- Төхфәтулла** Габделгаффар угылы, 1821-1891 – 18
- Фазлылгаллям** мулла Зәйнеддин угылы, 1825-1900 - 99
- Файза** Мөхәммәдзариф хәляле, 1907 ел - 53
- Фариза** биби [Мәхмүд кызы], 1895 ел - 32
- Фатыйма биби** Шәнимәрзый жәмәгате, 1921 ел - 7
- Фатыйма** Гобәйдулла кызы - 48
- Фатыйма** Мөхәммәдсадыйк кызы, 1883-1904 - 106
- [**Фәйзулла**], 1910 ел - 21

**Фәйзулла** Сиргали уғылы, 1806-1880 - 41  
**Фәссахеддин** Хәйреддин уғылы, 1898 ел - 24  
**Хәбибжәмал** Ишбулды кызы, 1806-1891 – 19  
**Хәбибулла** Габдеррәфигъ уғылы, 1860-1883- 90  
**Хәдичә** Фәрухшан хәляле, 1847-1894 - 96  
**Хәмидулла** Гайнулла уғылы, 1889/1307 ел - 57  
**Хәсән** Жәляледдин уғылы, 1899 ел - 66  
**Хәсбижәмал** Юлдаш кызы - 26  
**Хәсбижәмал** Габделмәннаф кызы, 1852-1902 - 78  
**Хисамеддин** бине Мөхәммәдгали, 1849-1893 - 93  
**Хөббижәмал** Идеш кызы, 1815-1891 - 92  
**Хөббениса** Габделвахид кызы, 1896 ел - 23  
**Хөббижәмал** Фәтхулла кызы, [1890] ел – 43  
**Хөснәжәмал** Мөхәммәдгали кызы, 1841-1903 - 60  
**Хөснәжәмал** Сәйфелмөлек кызы, Сарман мулласының әнкәсе, 1895 ел - 58  
**Шанимәрдан**, 1892 ел - 50  
**Шәйхелислам** Бәхтияр уғылы, 1828-1894 - 64  
**Шәмседдин** Гыймадеддин уғылы, 1880-1914 - 111  
**Шәмседдин** мулла Габдеррәфигъ мулла уғылы, 1824-1899 - 98  
**Шәмсәжәмал** Габделвахид кызы, 1897 ел - 5  
**Шәмсениса** Гыйсметулла кызы, Хисамеддин хәляле, 1904 ел - 74  
**Шәмсениса** Фәйзулла хәляле, 1894 ел - 95  
**Яманкол** Котлуг уғылы каберенә куелган таш, 1788 ел - 2

*B.M. Усманов*

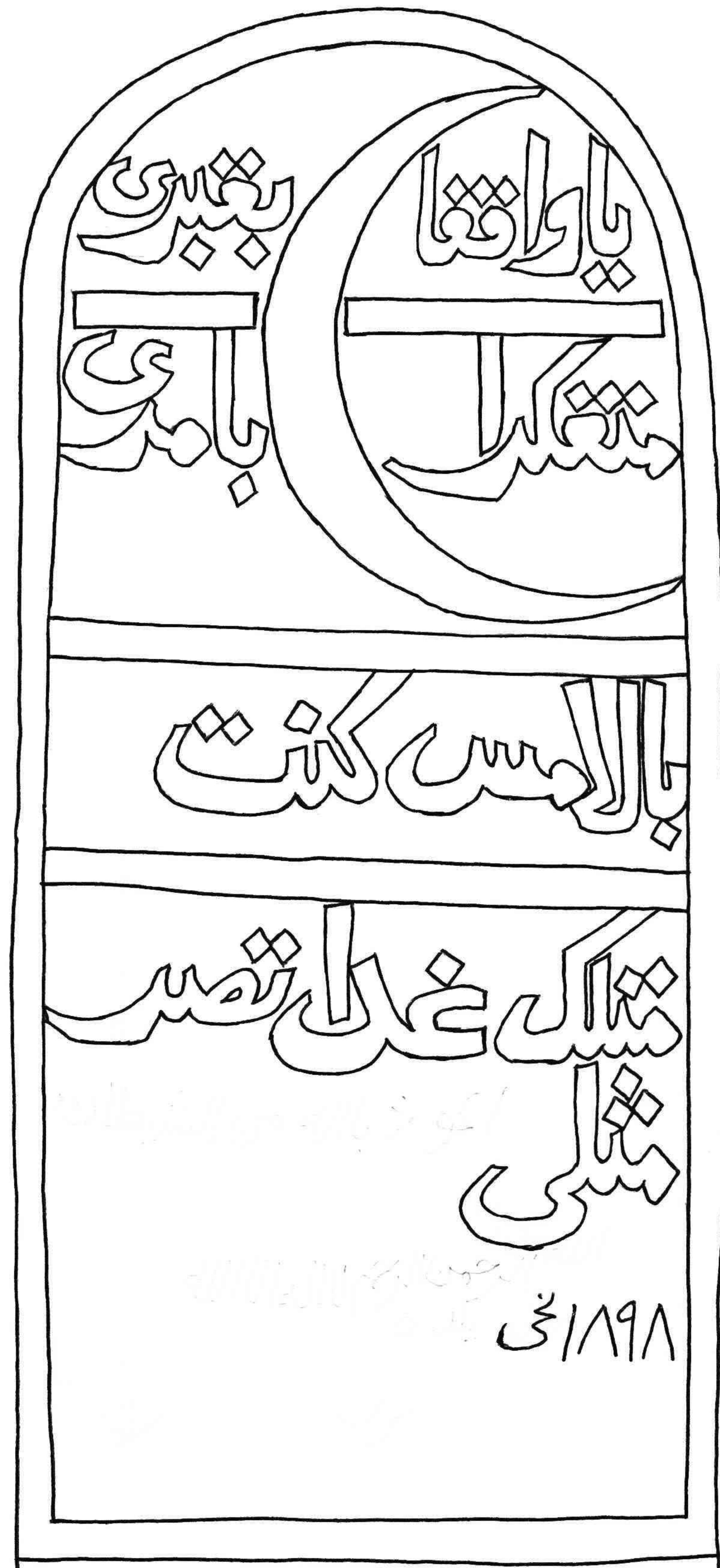
*Г.Ибраһимов исем. Тел әдәбият һәм сәнгать институты*

*Язма мирас үзәгенең фәнни хезмәткәре*



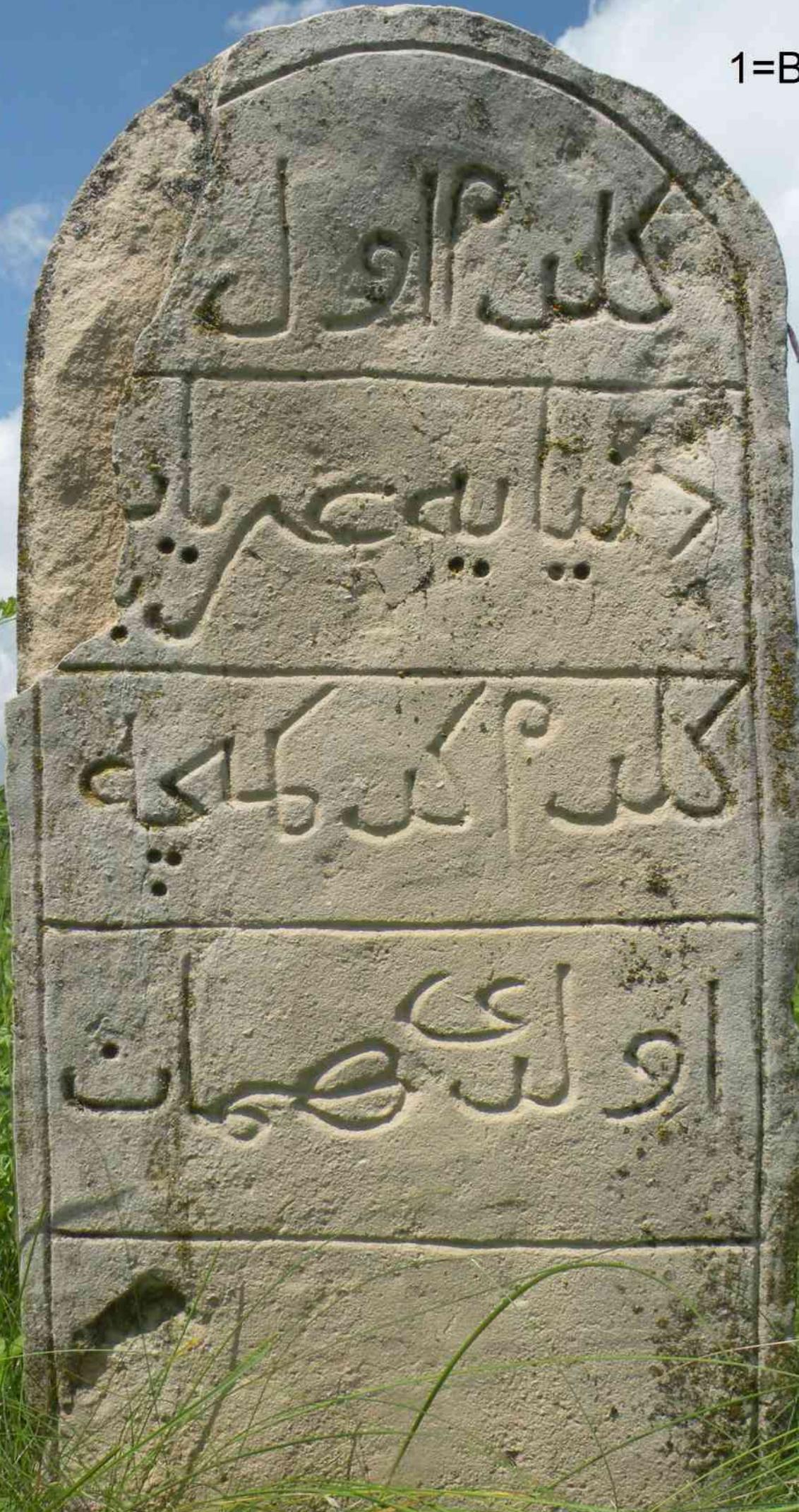
1=A

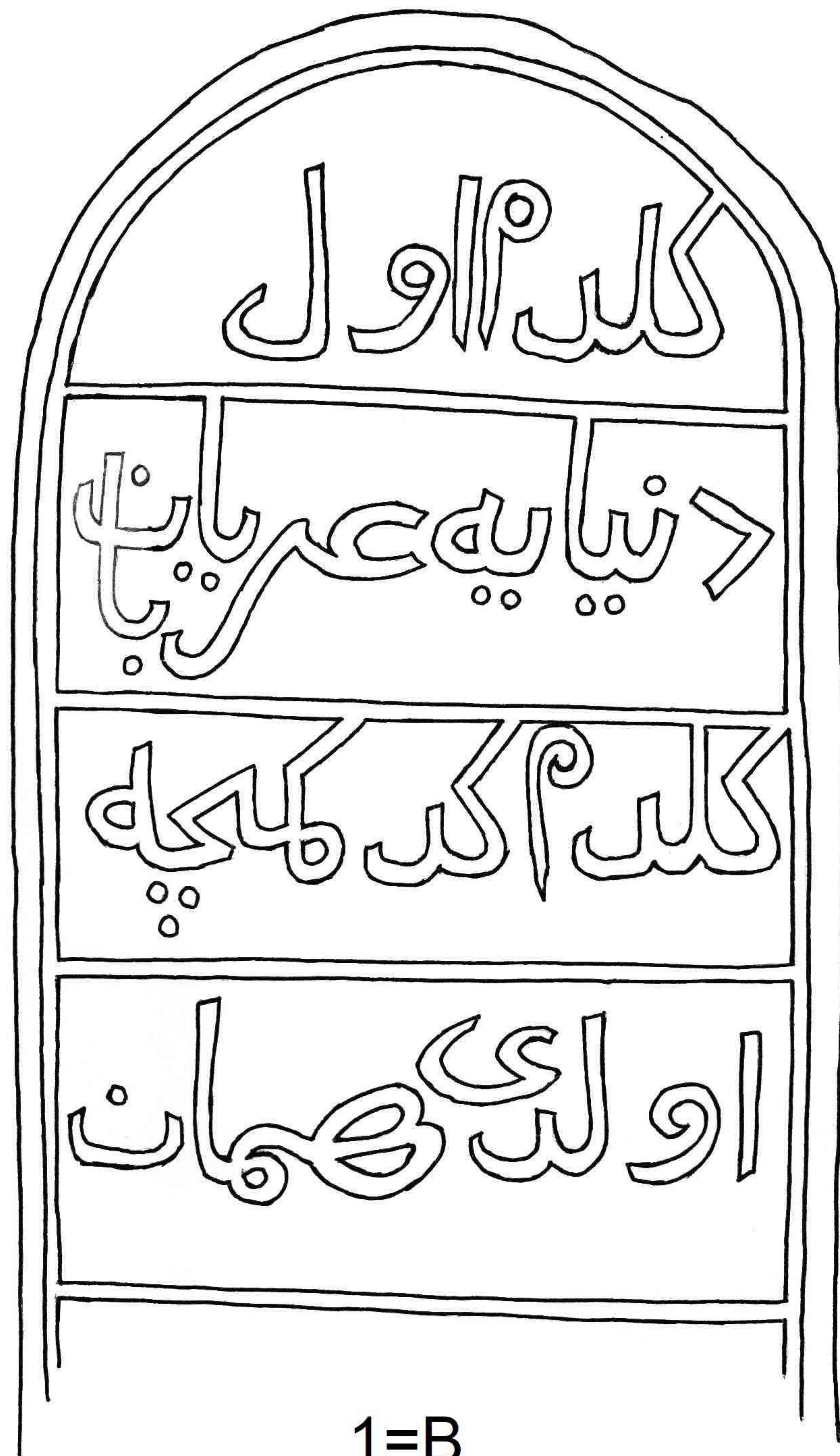




1=A

1=B

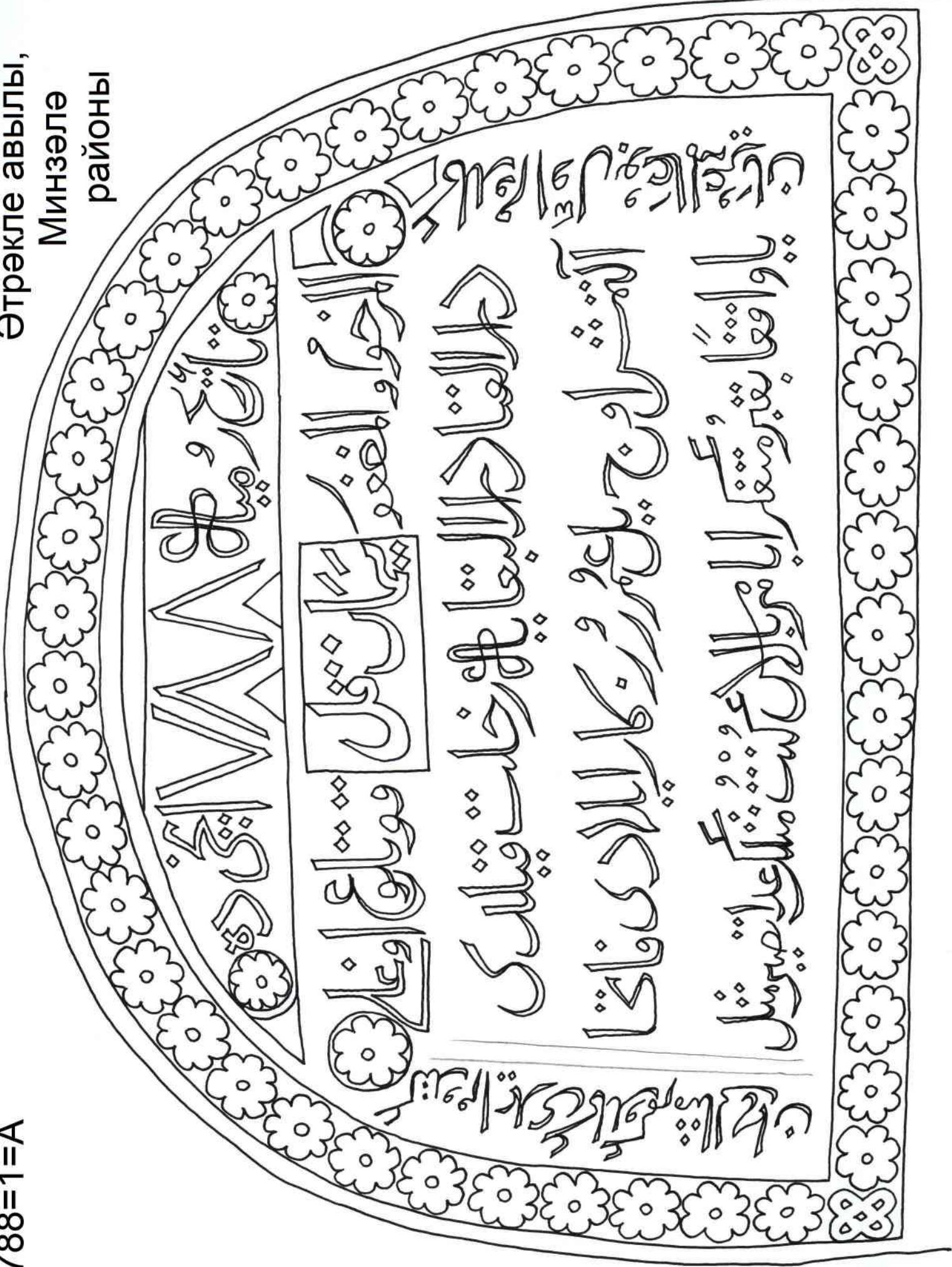




1=B

1788=1=A

Өтрәклө авыллы,  
Минзэлэ  
районы



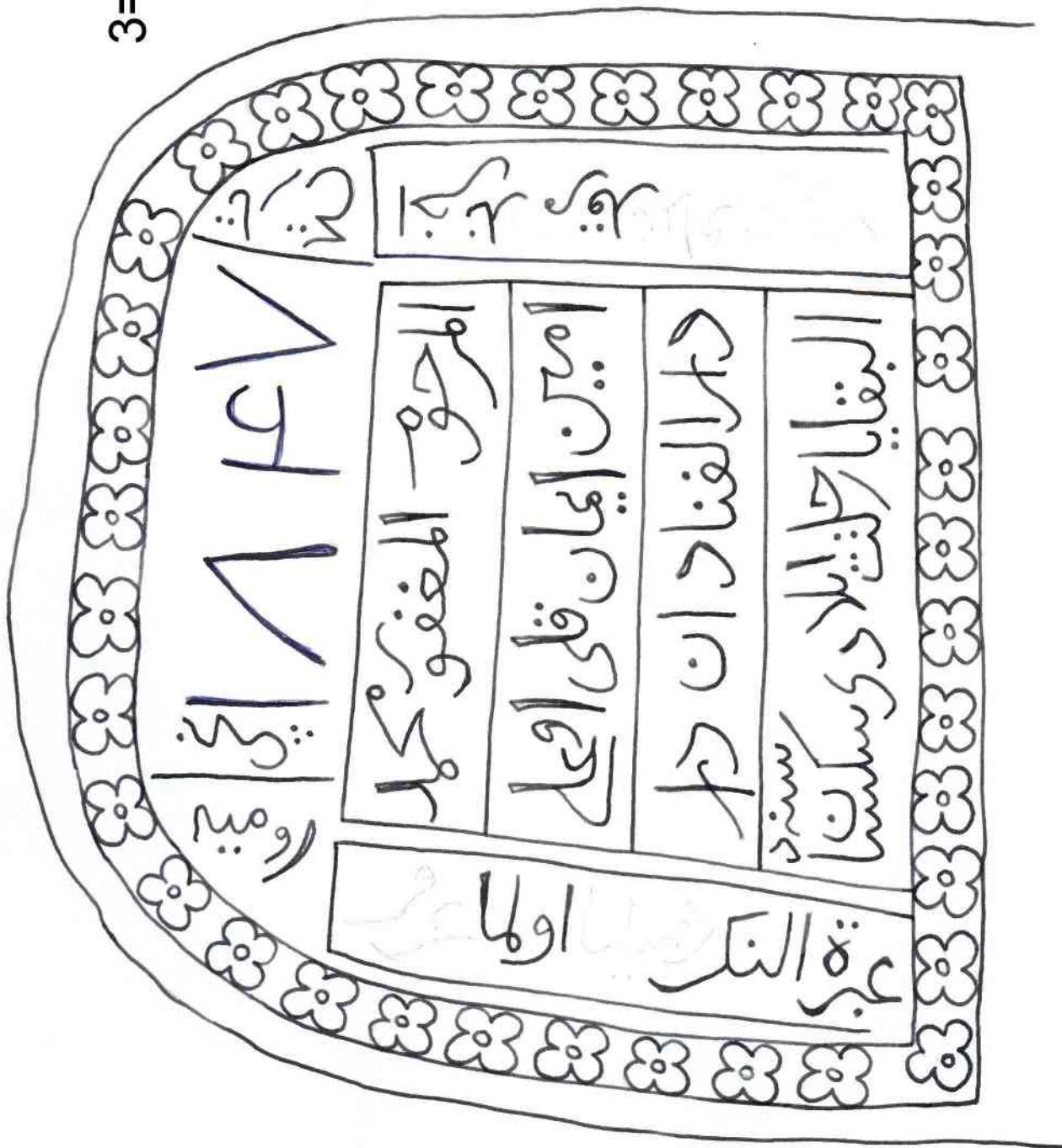
2=A



3=A



3=A



4=A

گوشه<sup>خ</sup>الله

کوشش<sup>خ</sup>الله

کوشش<sup>خ</sup>الله

کوشش<sup>خ</sup>الله

کوشش<sup>خ</sup>الله

بزرگت بیلی

4=A



الله رب العالمين  
لهم اسْتَغْفِرُكَ لِمَا تَعْلَمُ  
وَلِمَا لَمْ تَعْلَمْ  
وَلِمَا أَخْطَأْتُ  
وَلِمَا نَسِيْتُ  
وَلِمَا حَسِّنْتُ  
وَلِمَا حَسِّنْتَ  
وَلِمَا أَعْلَمُ  
وَلِمَا لَمْ أَعْلَمُ

5=A

5=A=6



6=A



6=A

7=A



7=A=6

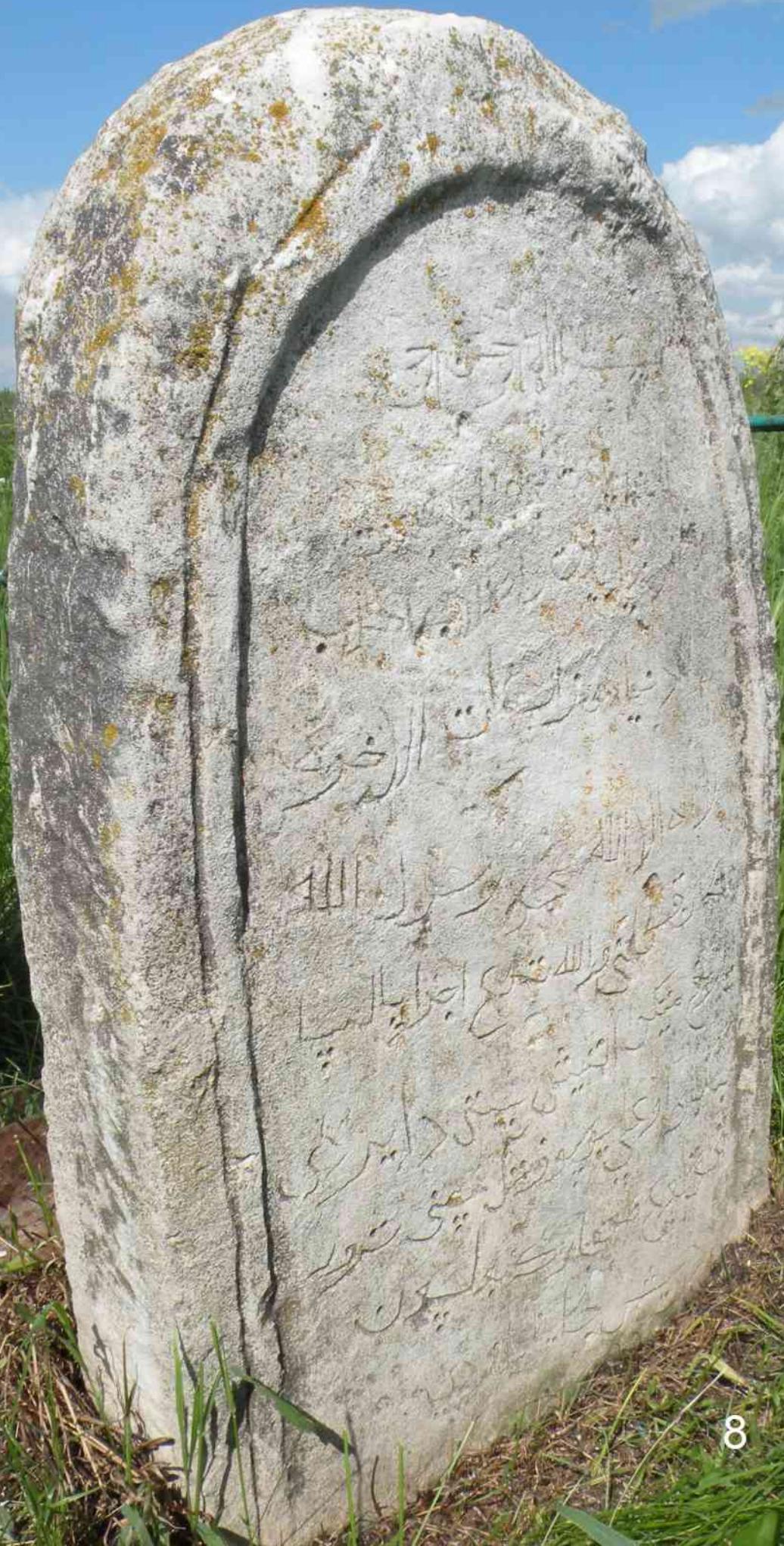
كما في المدح قليل النعوت

رغم حرب التهوكه قبل الموت

صلواتي على القرى

سبعين سنه ميلادى

مع افلاطون



8=A

اللهم إلهي رب العالمين  
إذْ أَنْتَ خَلَقْتَنِي  
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ  
ثُمَّ أَنْتَ مَنْ يَعْلَمُ بِأَعْمَالِ النَّاسِ  
فَاجْعَلْنِي مِنْ حَافِظِي لِعِظَمِ ذَنبِي  
وَاجْعَلْنِي مِنْ حَافِظِي لِعِظَمِ ذَنبِي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْدُّنْيَا يَأْتِي طَاعَتْ

كَلْبُ طَلَابِ الْدُّنْيَا

الْدُّنْيَا وَزَارَ سَاهَاتِ الْآخِرَةِ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ

تَكَبَّرُوا فَوْجٌ مُّعَذَّبٌ لَا يَلِيقُ بِهِمْ أَجْرٌ

تَارِيخٌ مِّنْكُمْ رَا التَّمِيْنِيْتَى دَائِرَى

بِكَابُوا وَعَلَى يَوْمِ وِفْتَكَ تَرَوْ

قُرْقُلَعَ مَعَارِكَ بَعْلَونَ

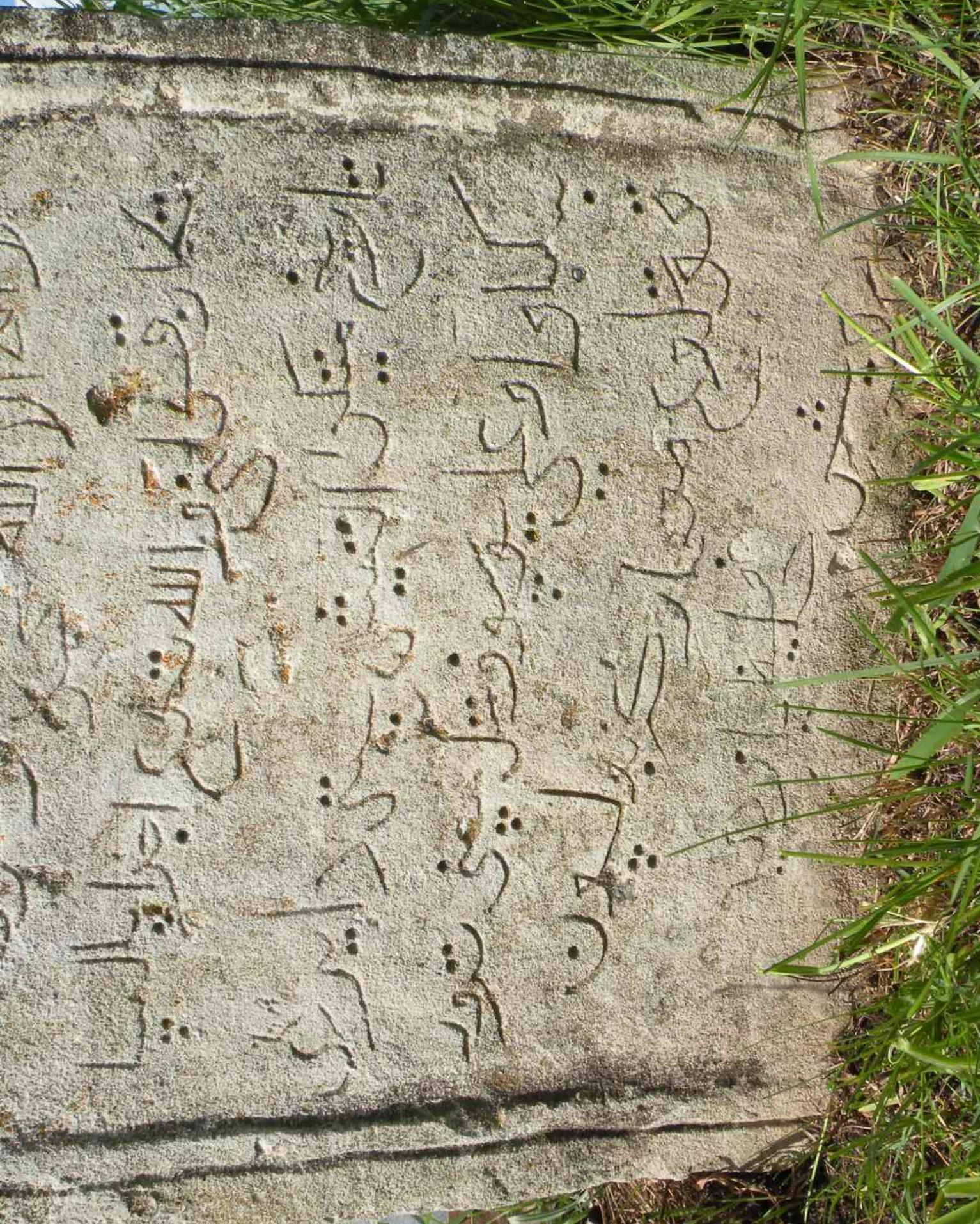
خَاطِيْظِيَازَدِي

(وَشْ)

8=A=a



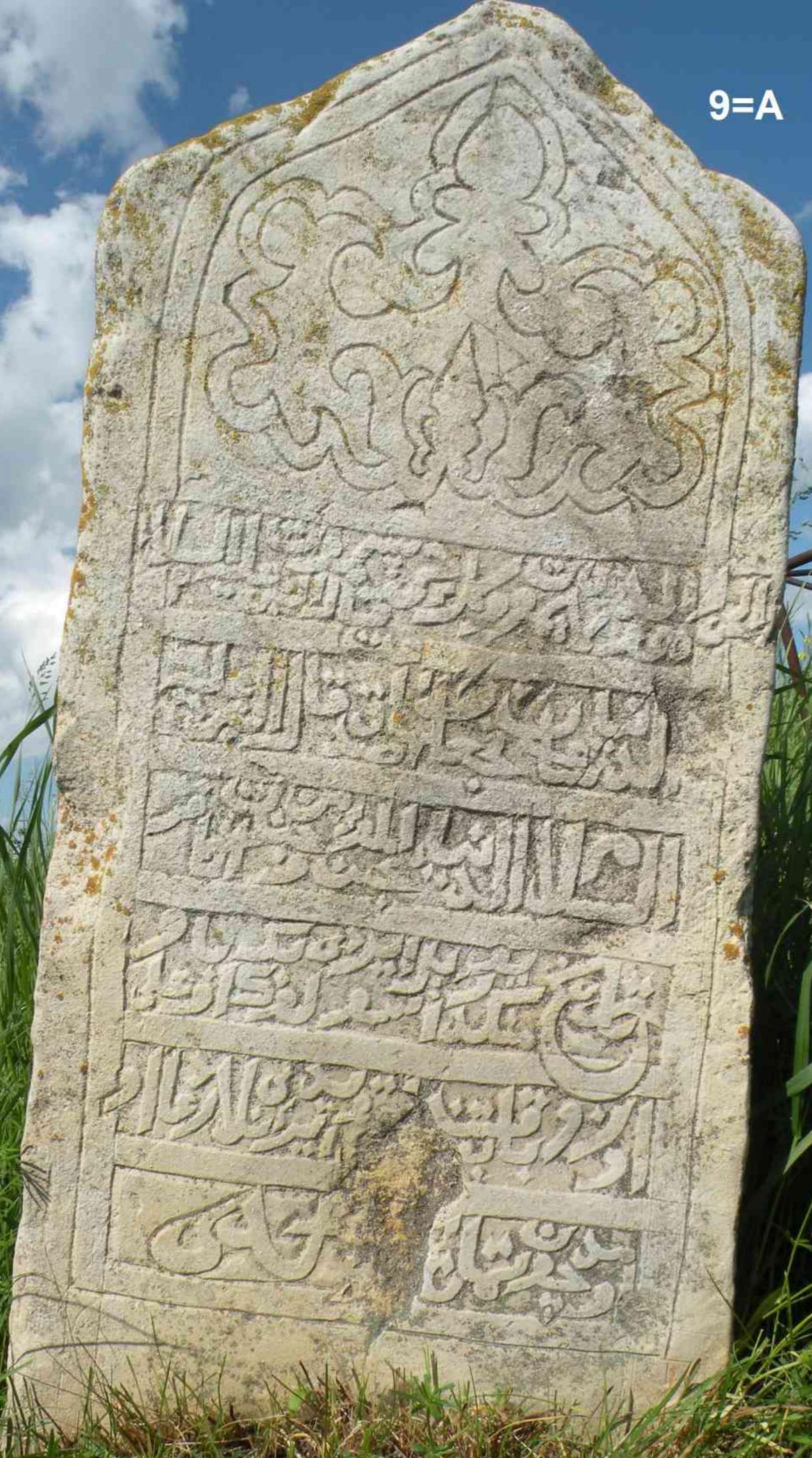
$8 = A = 6$



9

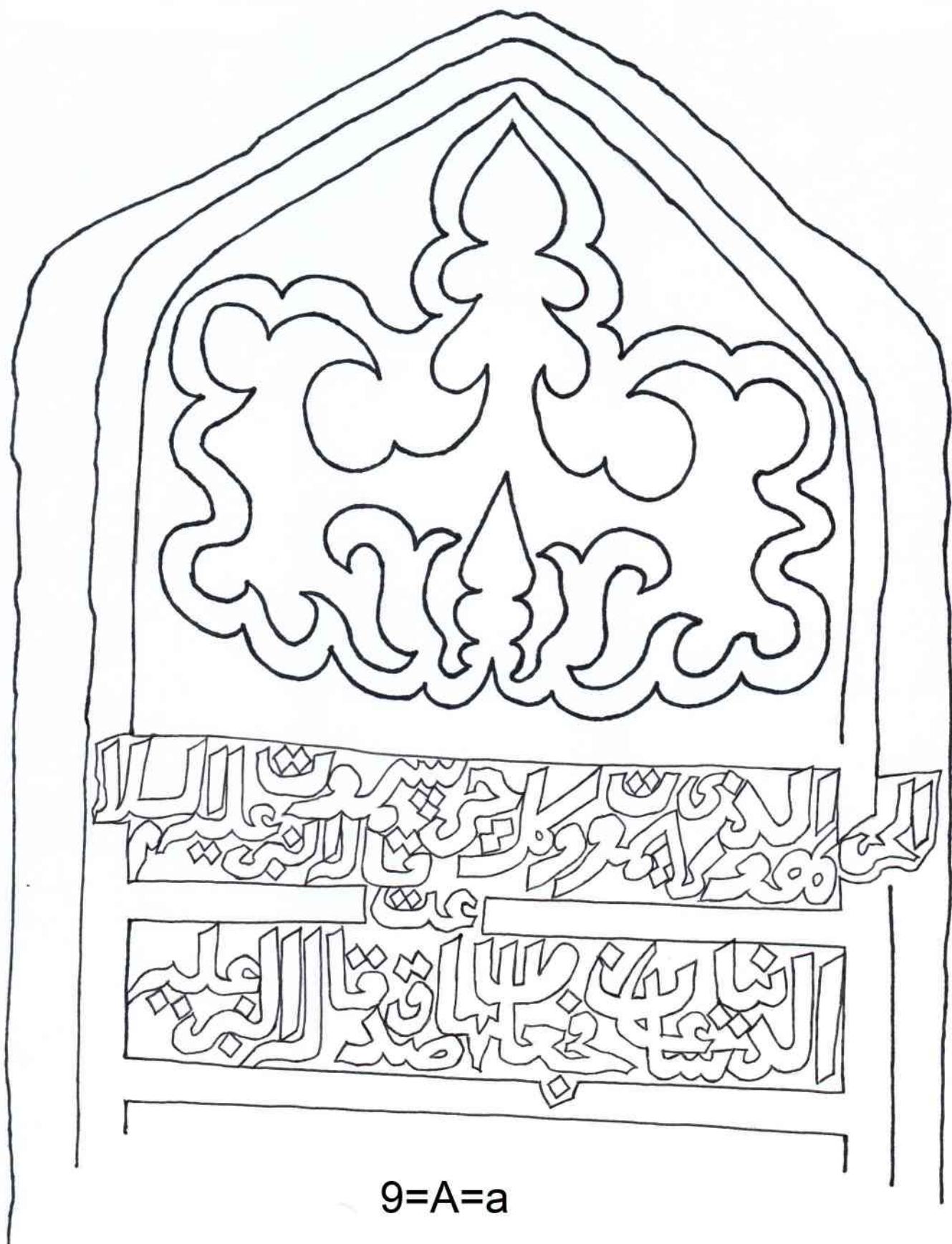


9=A

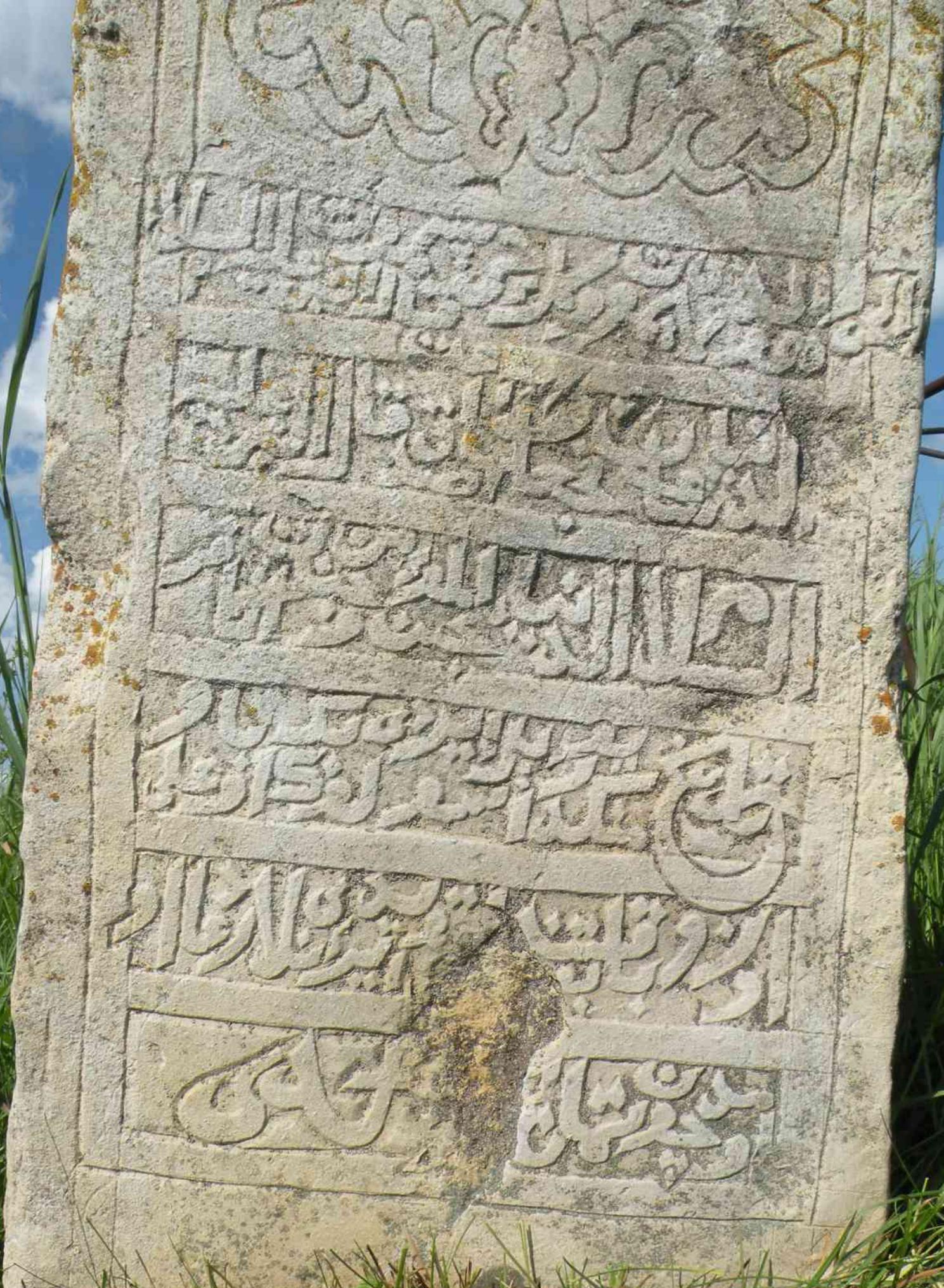


9=A=a





9=A=a



9=A=6

الله اکبر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ

الله اکبر

لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ

الله اکبر

9=A=6, 9=B



**9=A=B**

9=A=F

**9=Б**





10=A

كَنْتُ إِلَيْهِ مُعْتَدِلاً

مَمْلُوكًا لِلرَّحْمَنِ الْمَصْبُوْلِ

عَلَيْكَ سَلَامُ الْمُسْلِمِينَ وَتَحْمِلُكَ

لَذَّاتُ الْجَنَّةِ وَأَعْيُّلُكَ

لَمَّا يَوْمَ دَخَلَكَ الْجَنَّةَ

يُرْكَعُوا لَكَ كُلُّ أَنْثَى وَكُلُّ ذَكَرٍ

10=A=a

لشکران امیر از ایل اوزبک

دلمابهودا خان کاتالان

پیاری / ایل اوزبک

دلمابهودا خان کاتالان

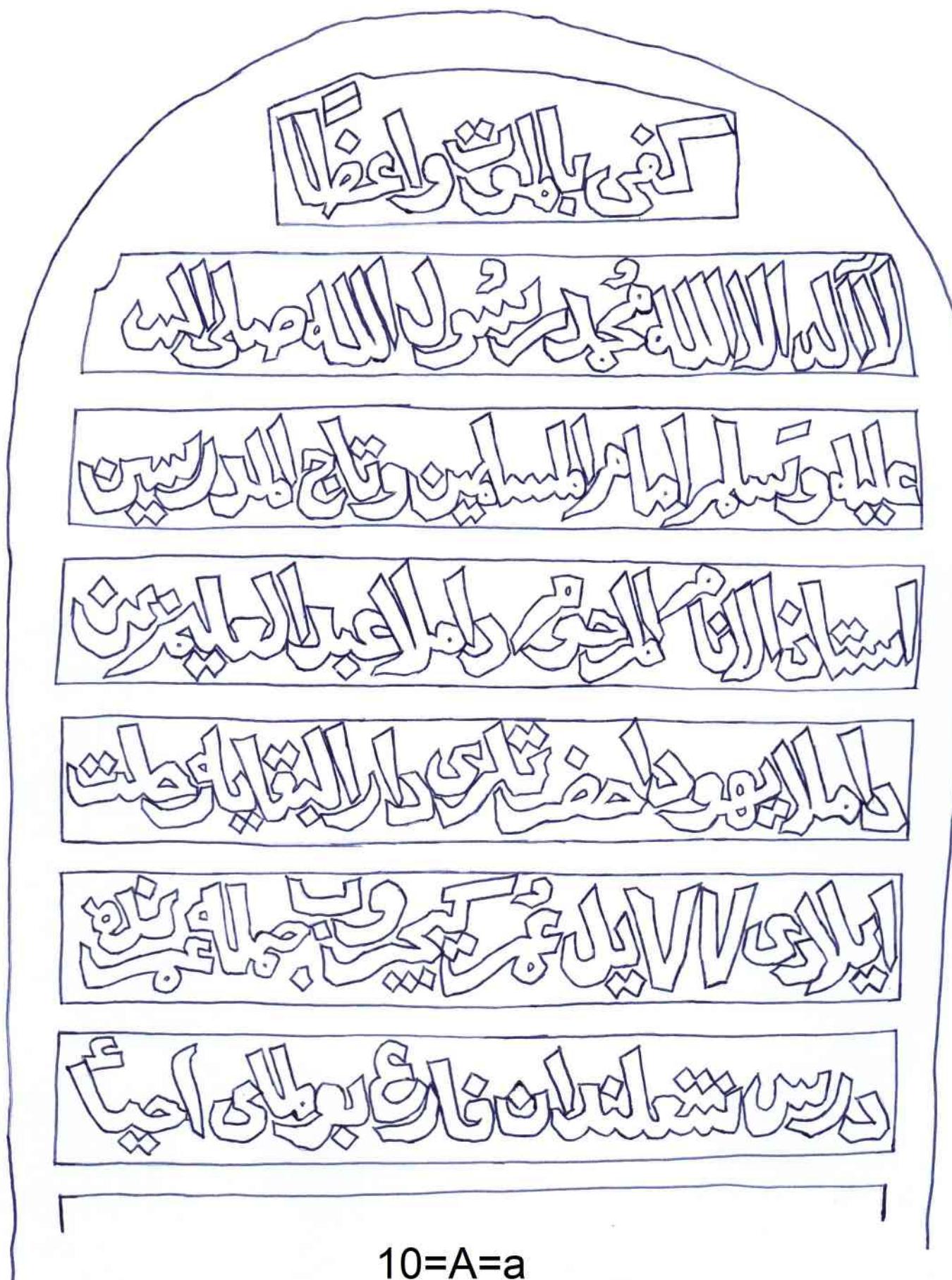
پیاری / ایل اوزبک

پیاری / ایل اوزبک

پیاری / ایل اوزبک

پیاری / ایل اوزبک

10=A=6



10=A=a

شاعر ملک شاہ

پیغمبر اکرم

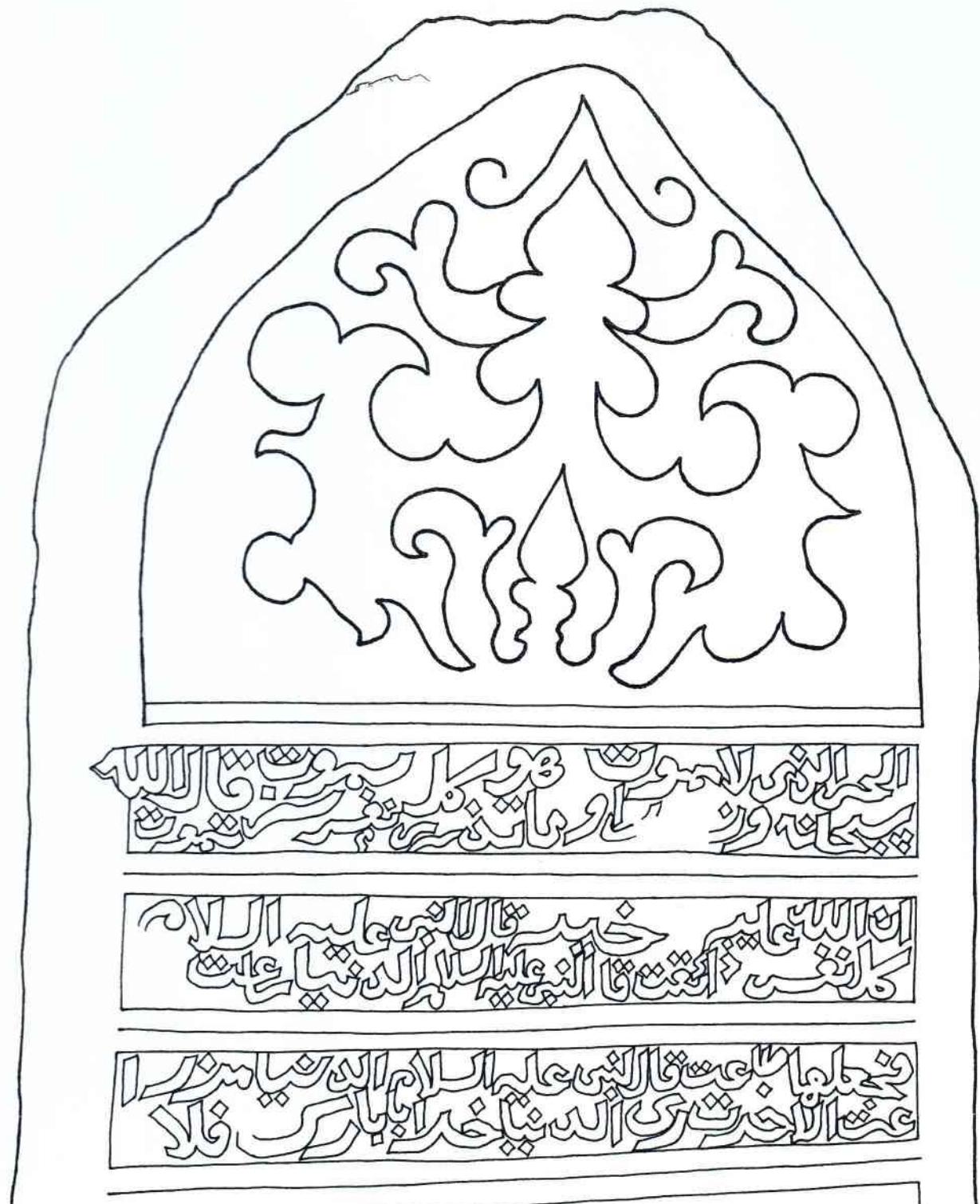
کاظمین

فاتح

10=A=6



11=A



11=A=a



**11=A=a**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

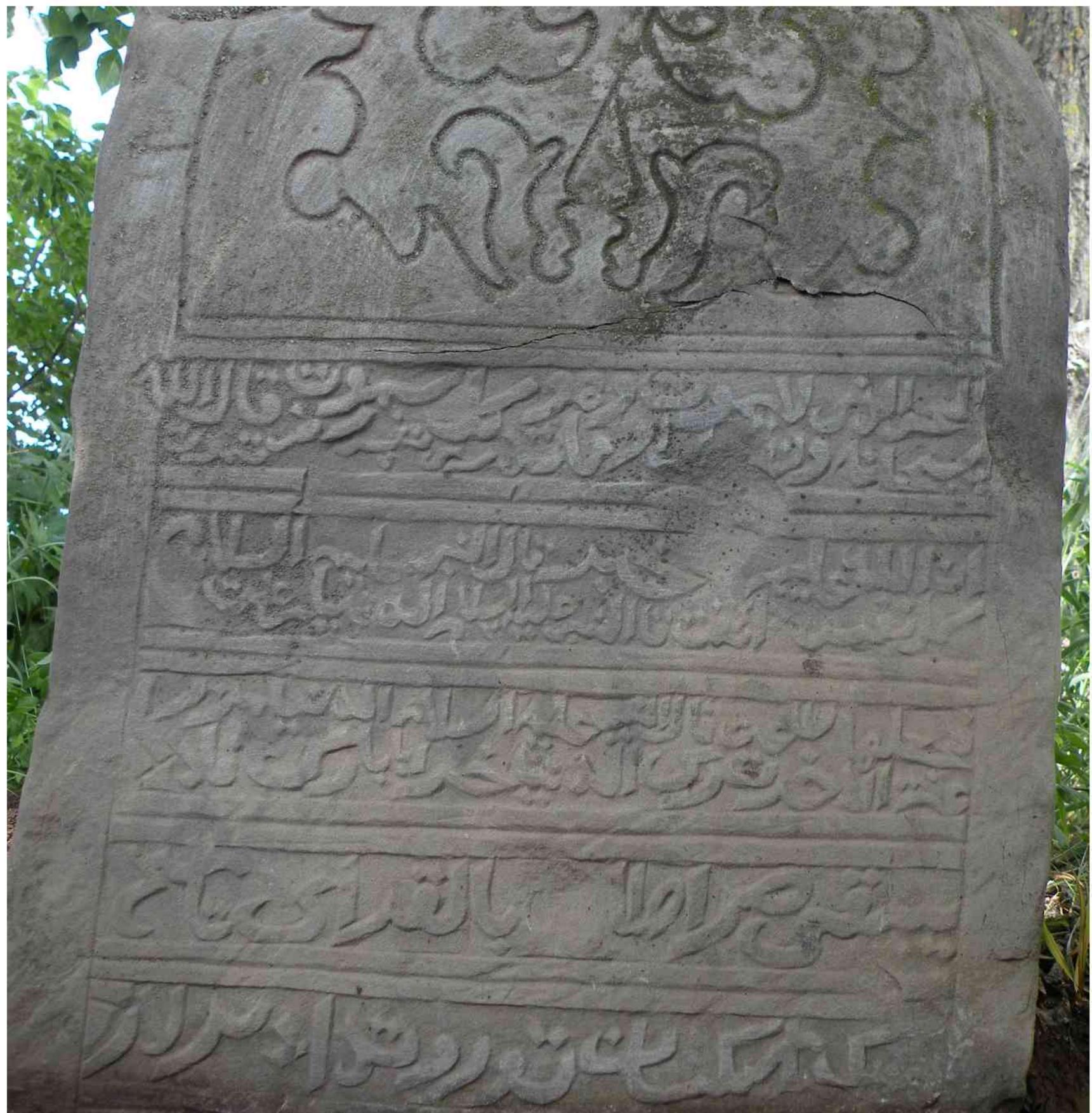
اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ هَذَا دُنْيَا وَمَا بَعْدُهُ

سَلَامٌ

لَبَّاكَ

لَهُ الْحَمْدُ وَعَلَيْهِ الشُّكْرُ

11=A=6



11=A=6

11=A=B

11-A-B

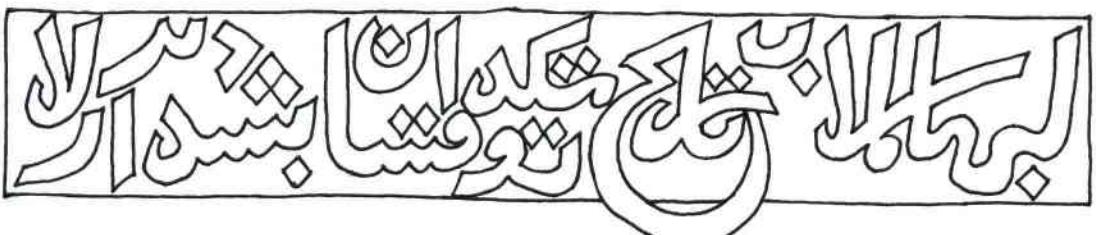
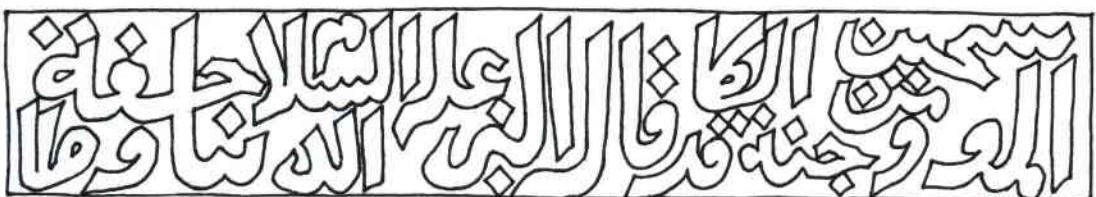
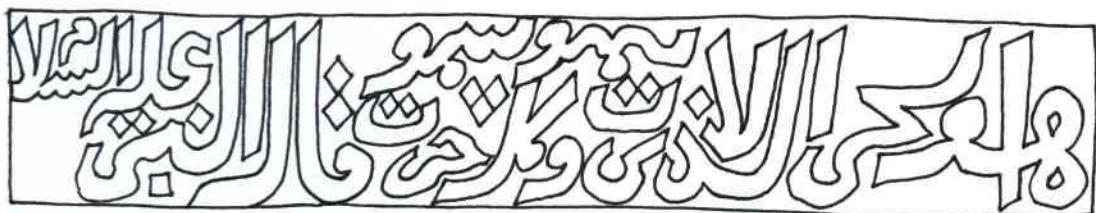
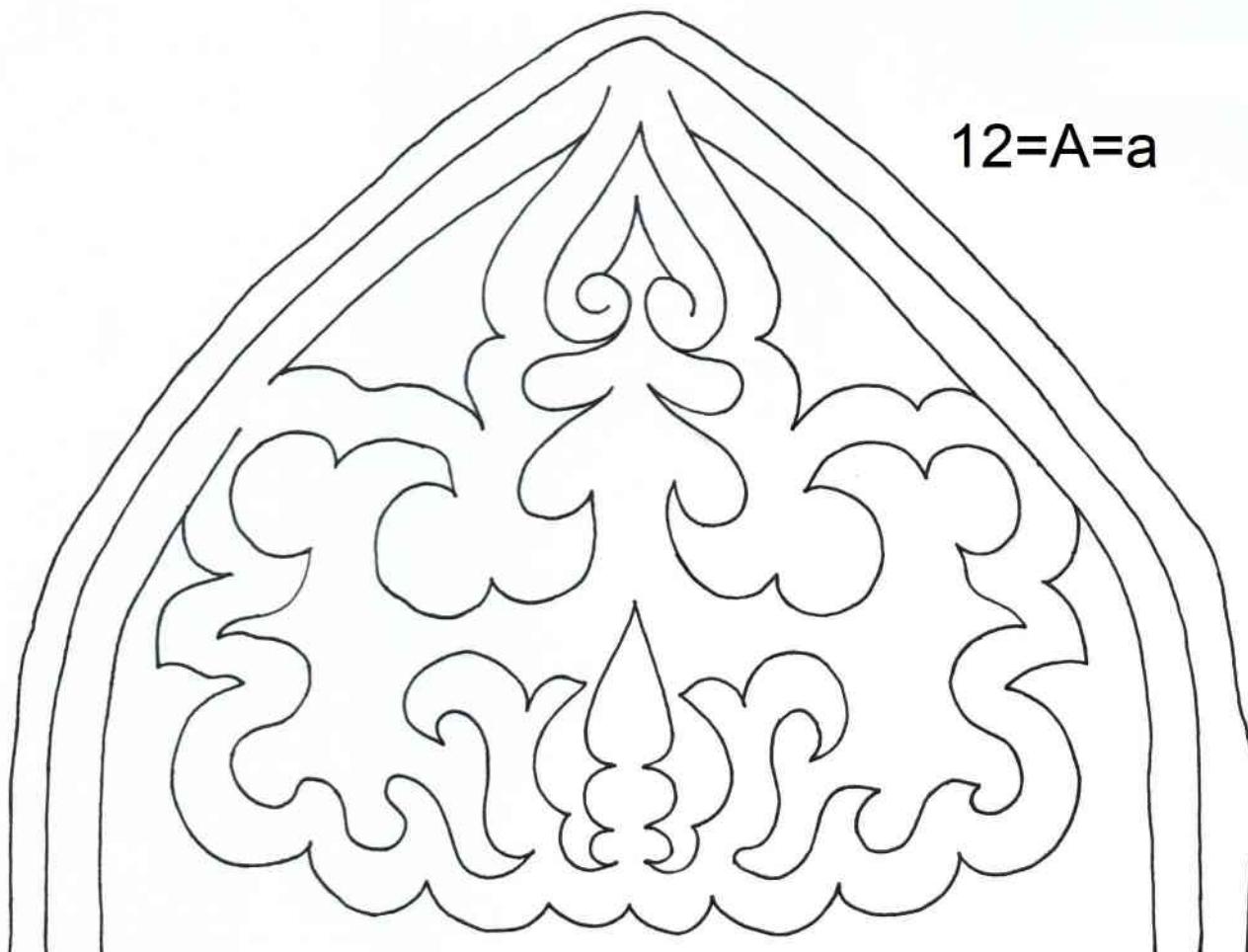
11=A=B



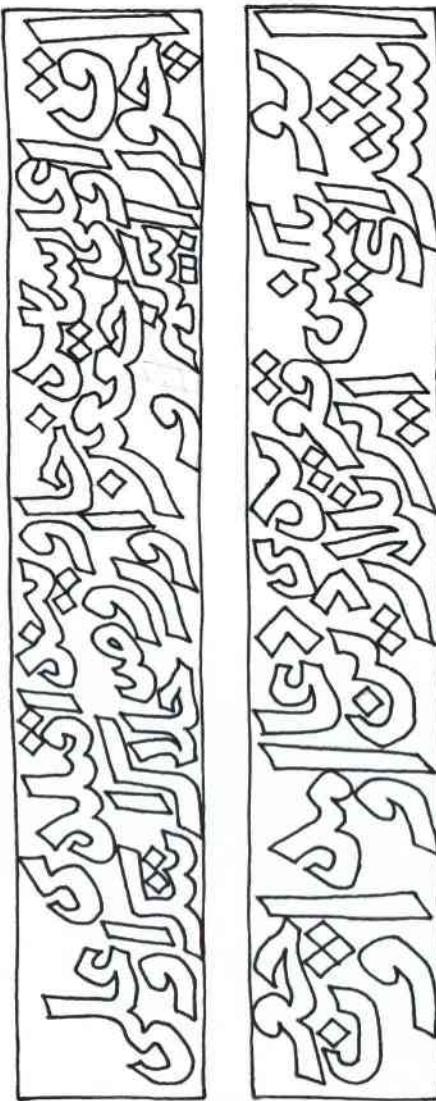
$11 = A = r$

11=A=r

12=A=a



12=A=6



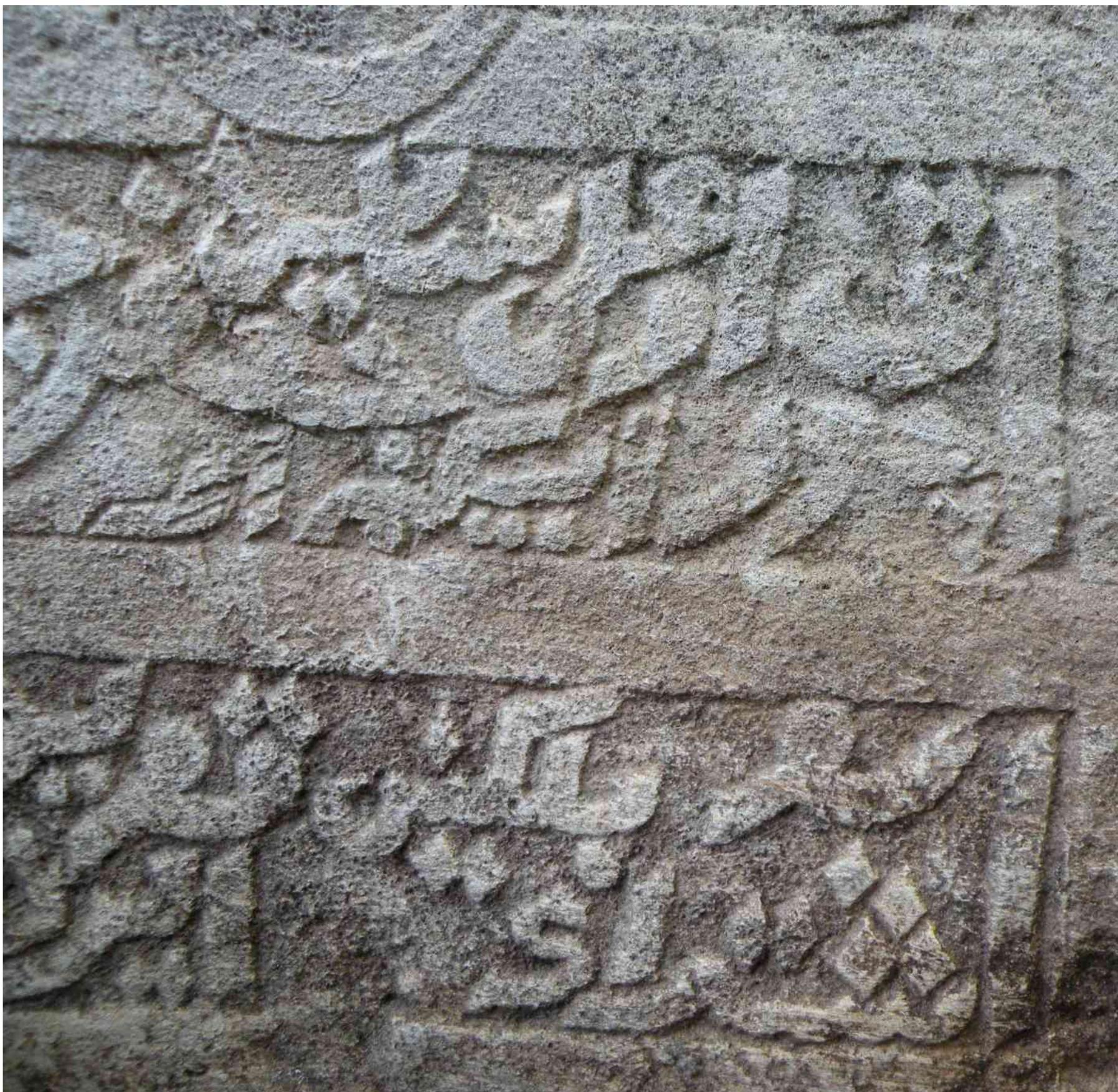
12=A=a



**12=A=6**

**12=A=B**





**12=A=B**



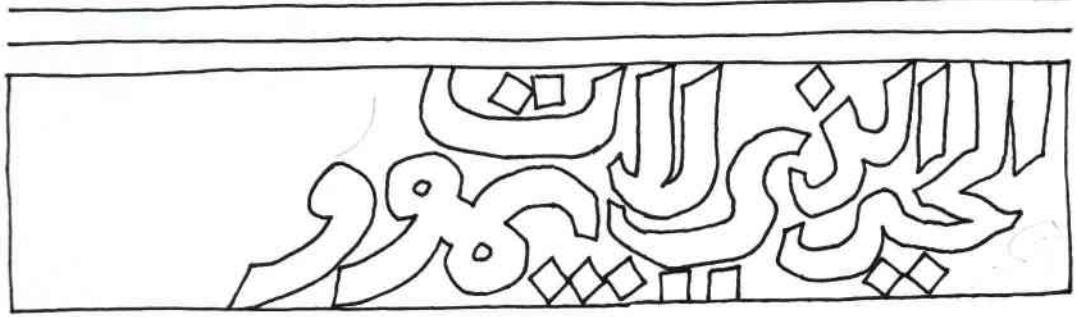
13=A



**13=A=a**



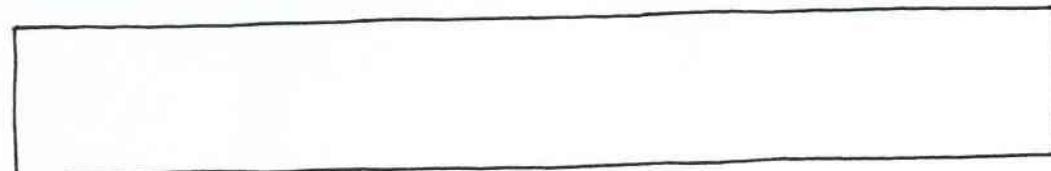
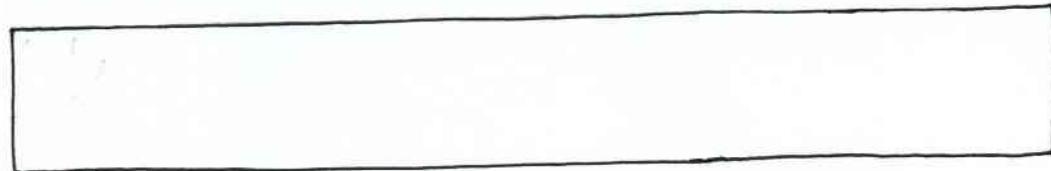
**13=A=6**



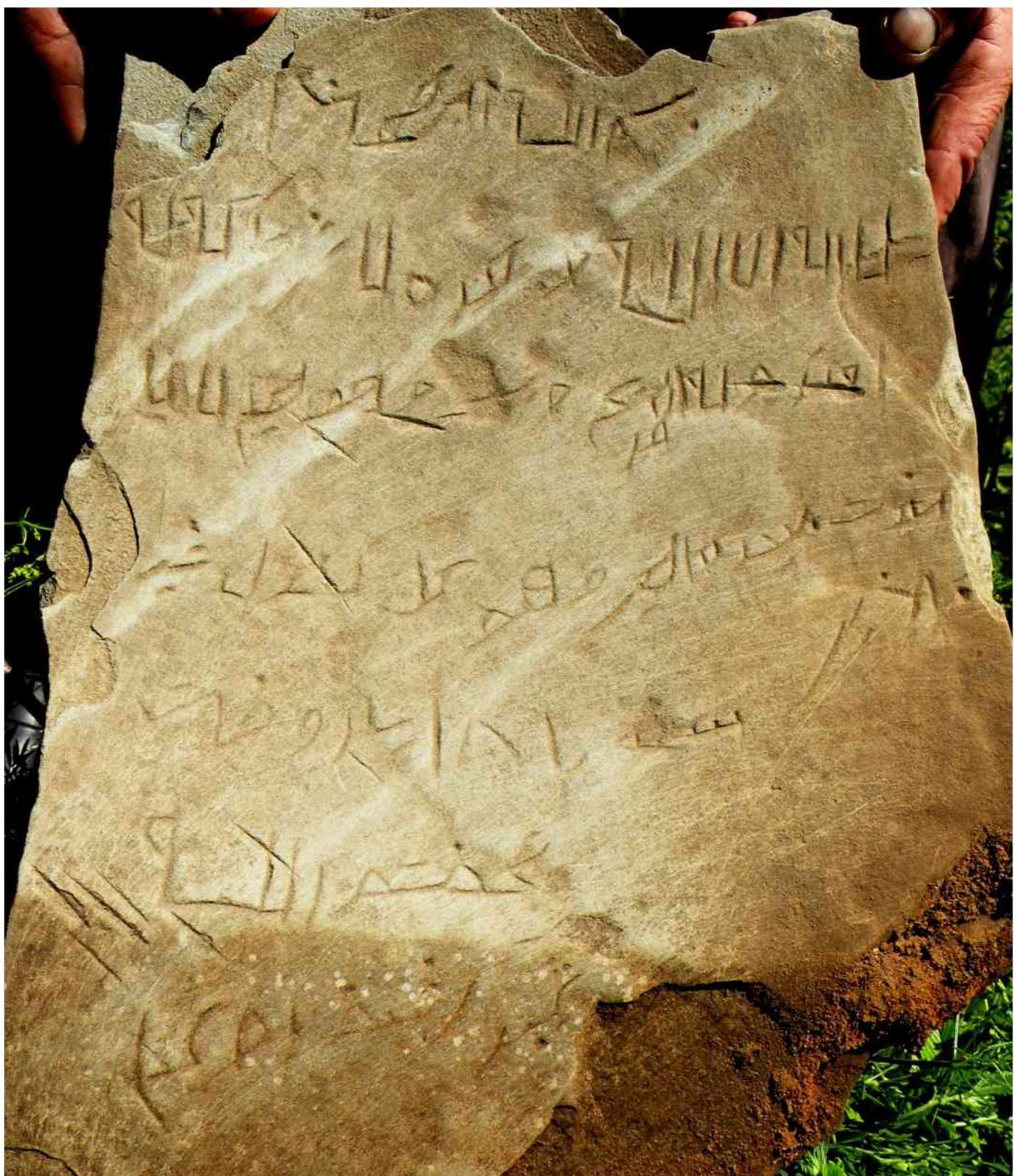
13=A=a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَللّٰهُمَّ اسْلَمْ بِكَ طَوْبَلْ



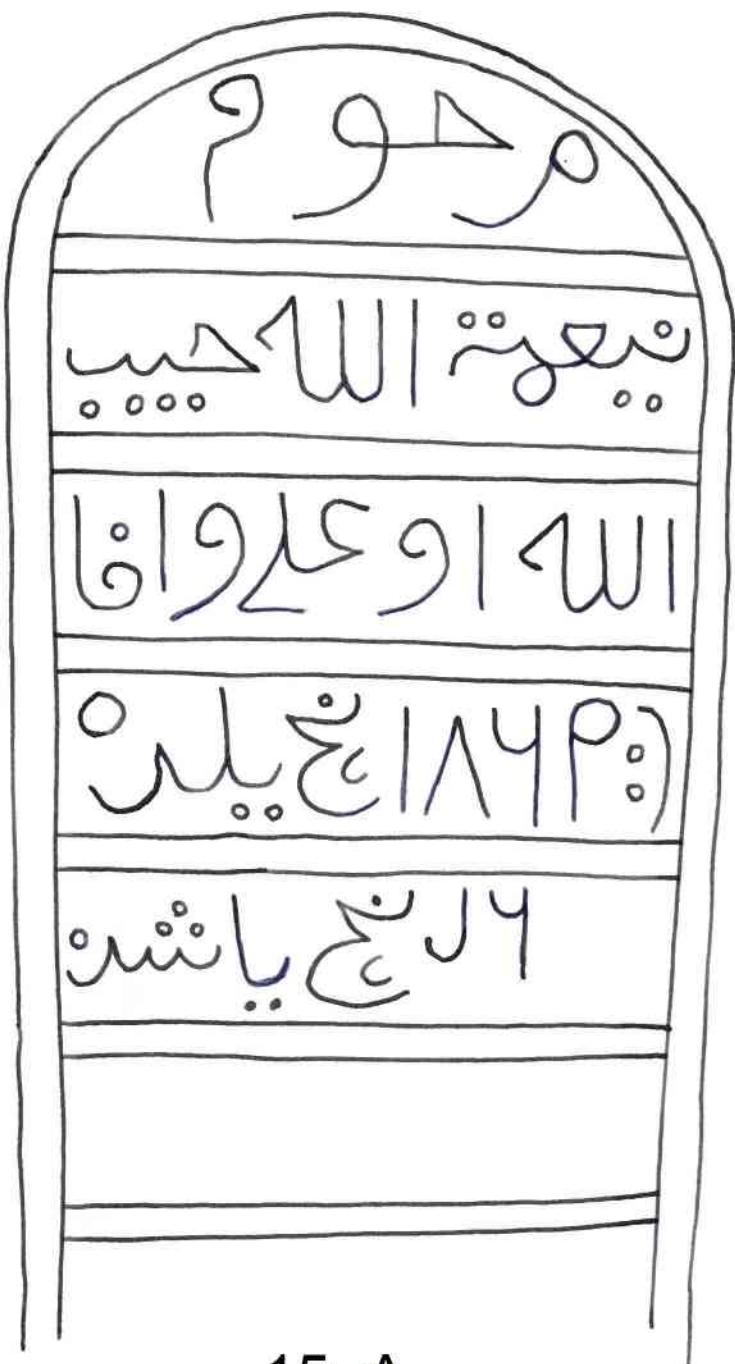
13=A=6



14=A



15=A



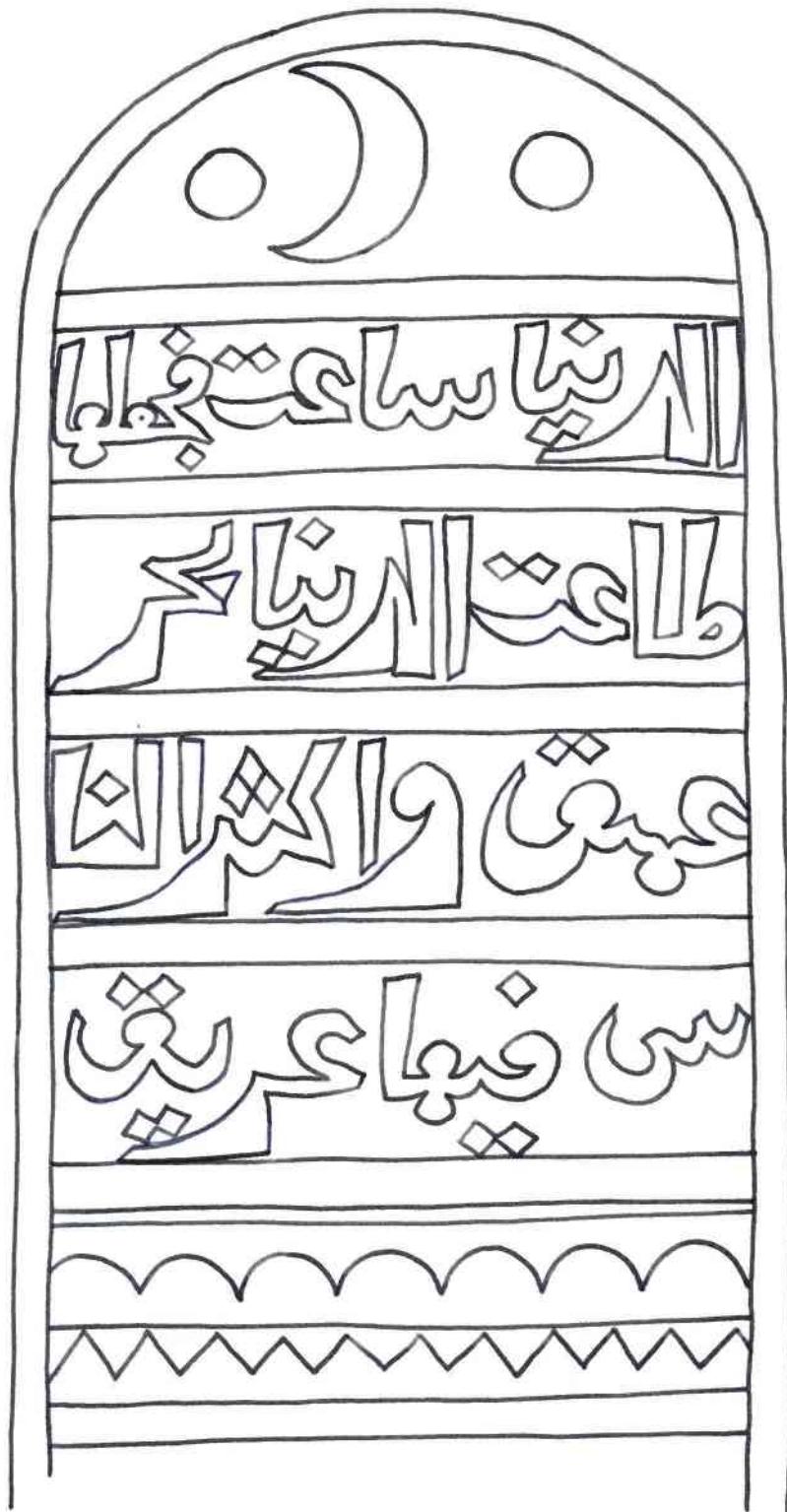
15=A

16=A





16=B



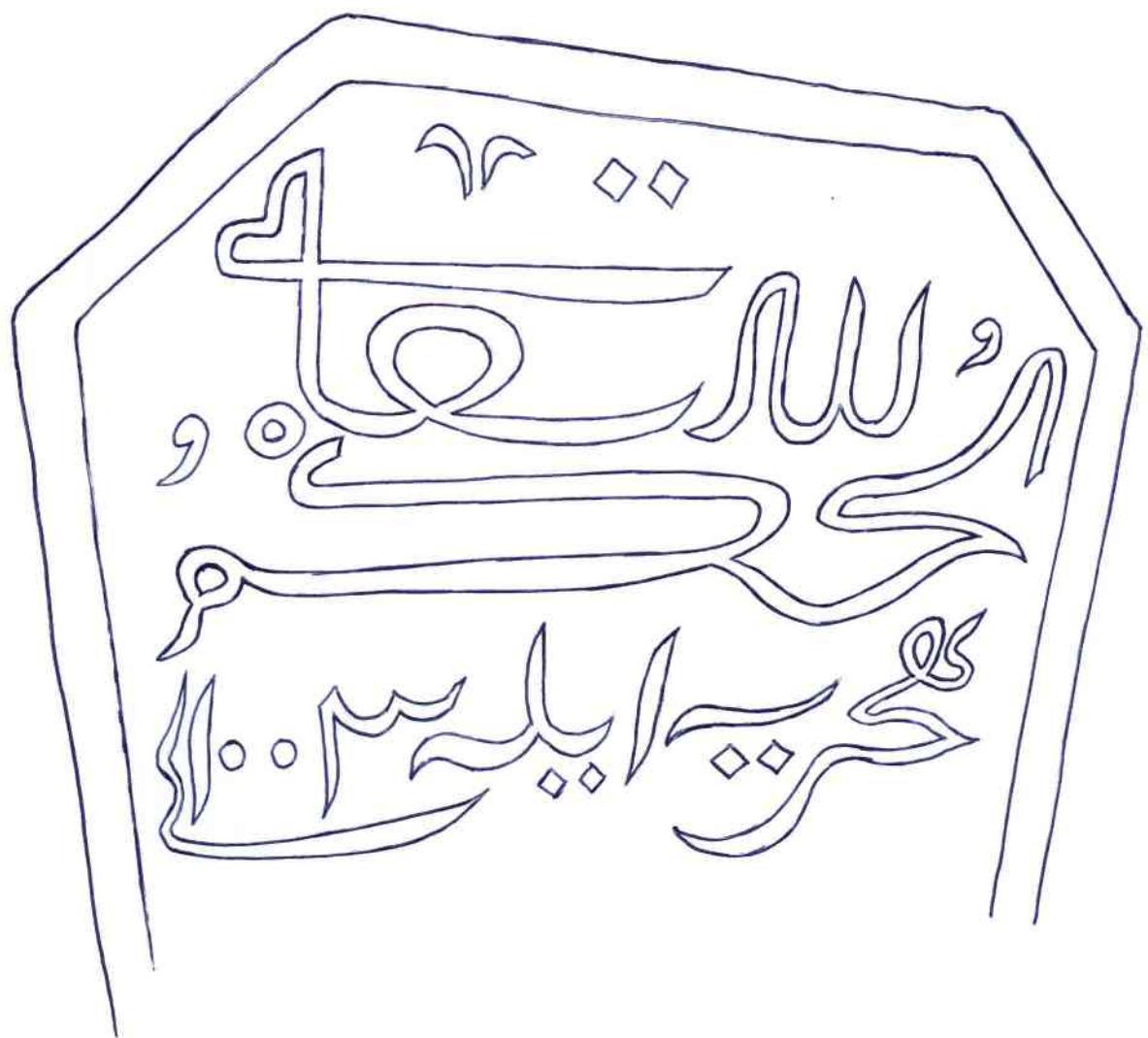
16=B



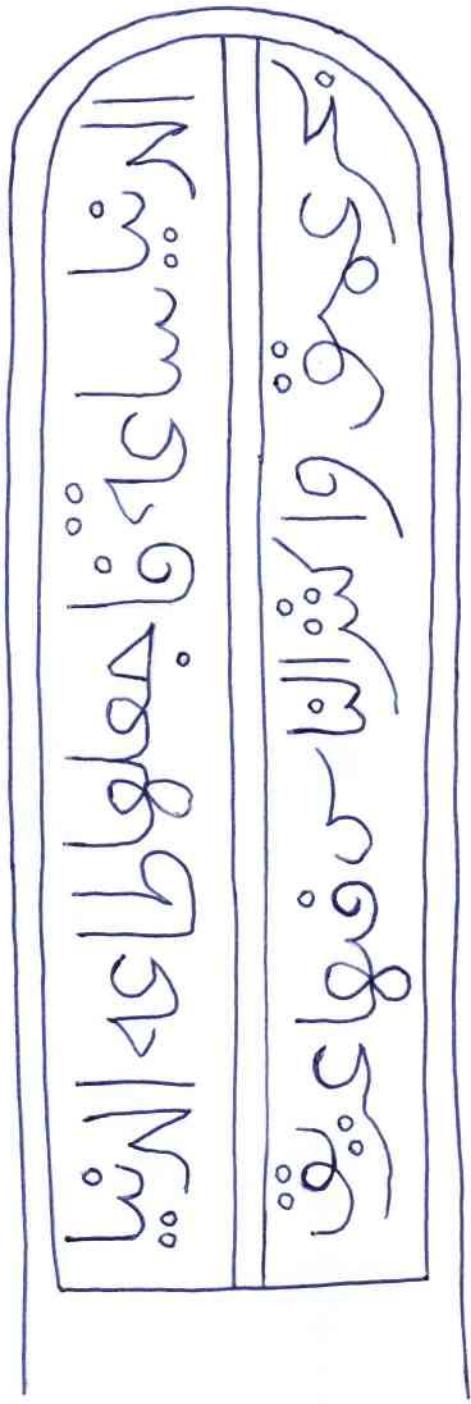
17=A



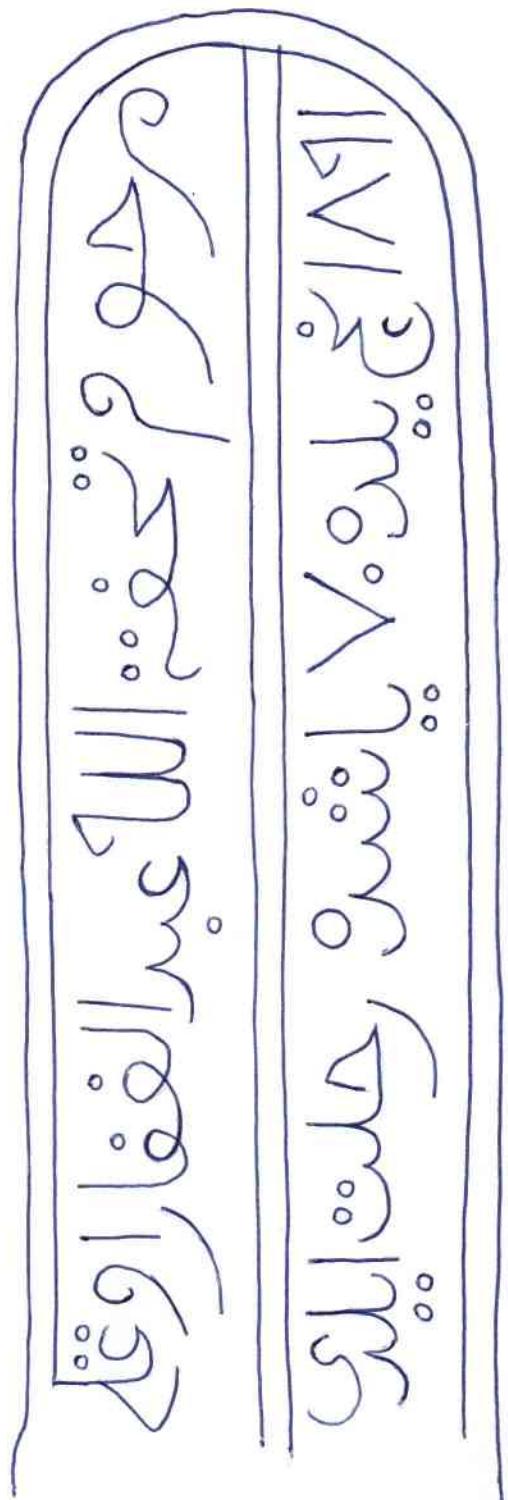
17=B



17=B



18=B



18=A



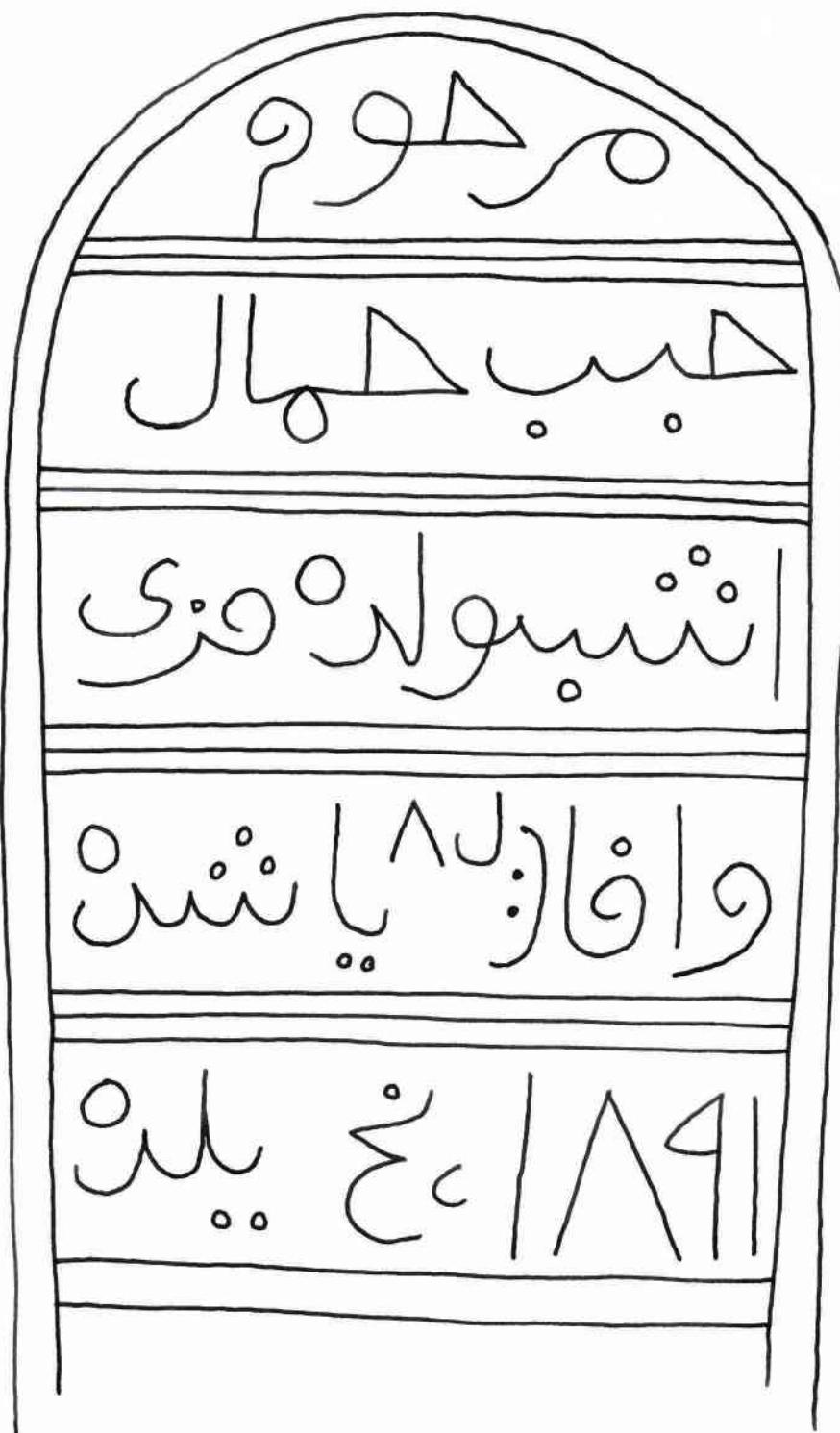
18=A



**18=B**



**19=A**

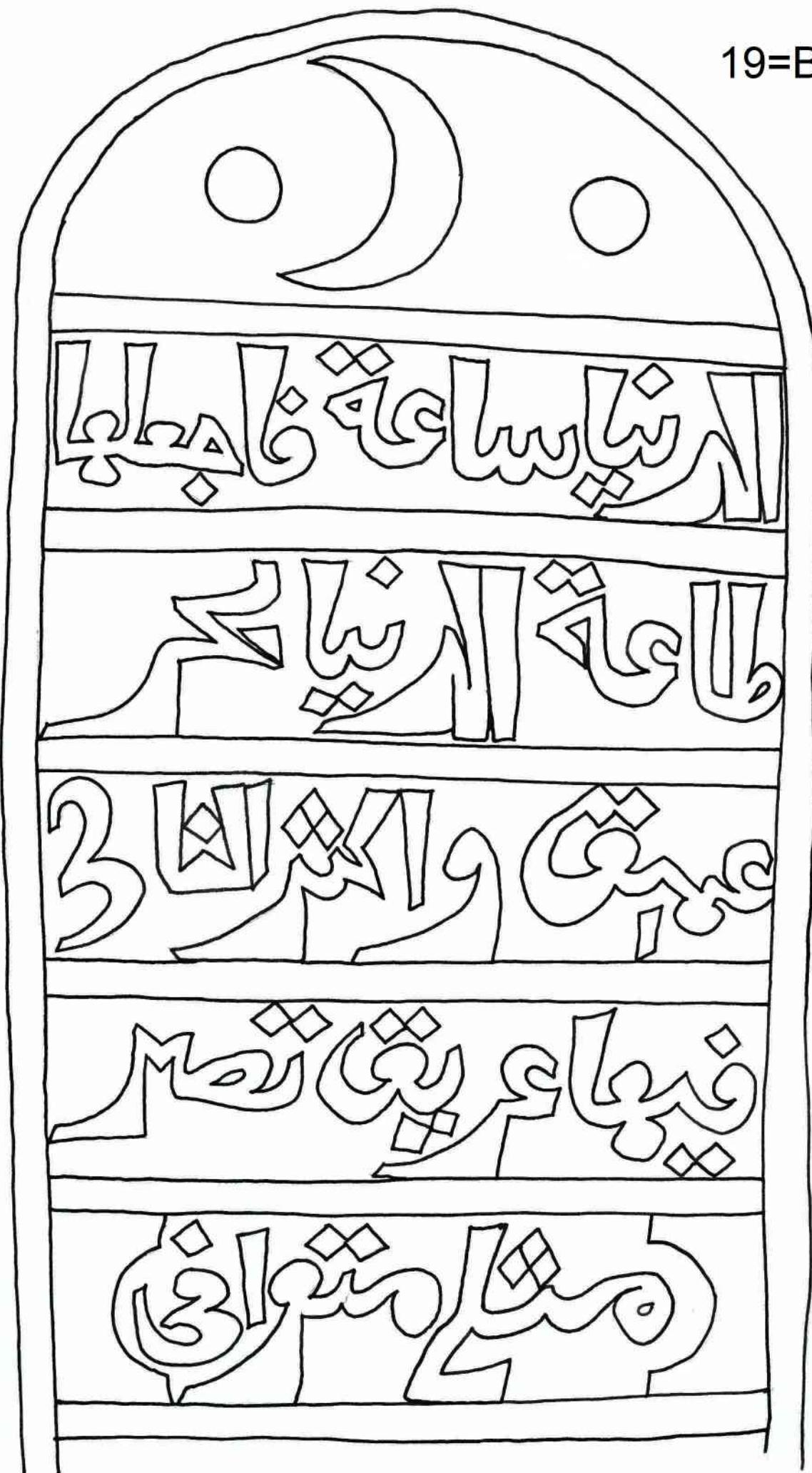


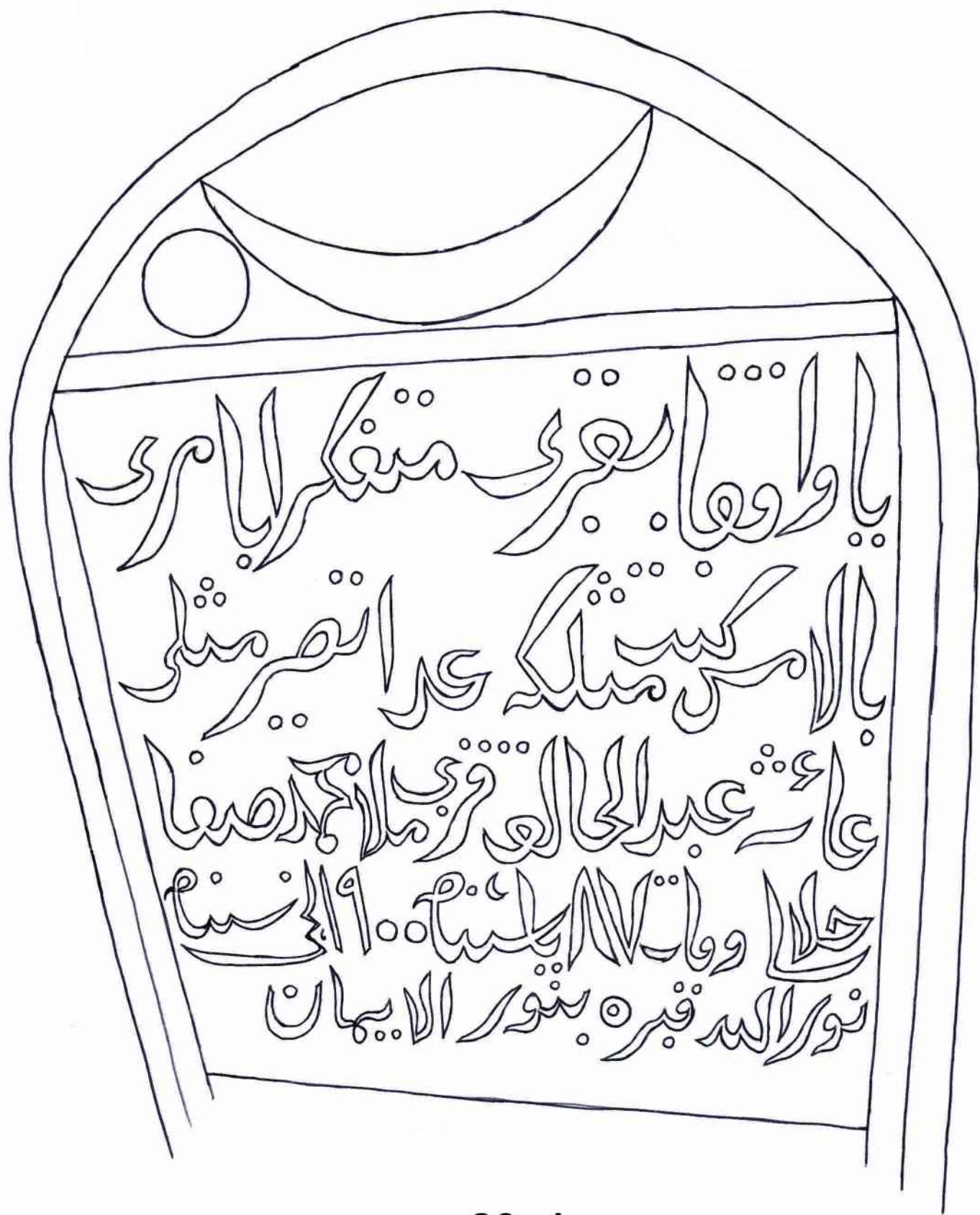
19=A

19=B



19=B



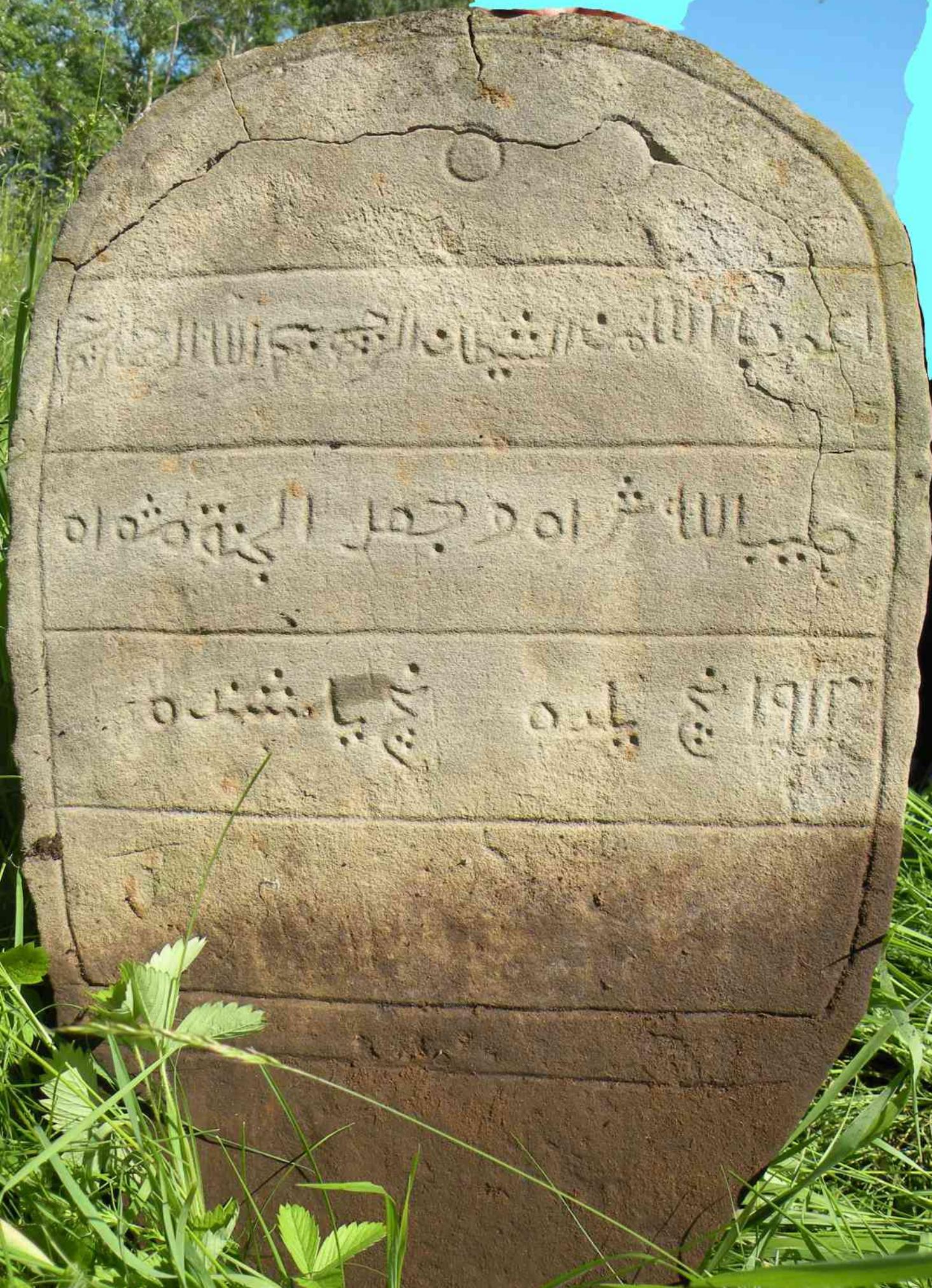


20=A

**21=A**



22=A





**23=A**



34=A



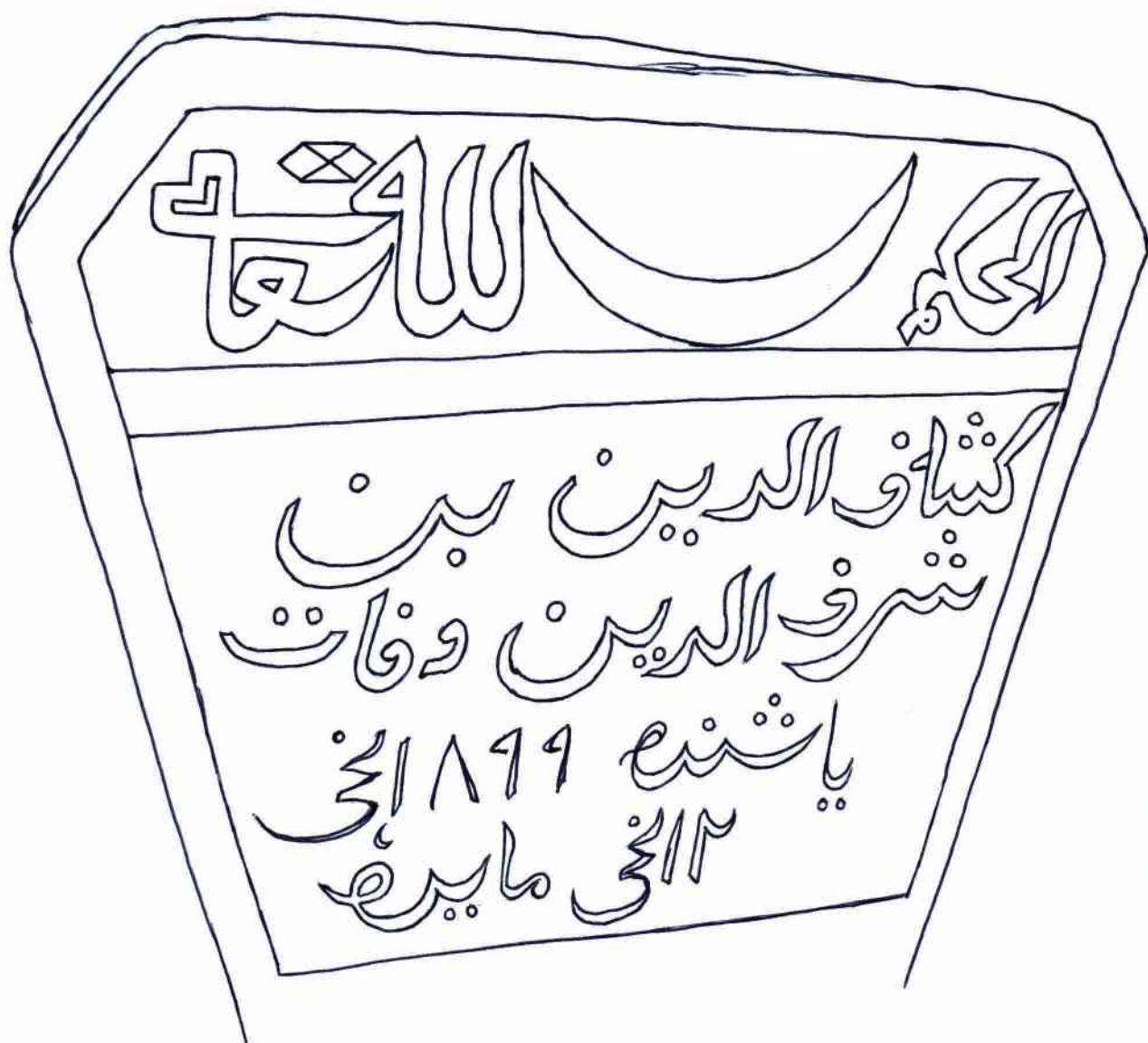
**24=A**



22=A



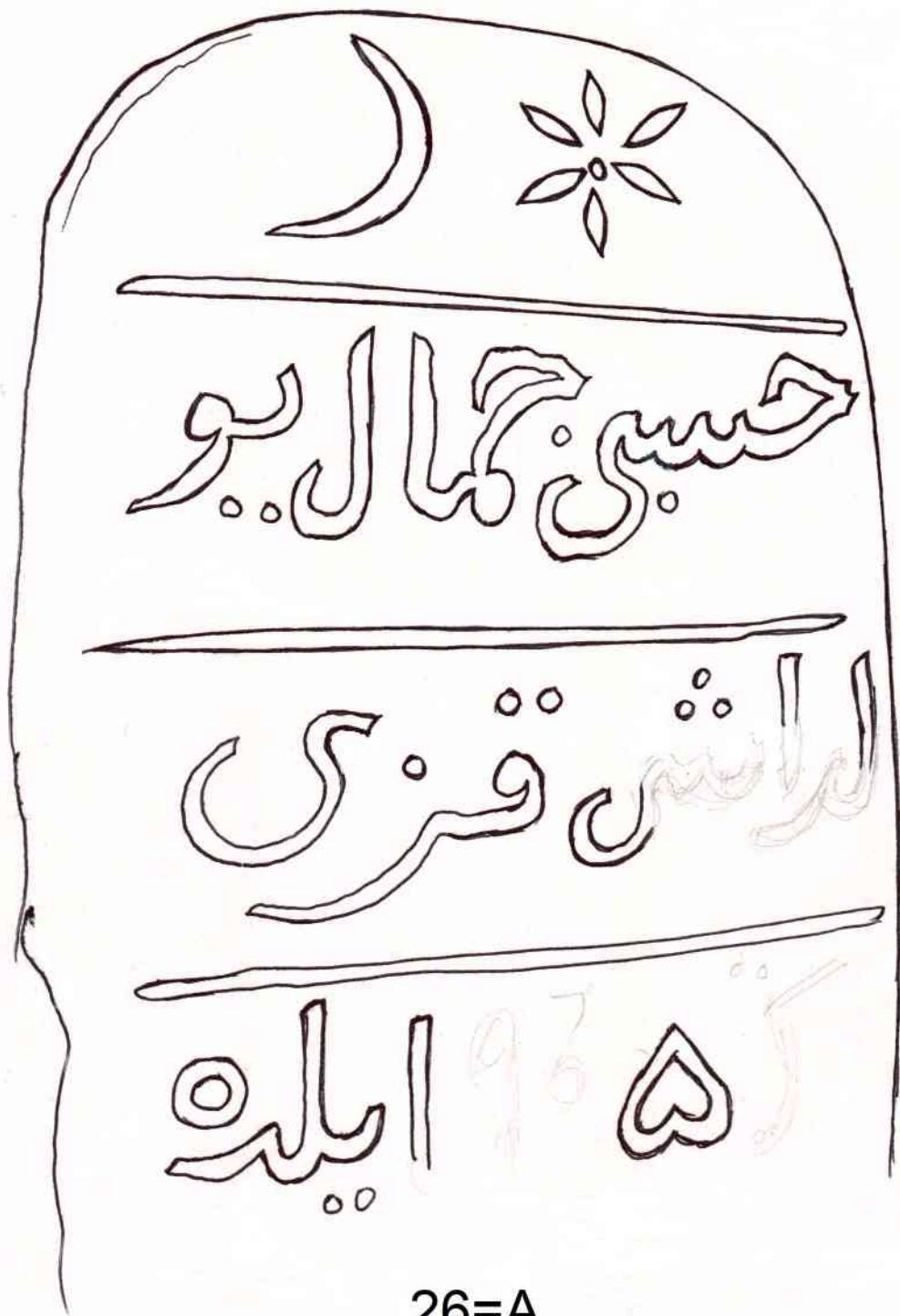
**25=A**



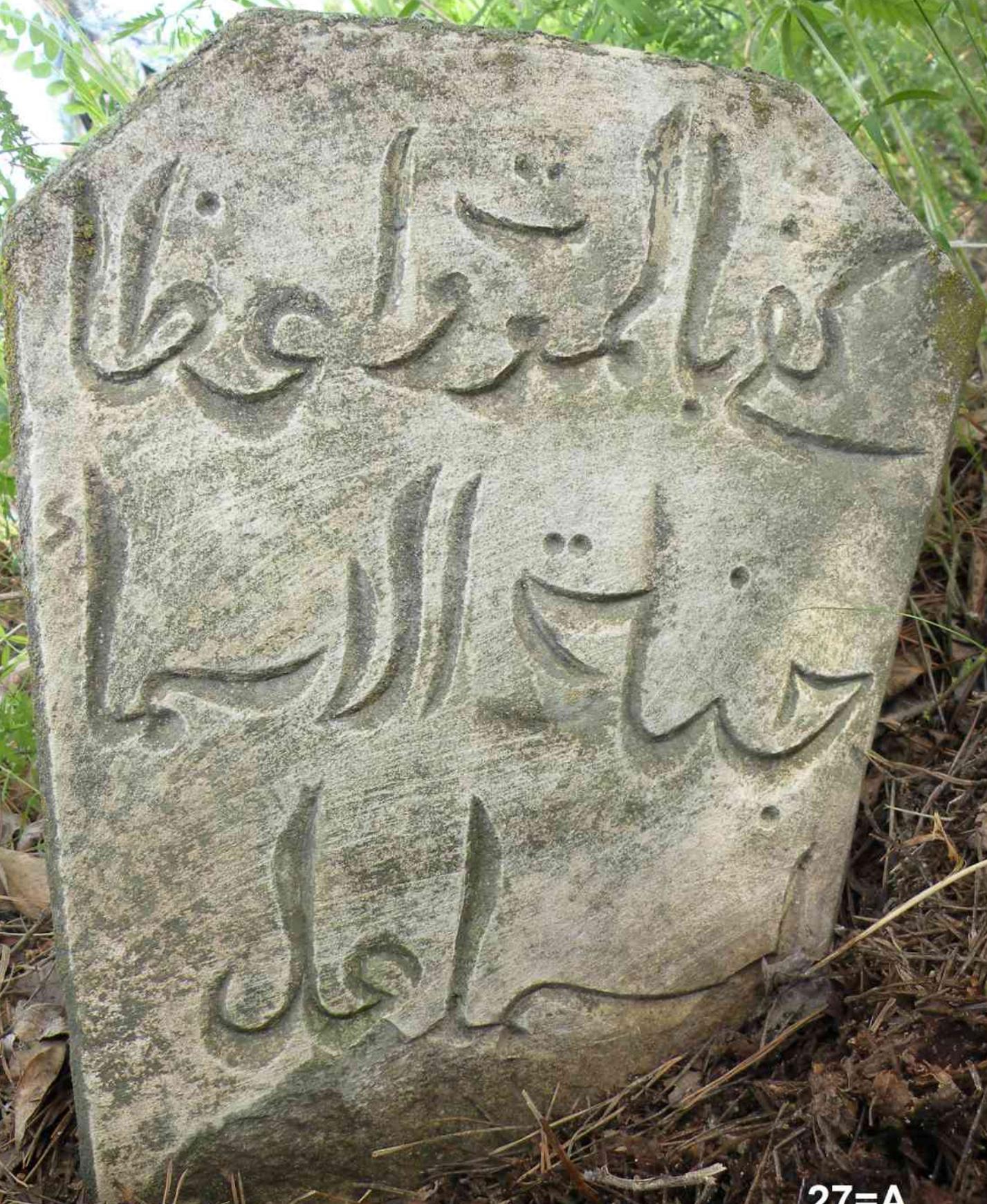
25=A



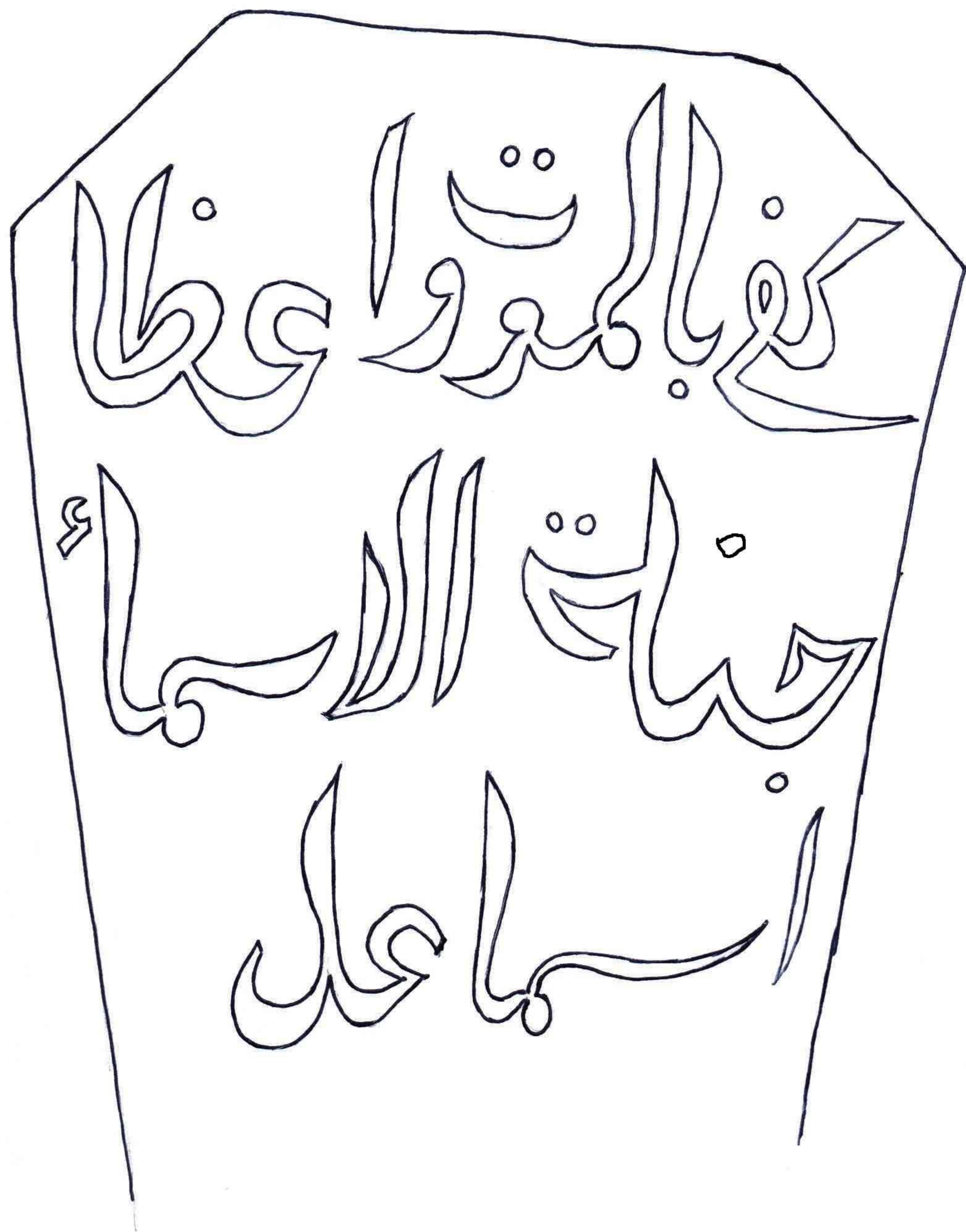
**26=A**



26=A



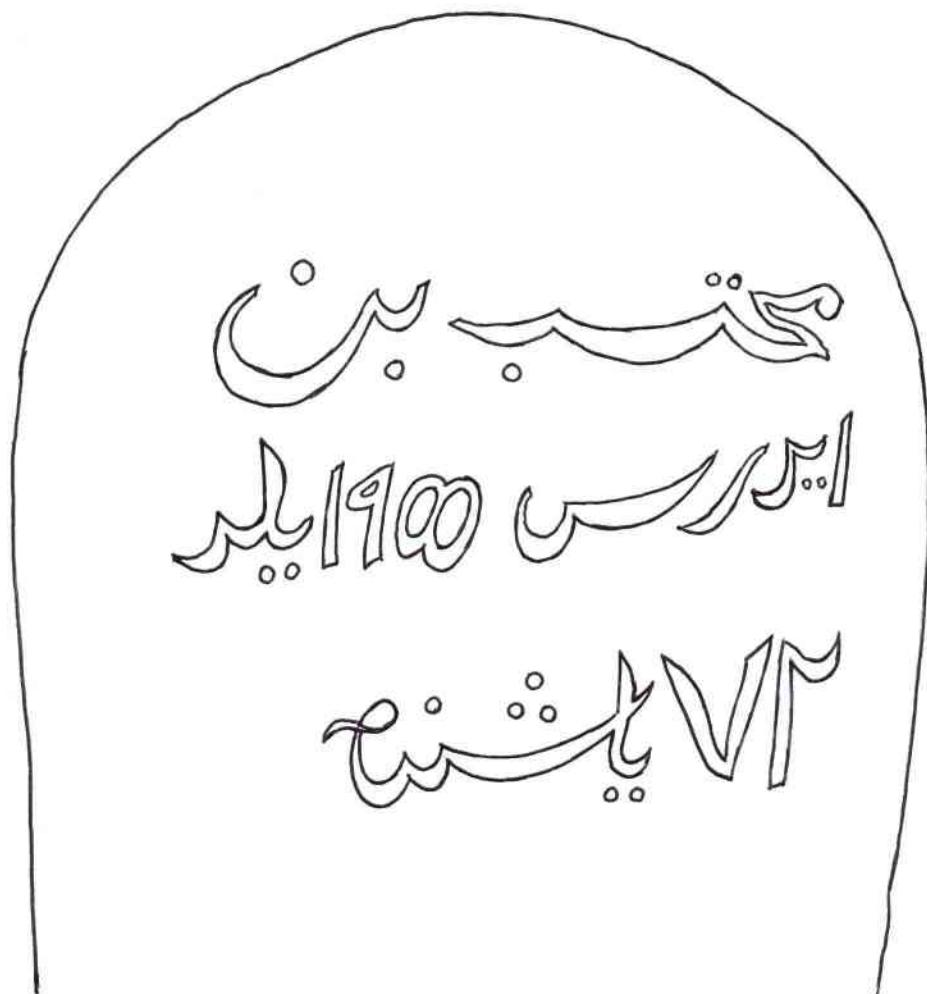
**27=A**



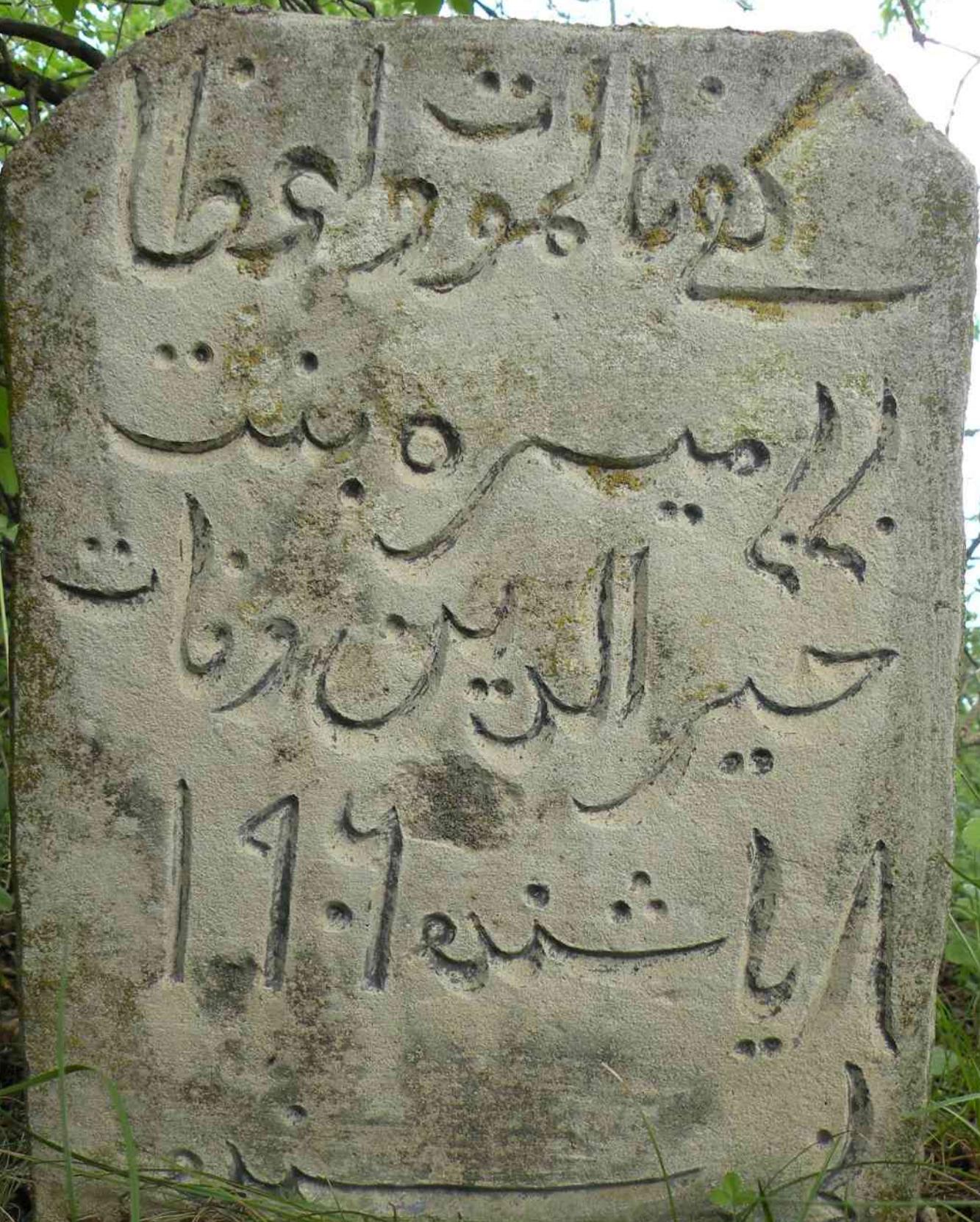
27=A

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ  
اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي  
مَا لَمْ تُعْلَمْ مِنِّي

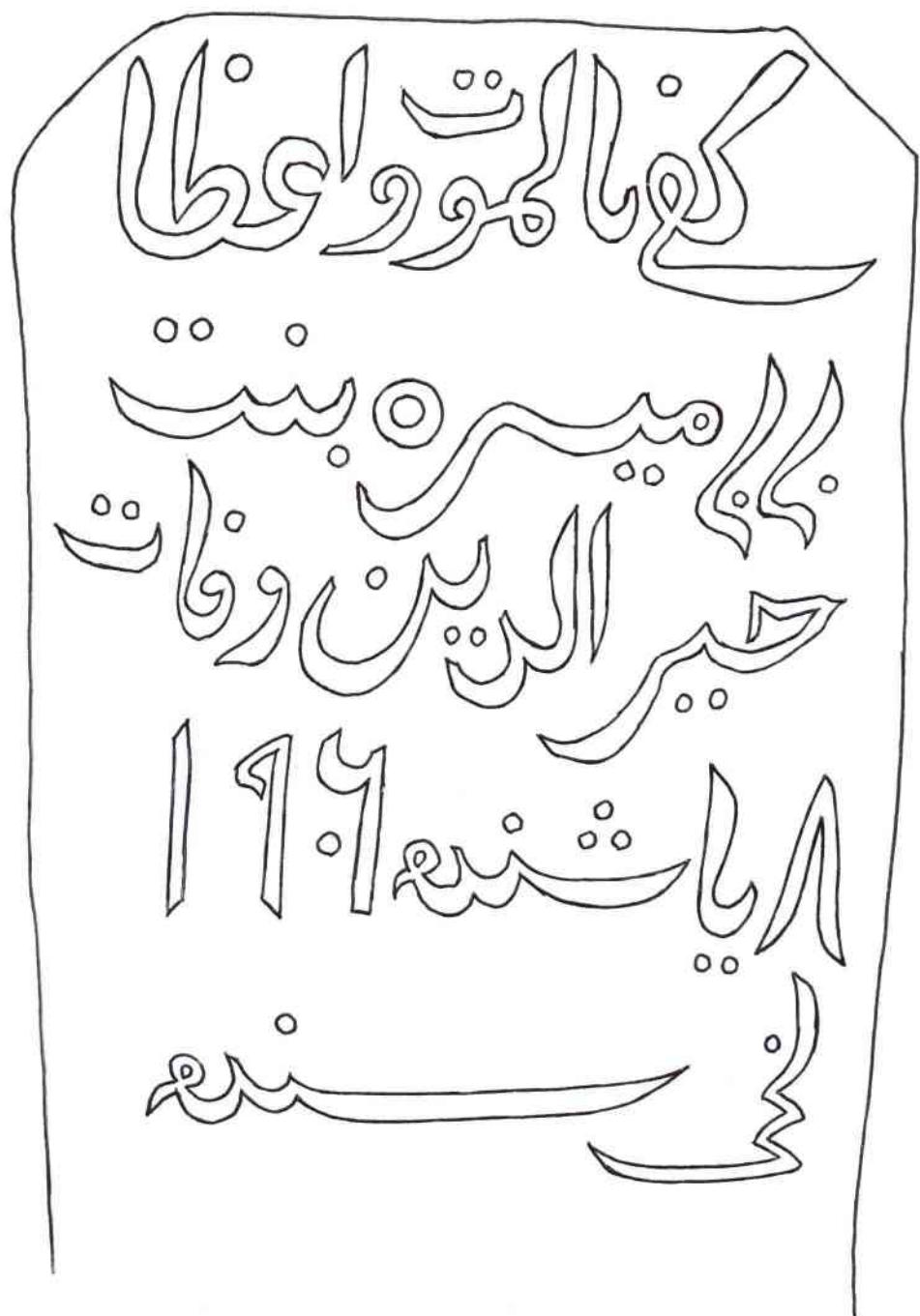
**28=A**



28=A

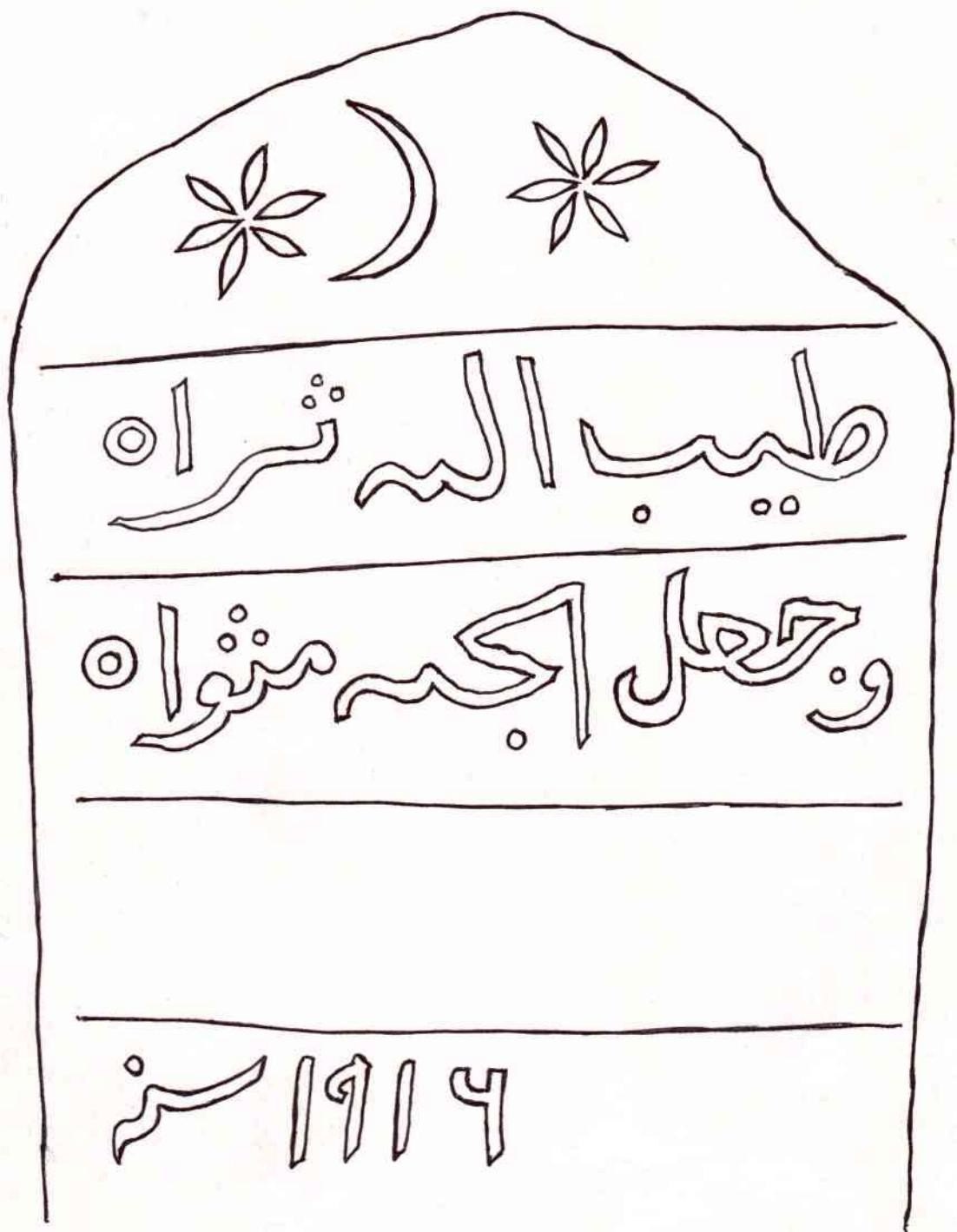


**29=A**



29=A

**30=A**



30=A



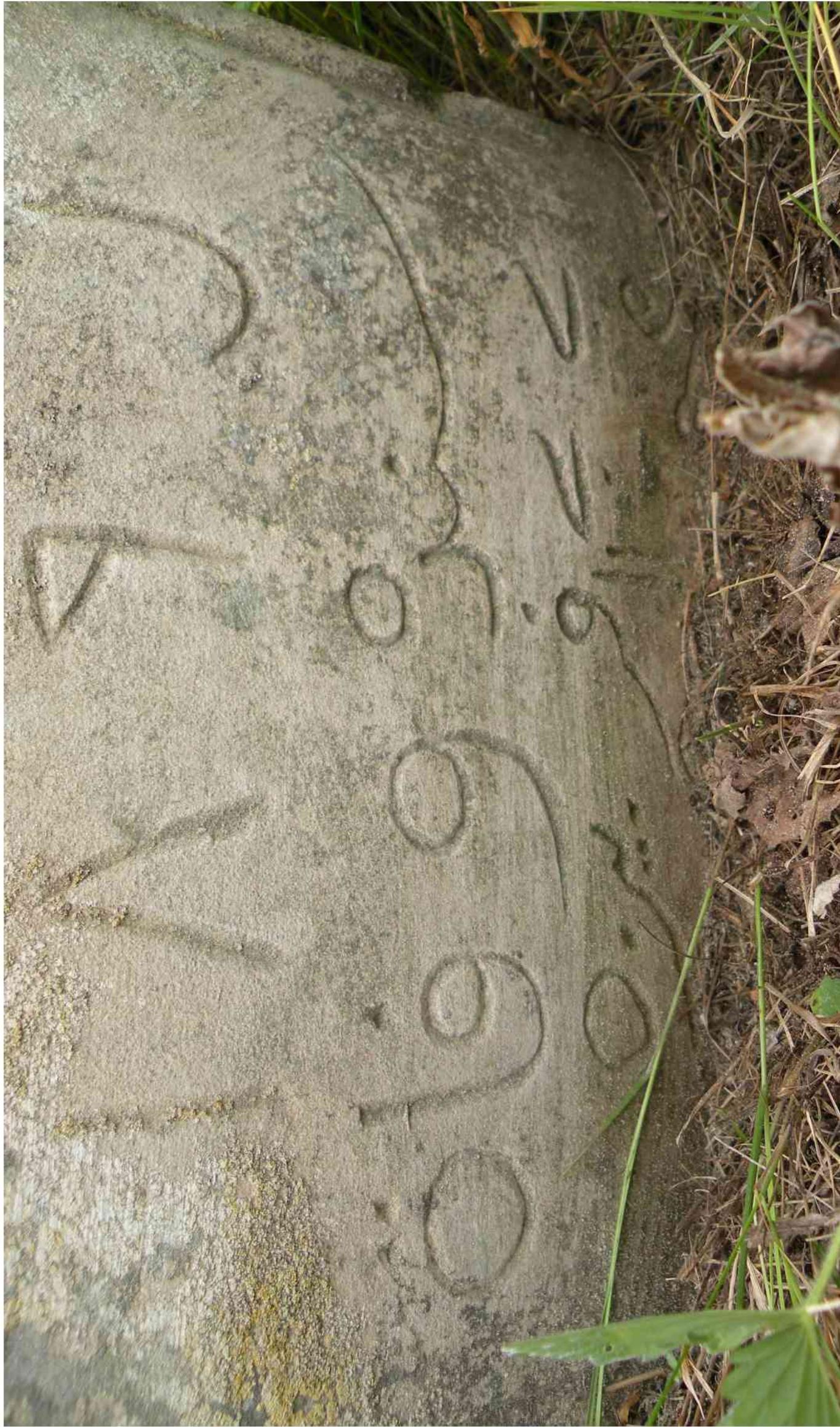
**31=A**



**31=B**



**32=A**



**32=A**



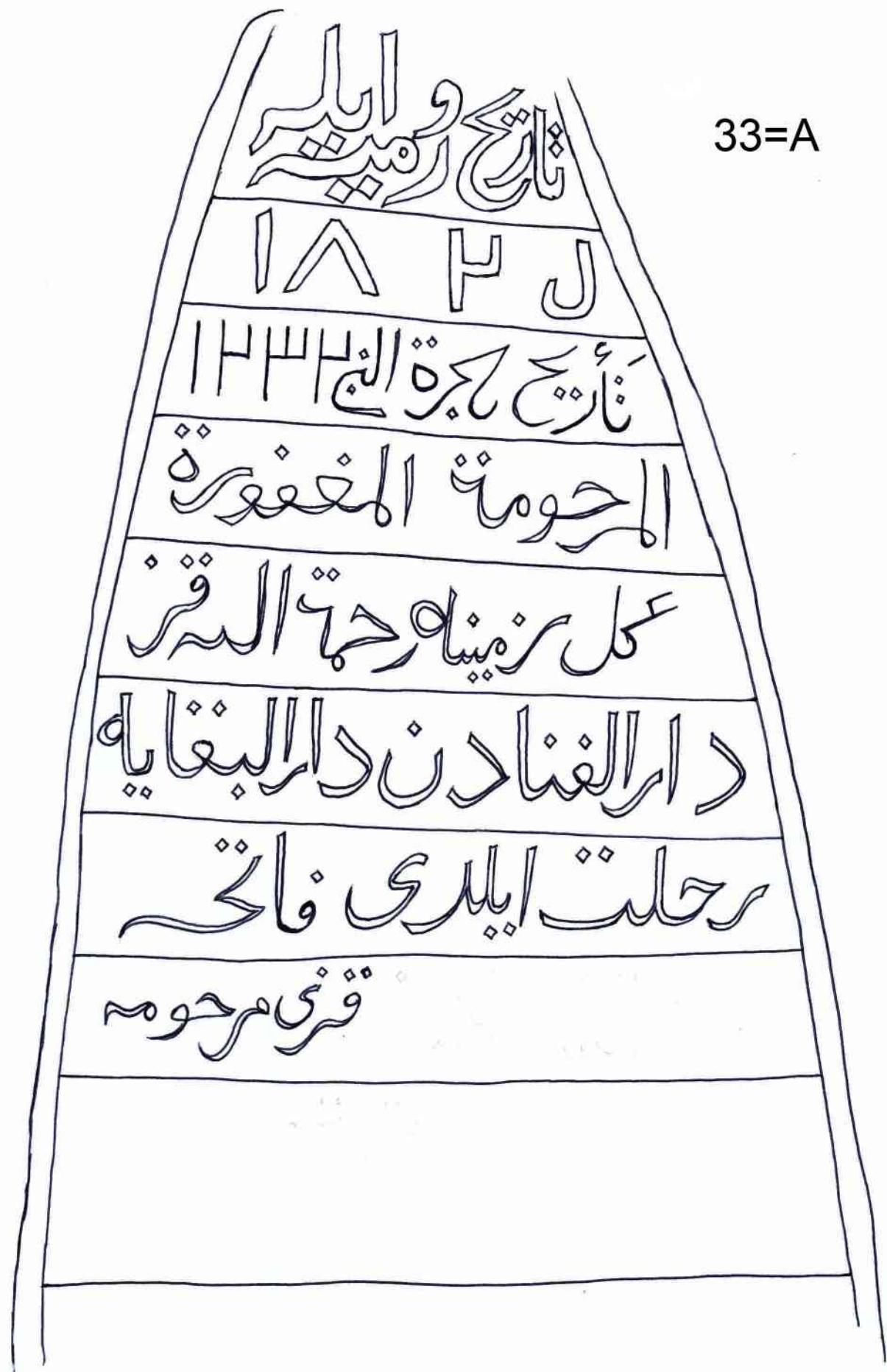
**32=B**

33=A



33=A

33=A



**34=A**





**35=A**

**36=A**



الله  
كمسو الصلاله

محمد الله

لهم اسألكم

يَا شَرِيكَ الْحَمْدِ

لِلْحَمْدِ لِلْحَمْدِ

لِلْحَمْدِ لِلْحَمْدِ

37=A



**38=A**

**39=A**



**40=A**

الحمد لله رب العالمين الرحمن الرحيم  
الله أكمل الالهات وحده لا شريك له  
لهم إله العالم لا إله إلا أنت وحدك  
لهم إله العالم لا شريك لك رب العالمين  
عاصي كل شرٍّ قديمٍ حاضرٍ ماضٍ  
عاصي كل شرٍّ قديمٍ حاضرٍ ماضٍ  
عاصي كل شرٍّ قديمٍ حاضرٍ ماضٍ  
عاصي كل شرٍّ قديمٍ حاضرٍ ماضٍ

41=A

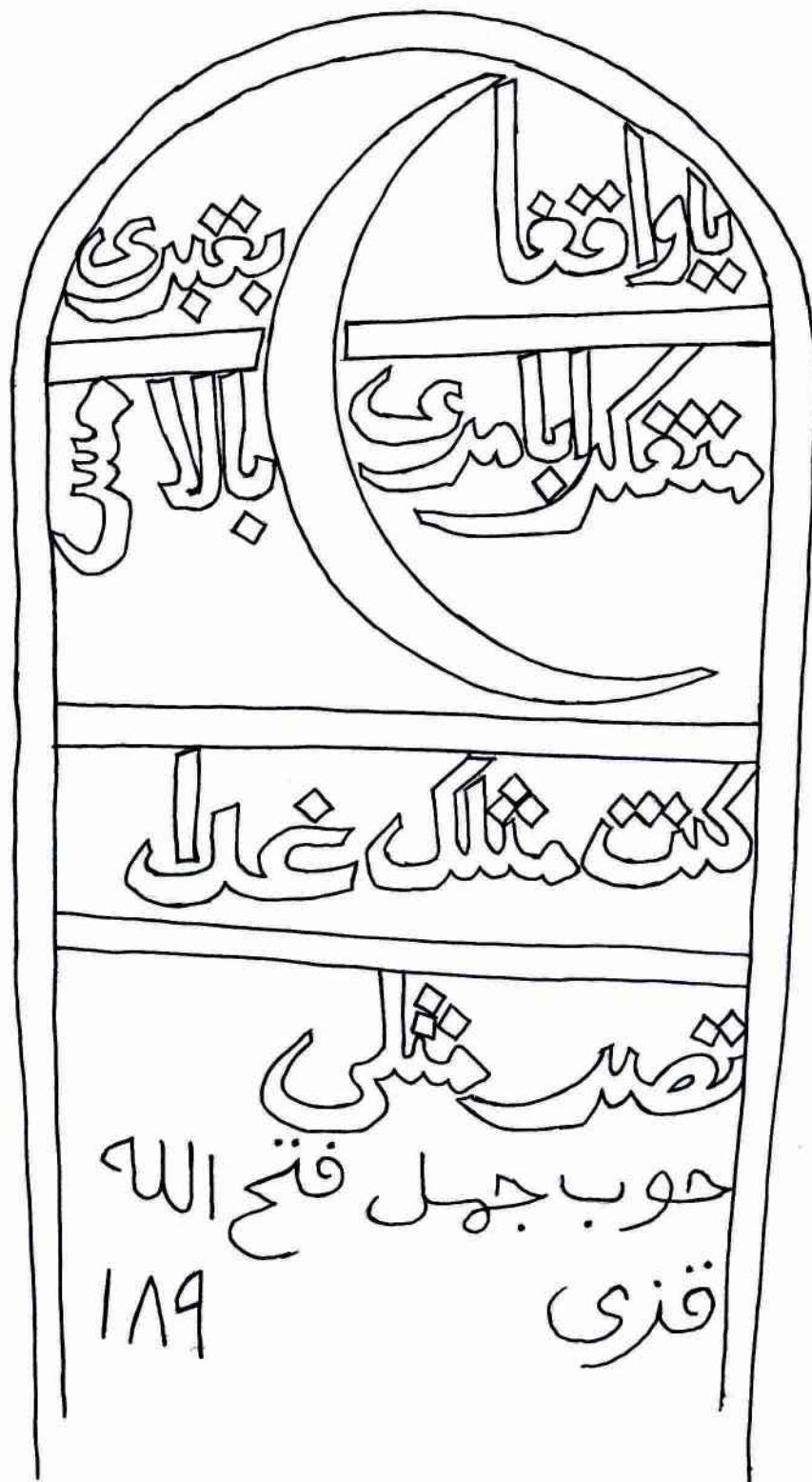
**42=A**

**42=A=6**

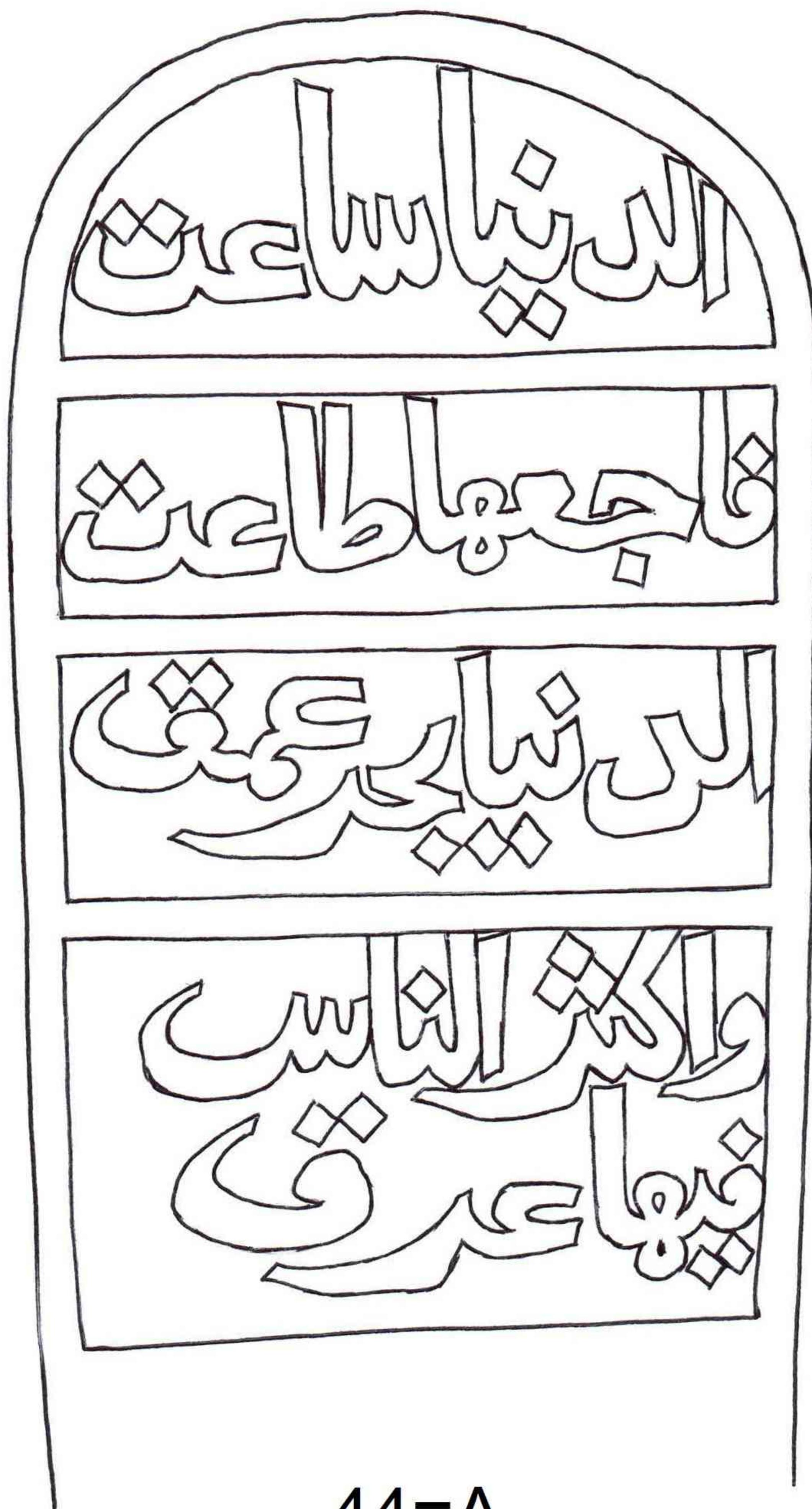
43=A



43=A



43=A



44=A



44=B

45=A

جعفر بن محبون  
الله اعلم  
1919

AL

A large, rectangular rock with a rough, textured surface covered in patches of green moss. Faint, dark markings are visible on the rock's surface, appearing to be a date and some initials. The rock is situated in a forest setting with green foliage and small mushrooms at its base.

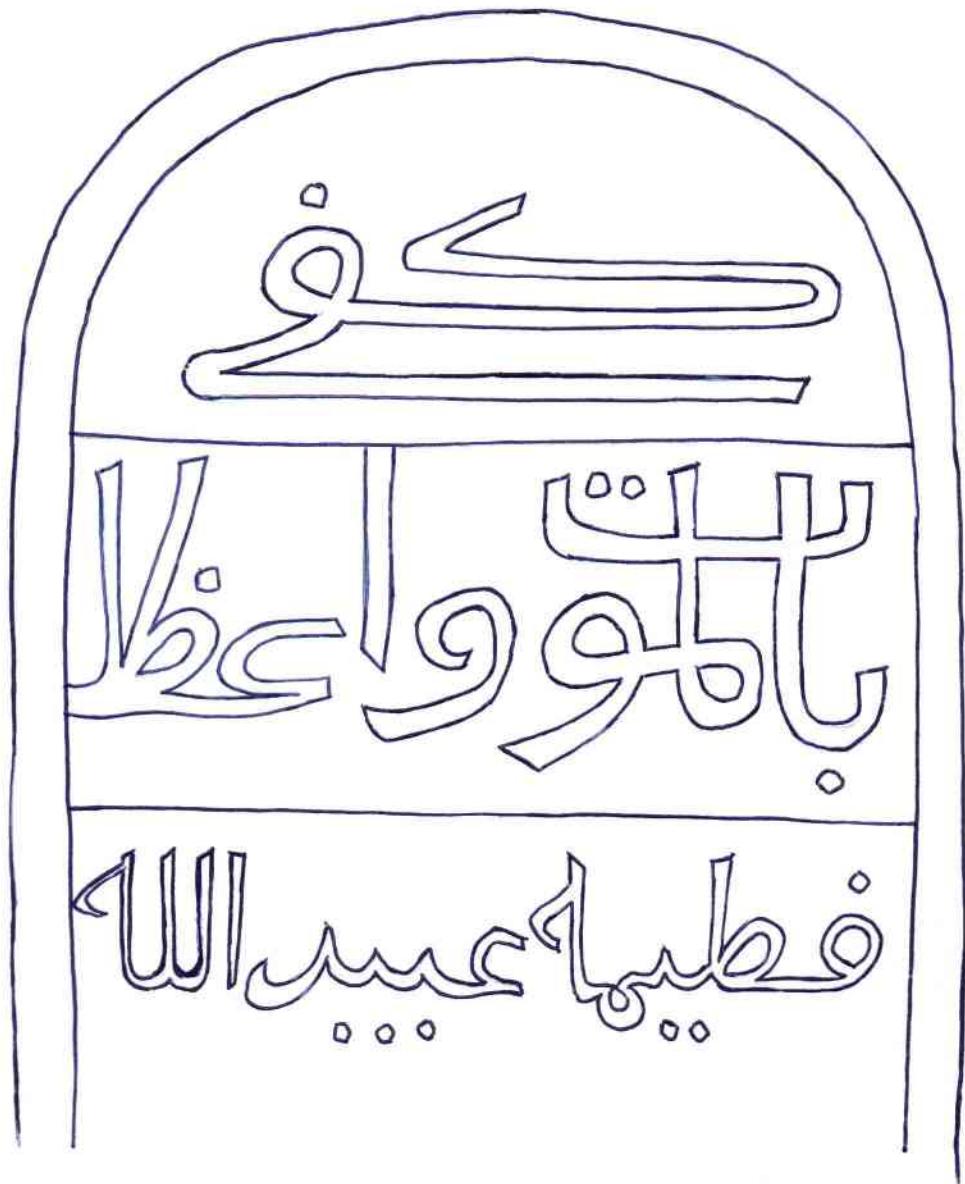
**46=A**

47=A





48=A




48=A



49=A



49=A



50=A

50=A

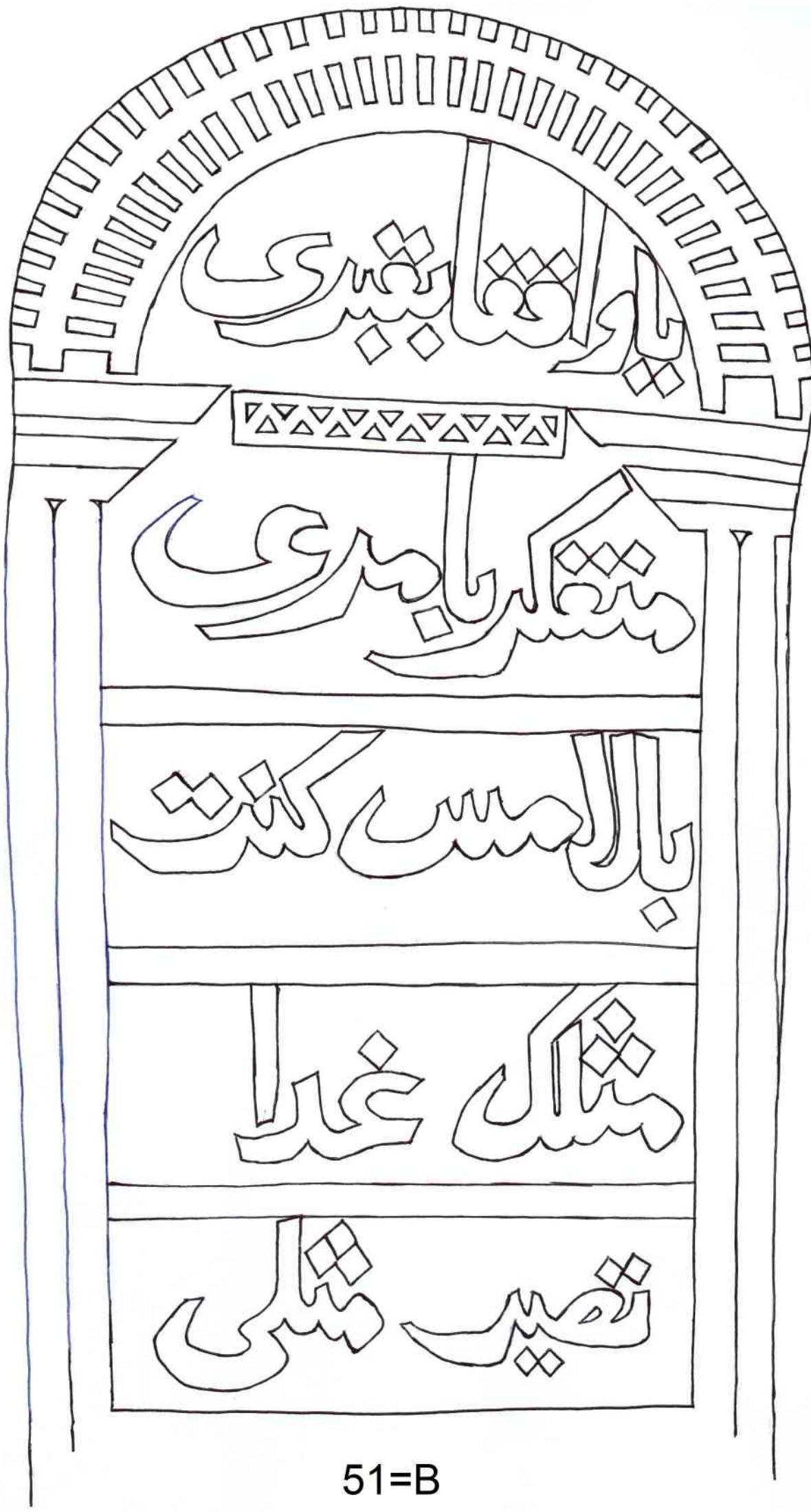




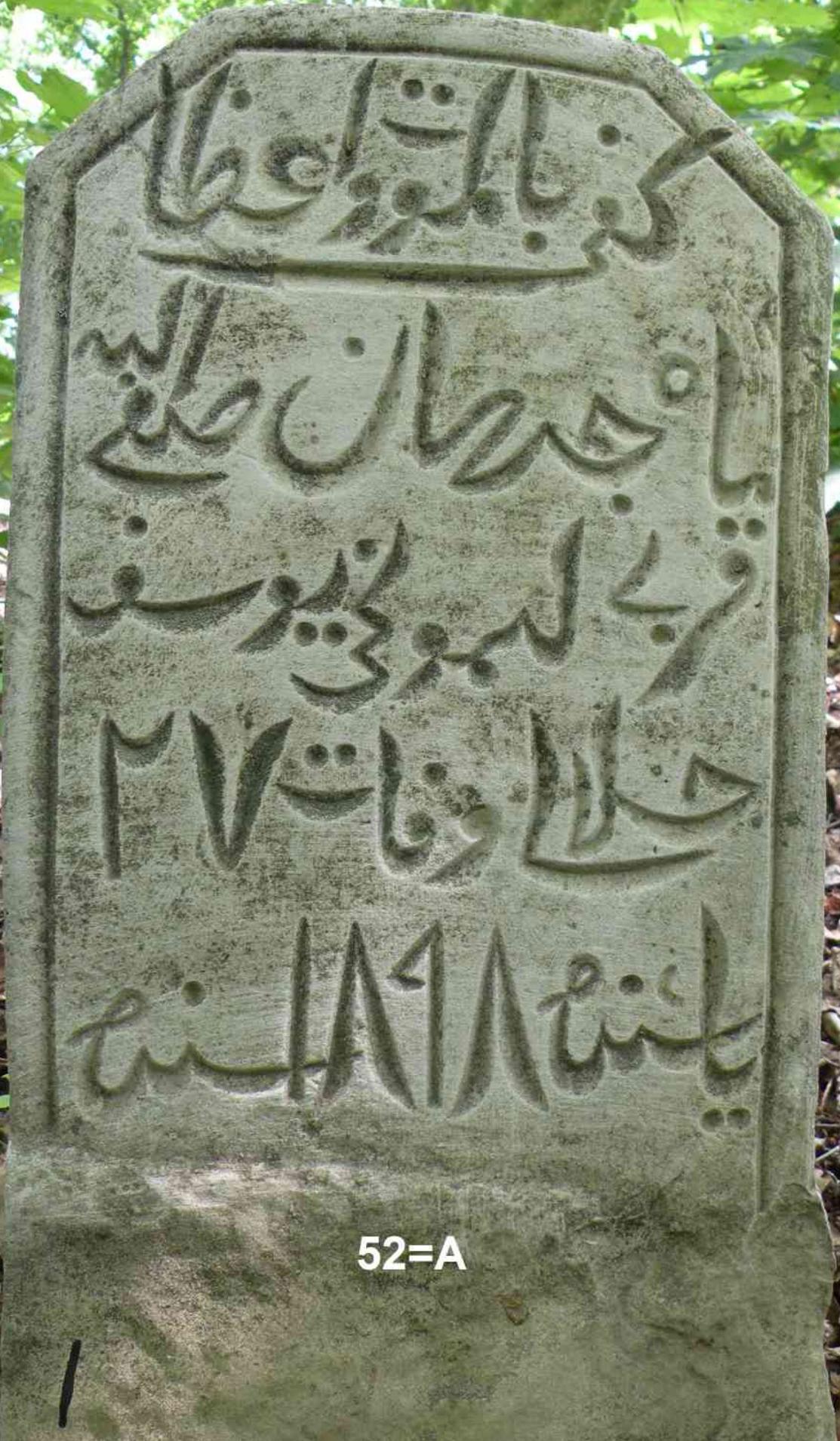
51=A



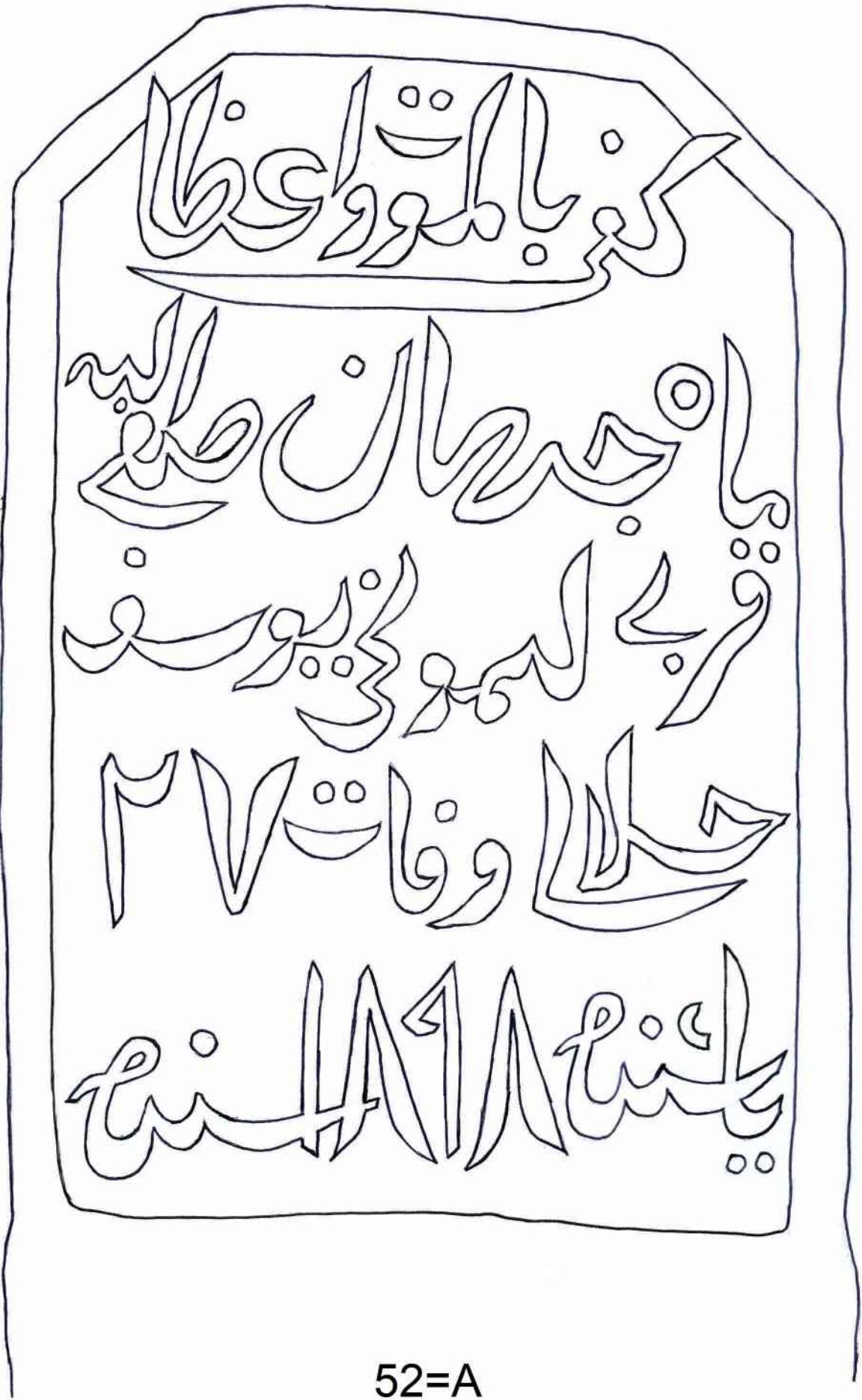
51=A



51=B



52=A



52=A

53=A



طیب اللہ

زار و حمل اجتنب

مشواہ فائزہ میر ظریف

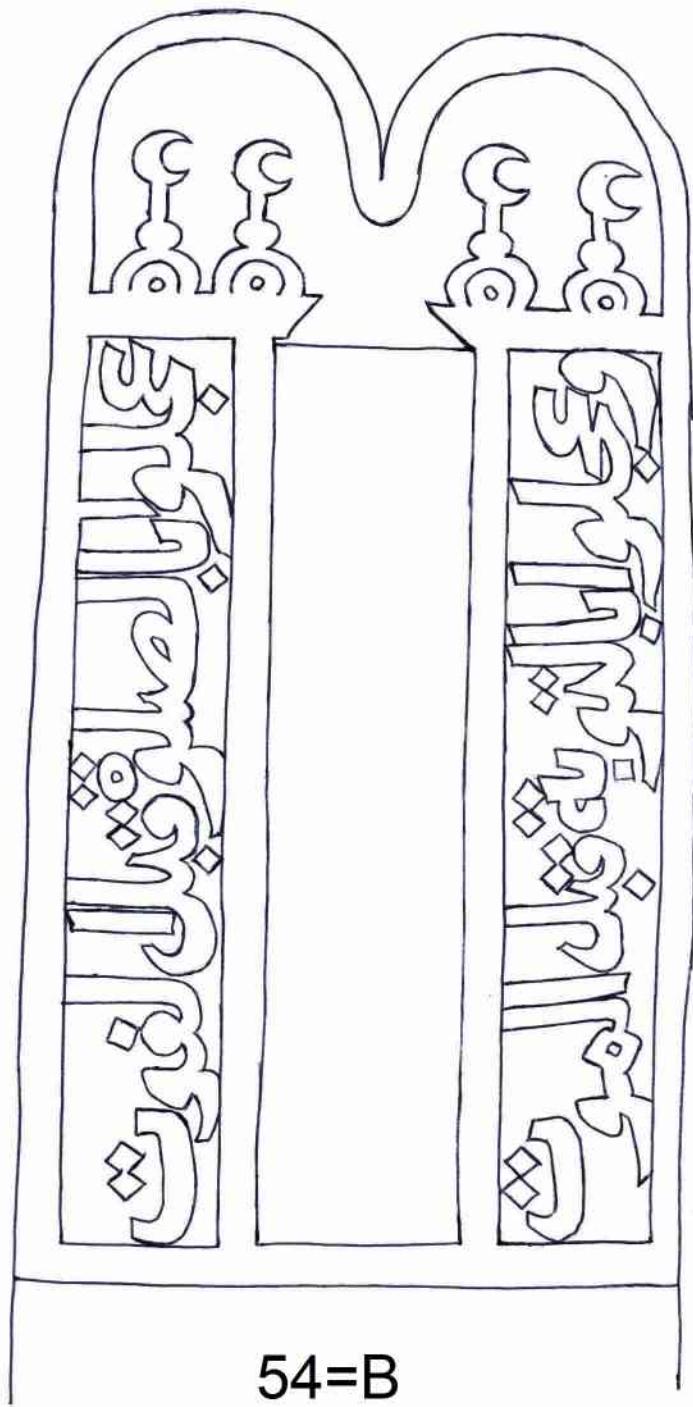
حلال

19°V

53=A

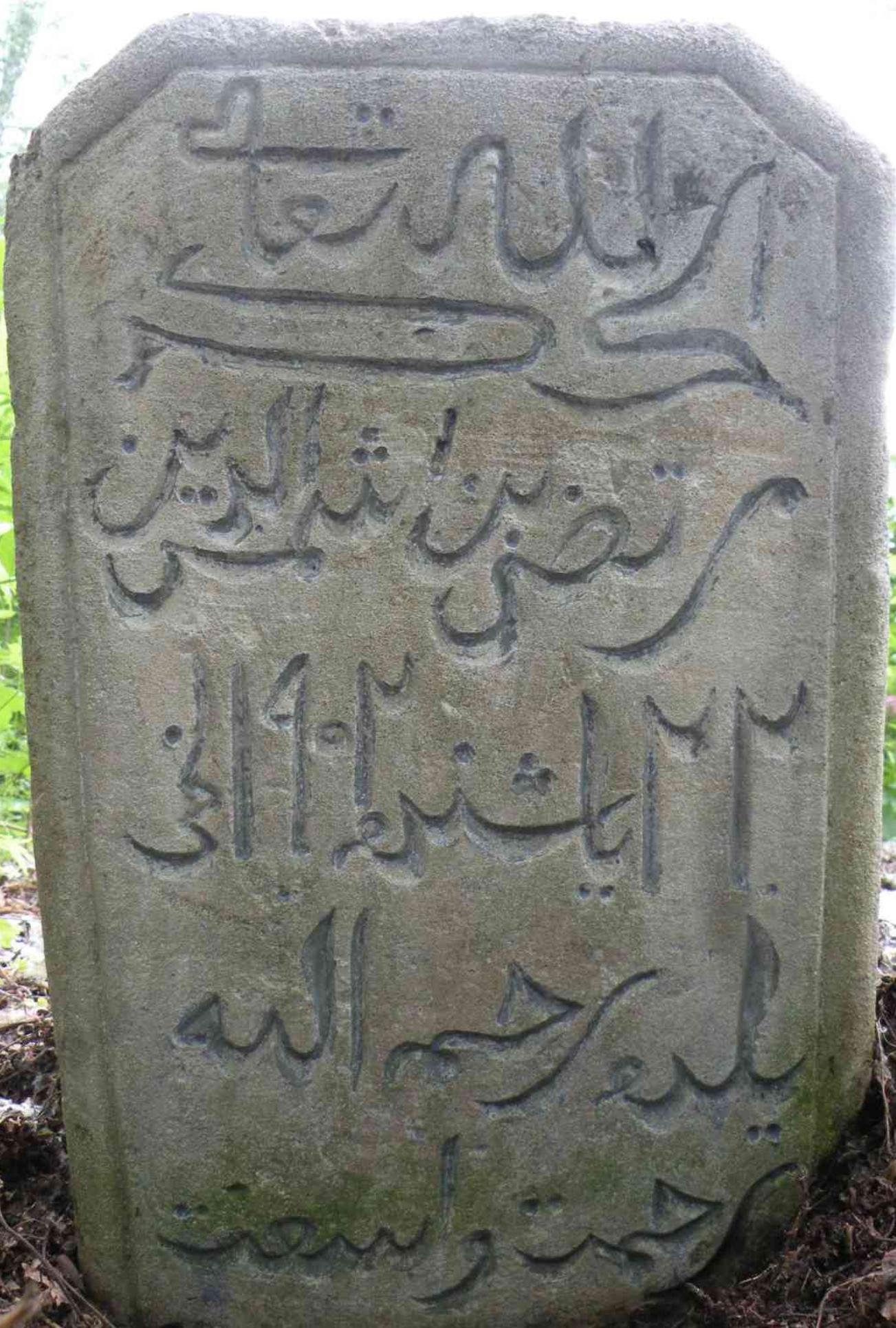
54=B





54=B

55=A





55=A

لهم صل على جهادك ما نات  
الذين يمرون فرا

صلوا على راهن دكتير شنک الوشن

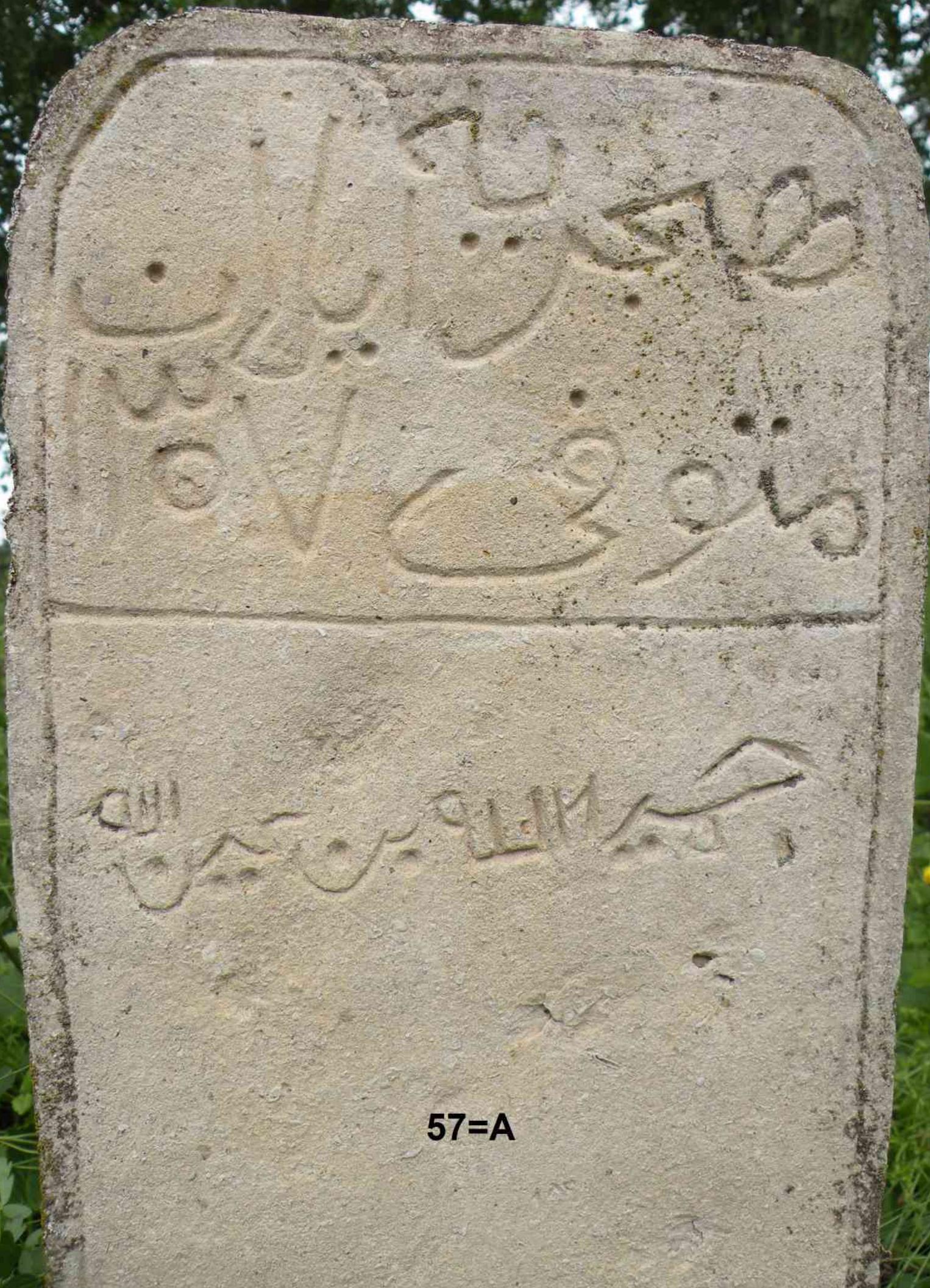
نظار الدين بن زين العابدين

شنبه  
بين وفاته بولوس ١٣٦٢

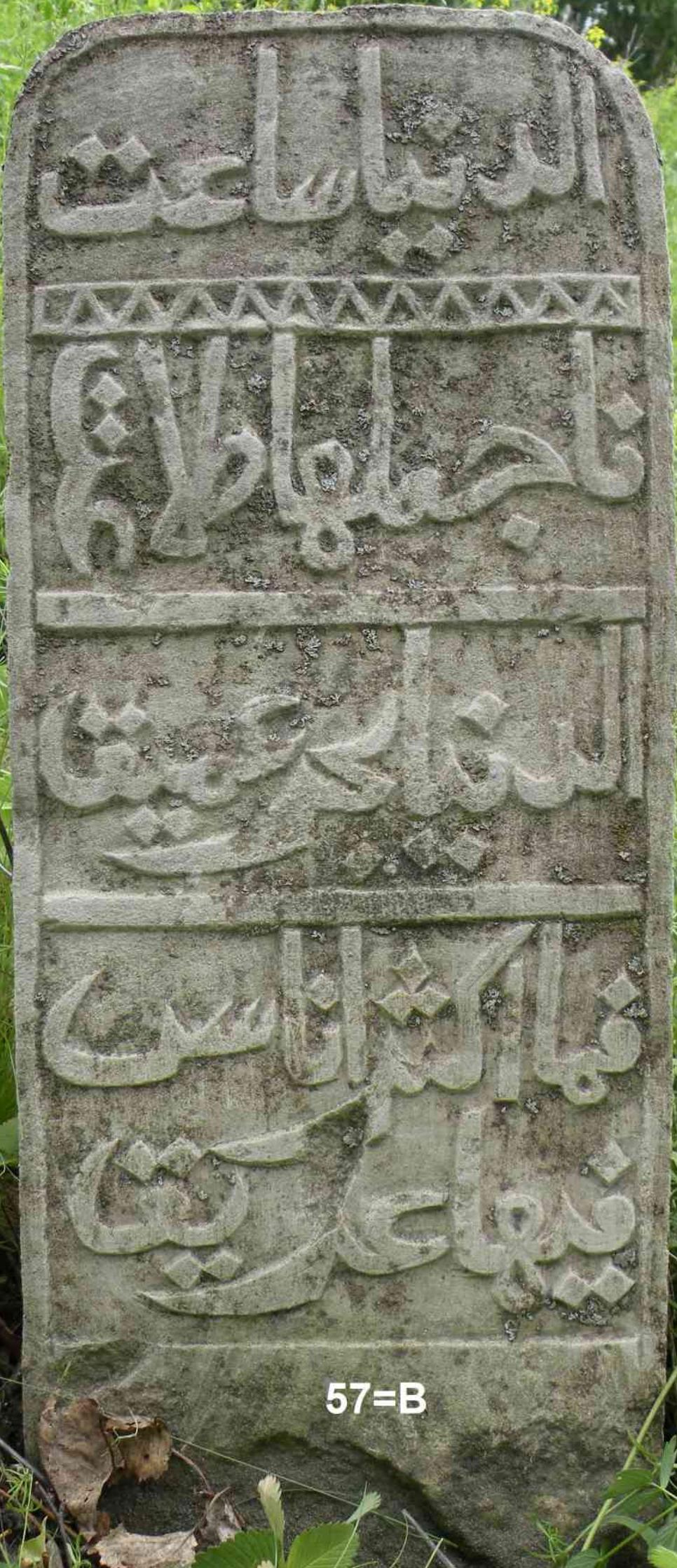
كتب عبد الرحمن



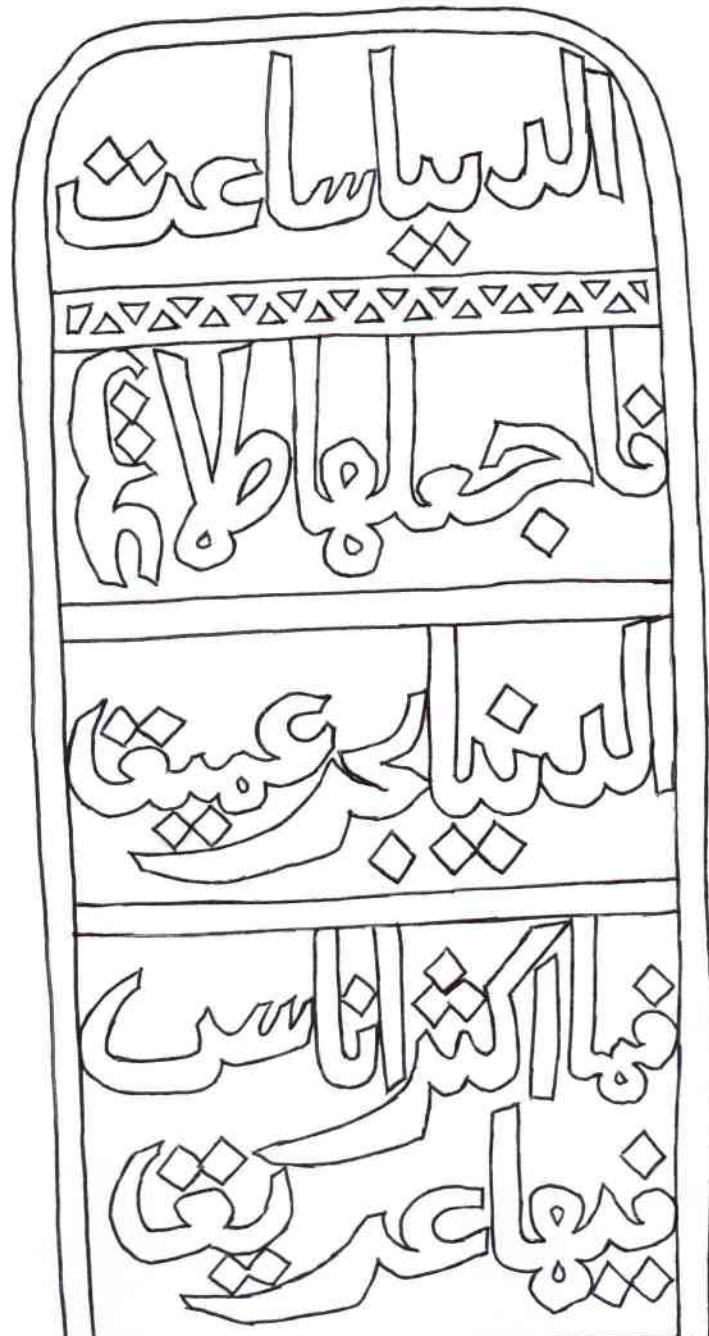
57=A



57=A



57=B



57=B

پاوق قابق پیری

دېنگىزلى بايرى بالا

كشت دەتىل كەنلە

تۈرىتىلى مەتۈمى

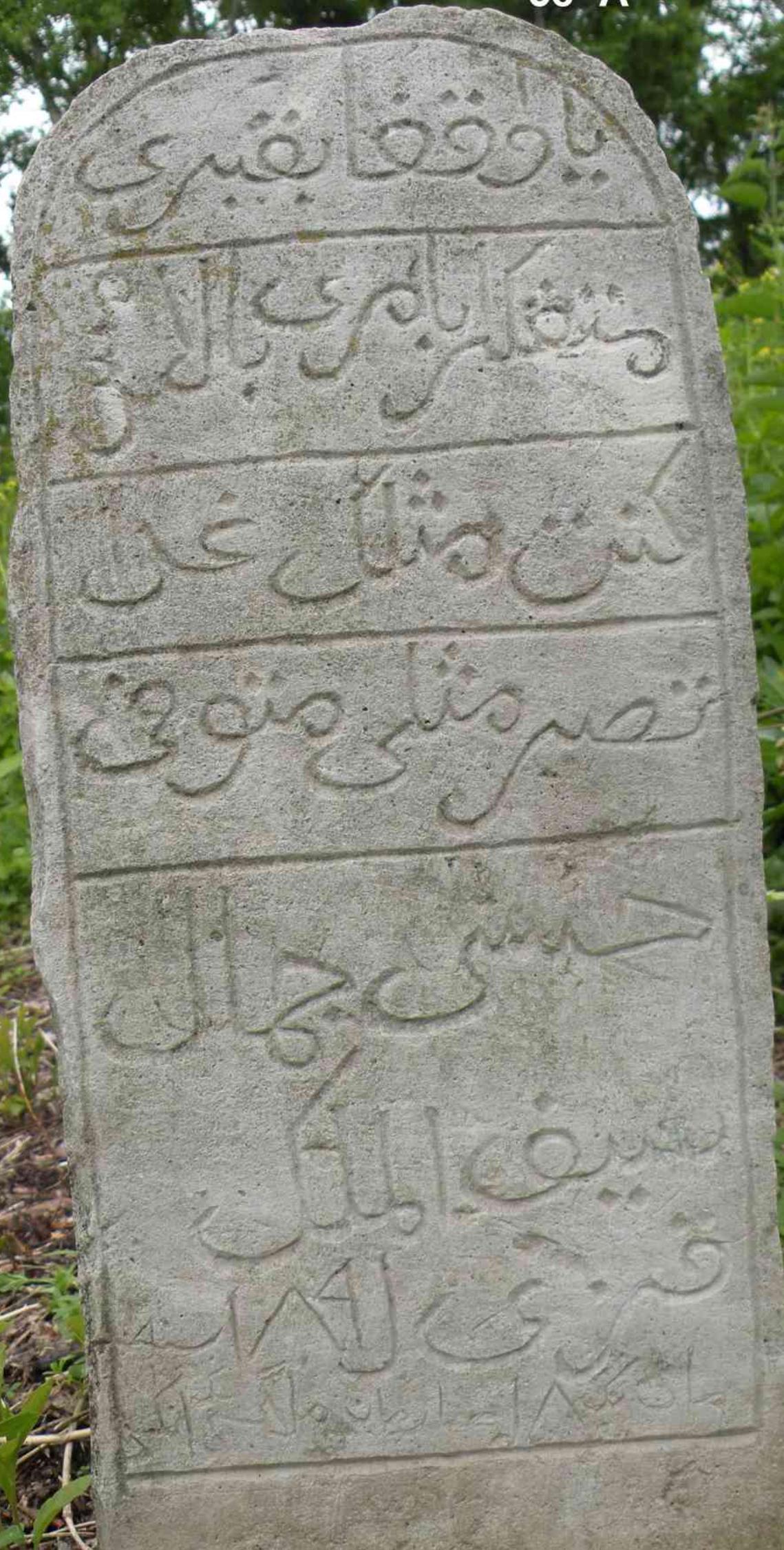
حىسىن جەمال

سېفەوا مەلك

ئىزىزى 1891

مايىندىكى 1891 صارمان ملاسى انكى

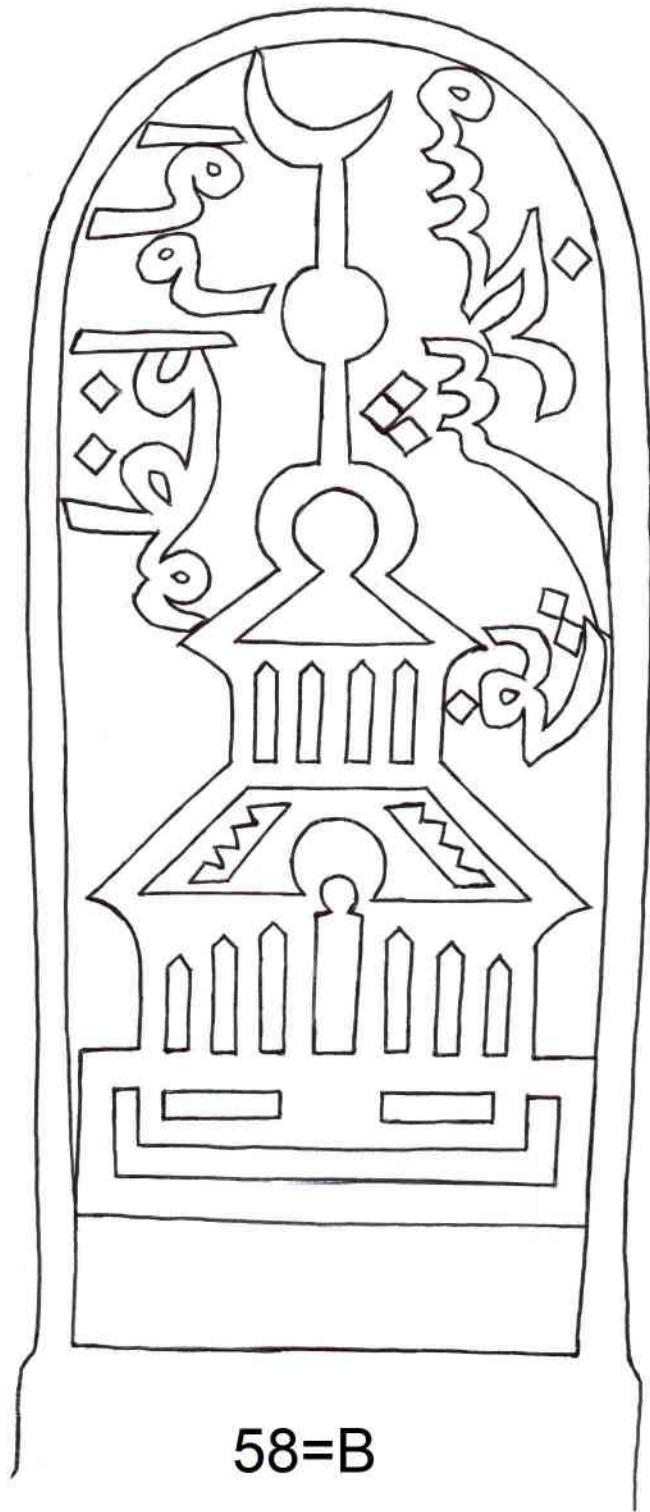
58=A



**58=A=6**



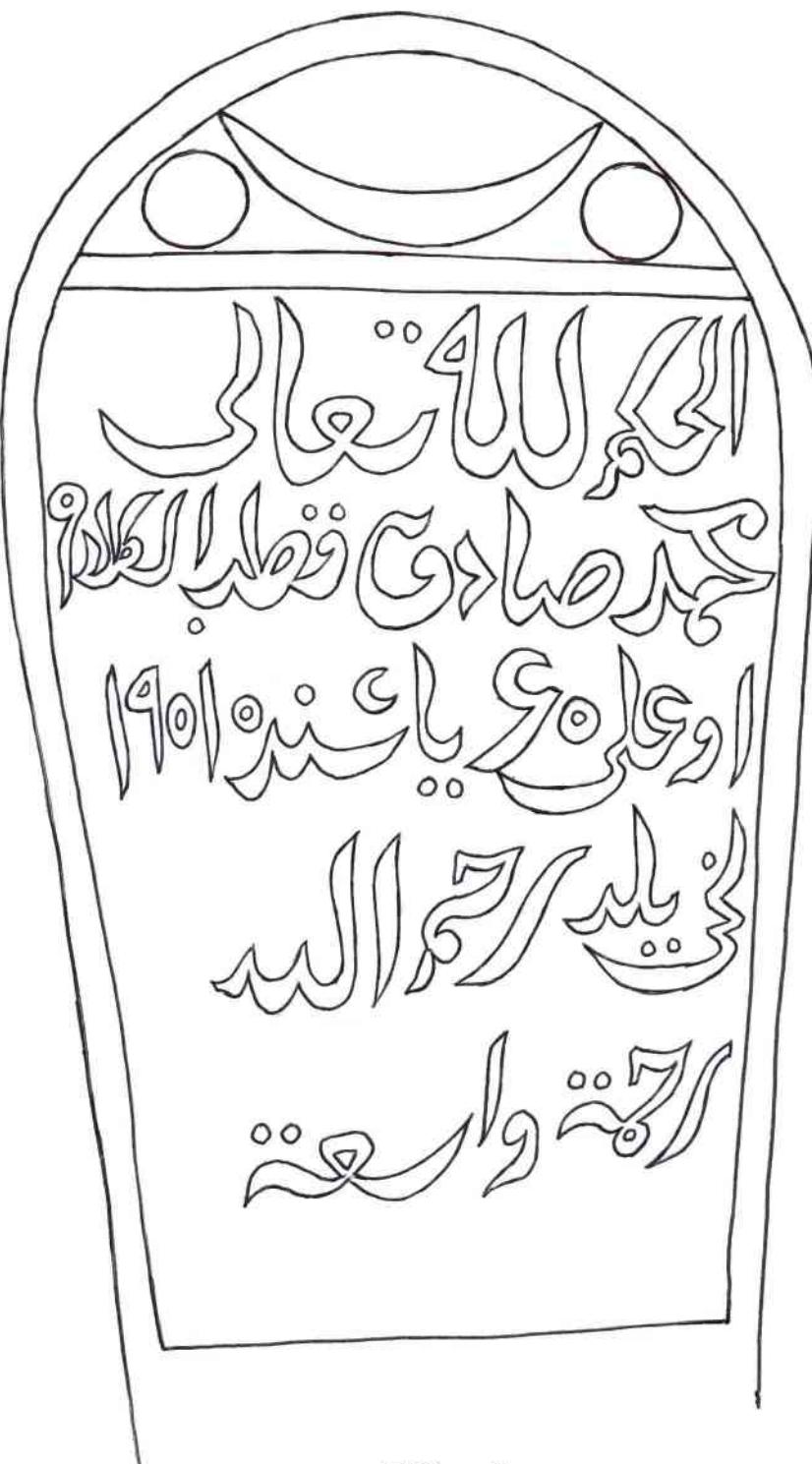
**58=B**



58=B



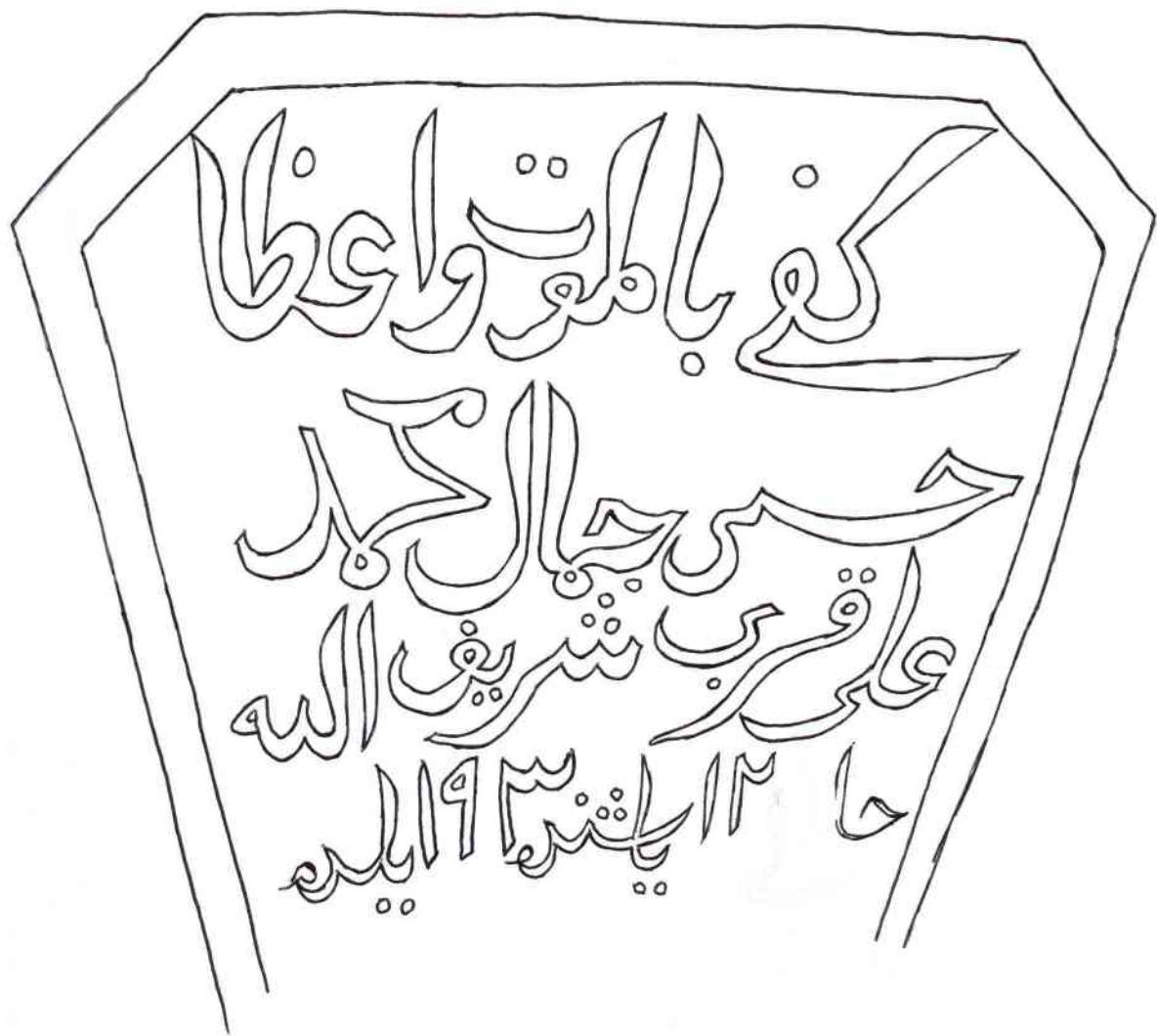
**59=A**



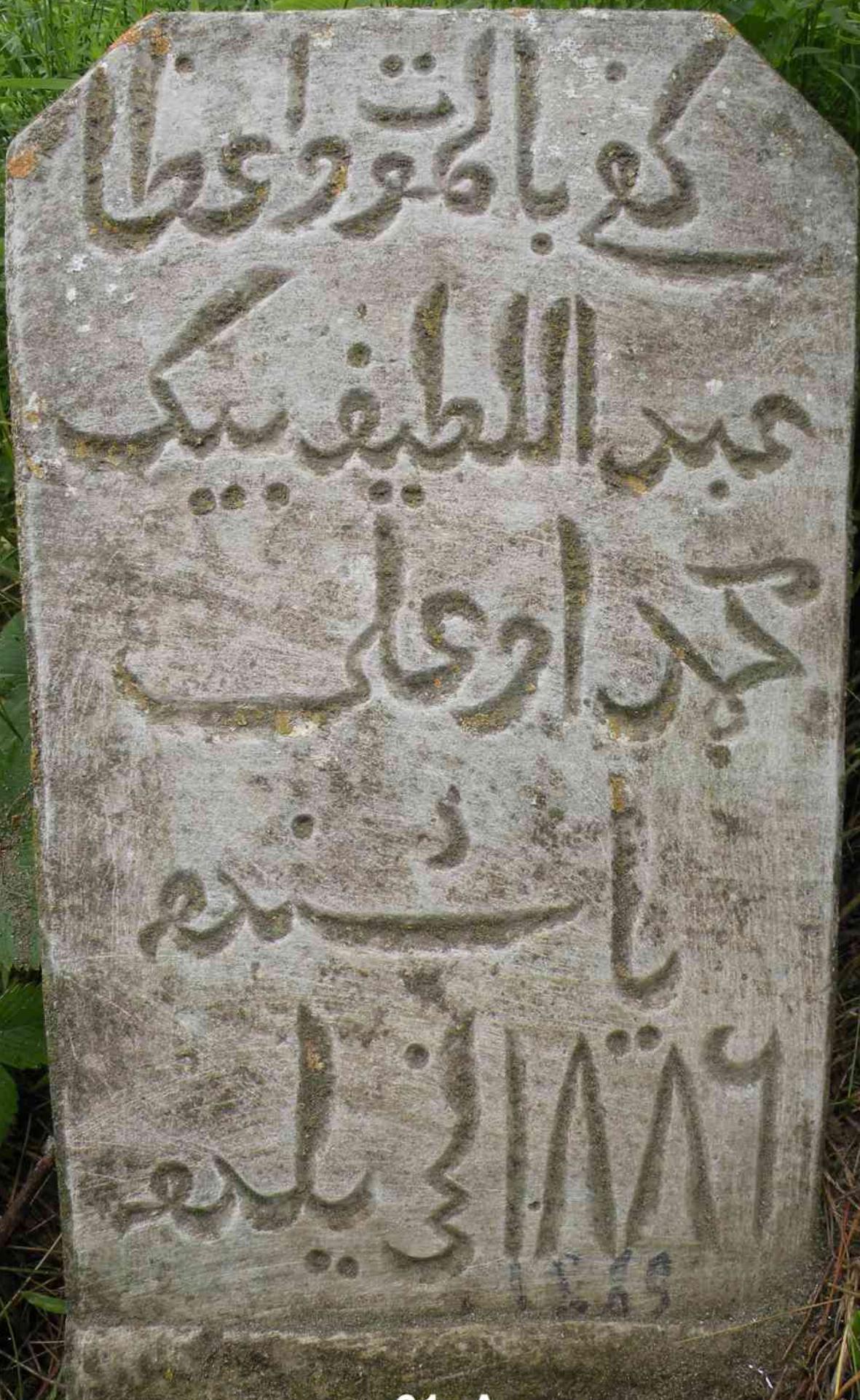
59=A

60=A

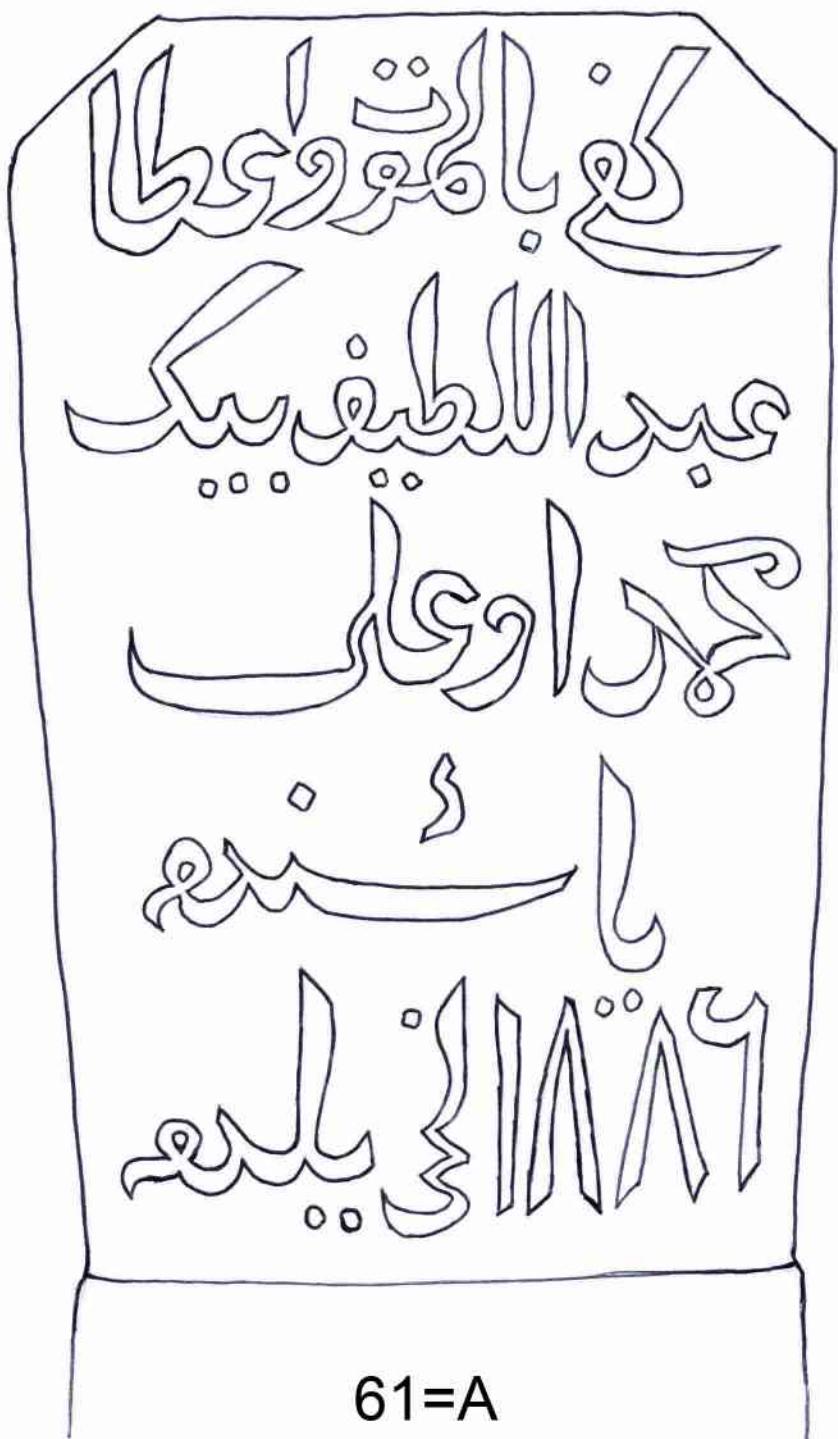




60=A



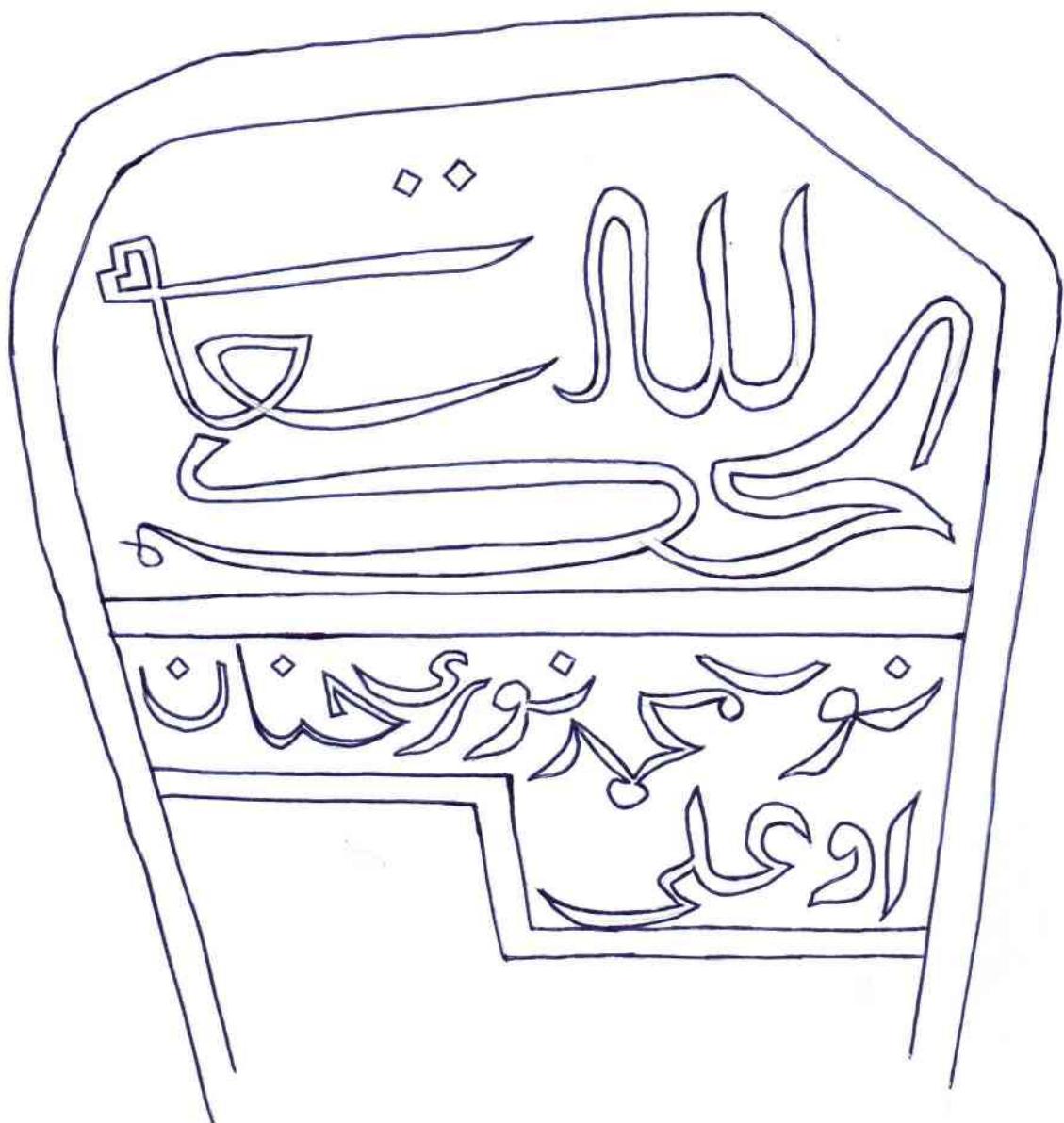
61=A



61=A



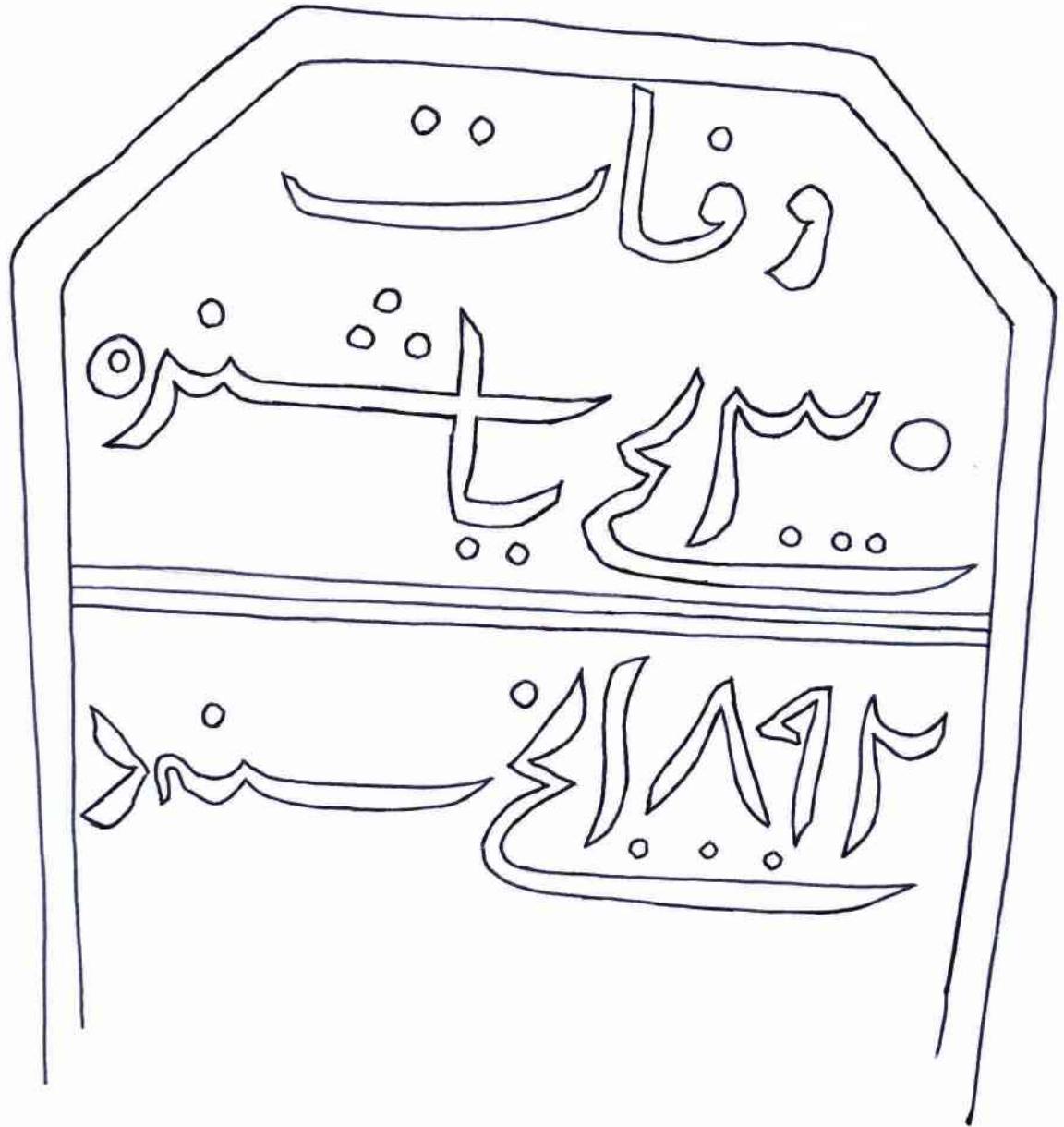
62=A



62=A



**62=B**



62=B

63=A





**63=A**

جعفر بن مسلم

63=A

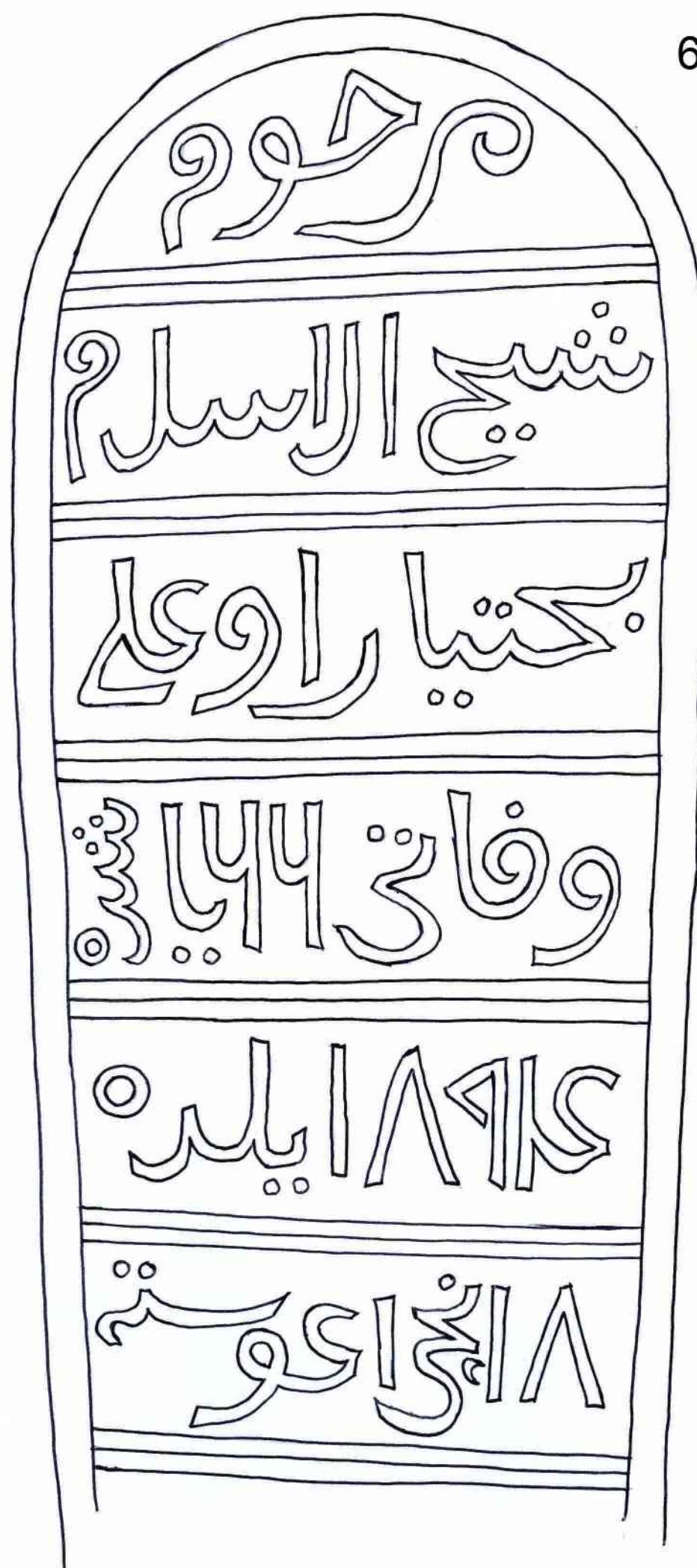


63=A



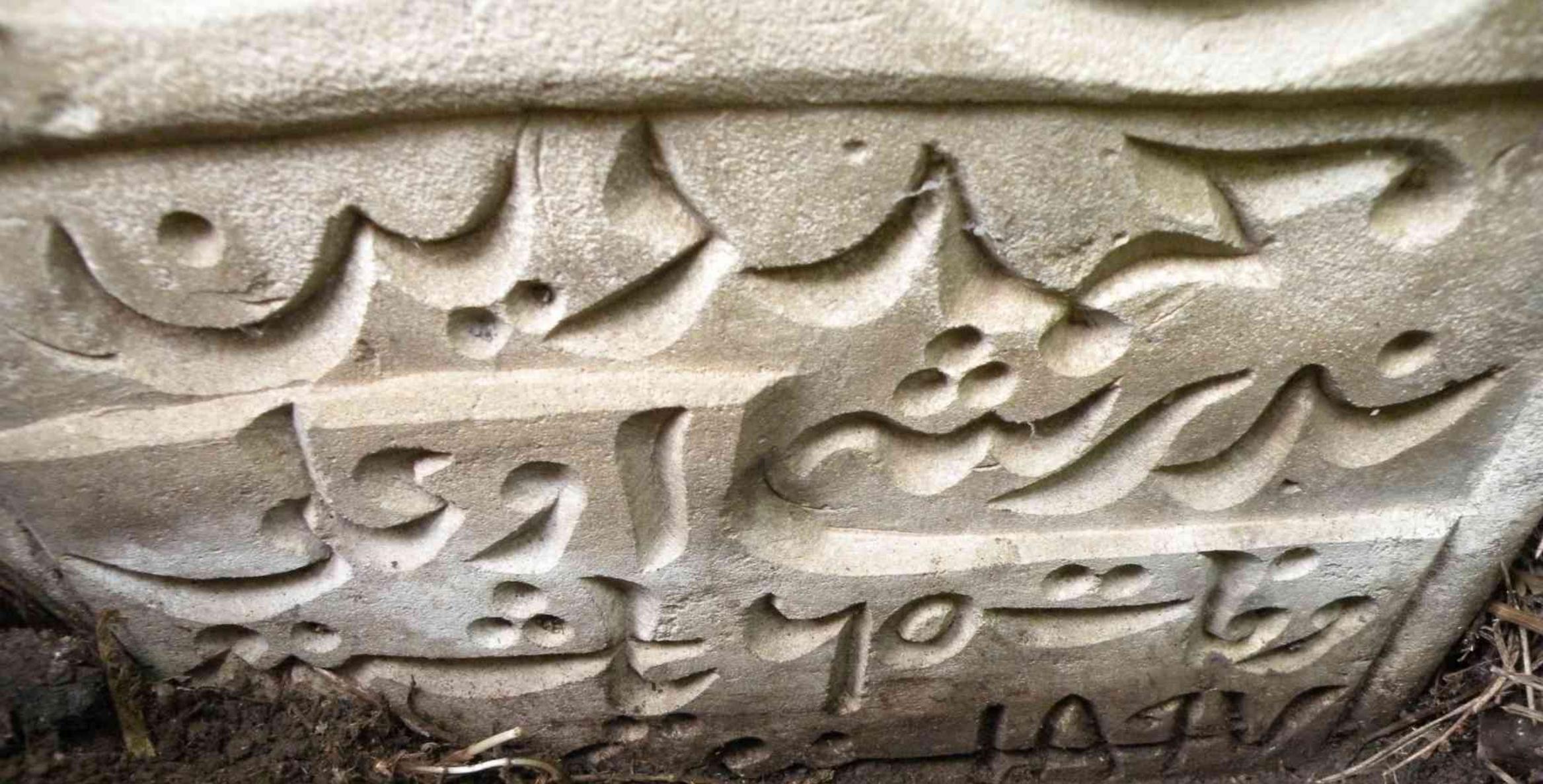
64=A

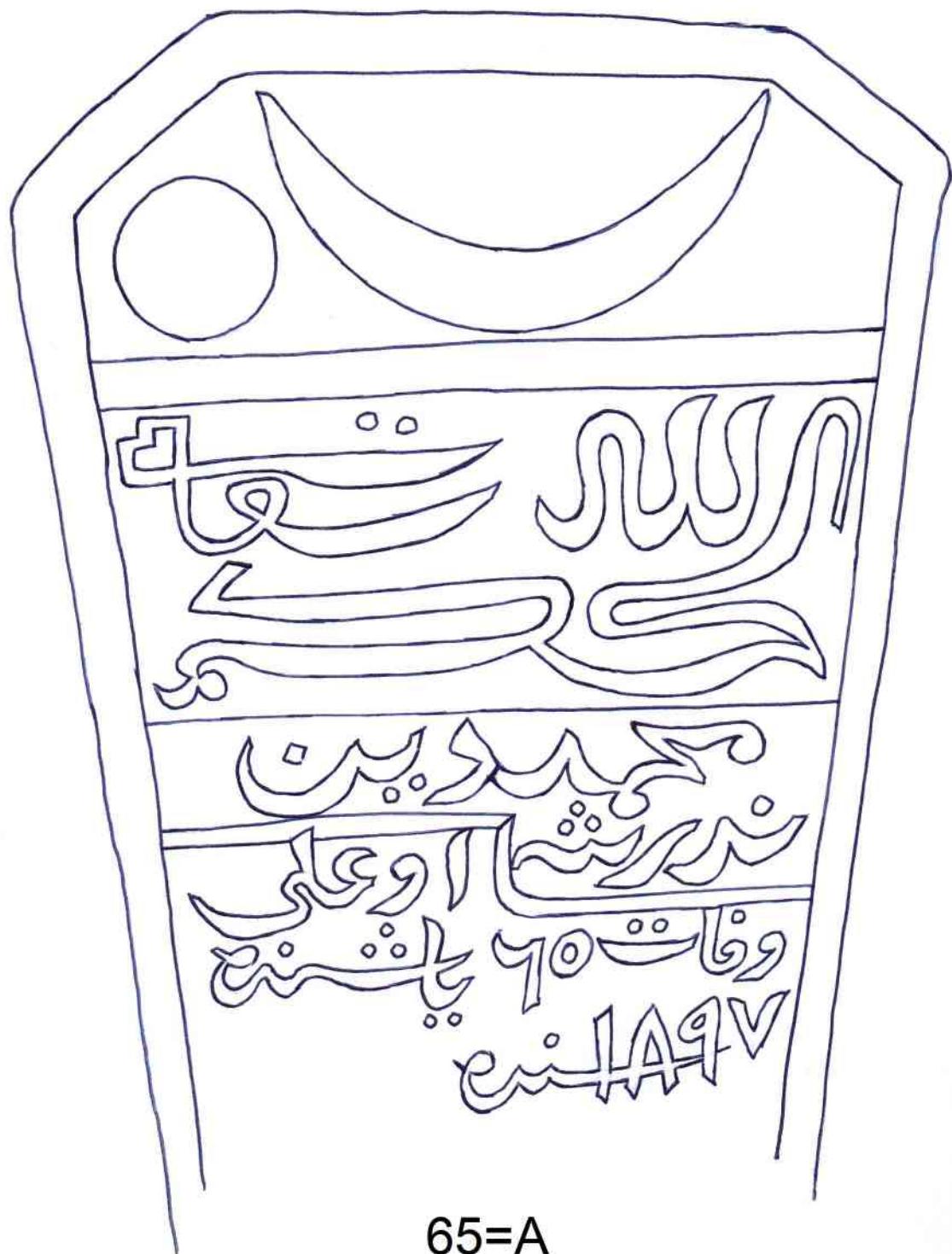
64=A





**65=A**

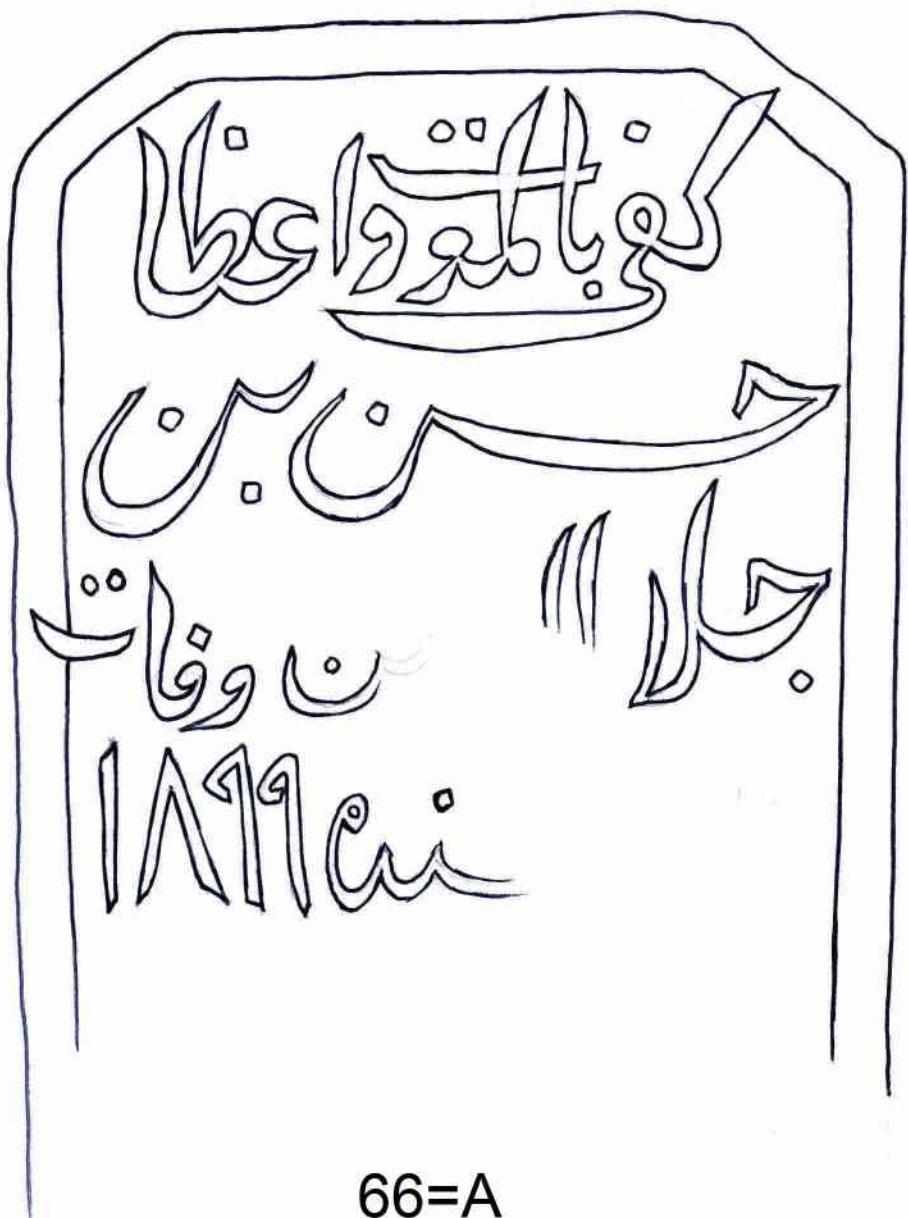




65=A



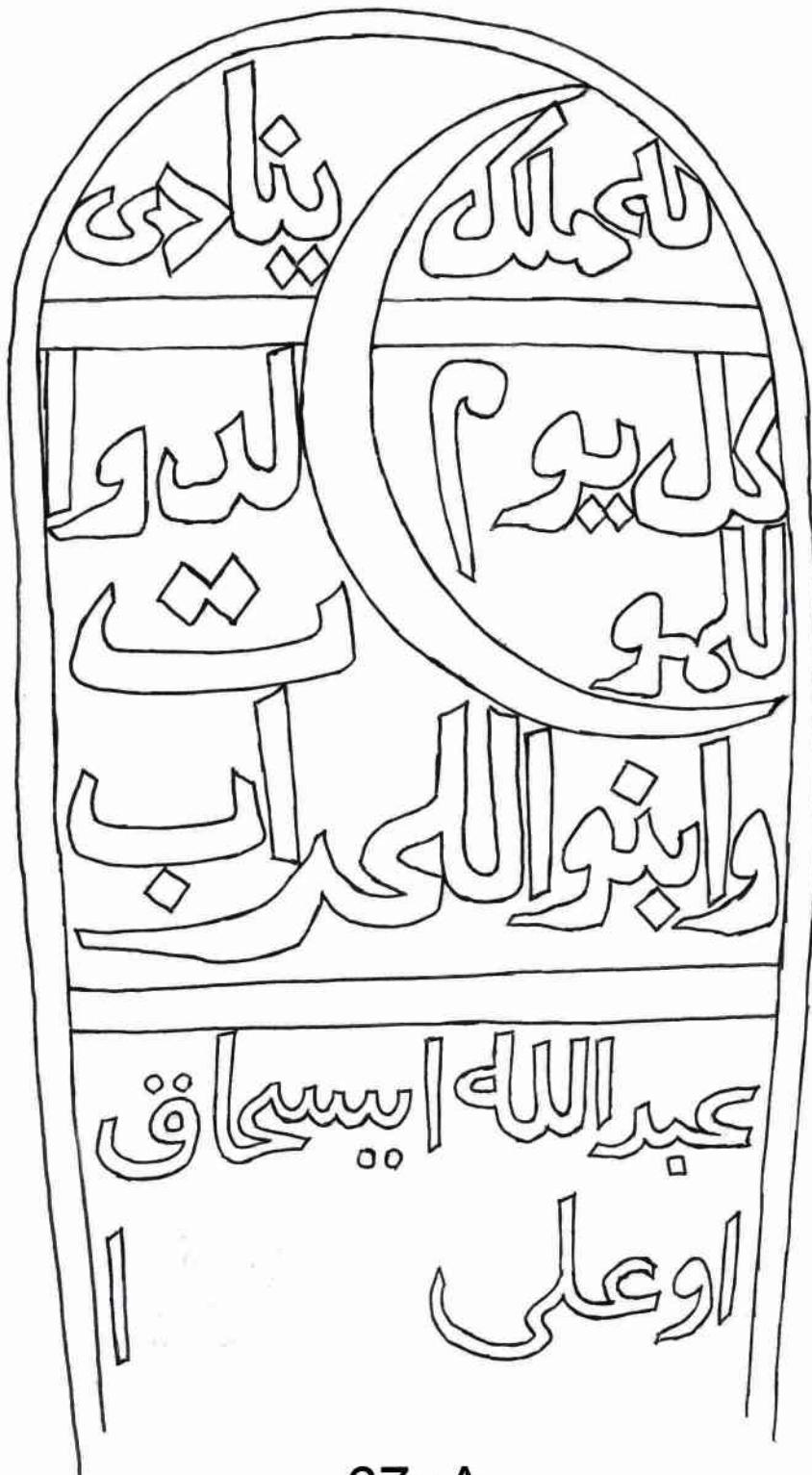
**66=A**



66=A

**67=A**





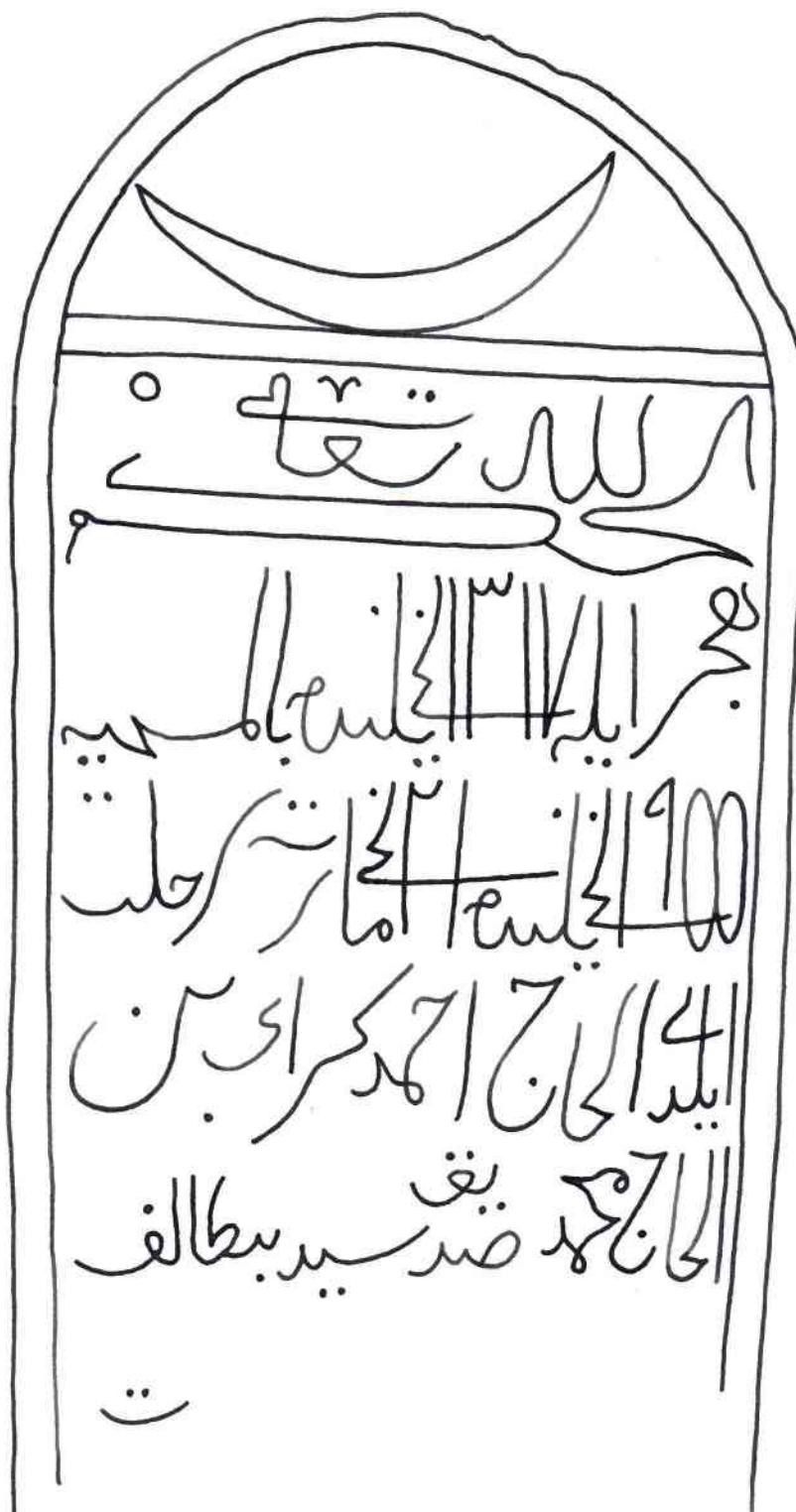
67=A

68=A





68=A




68=A



68=A

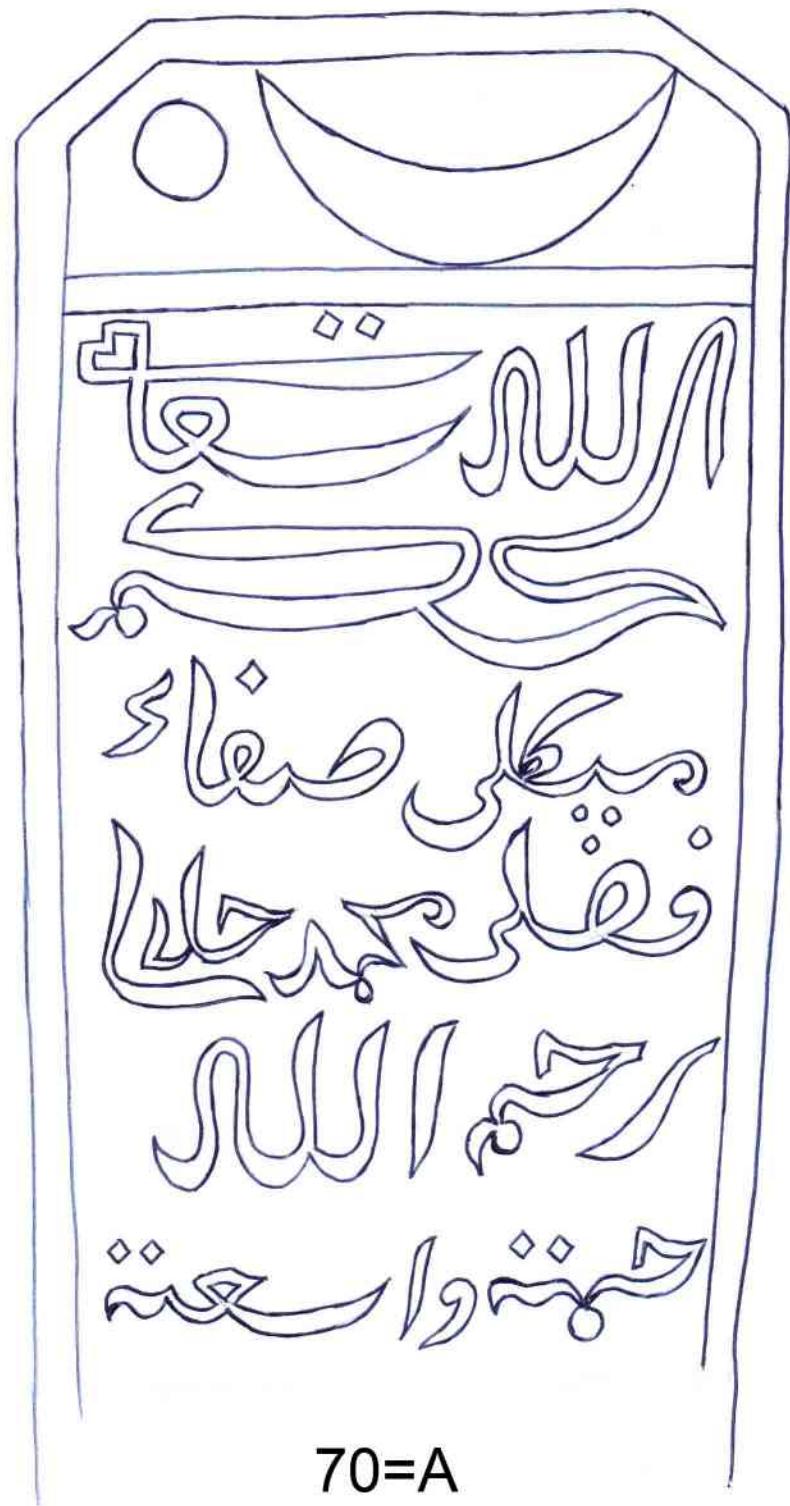
69=A



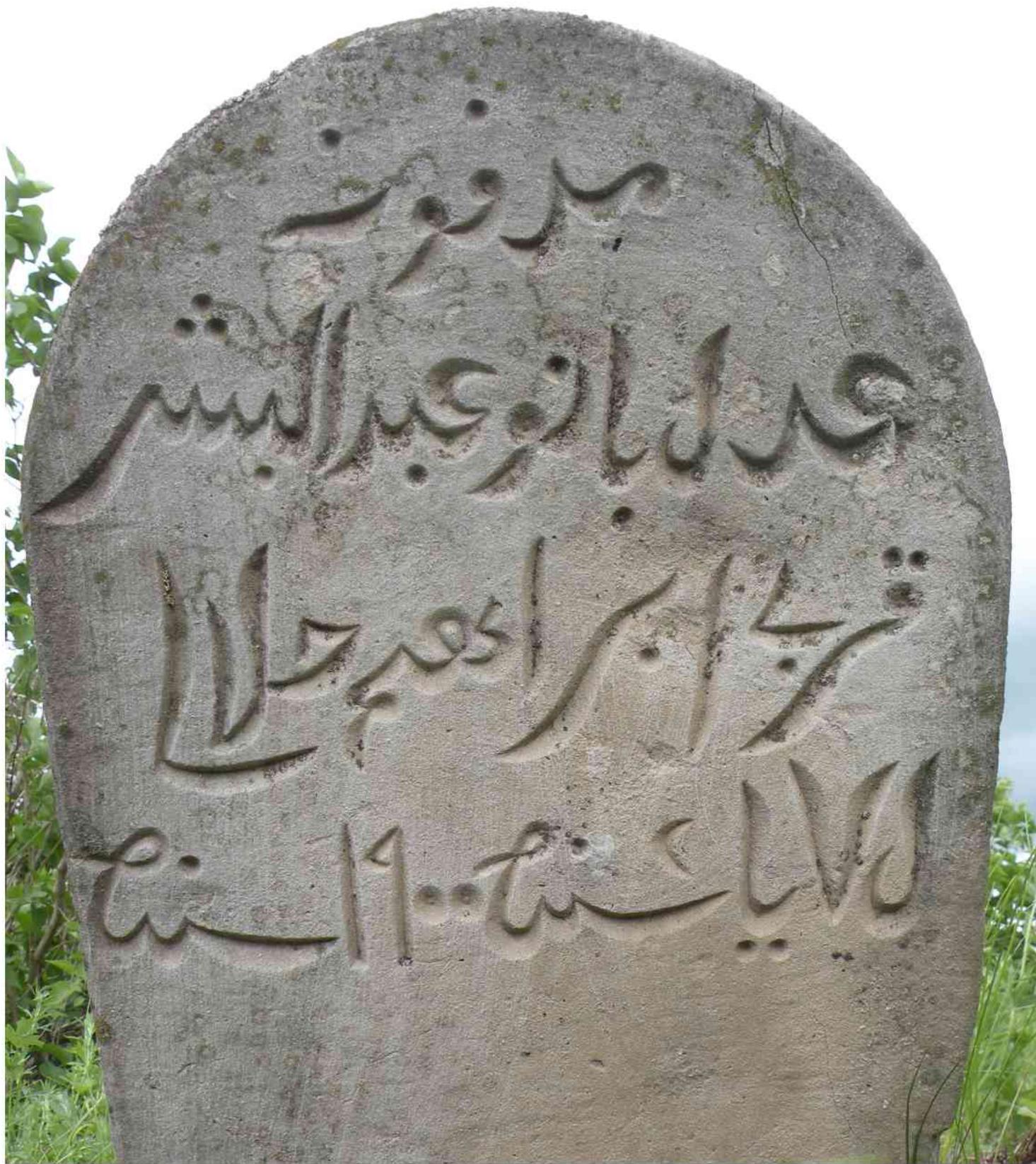




70=A



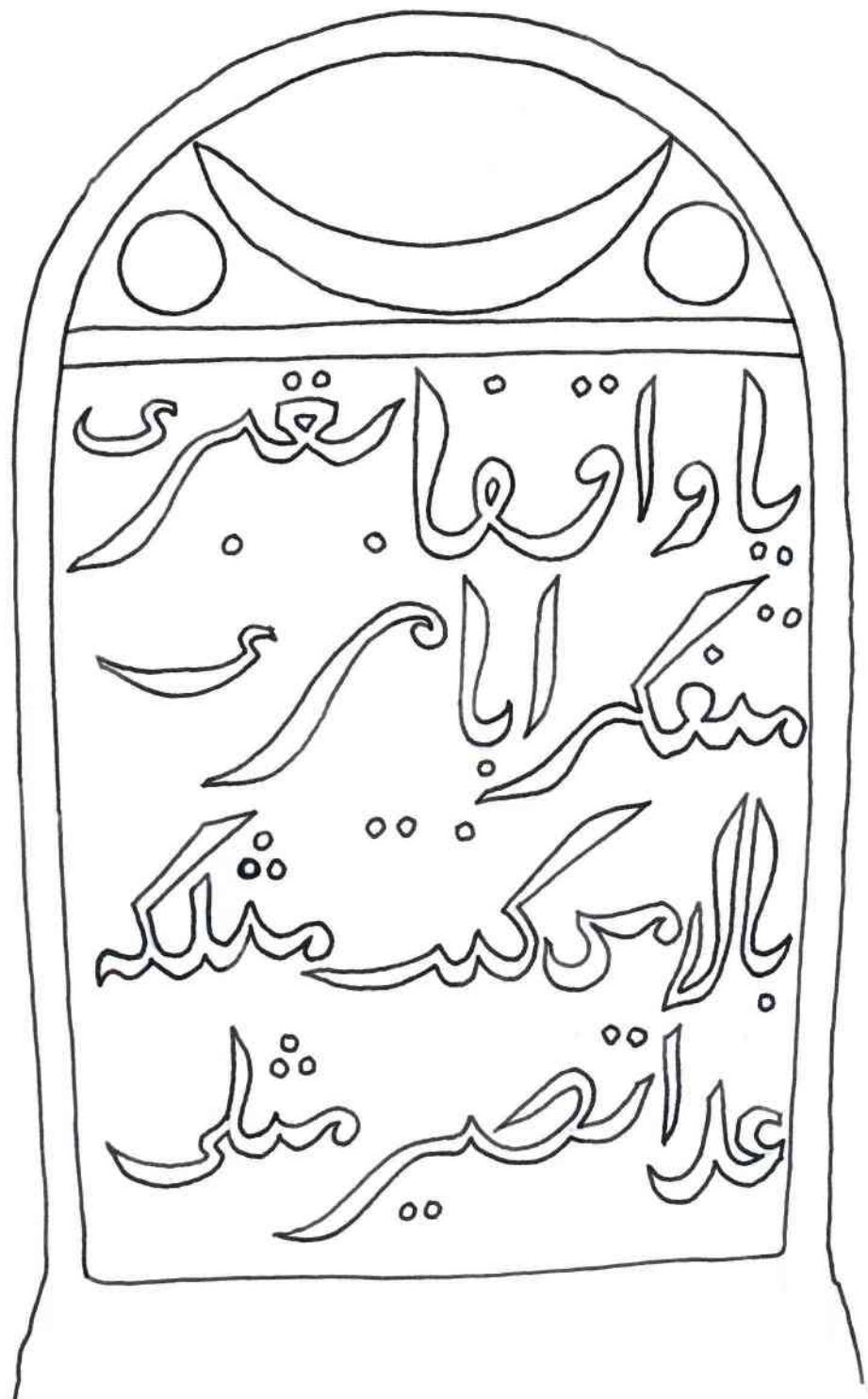
70=A



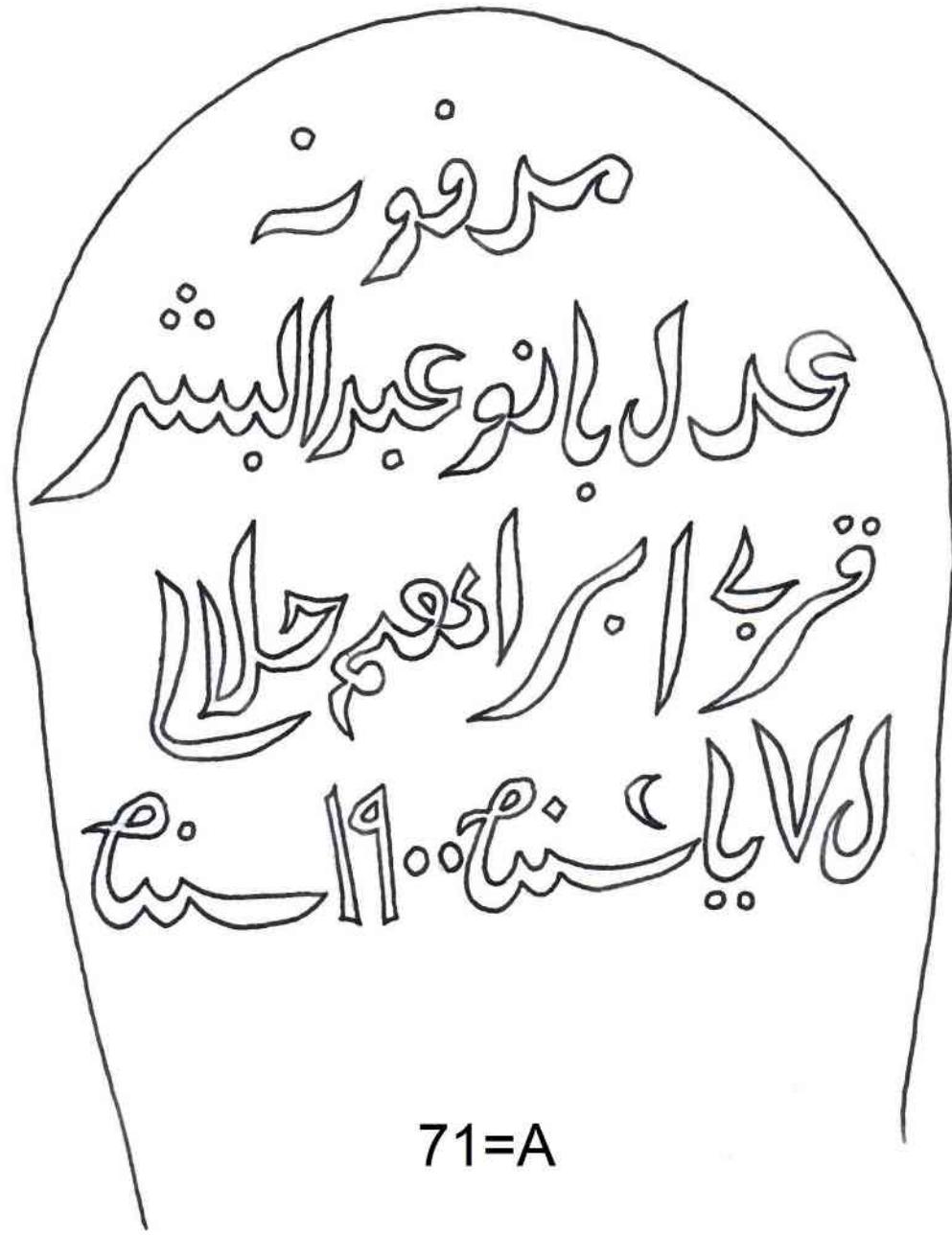
71=A



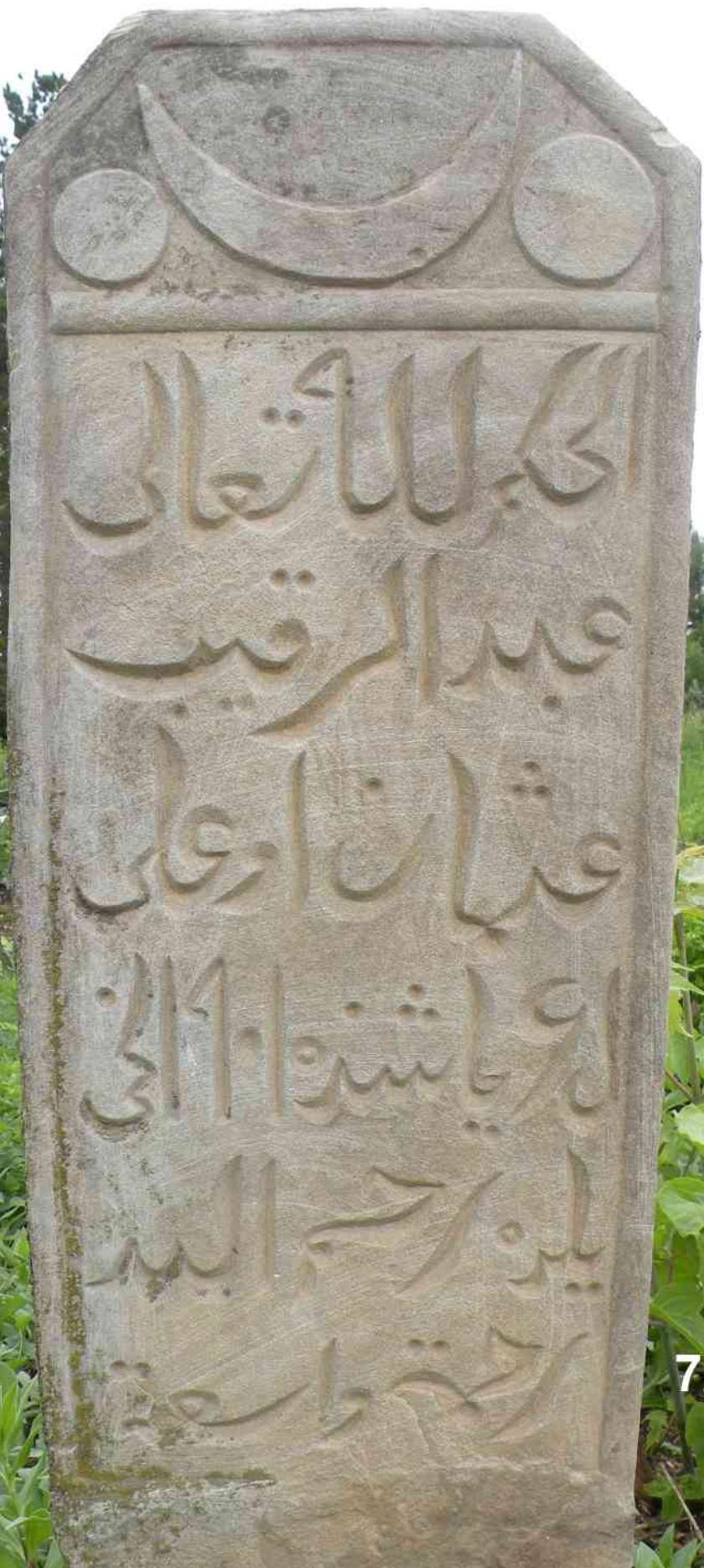
71=B



71=B



71=A

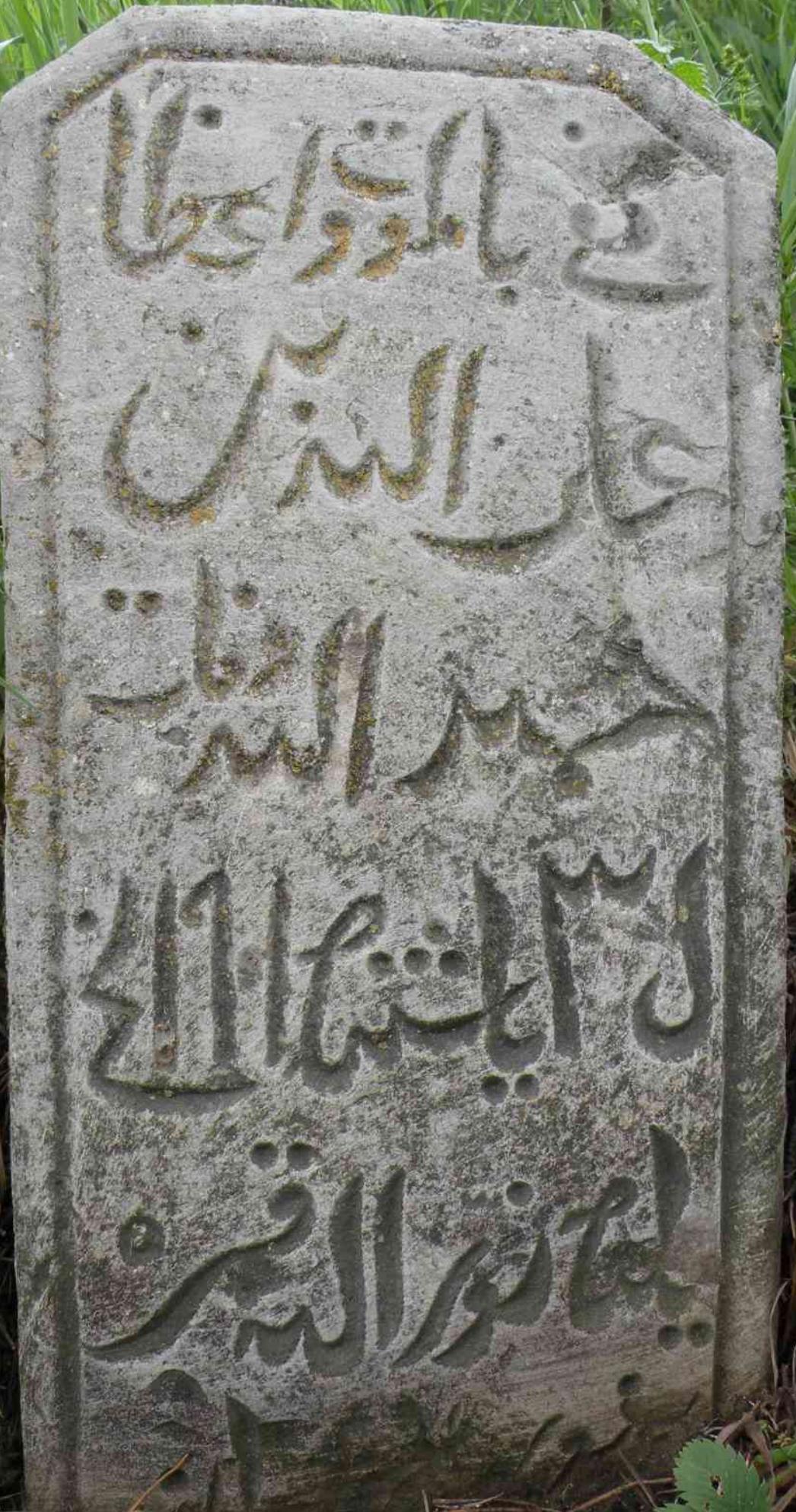


72=A

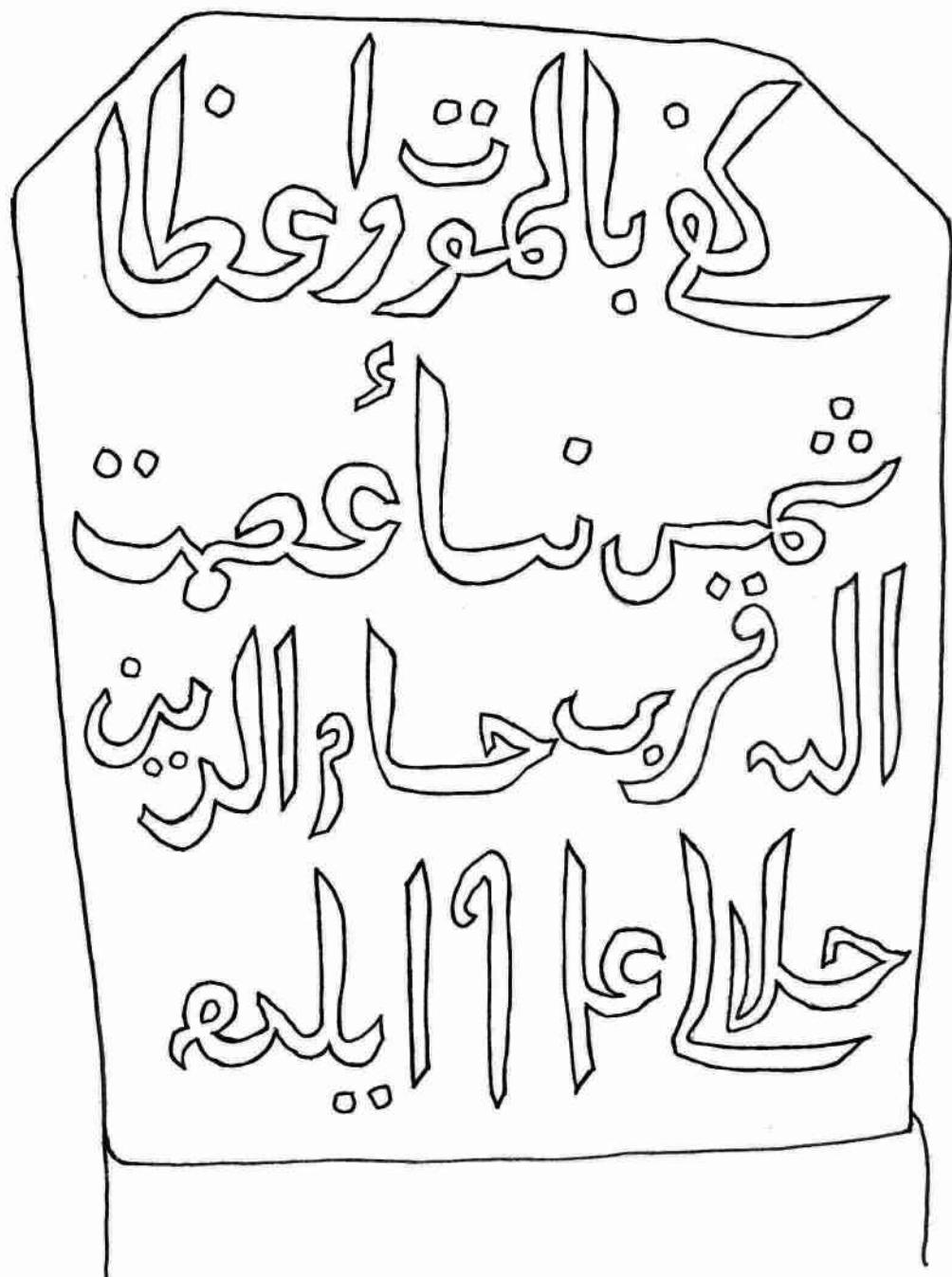


72=A

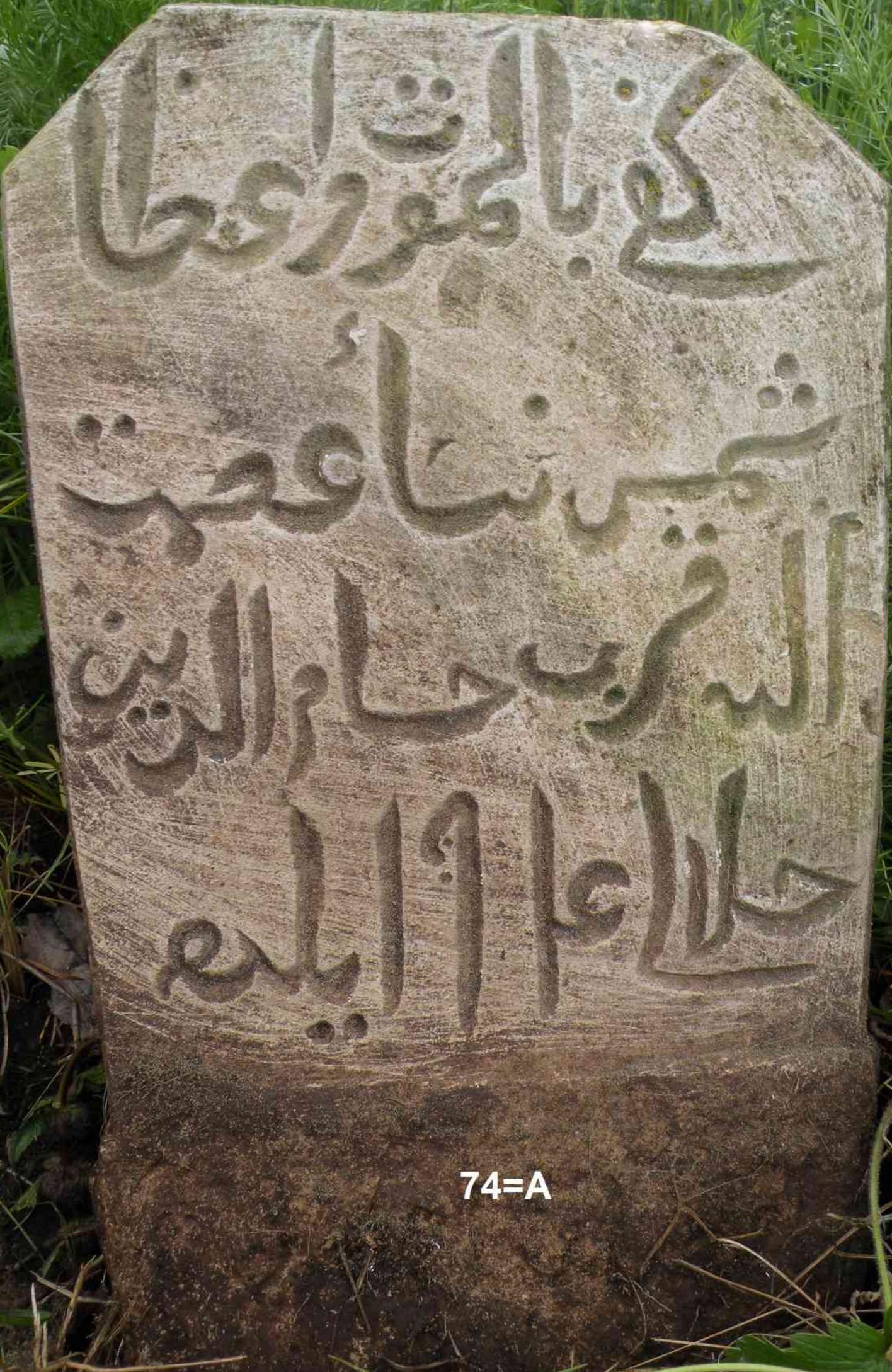
73=A





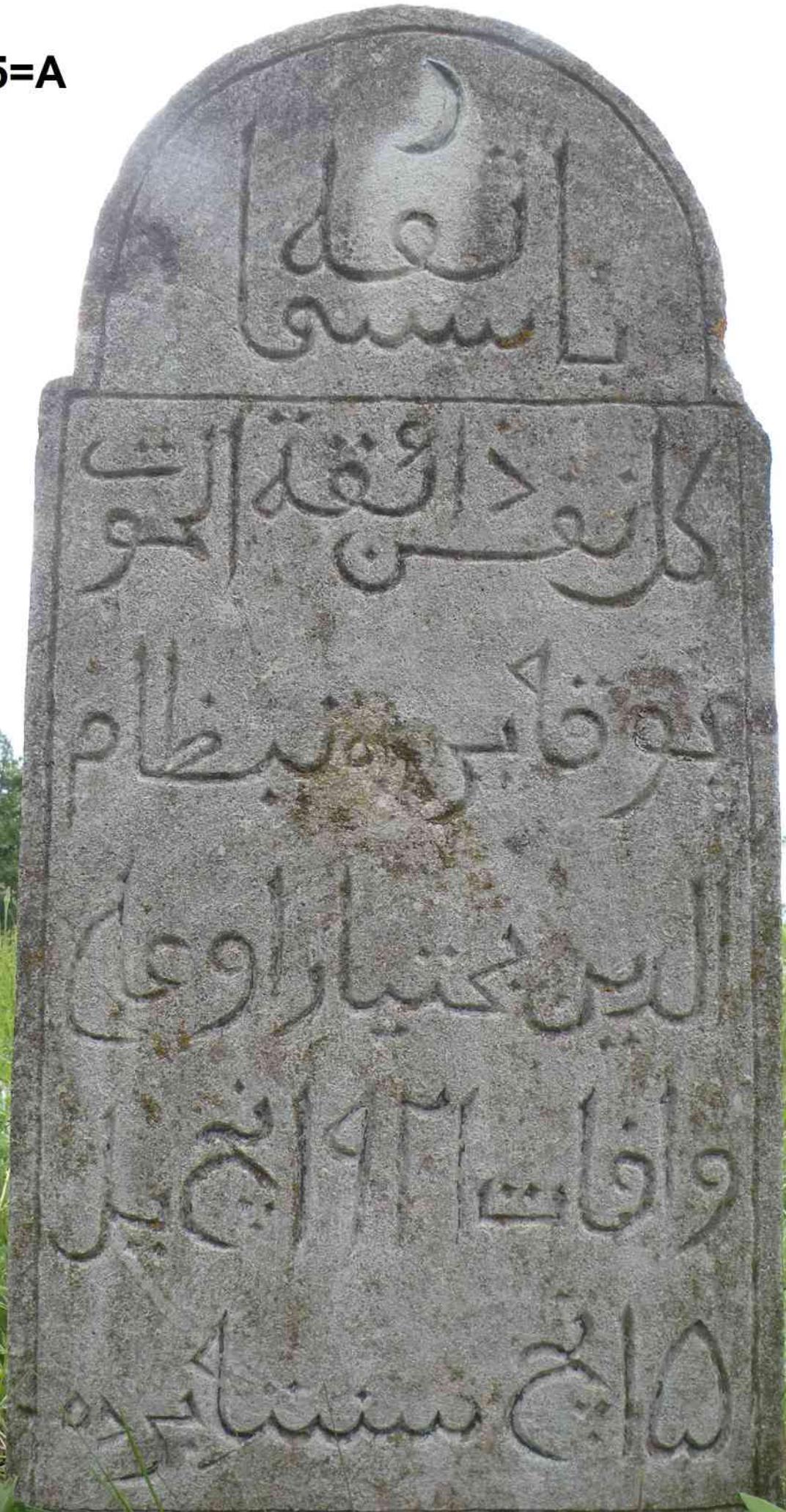


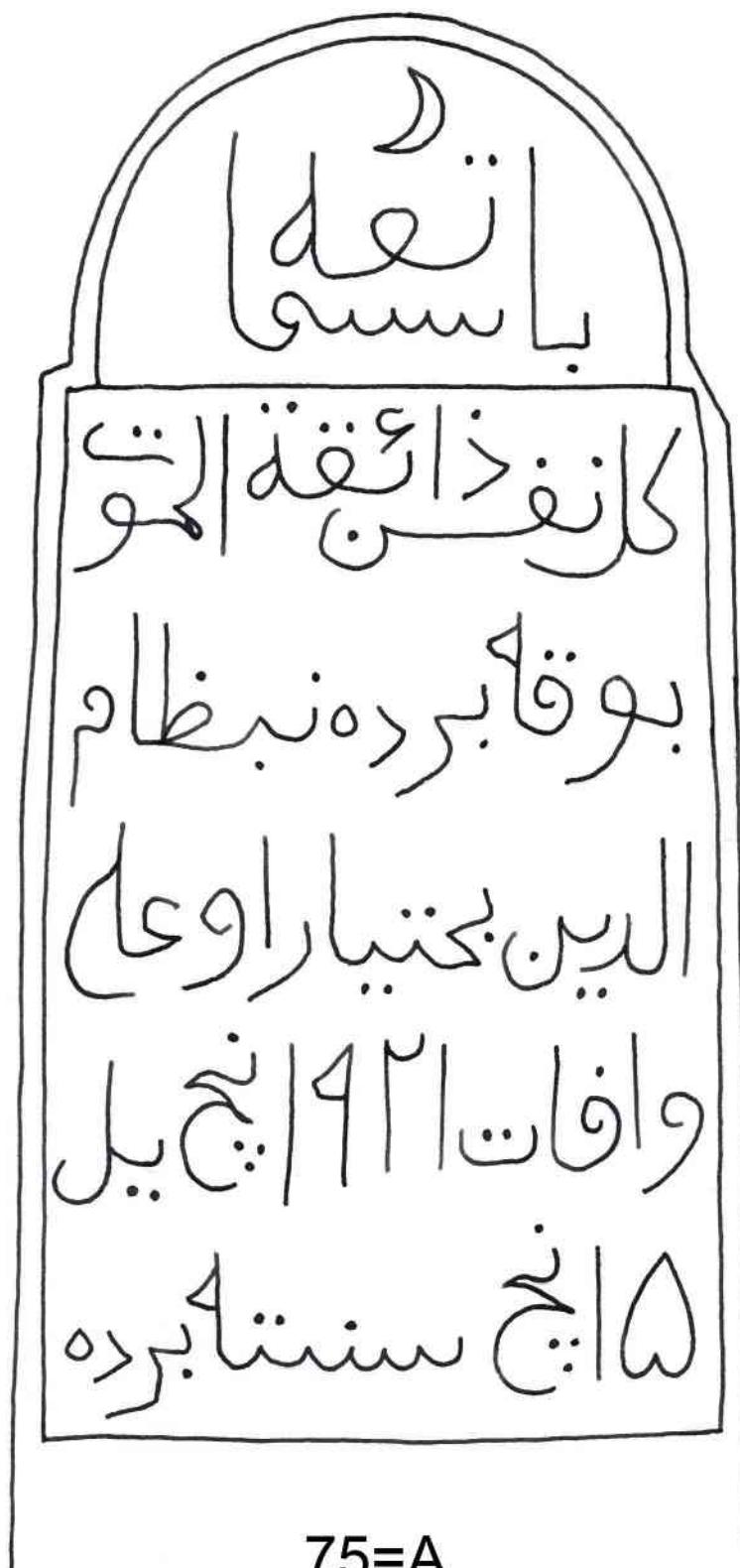
74=A



74=A

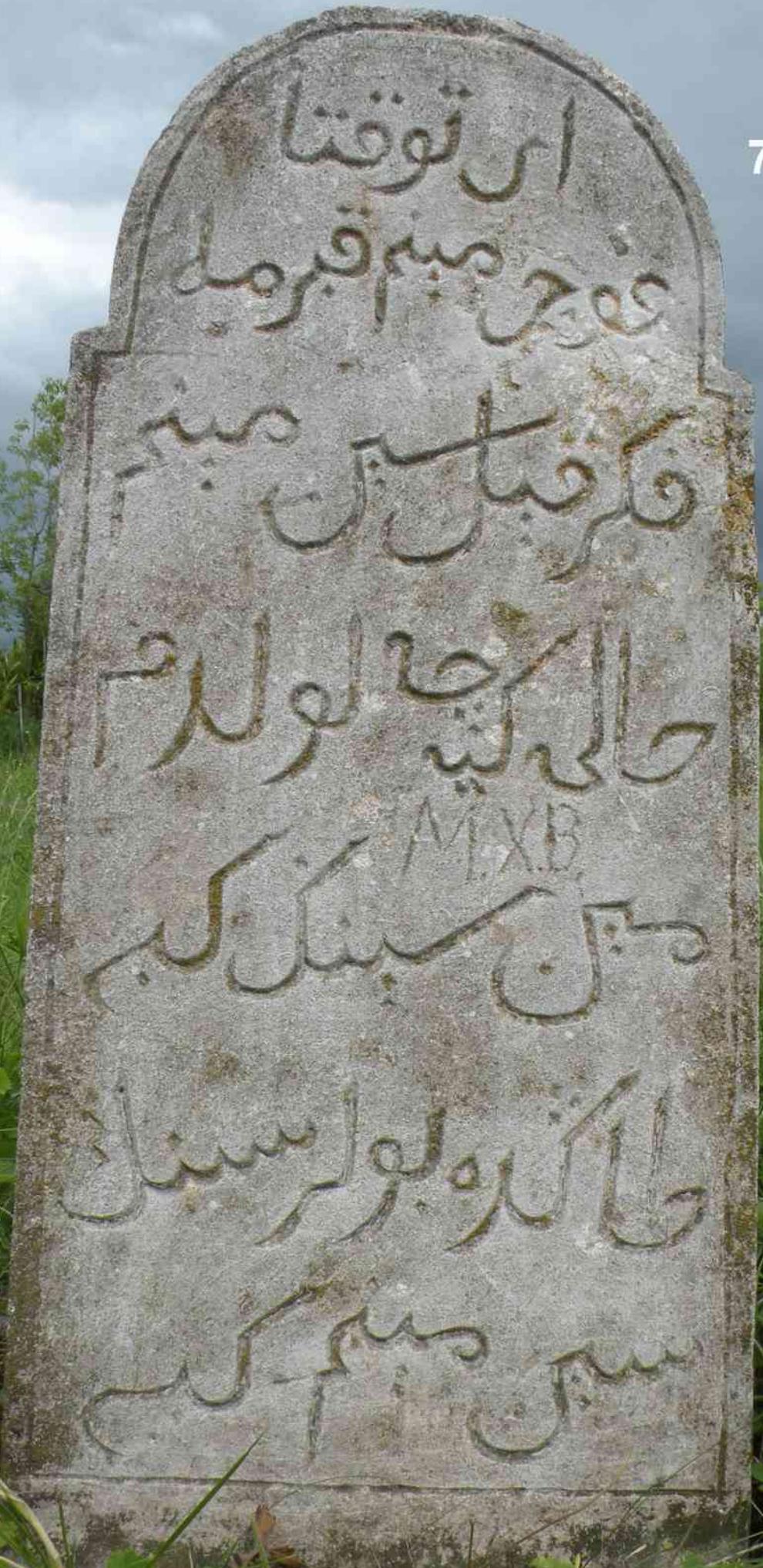
75=A

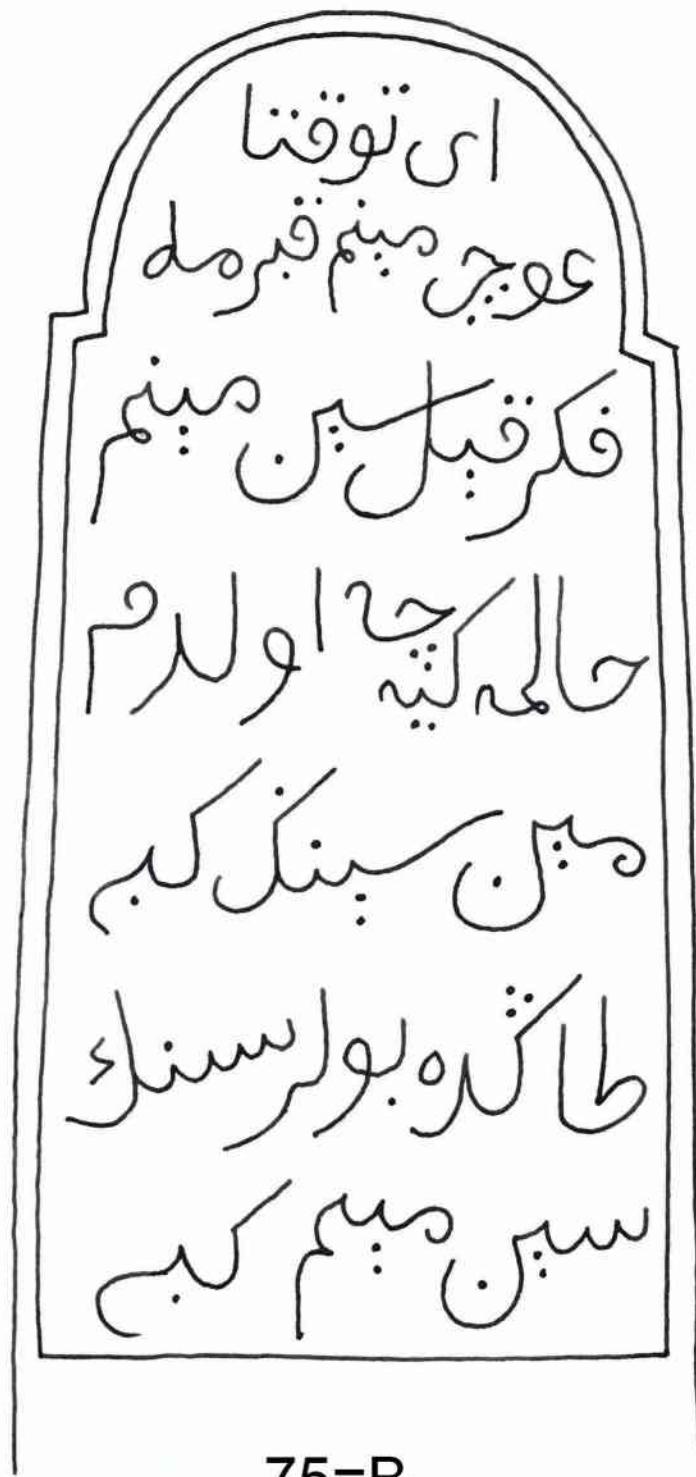




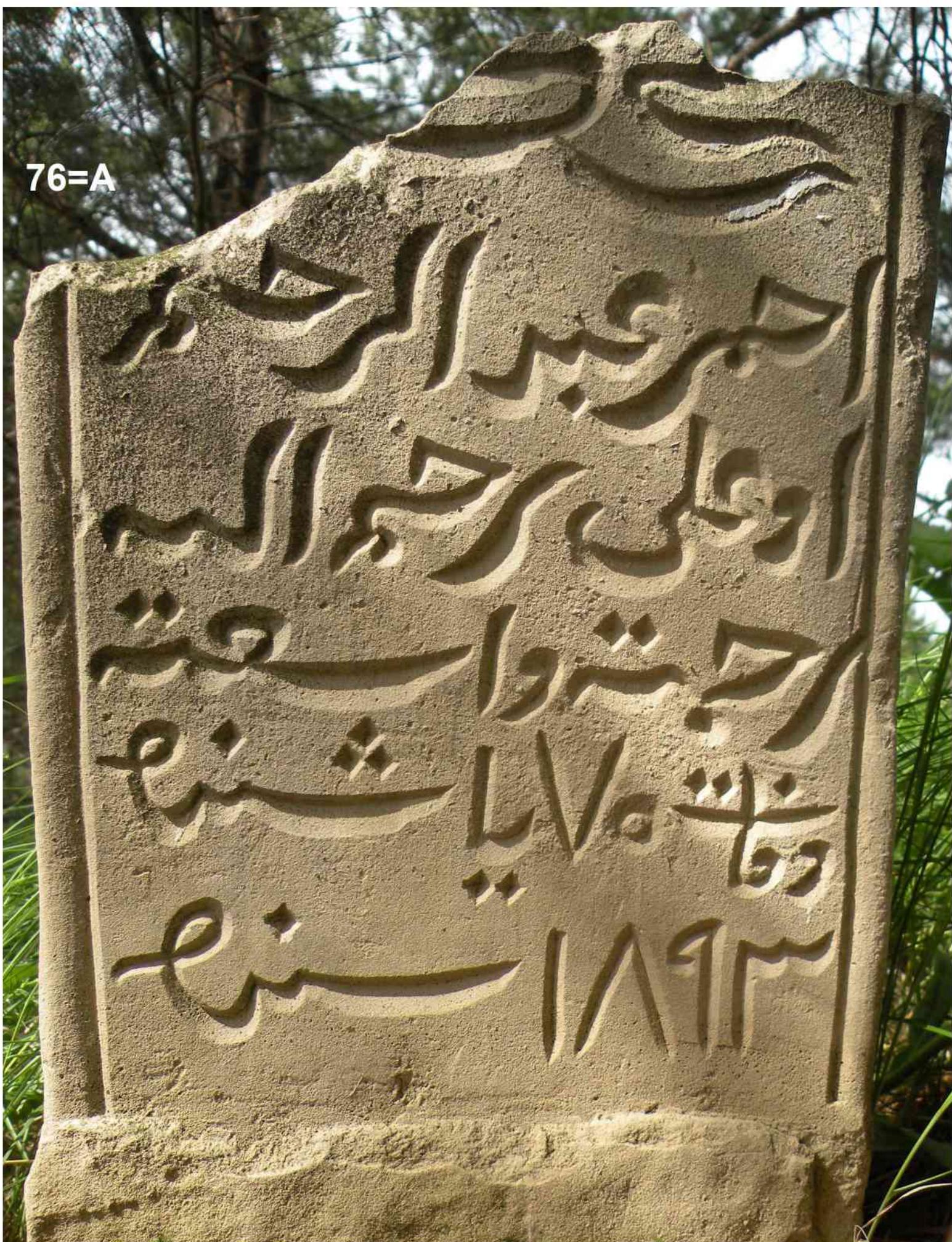
75=A

75=B





76=A





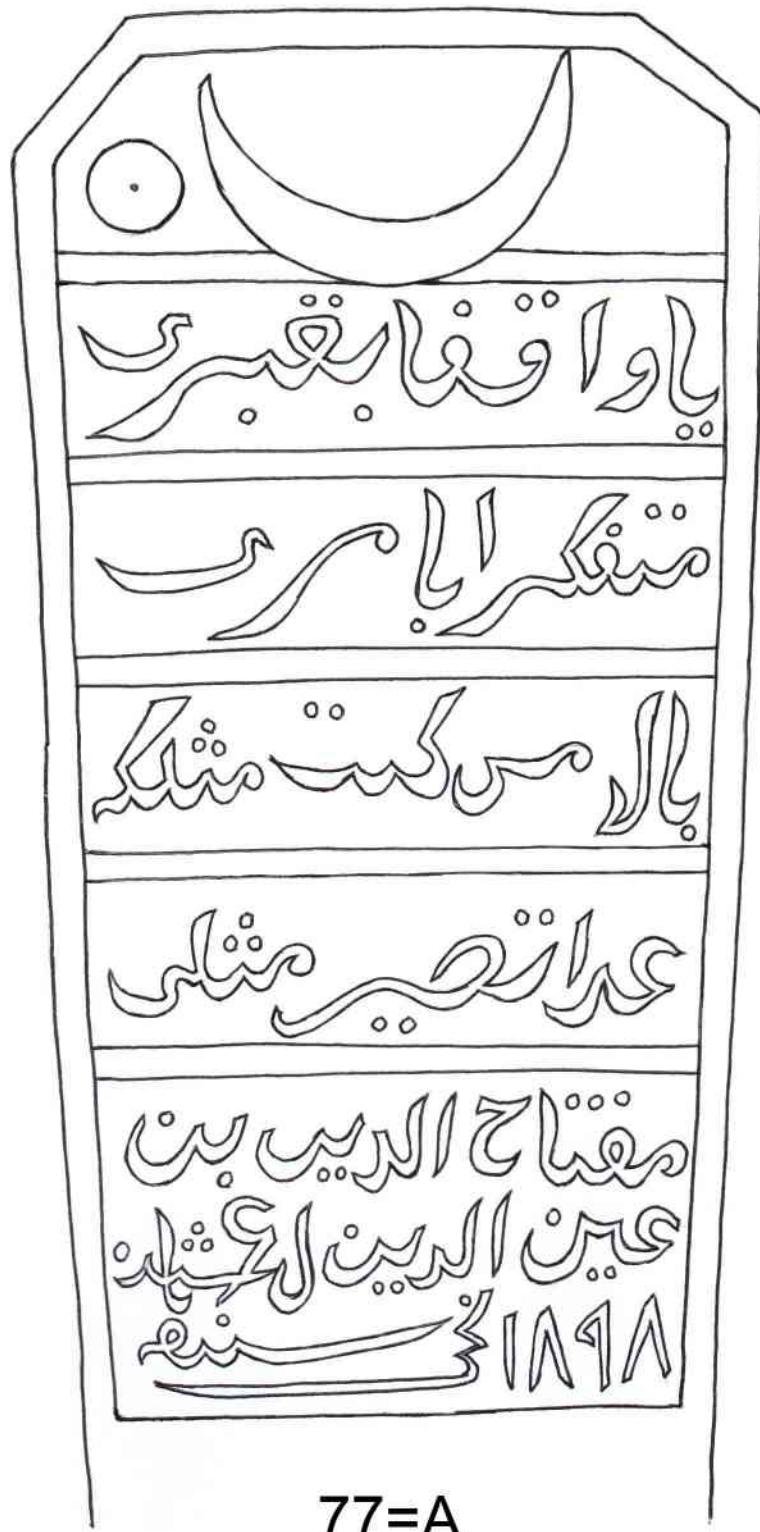
76=A

77=A



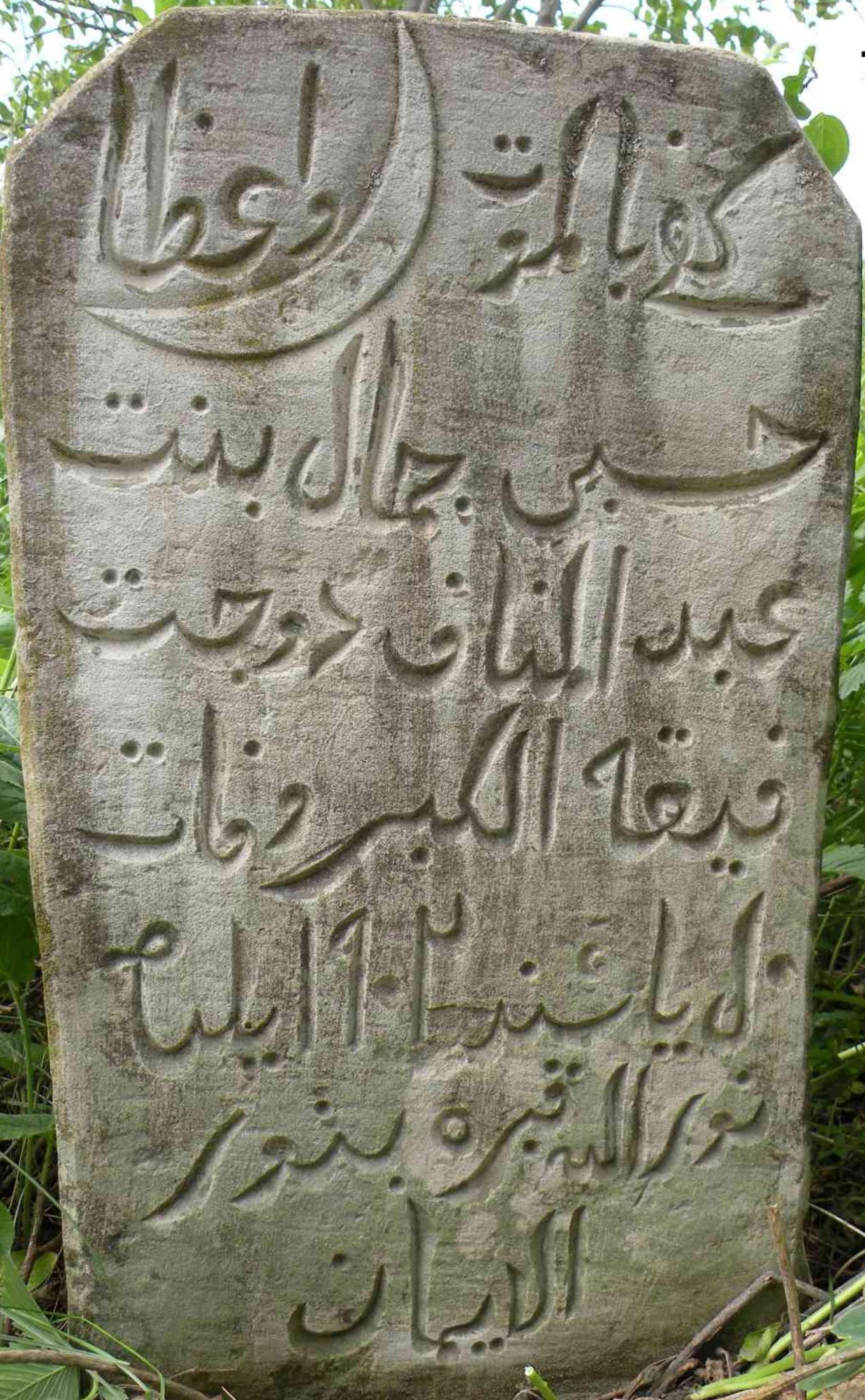


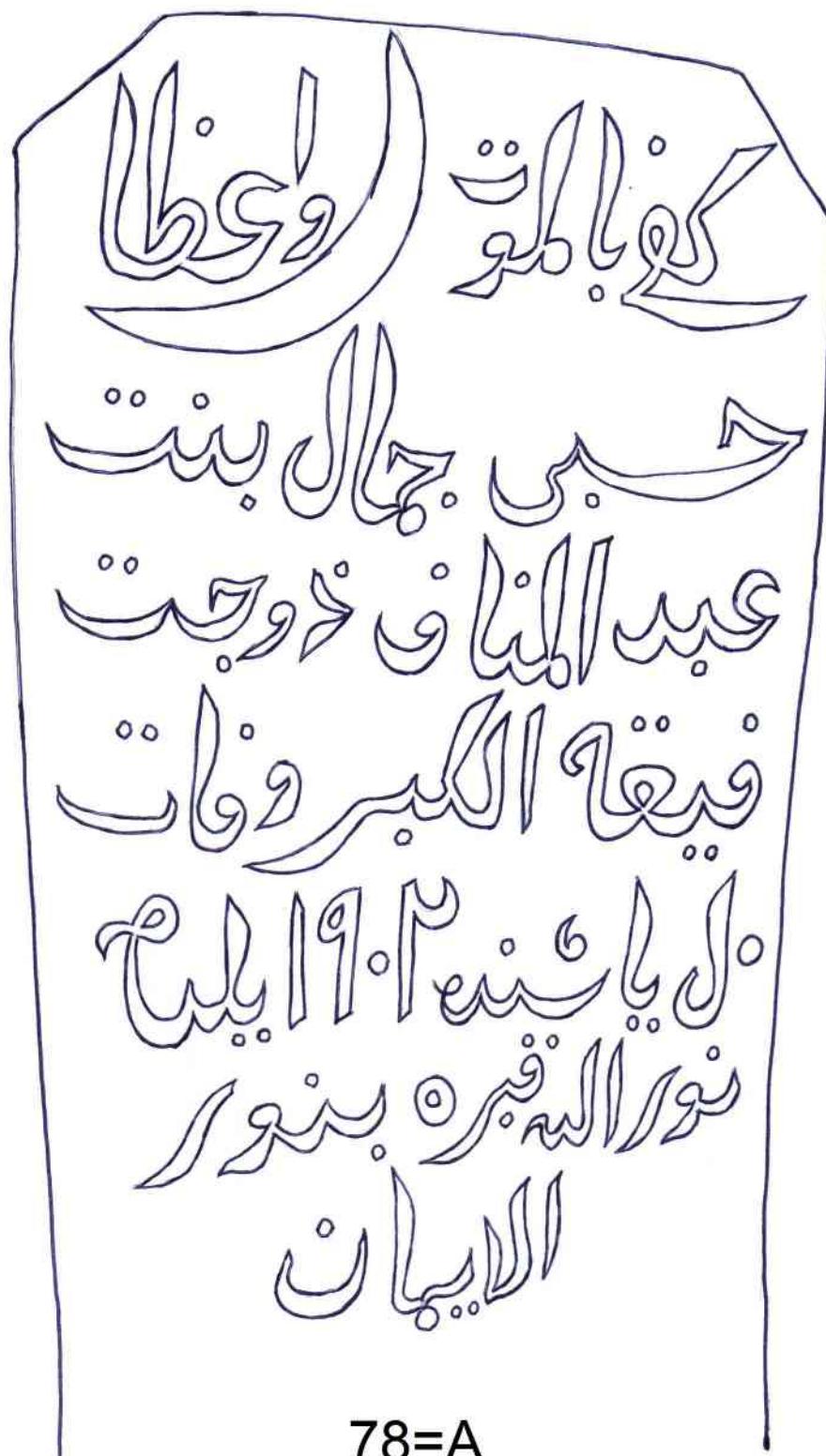
77=A=6

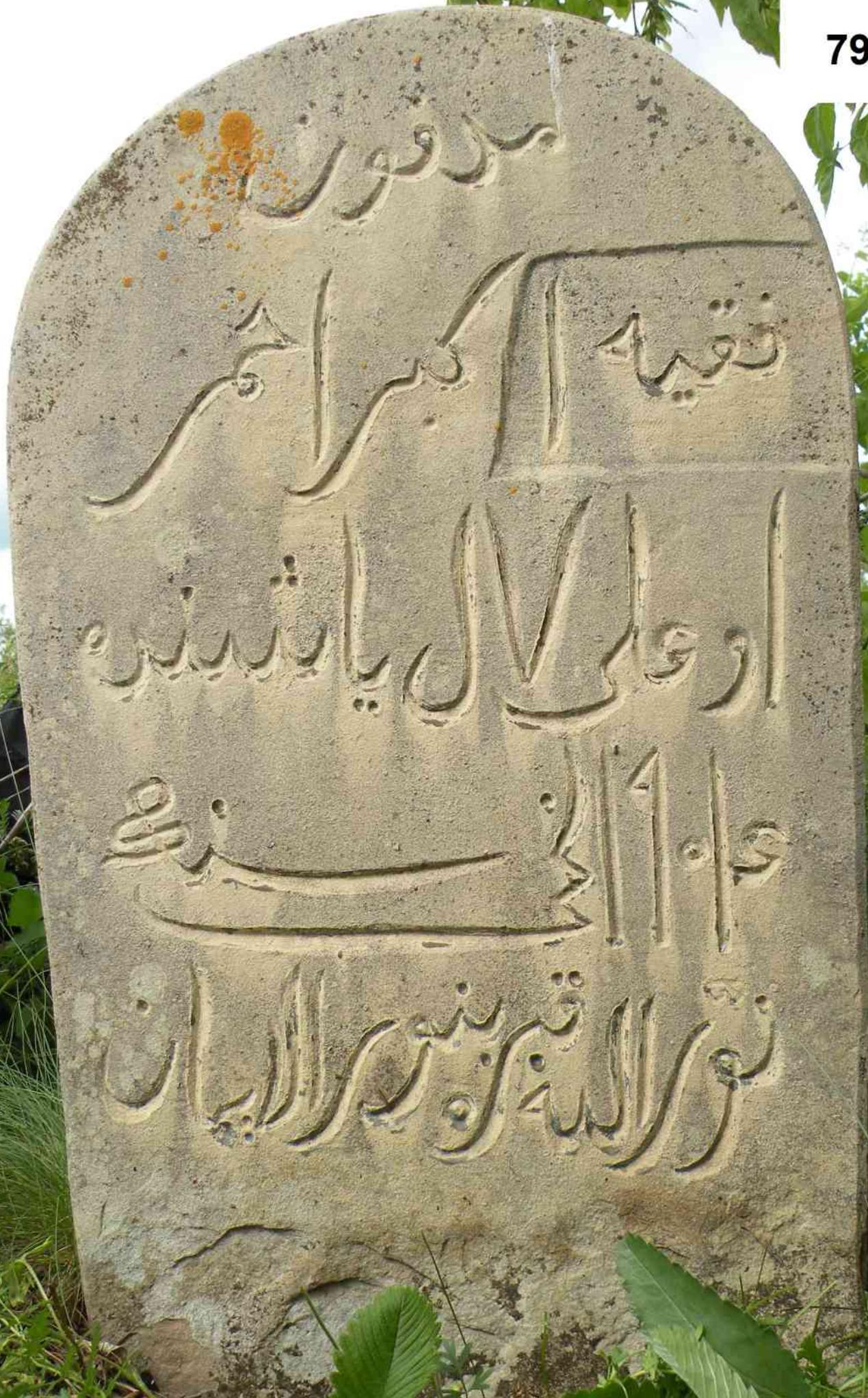


77=A

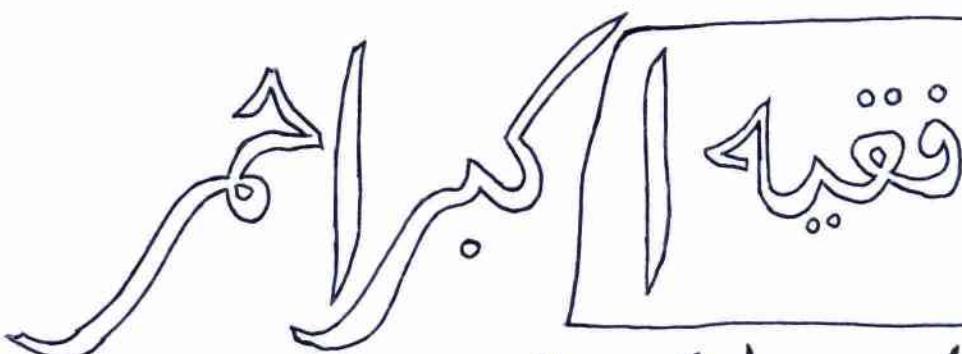
78=A







مدفون



ققید

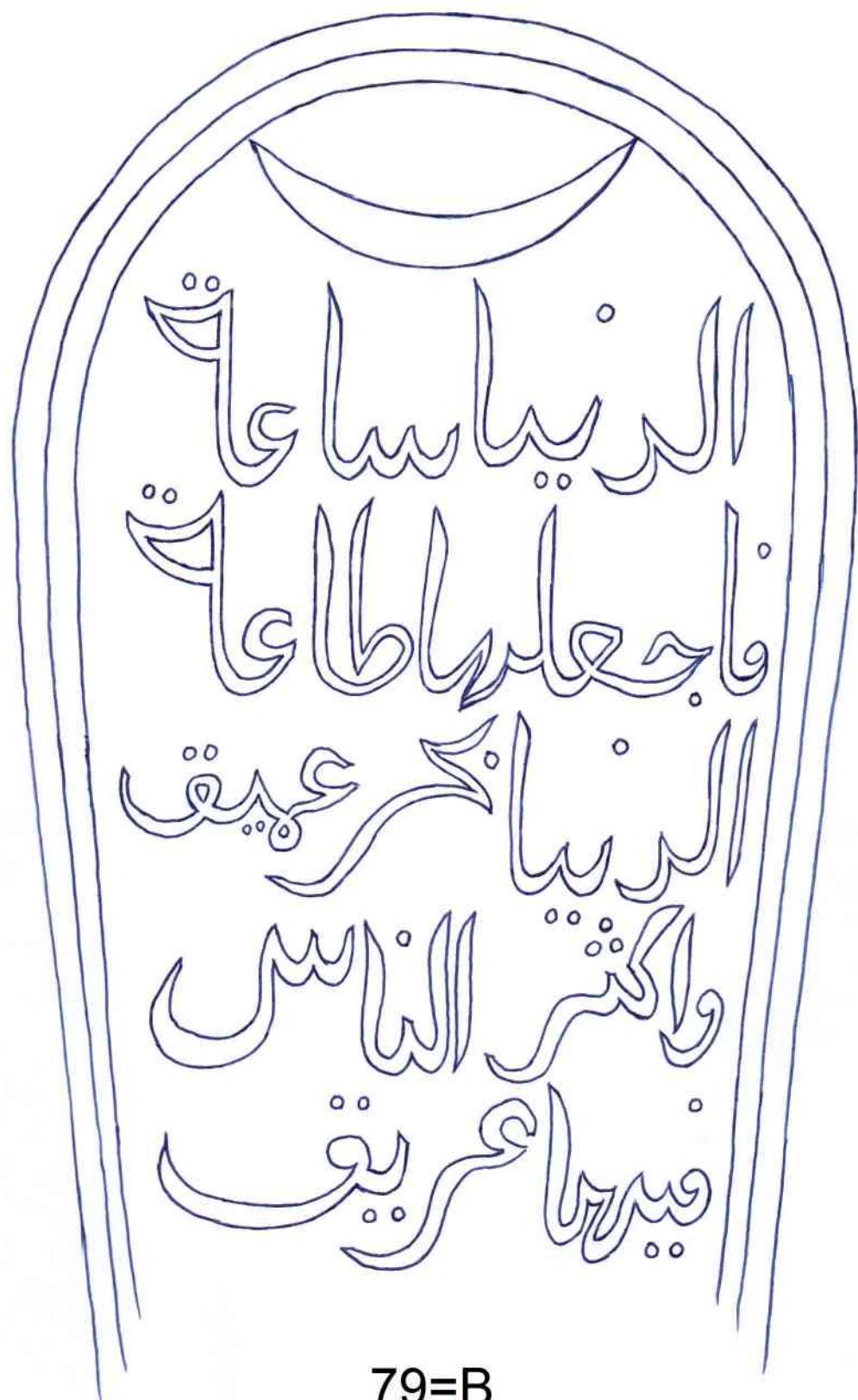
او عالم بایسیم



نَوْرُ اللَّهِ قَنْبُرُ الْأَنَان

الله  
يَعْلَمُ  
كُلَّ شَيْءٍ  
بِهِ  
كُلُّ  
شَيْءٍ

79=B



79=B

80=A

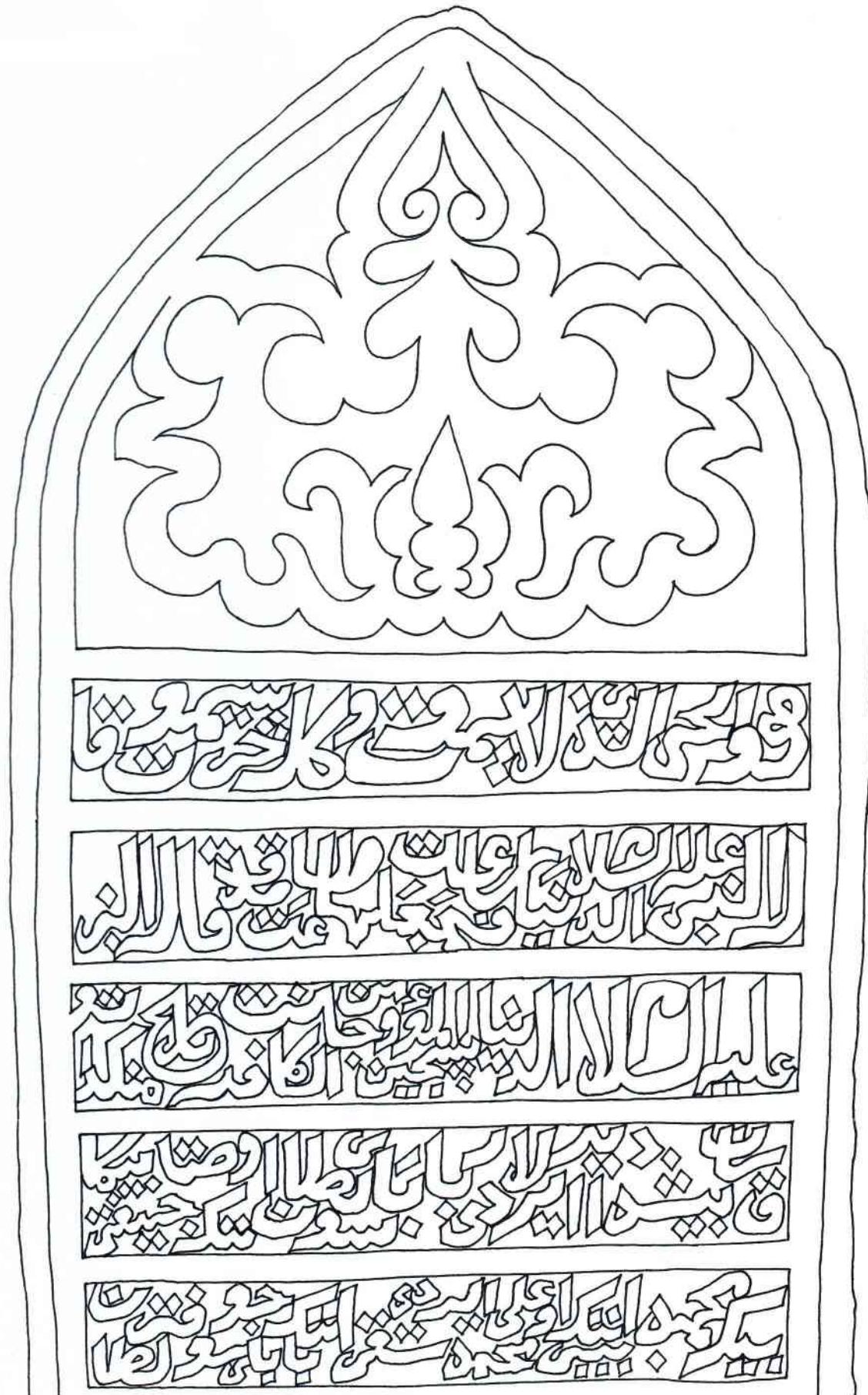




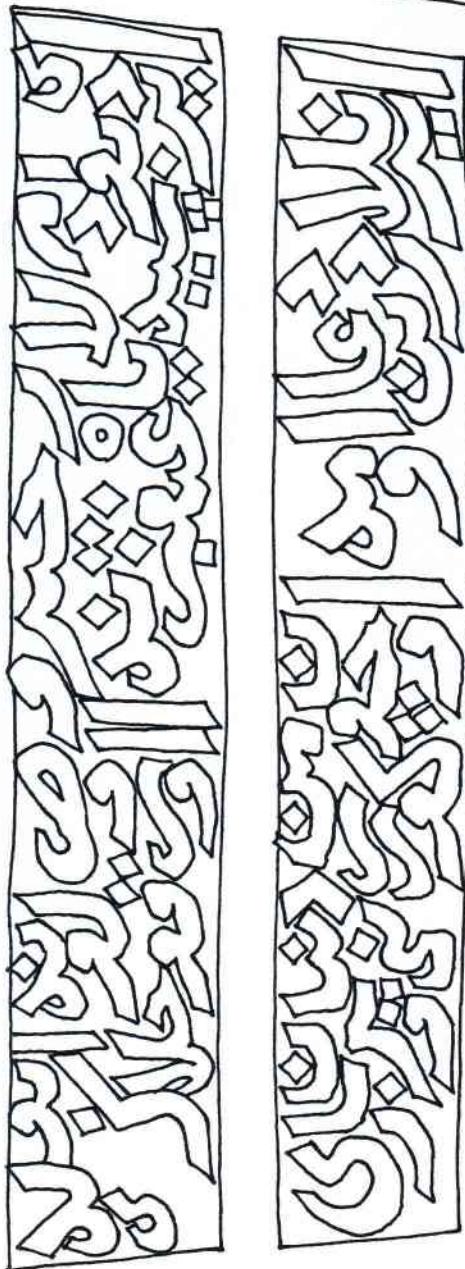
**80=A=6**



80=A=B



80=A=a



80=A=6



81=A

81=A=6





82=A=6

83=A

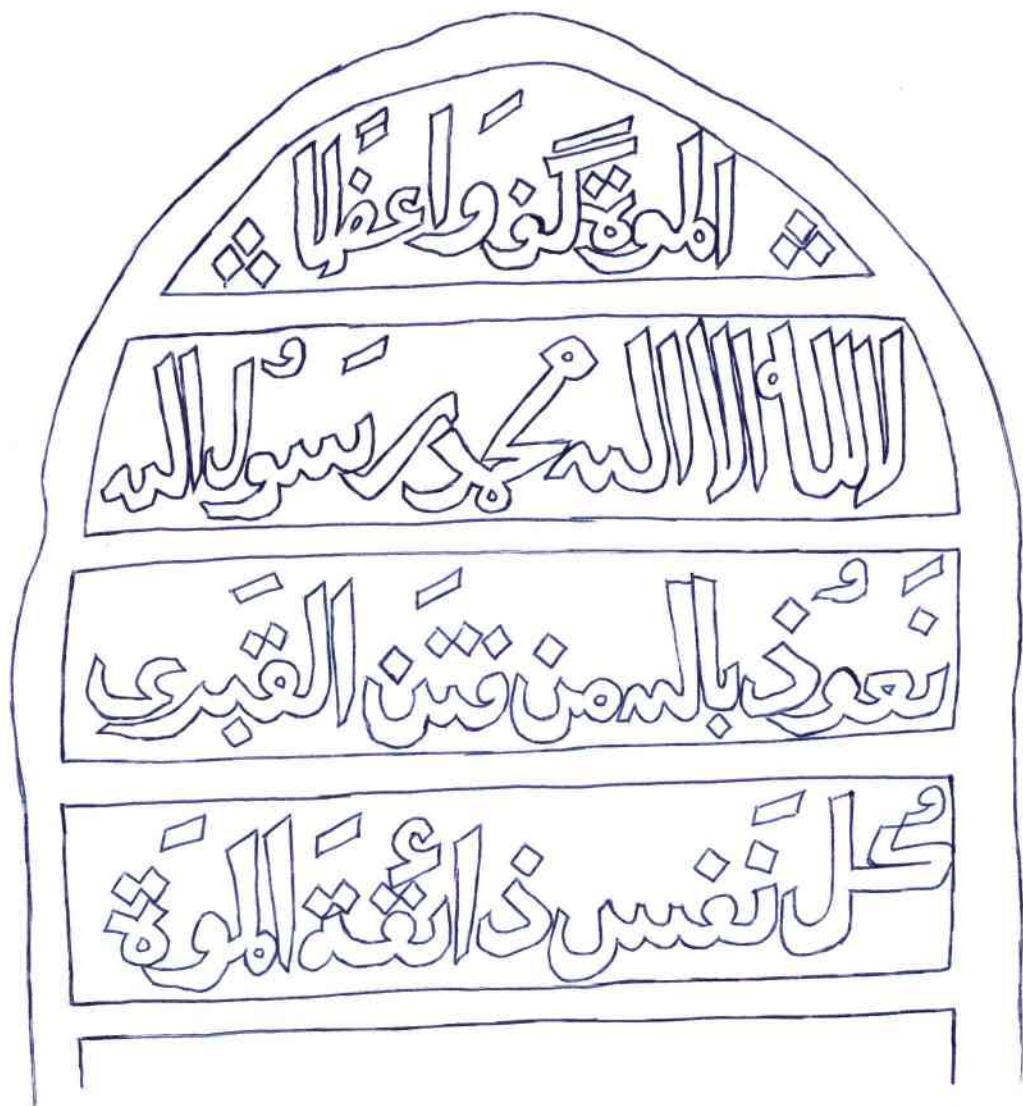


83=A=a



83=A

الله  
لهم  
أنت معلم  
أنت ربنا  
أنت رب العالمين



83=A

الْحَوْمَهُ وَالْمَعْنَوُ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

لِلْفَتَادِ الْمَدِ

لِلْمَقْسَانِ


كَوْكَبِ الْمُجَاهِدِ

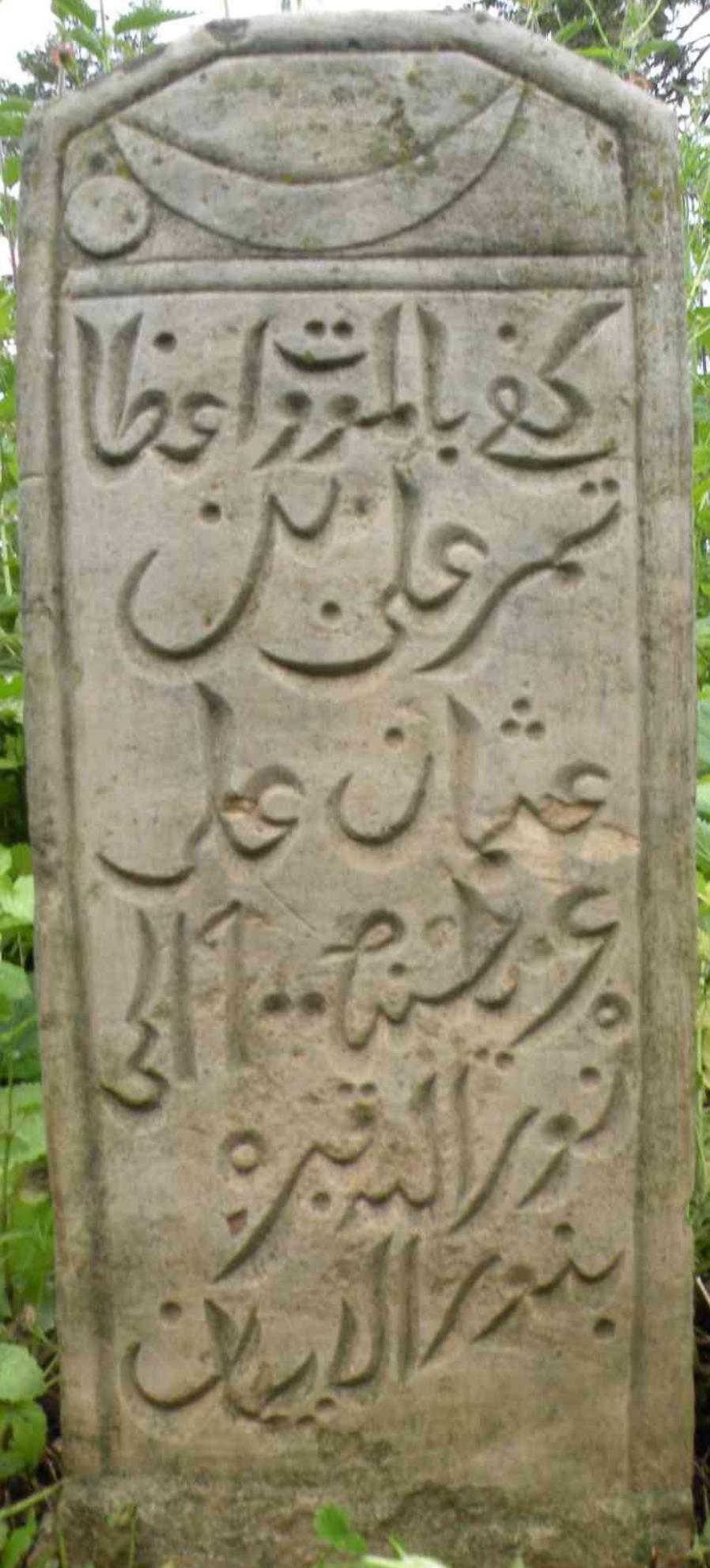
مَدْفُونُ عَاجِزٍ

83=A=6



84=A





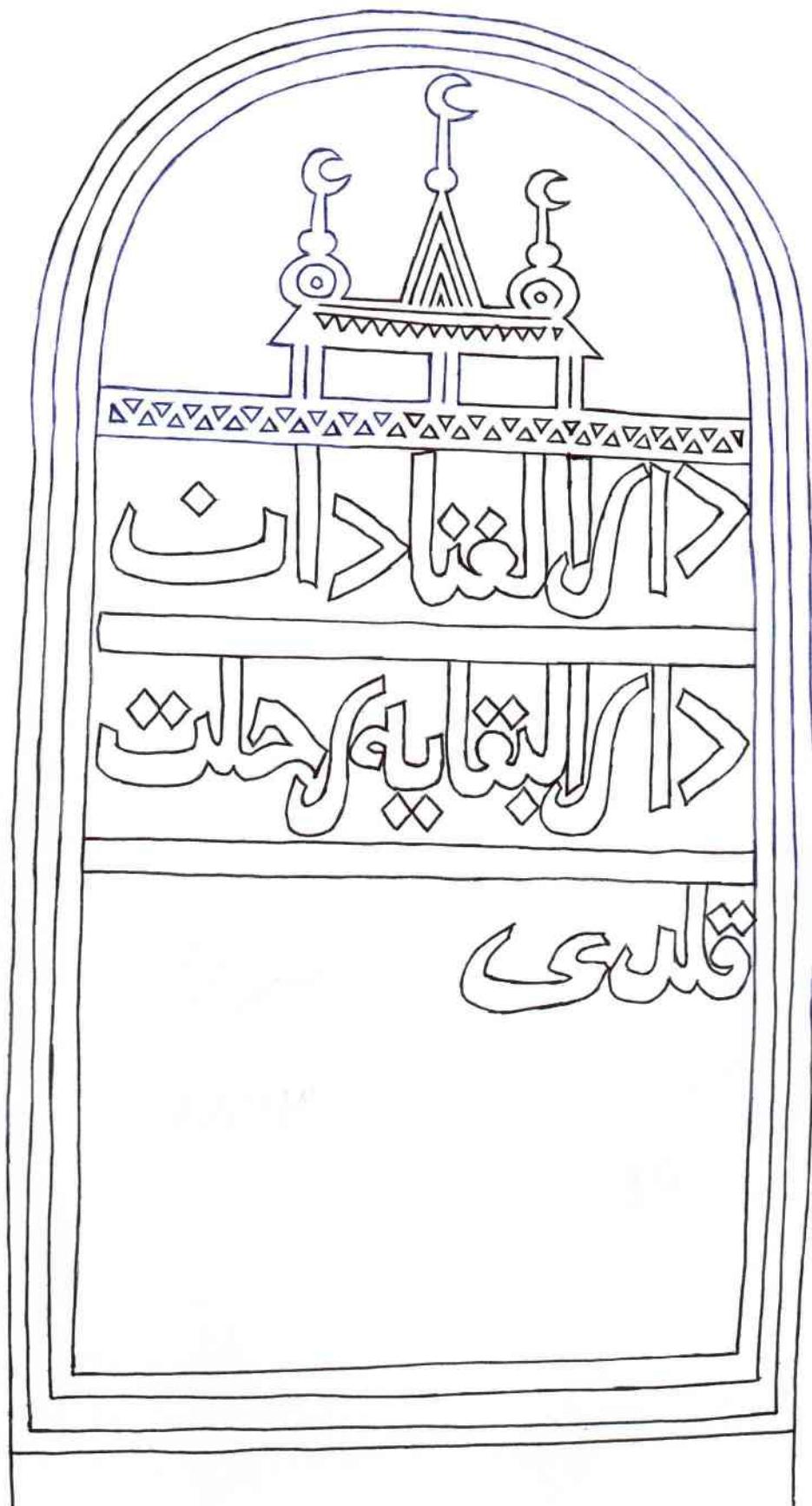
85=A



85=A

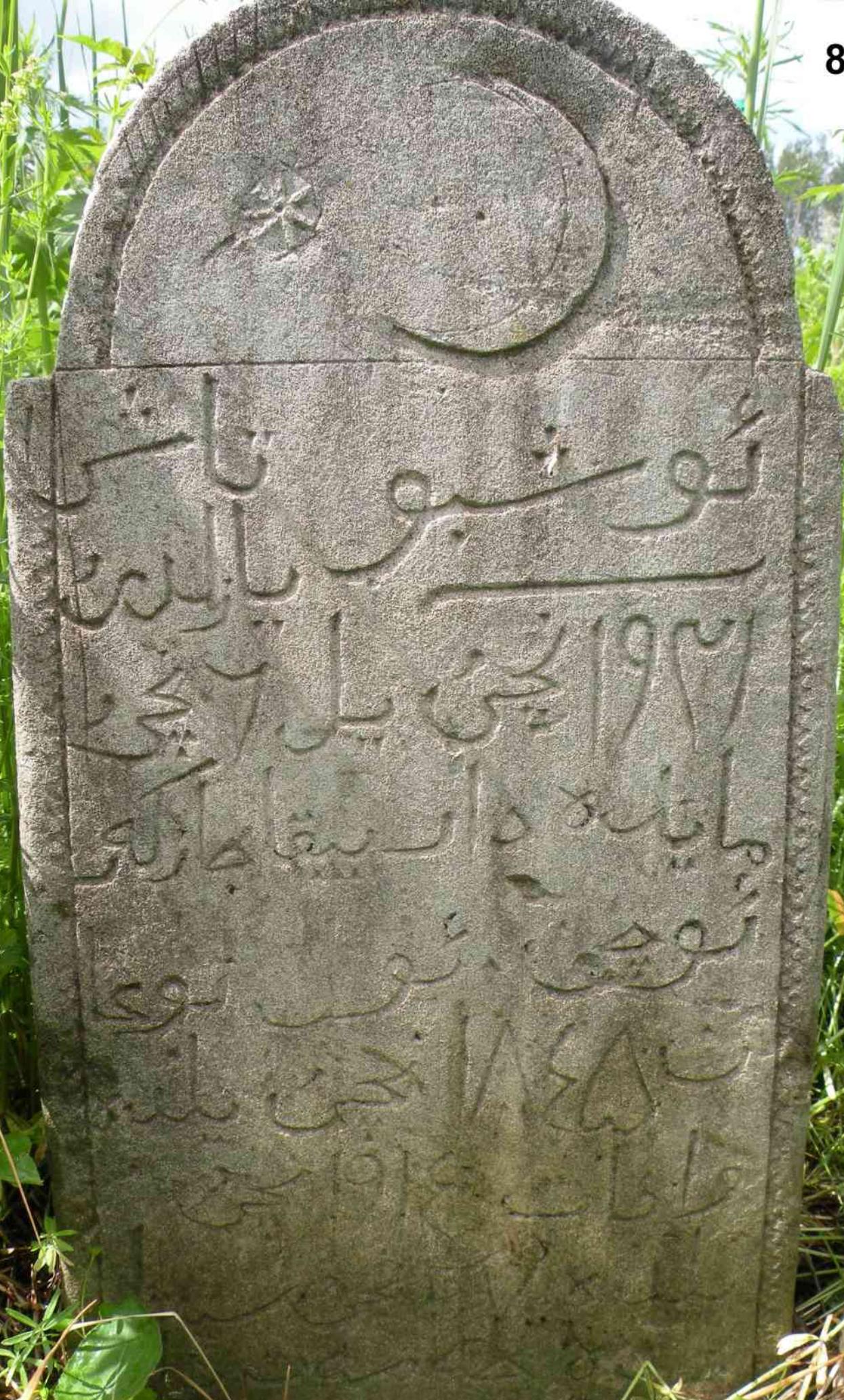
86=A





86=A

87=A



كُنْ بِالْوَقْتِ أَعْظَمٌ

لَهُ الْأَكْمَدُ رَسُولُ اللَّهِ

سُورَةُ الْمُنْذِرِ تَشْرِيفُ الْمُرْسَلِينَ

الْأَكْثَرُ نَسَأَ اللَّهُ الْمُلْكَ يَا لِيْلَةُ الْأَضْحَى

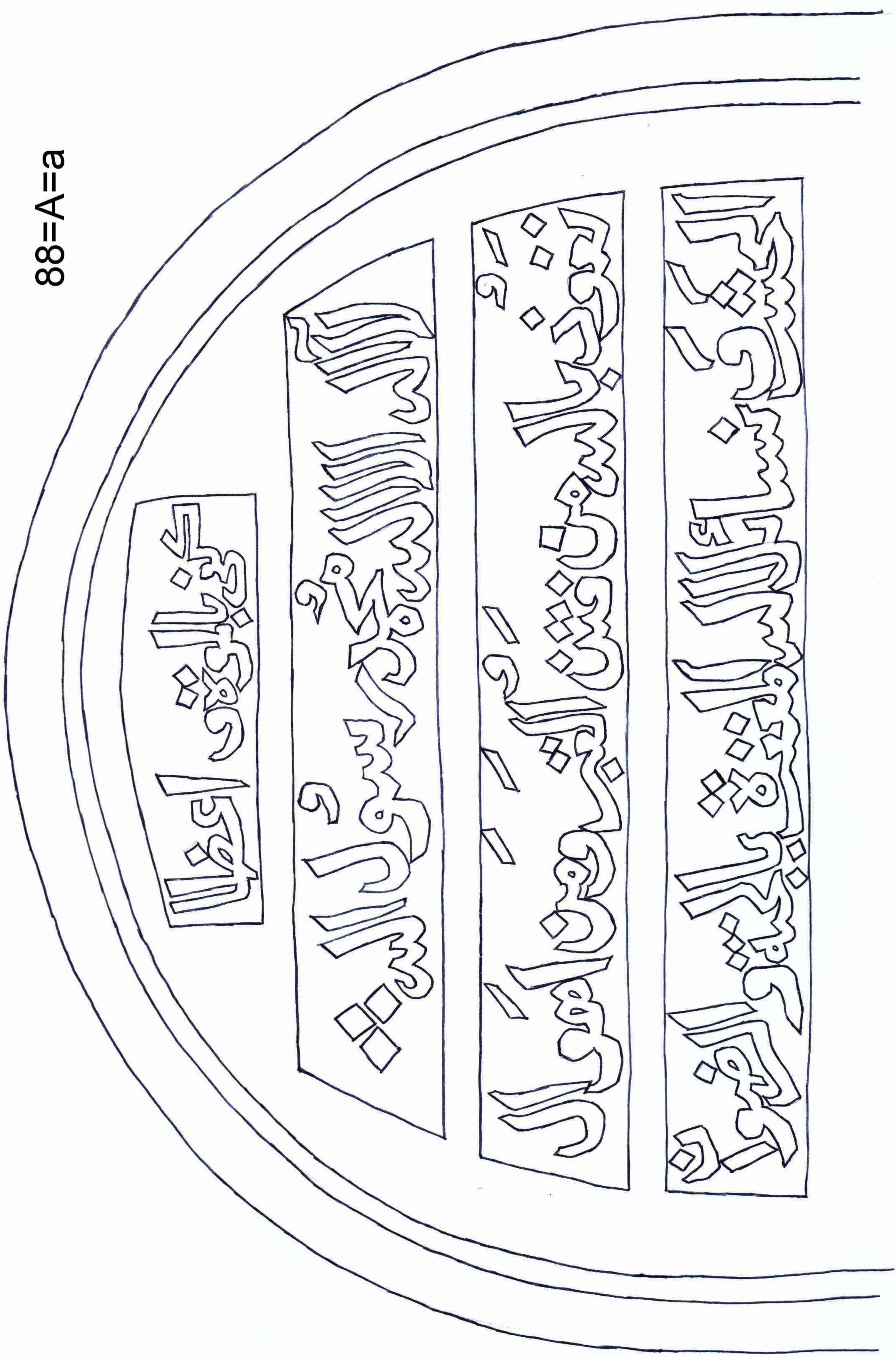


حَسَنَ الْأَيَّالُ الْمُنْسَعُ بَيْنَ يَمِينِكَ وَشِمَائِلِكَ

سَبِيلُكَ الْمُسْتَقِيمُ مُهِمَّةٌ عَلَيْكَ أَمْرُكَ

88=A

$88 = A = a$



$88 = \Lambda = 6$

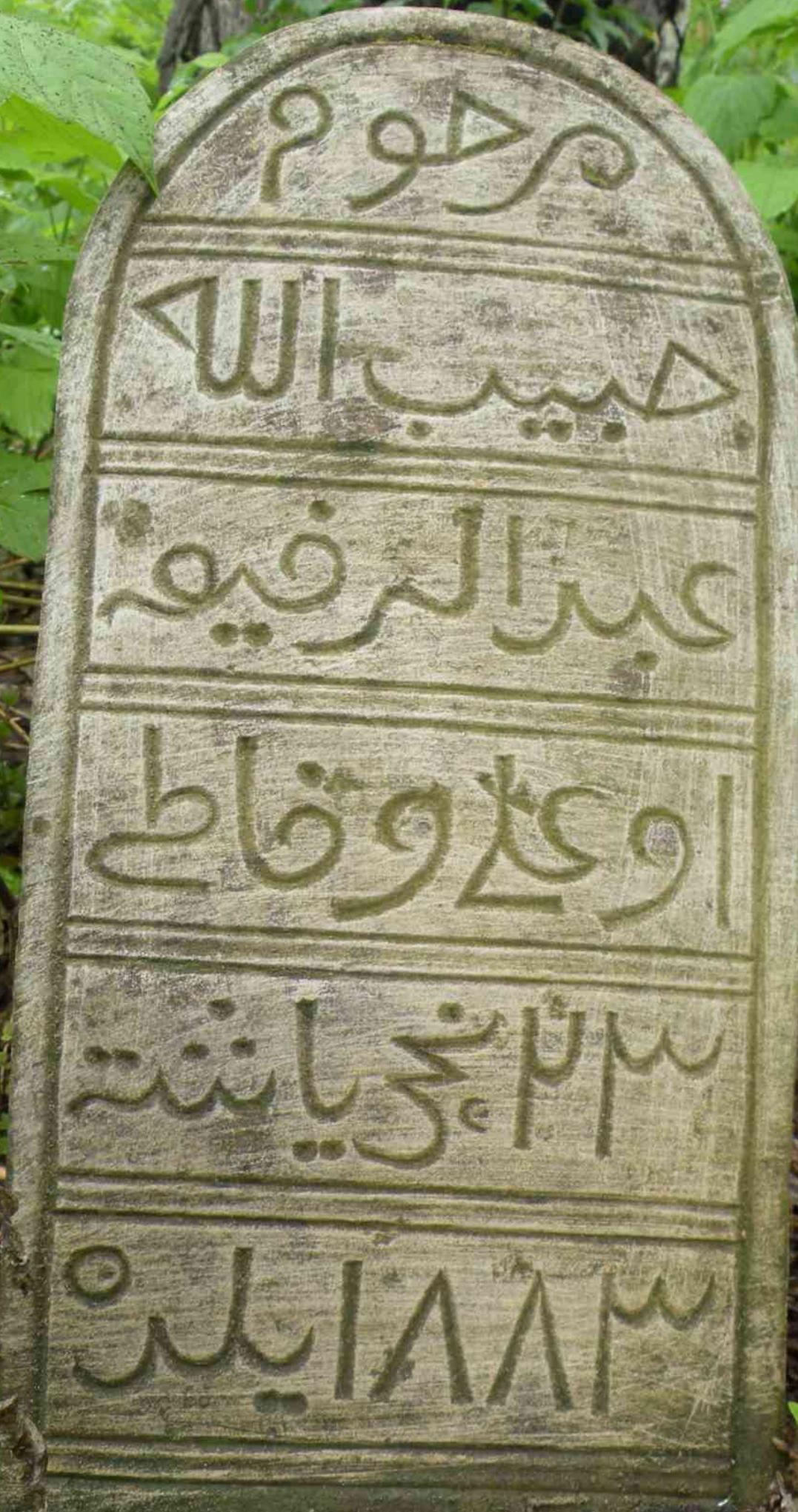




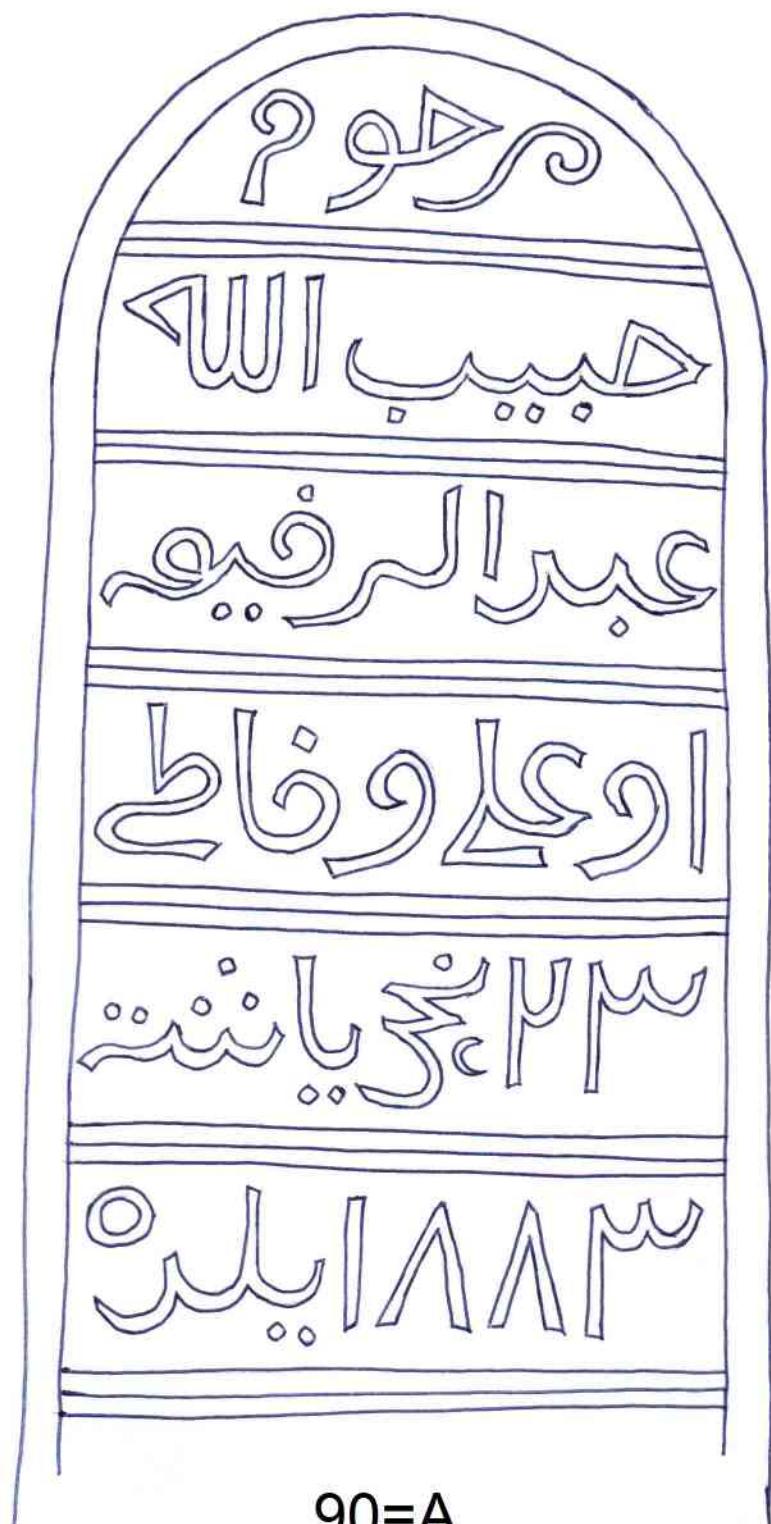
89=A



89=A



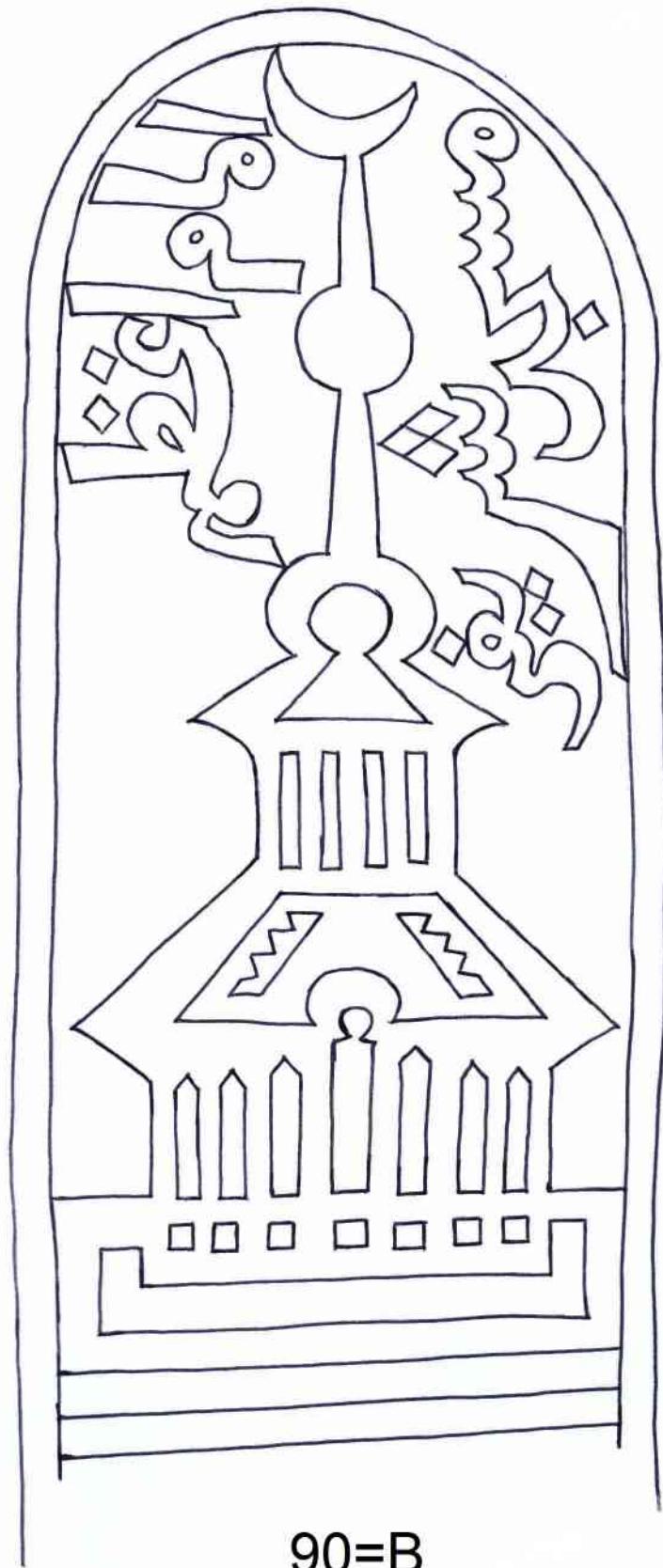
90=A



90=A



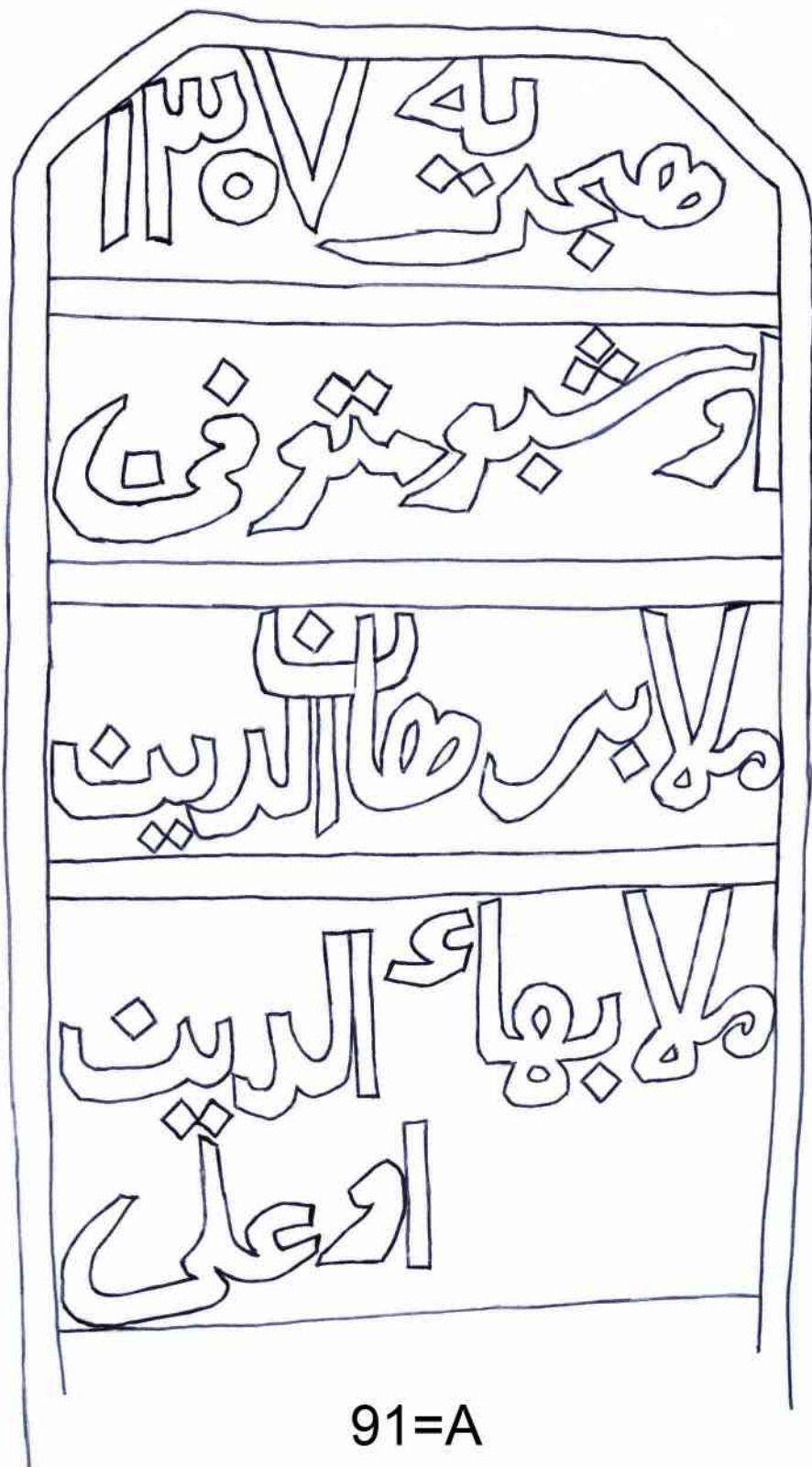
90=A



90=B



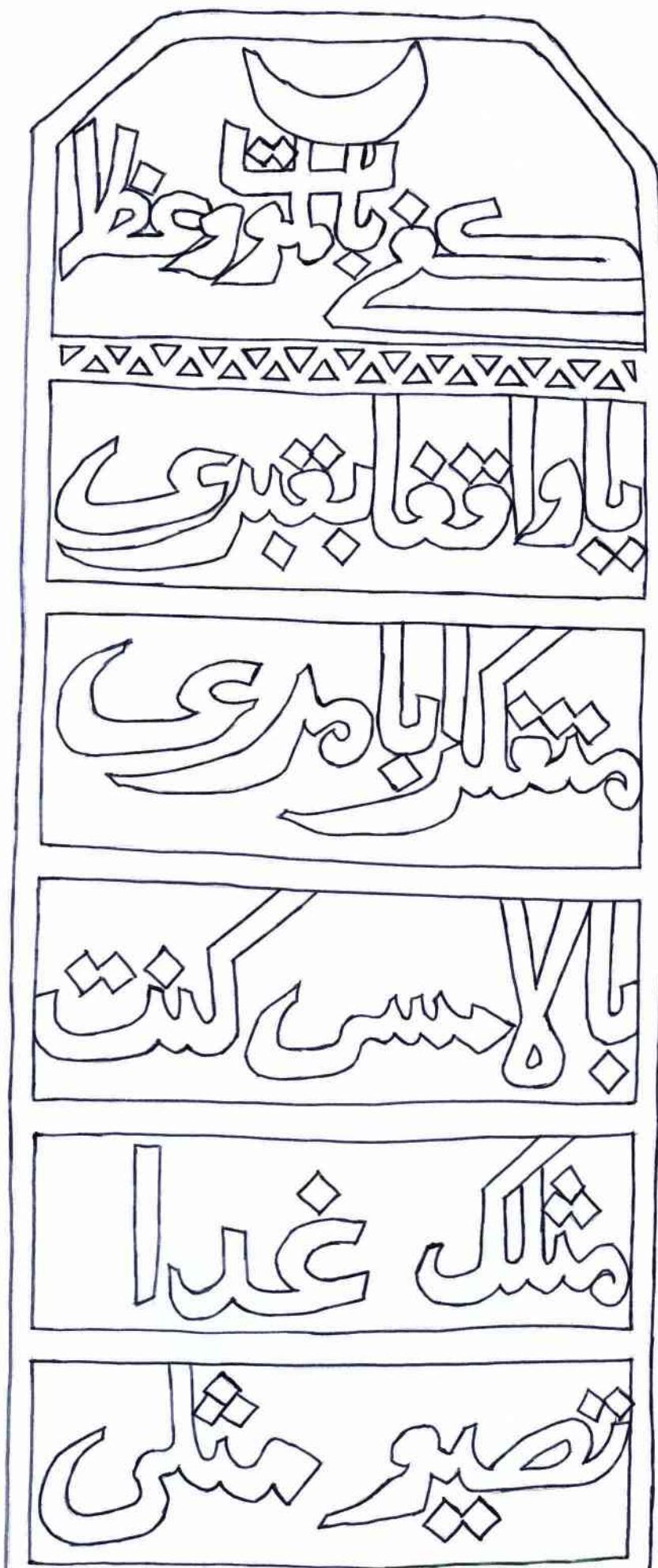
91=A



91=A



91=B



91=B=a





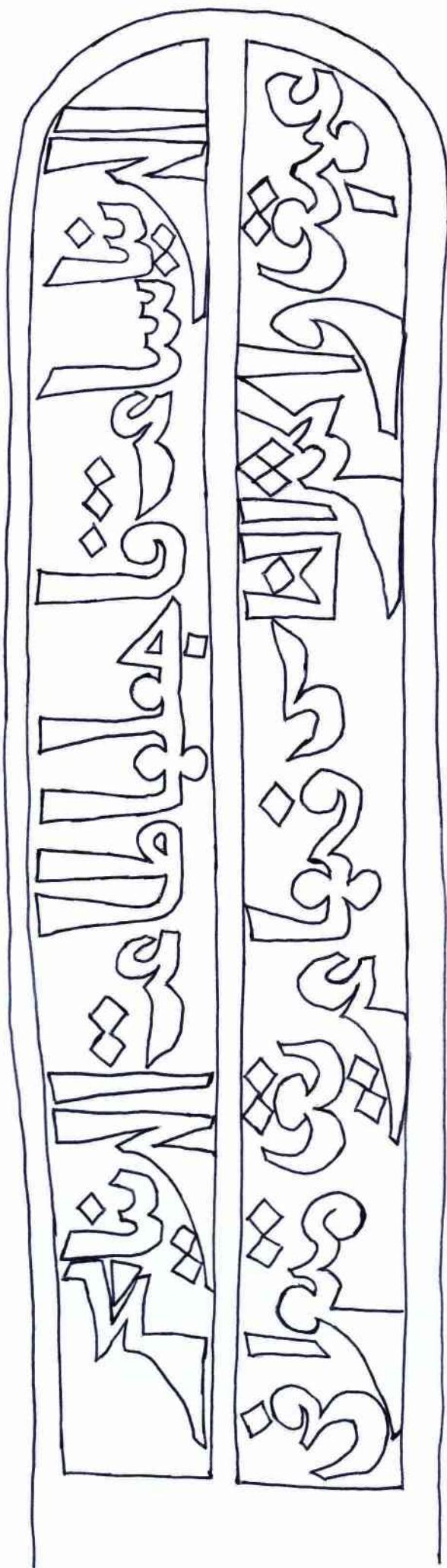
**91=B=6**

92=A





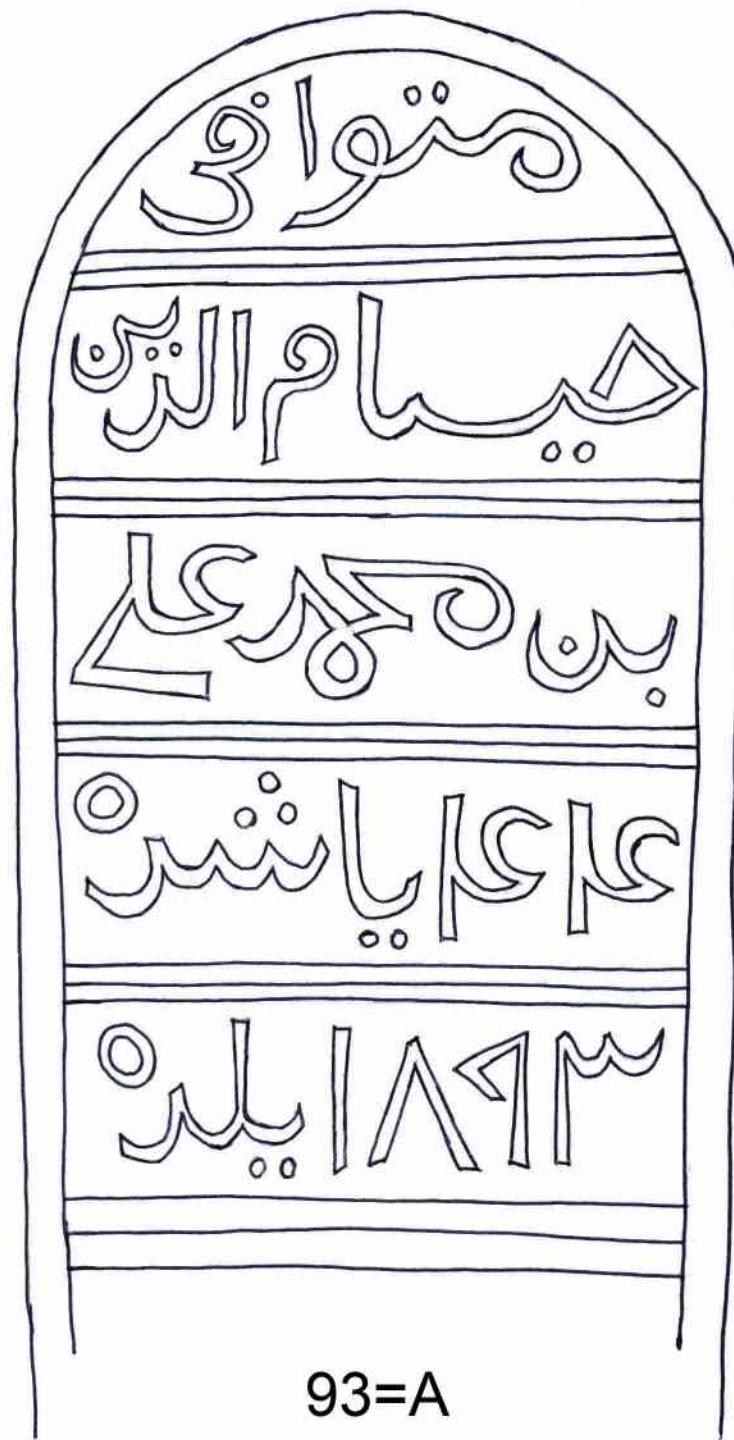
**92=B**



92=A



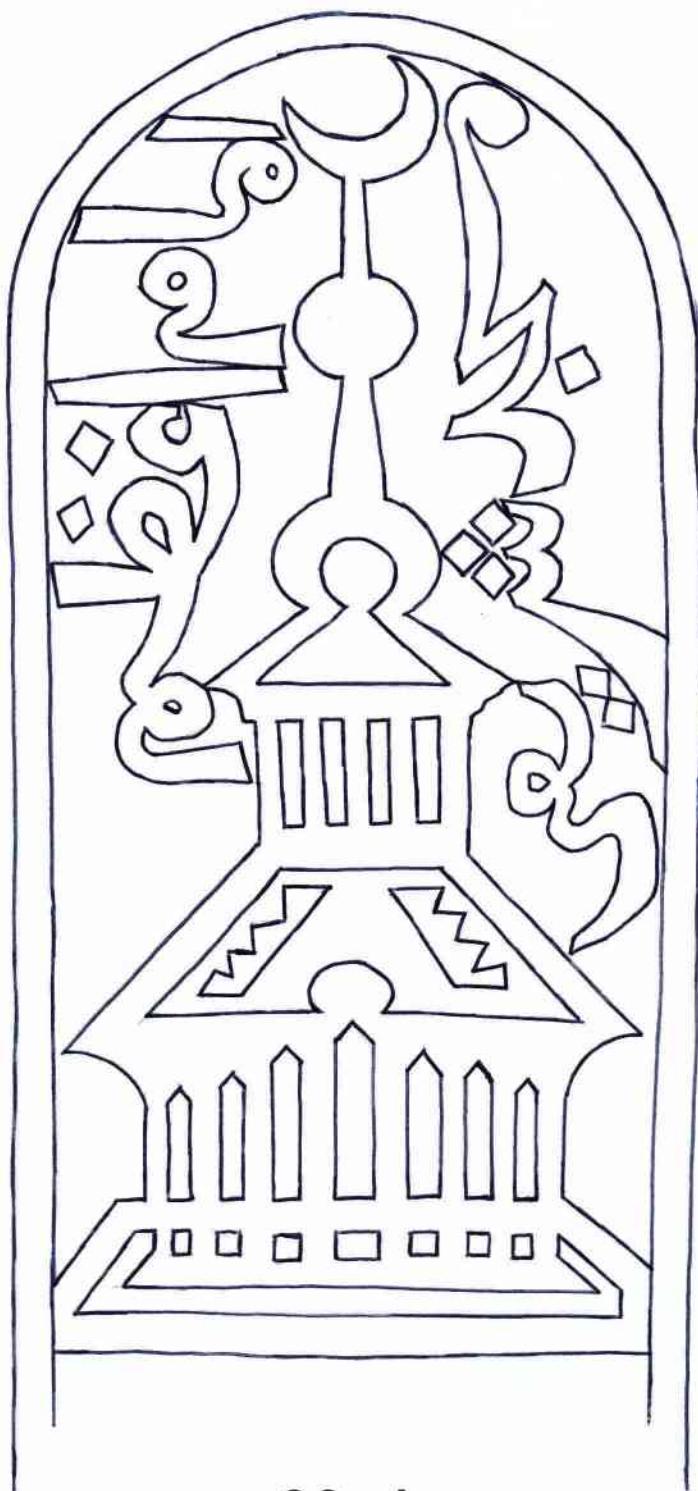
93=A



93=A

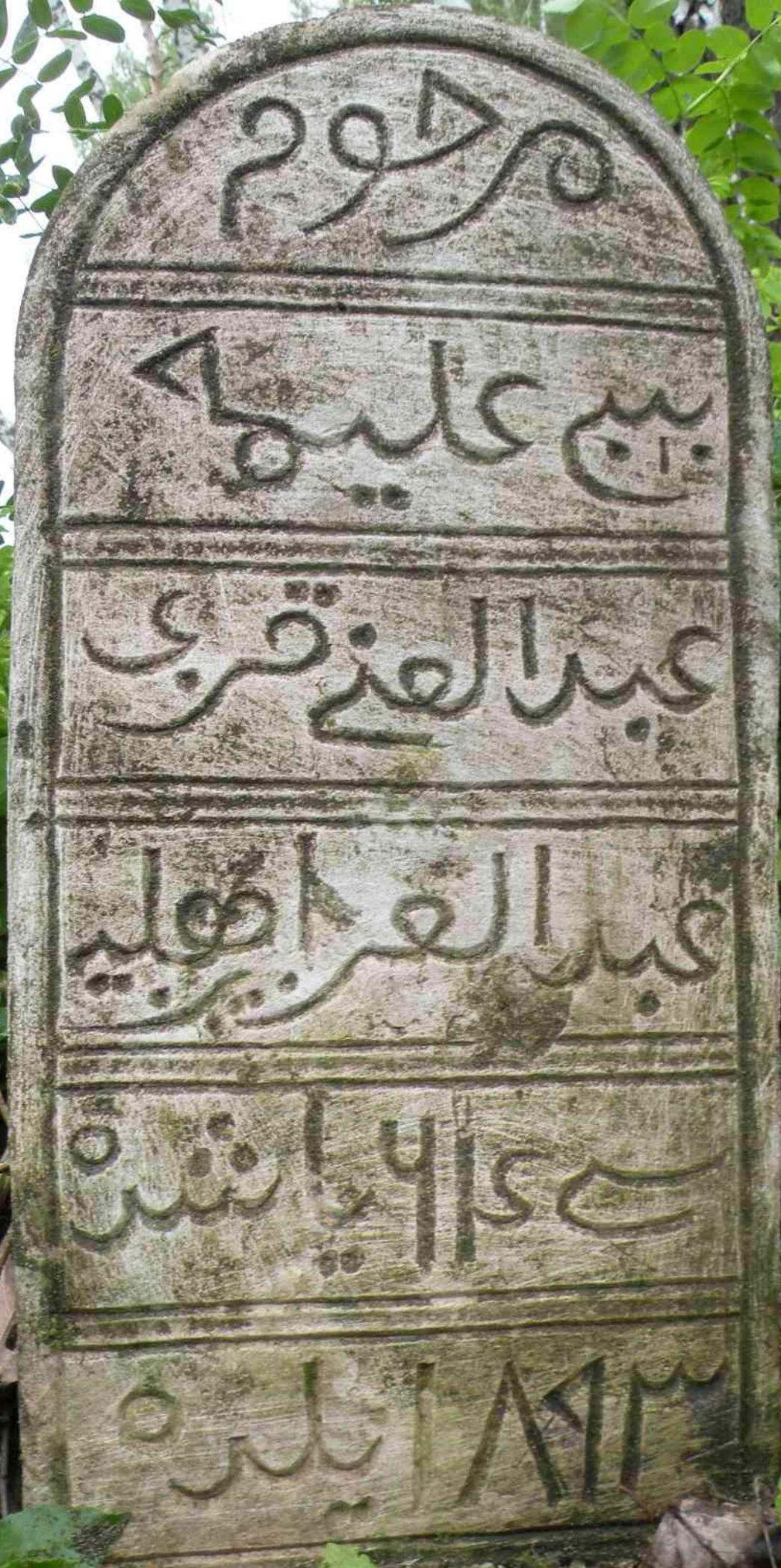
93=A

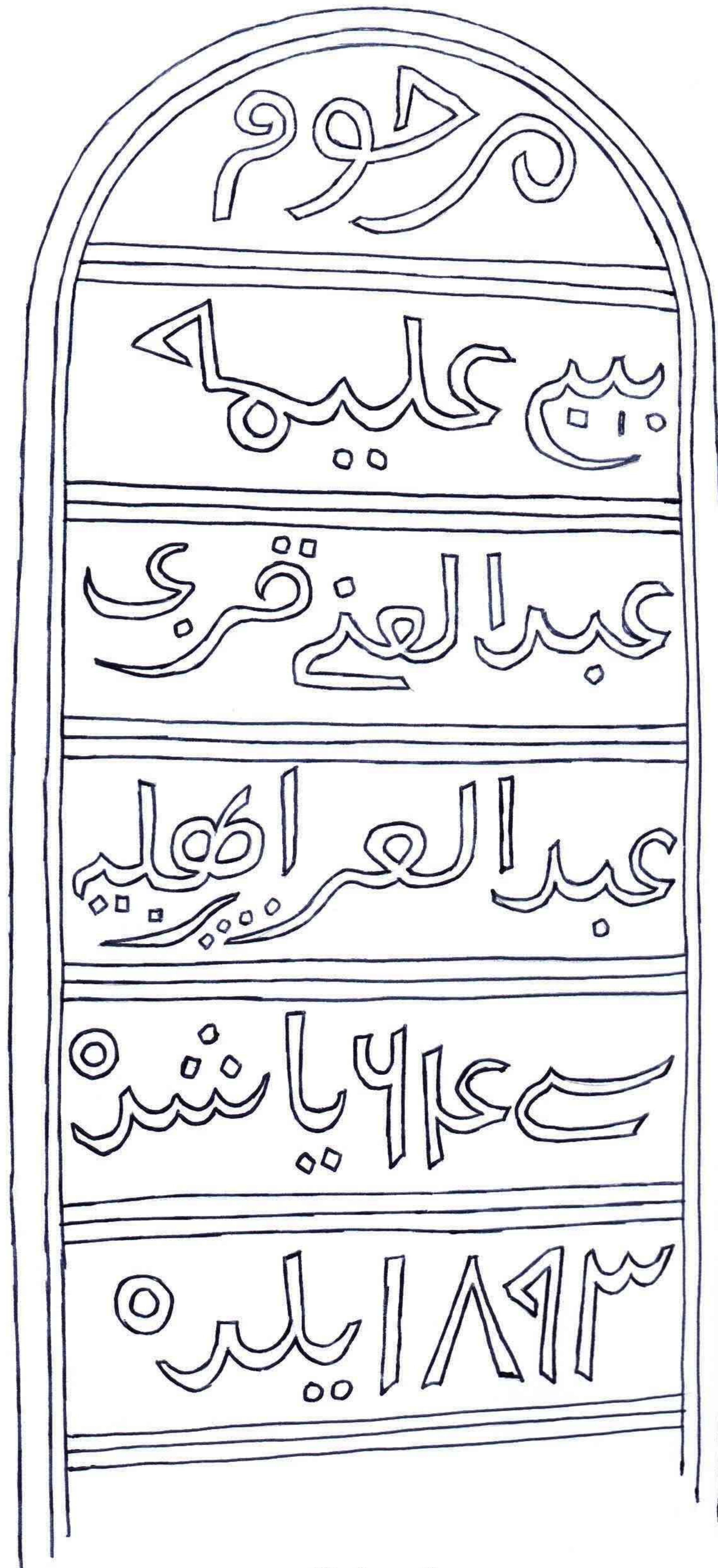




93=A

94=A

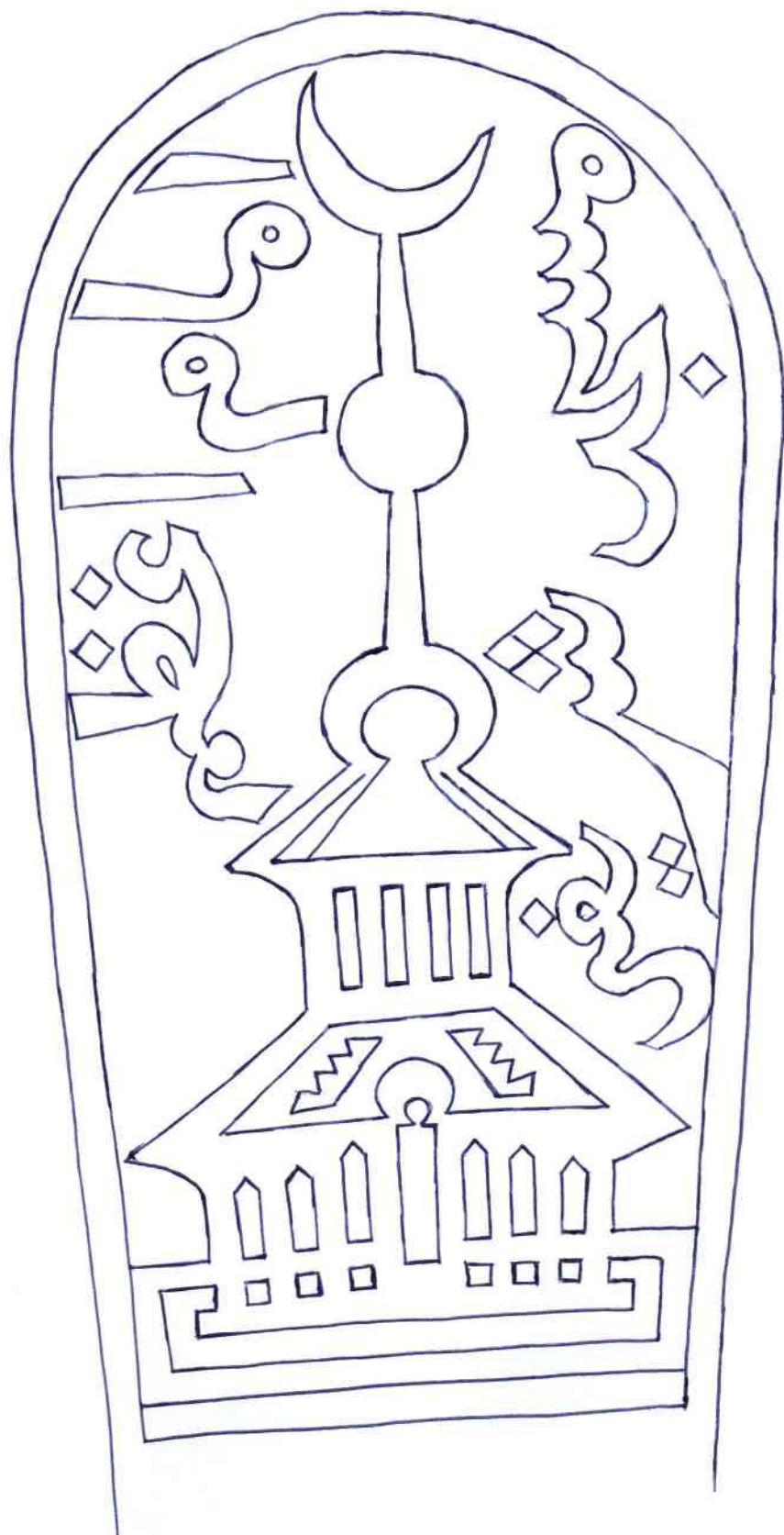




94=A

**94=B**

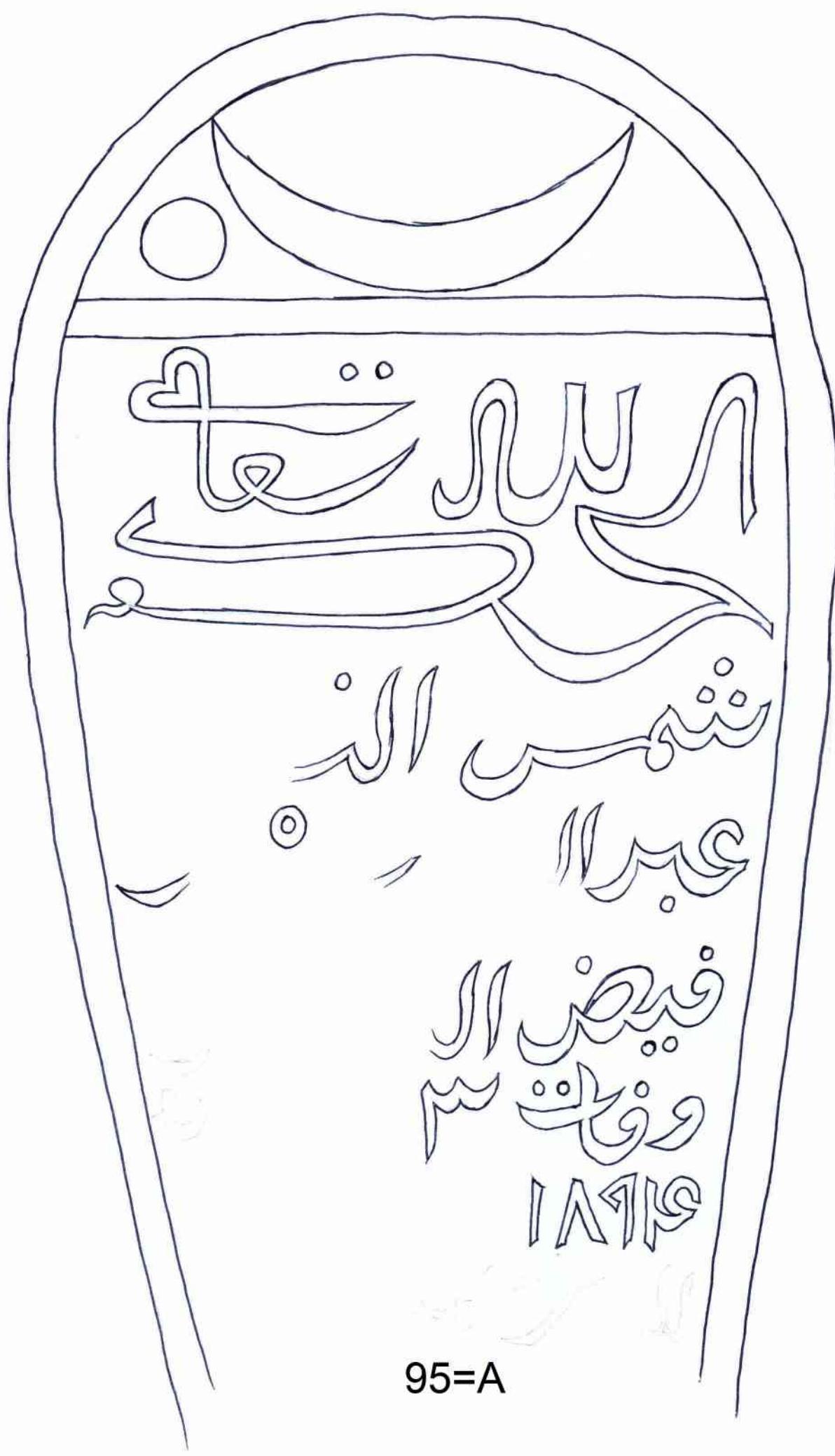




94=B



95=A



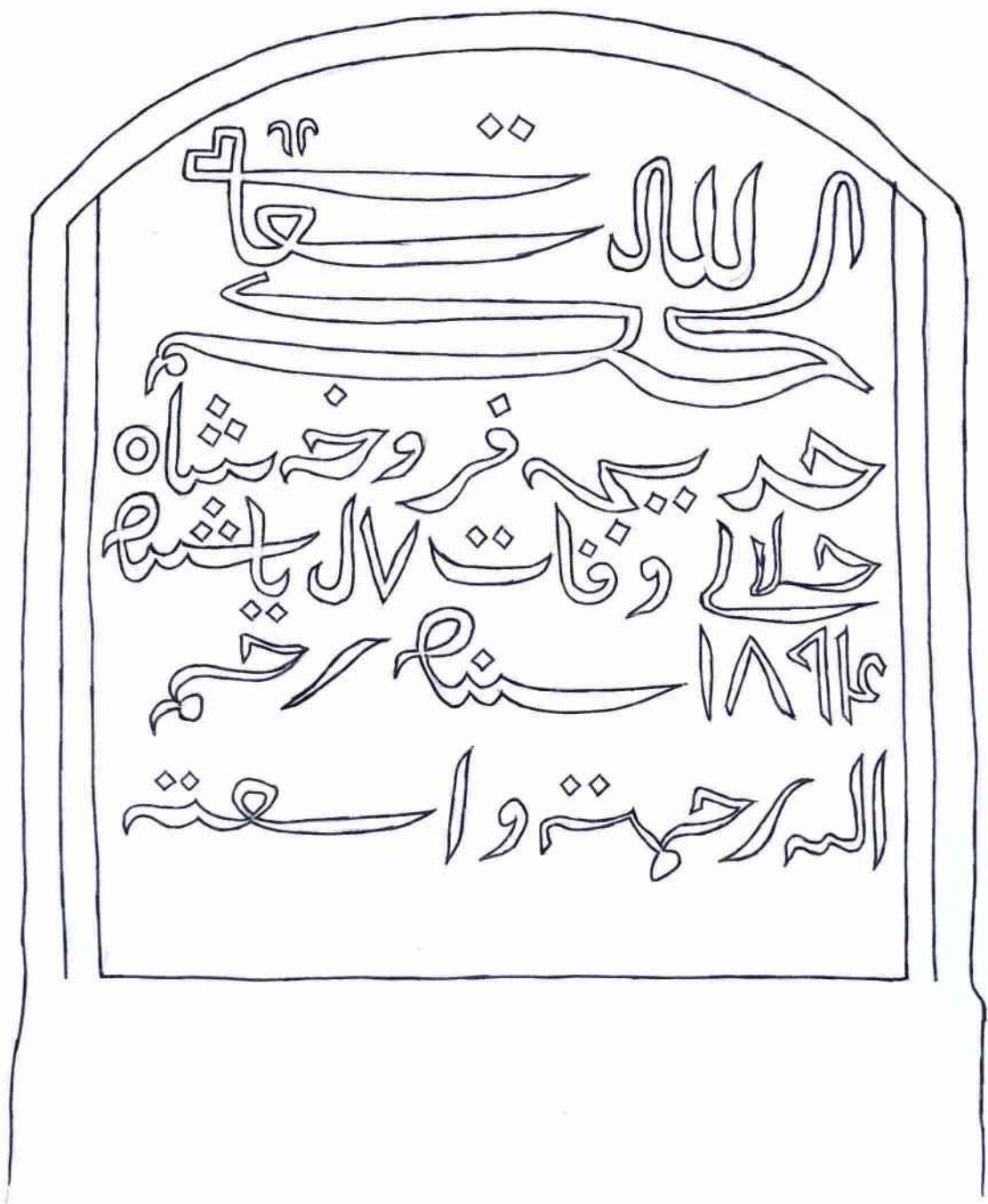
95=A

۱۲

۱۳

۱۴

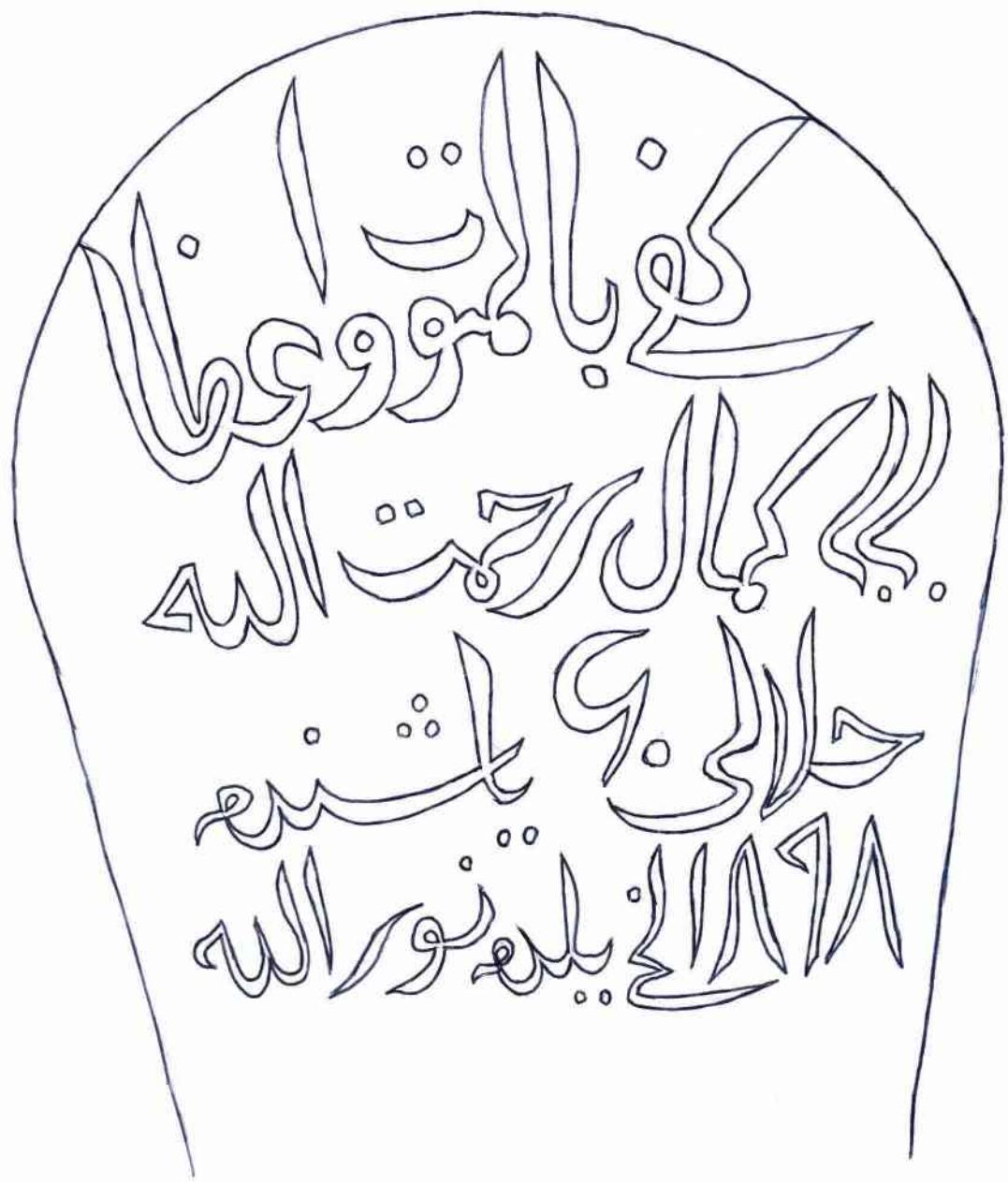
۹۶=۸



96=A



**97=A**

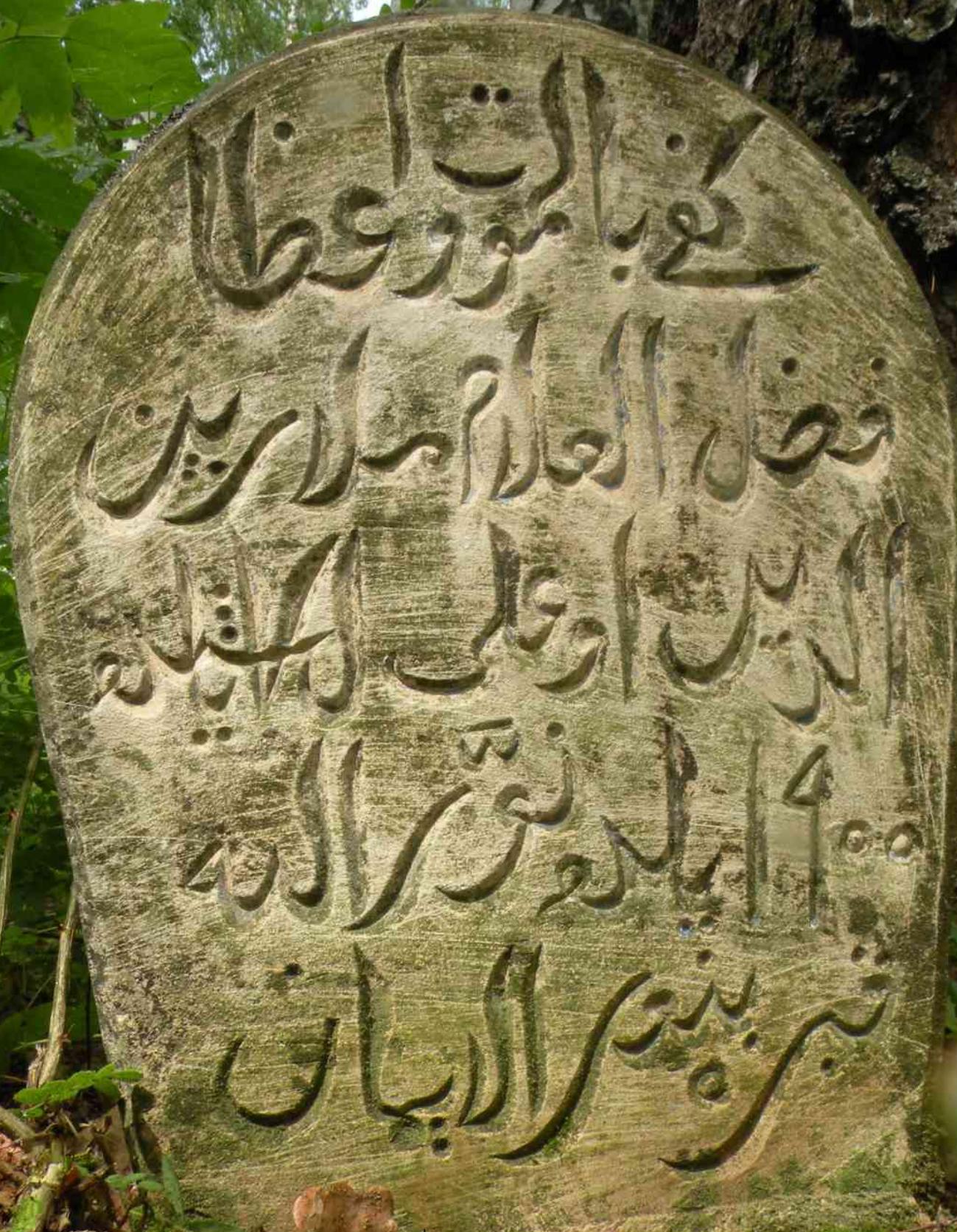


97=A

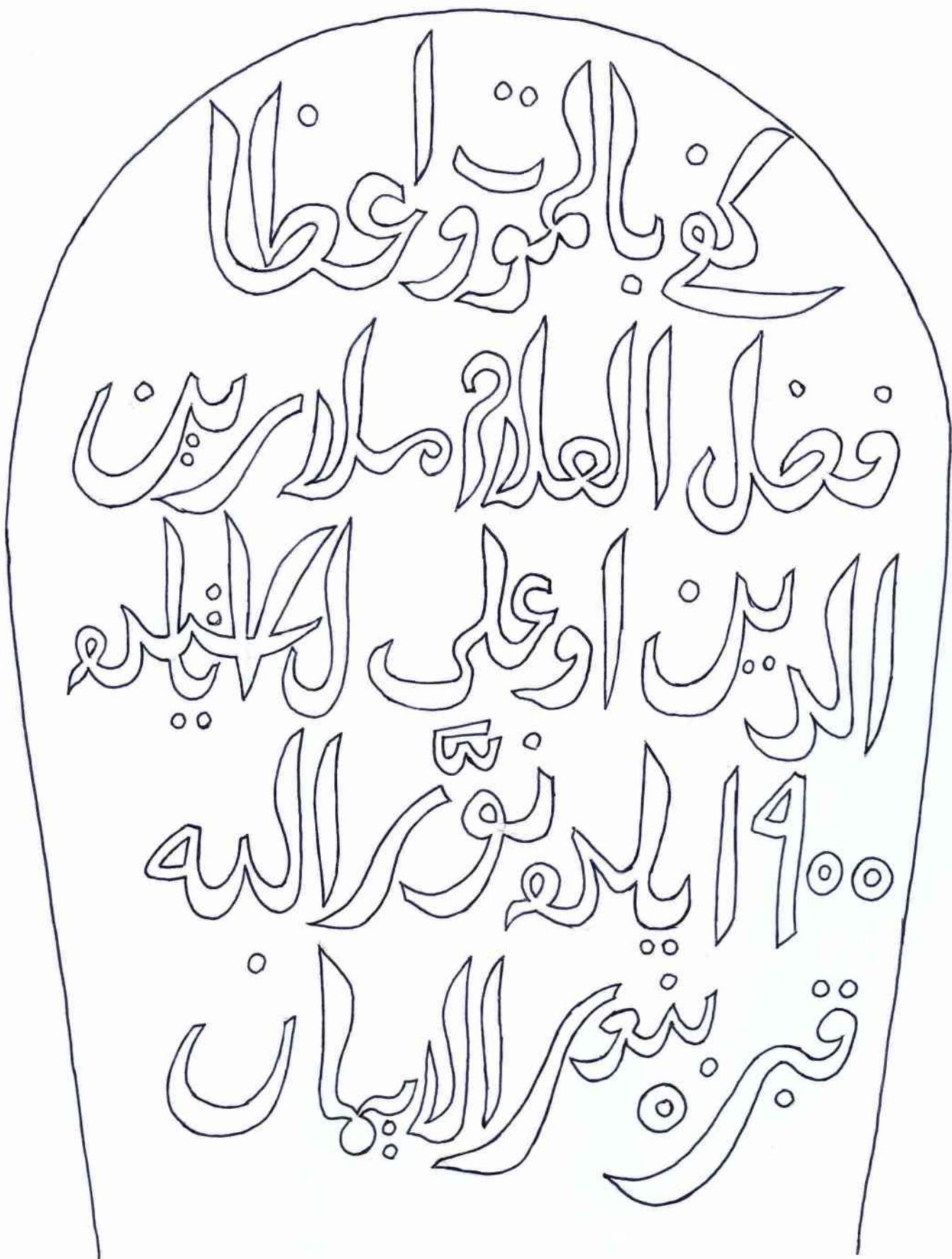


سیدون  
الله شیخ الرین  
الطبیب الارفع  
اوعلی لـ ۷ پیشنه  
پـ ۱۰ بـ ۱۰  
جـ ۱۰ پـ ۱۰ اـ ۱۰

98=A

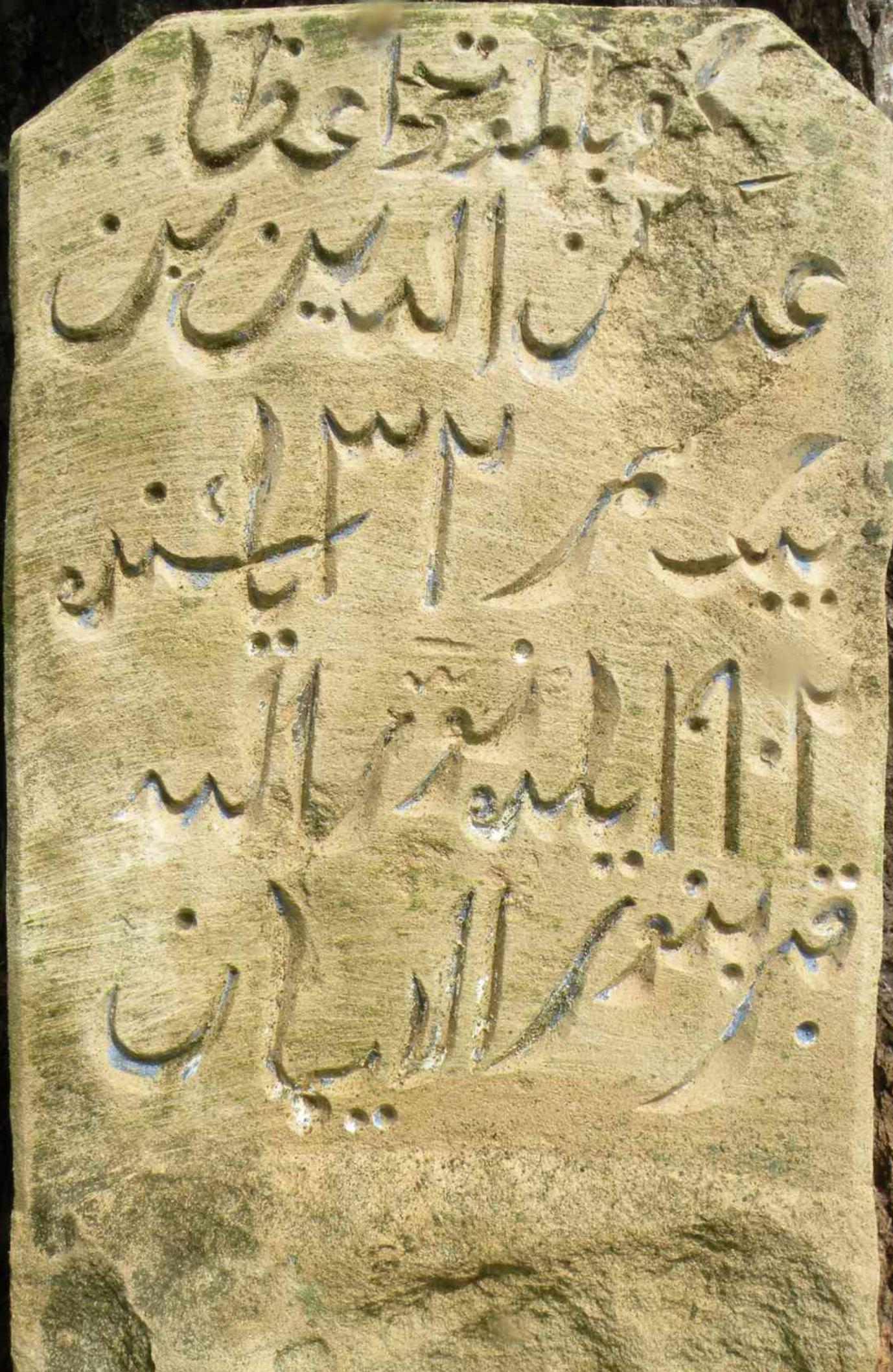


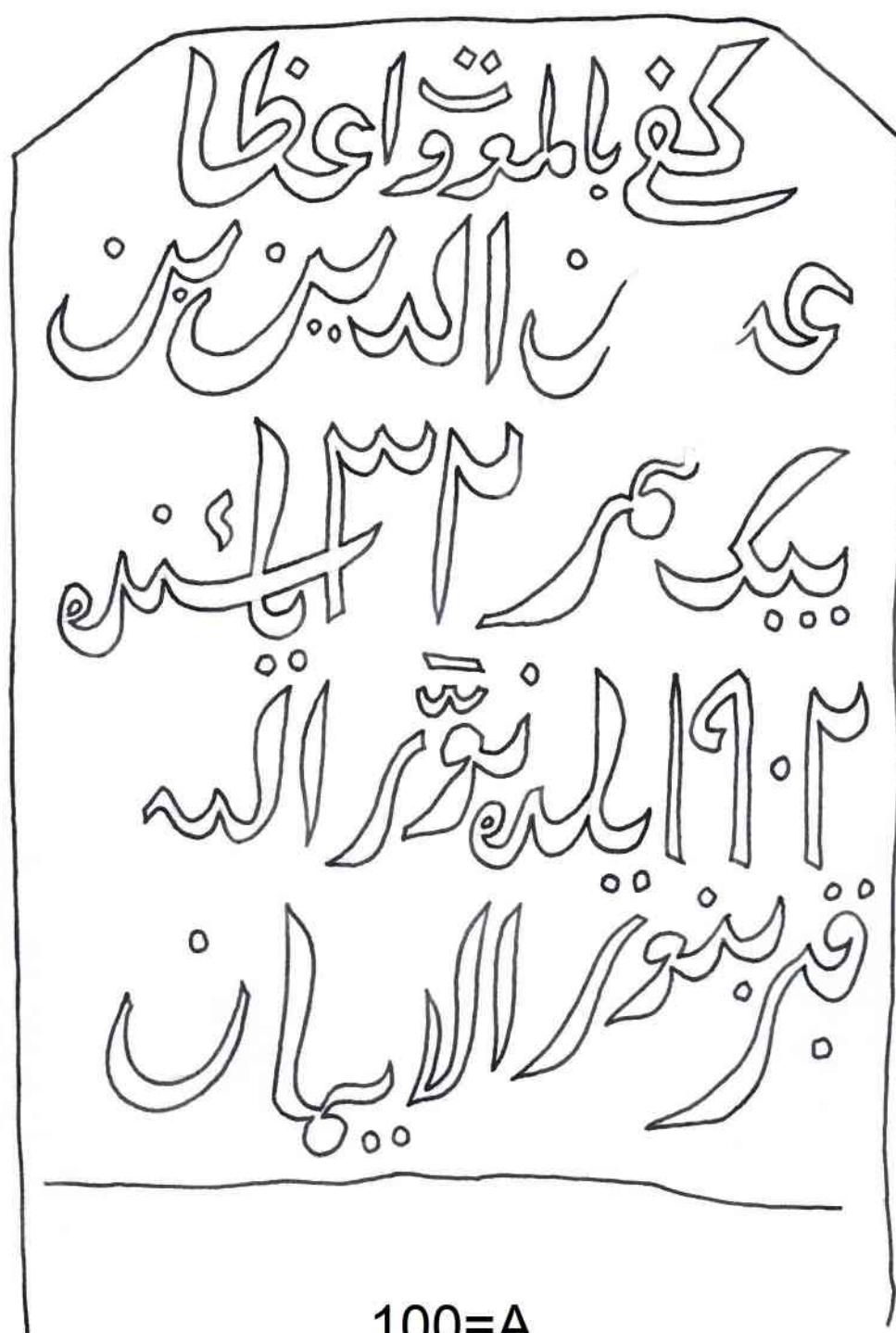
**99=A**



99=A

100=A

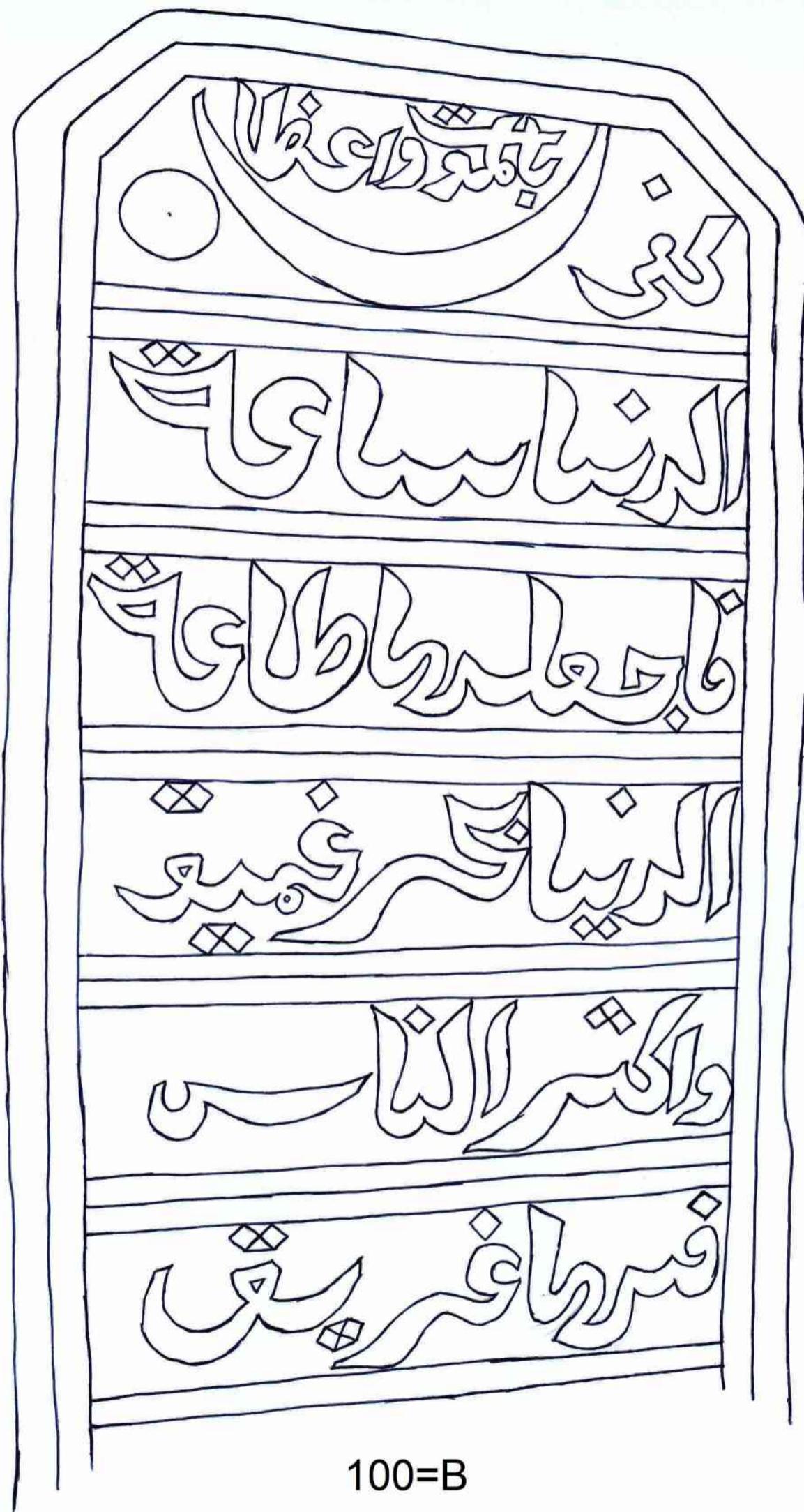




100=A



100=B



100=B